Descoperă adevărata istorie a romanilor

Foto (1)

Istorie se cheamă ceea ce s-a întâmplat cu adevărat, nu ceea ce am vrea să se fi întâmplat, declara în urmă cu aproape un secol marele istoric roman Nicolae Iorga. Un adevăr cu valoare de postulat, dacă luam în calcul zecile de mistificări care au avut ca subiect istoria romanilor, în special istoria formării poporului roman, după retragerea aureliana din anul 271. În speranţa că putem aduce o rază de lumina asupra acelor evenimente tulburi care au marcat aproape două milenii de istorie valaha, vă invităm să descoperiţi, aşa cum spunea şi Iorga, o frântură de istorie, după cum s-a întâmplat ea cu adevărat, totul în cel mai nou maraton descoperă.ro, Descoperă adevărata istorie a romanilor.

S-a spus despre istorie că este una dintre cele mai inexacte ştiinţe. Ca datele, cu cât sunt mai vechi, cu atât sunt mai alterate de interpretări şi de subiectivismul celor care le-au scris. Lipsa unor dovezi palpabile da şi ea naştere la zeci de mistificări şi de relatări inexacte. **E istoria romanilor, aşa cum a fost acuzata, una „fabricata" în perioada comunista? Este istoria noastră una falsa, aşa cum susţin adepţii teoriilor migraţioniste?** Ne tragem cu adevărat din daci şi din romani? Sunt eroii istoriei noastre nişte adevăraţi eroi sau doar nişte creaţii ale unor istorici naţionalişti? Au fost victoriile noastre militare şi diplomatice atât de importante pentru romani şi pentru Europa, sau au fost doar nişte „incidente neînsemnate la graniţa" pentru marile puteri? Acestea sunt doar câteva dintre întrebările la care vom căuta să răspundem în cele aproape 30 de episoade din istoria spaţiului carpato-danubiano-pontic, pe o perioadă istorică ce se întinde de la apariţia populaţiilor proto-dacice şi până la domnia lui Alexandru Ioan Cuza.

Nu vom încerca să rescriem istoria şi nici nu vom încerca să aducem în faţa cititorilor mărturii răsunătoare şi neştiute din istoria romanilor. Vom încerca, însă, să oferim o variantă cât mai aproape de adevăr a celor întâmplate în ultimele două milenii. O variantă lipsita, pe cât se poate, de tendinţe naţionaliste, de interpretări maliţioase şi de răstălmăciri ale unor dovezi discutabile. Vom încerca să vă aducem în faţa marile figuri ale istoriei aşa cum au fost ele cu adevărat, totul pe baza mărturiilor credibile ale vremii şi ale unor istorici contemporani de marca.

Cine a fost cu adevărat Burebista? Cate lucruri ştim despre „cel dintâi şi cel mai mare rege al geţilor"? Cine a fost personajul din umbra care i-a influenţat politica şi i-a facilitat relaţiile diplomatice cu Roma şi Grecia Antica? Cine este omul care i-a înfruntat pe romani şi care şi-a căpătat prin lupta cognomenul de „Zece Ursi" – Decebal? Care au fost secretele sale şi cât de mare a fost geniul sau militar? Cum au trecut cei aproape 1.000 de ani de istorie în care mărturiile cu privire la existenta valahilor sunt atât de puţine? Ce s-a petrecut pe acest teritoriu al fostei civilizaţii dace? Cât de influent a fost primul domnitor al Ţării Româneşti, Basarab I, şi care a fost motivul care l-a ridicat la lupta împotriva propriului

sau suveran, Carol Robert de Anjou, în Bătălia de la Posada? Cine a fost primul care a gândit acea „Restitutio Daciae", unirea Ţarilor Romane sub o singură autoritate? Te-ar surprinde să ştii ca nu Mihai Viteazul a fost acesta? Ştii cine a fost primul european care a reuşit o victorie împotriva Imperiului Otoman sau care a fost cea mai drastica înfrângere a Islamului în faţa unei armate creştine? Ce ai spune dacă ai afla ca aceste lucruri au fost reuşite de valahi?

Vrei să afli adevărul? Urmăreşte atunci, pe toată durata lunii noiembrie, episoadele **maratonului descoperă adevărata istorie a romanilor.**

Poate ca unele informaţii te vor surprinde. Poate ca pe altele le ştiai deja. Important este să nu uităm cine suntem şi care ne sunt rădăcinile reale. Să nu uităm cine ne sunt strămoşii şi cât de mare a fost sacrificiul lor pentru continuitate. Şi, nu în ultimul rând, să nu uităm care a fost liantul care a legat generaţiile ultimelor două milenii în acelaşi spaţiu.

Informează-te! Află-ţi trecutul! Afla cine eşti tu cu adevărat! Citeşte cel mai nou maraton descoperă.ro… **DESCOPERĂ ADEVĂRATA ISTORIE A ROMANILOR!**

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * *

Burebista Celtoctonul – Nimicitorul de celţi

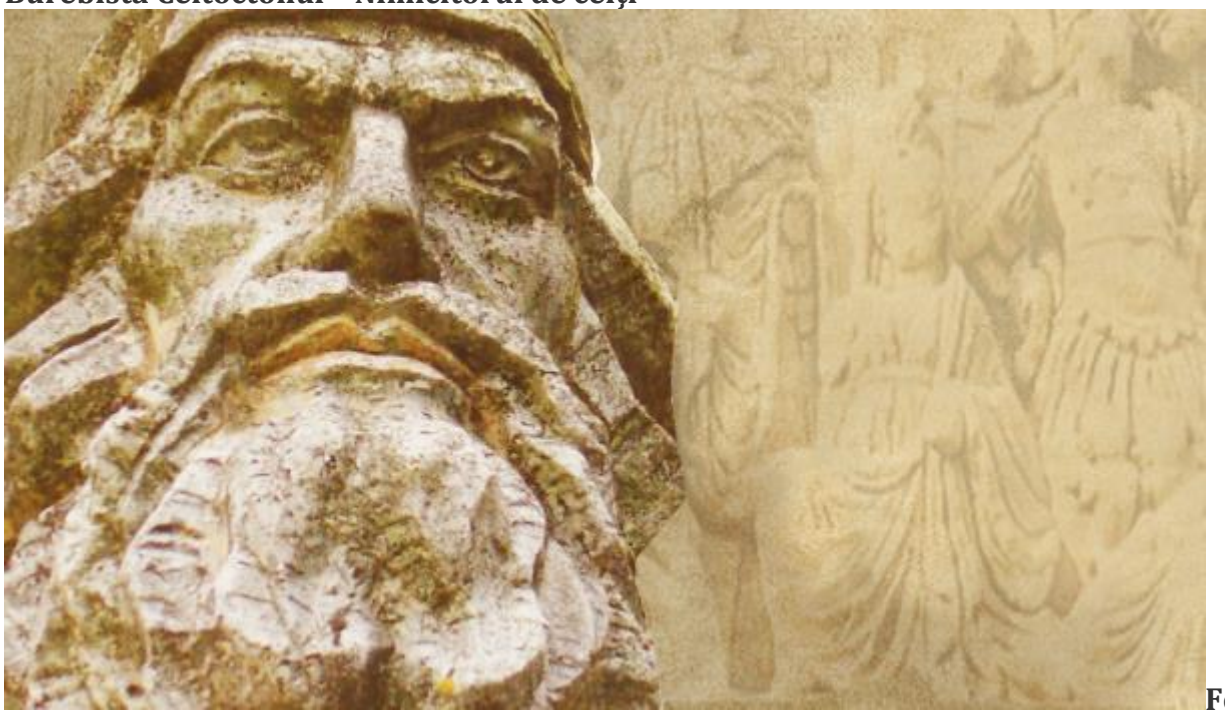

Foto (10)

„Boerebistas, bărbat get, luând conducerea neamului său, a ridicat pe oamenii aceştia ticăloşiţi de nesfârşitele războaie şi i-a îndreptat prin abstinenta şi sobrietate şi ascultare de porunci, aşa încât, în câţiva ani, a întemeiat o mare stăpânire şi a supus geţilor cea mai mare parte din populaţiile vecine; ba a ajuns să fie temut chiar şi de romani pentru ca trecea Istrul fără frica, prădând Tracia până în Macedonia şi Iliria, iar pe celţi, cei ce se amestecaseră cu tracii şi cu ilirii, i-a pustiit cu totul, iar pe boii de sub conducerea lui Critasiros, precum şi pe taurisci, i-a nimicit cu desăvârşire…" – Strabon, Geographia.

Nicicând nu au avut tracii, fie ei daci sau de alta sorginte, un lider mai impunător şi mai influent decât a fost Burebista. Nu sunt cuvintele autorului acestui articol ci ale contemporanilor săi, locuitorii cetăţii Dionysopolis, Balcicul de astăzi, cei care îl numeau cu mândrie ***„cel dintâi şi cel mai mare dintre regii din Tracia"***. Este regretabil faptul ca, astăzi, sursele care să ne redea adevărata complexitate a geniului lui Burebista, dimensiunile reale, fizice sau morale ale marelui rege trac, lipsesc cu desăvârşire. Au rămas doar ecourile faptelor sale în operele unora dintre cei mai iluştri istorici antici, acestea fiind, de fapt, singurele date pe care le deţinem. Suficient, însă, pentru a ne crea o imagine despre personalitatea remarcabila a celui care a influenţat decisiv istoria în urmă cu mai bine de două milenii.

Păstrând proporţiile, putem compara pe *„cel dintâi şi cel mai mare dintre regii din Tracia”* chiar cu Alexandru Macedon... un lider ce a reuşit într-un timp foarte scurt să îi unească pe cei de un neam cu el, să supună seminţii îndepărtate şi să sfârşească neînfrânt în lupta o existenta demnă de marile personalităţi ale istoriei. Şi tot asemenea lui Alexandru Macedon, Burebista a luat odată cu el ceea ce realizase. Uciși în urma unor comploturi, cei doi monarhi nu au lăsat în urma imperiile pe care le creaseră, acestea fiind sfâşiate şi împărţite între cei care le-au urmat la conducere.

Cine a fost, însă, Burebista, care au fost realizările sale şi cine au fost personajele cheie care i-au influenţat decisiv acţiunile, vă invit să descoperim împreună în cele ce urmează.

Burebista – un personaj enigmatic

Aproape orice manual de istorie, în special din seria celor post-decembriste, susţinea ca Burebista, marele rege al daco-geţilor s-a înscăunat rege în anul 82 î.Hr. şi a căzut prada unui complot al nobililor în anul 44 î.Hr., acelaşi an în care îşi pierdea viaţa, într-un mod similar, Iulius Cezar. Chiar dacă nu sunt departe de adevăr, astfel de afirmaţii sunt, însă, nesigure. **Cu siguranţă ca atari probleme nu s-ar fi ridicat dacă, din operele istoricilor antici care s-au ocupat cu istoria dacilor, s-ar fi păstrat măcar una.** Poate cea mai importantă dintre aceste lucrări, „Istoria Geţilor”, scrisa de Dion din Prusa (cca. 40 – 120 d. Hr) sau Dion Chrysostomos (Gura de Aur), aşa cum mai era cunoscut istoricul antic, mai exista încă în secolul al VI-lea d.Hr., după cum afirma un alt istoric important, gotul Iordanes. Chiar dacă acesta din urma face o grava confuzie confundându-i pe goţi cu geţi, cel mai probabil în ideea de a găsi pentru neamul sau un trecut strălucit, informaţiile preluate de acesta din opera lui Dion Chrysostomos sunt în măsură să facă oarecare lumina asupra trecutului lui Burebista:

„Apoi, în vreme ce la goţi (geţi) domnea Buruista, a venit în Gotia (Getia) Deceneu, pe vremea când Sylla a pus mâna pe putere la Roma. Primindu-l pe Deceneu, Buruista i-a acordat o putere aproape regala. După sfatul acestuia, goţii (geţii) au început să pustiasca pământurile germanilor pe care acum le stăpânesc francii”.

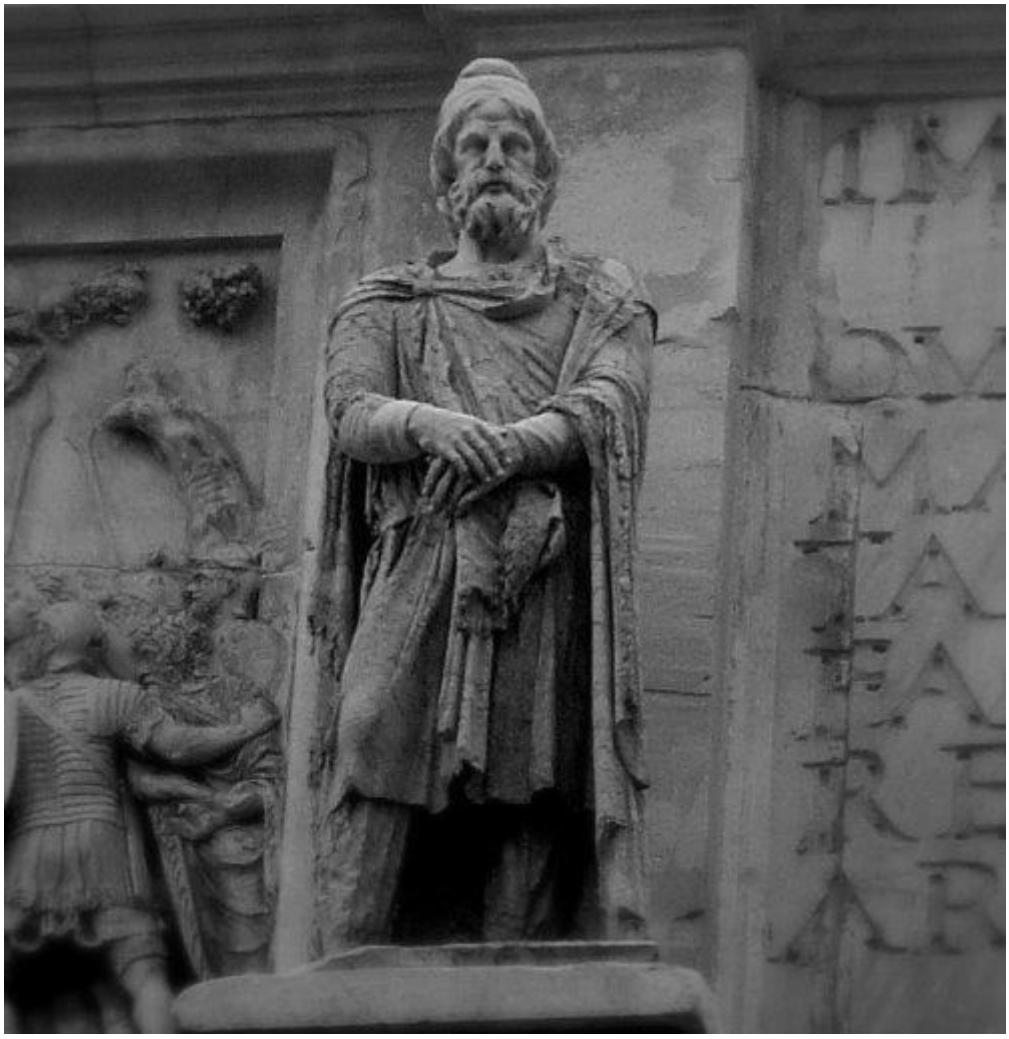

Se înţelege astfel ca Burebista domnea deja în anul 82 î.Hr., an în care Sylla lua titlul de dictator la Roma. Ca înscăunarea sa nu putea fi departe de această dată o arata însăşi durata domniei lui. Numai dacă presupunem ca moartea sa a avut loc în anul 44 d. Hr, şi avem deja 38 de ani în care Burebista a stăpânit peste întregul neam al daco-geţilor. Cu atât mai mult dacă susţinem acea opinie a istoricilor care afirma ca tragicul sfârşit al regelui dac a avut loc cu puţin timp înainte de războaiele panonice ale lui Octavianus (35 – 33 î.Hr.). Evident, o domnie atât de îndelungată nu era ceva neobişnuit pentru lumea antică. **Acelaşi Iordanes vorbeşte de un urmaş al lui Burebista, Scorilo/Coryllus, ce a condus destinele dacilor timp de 40 de ani.** Teres, regele odrişilor (traci din sudul Dunării), a trăit nu mai puţin de 92 de ani, după cum susţine istoricul Theopompos, iar contemporanul lui Burebista, Mithridades al VI-lea Eupător a domnit 48 de ani (111 – 63 î.Hr.). Chiar dacă nu îl putem alătura regilor din sudul şi nordul Dunării, trebuie amintit şi monarhul cu cea mai lungă domnie din istoria omenirii, anticul faraon Pepi al II-lea Neferkare, cel care a stat în fruntea Egiptului pentru nu mai puţin de 94 de ani (cca. 2278 – 2184 î.Hr.).

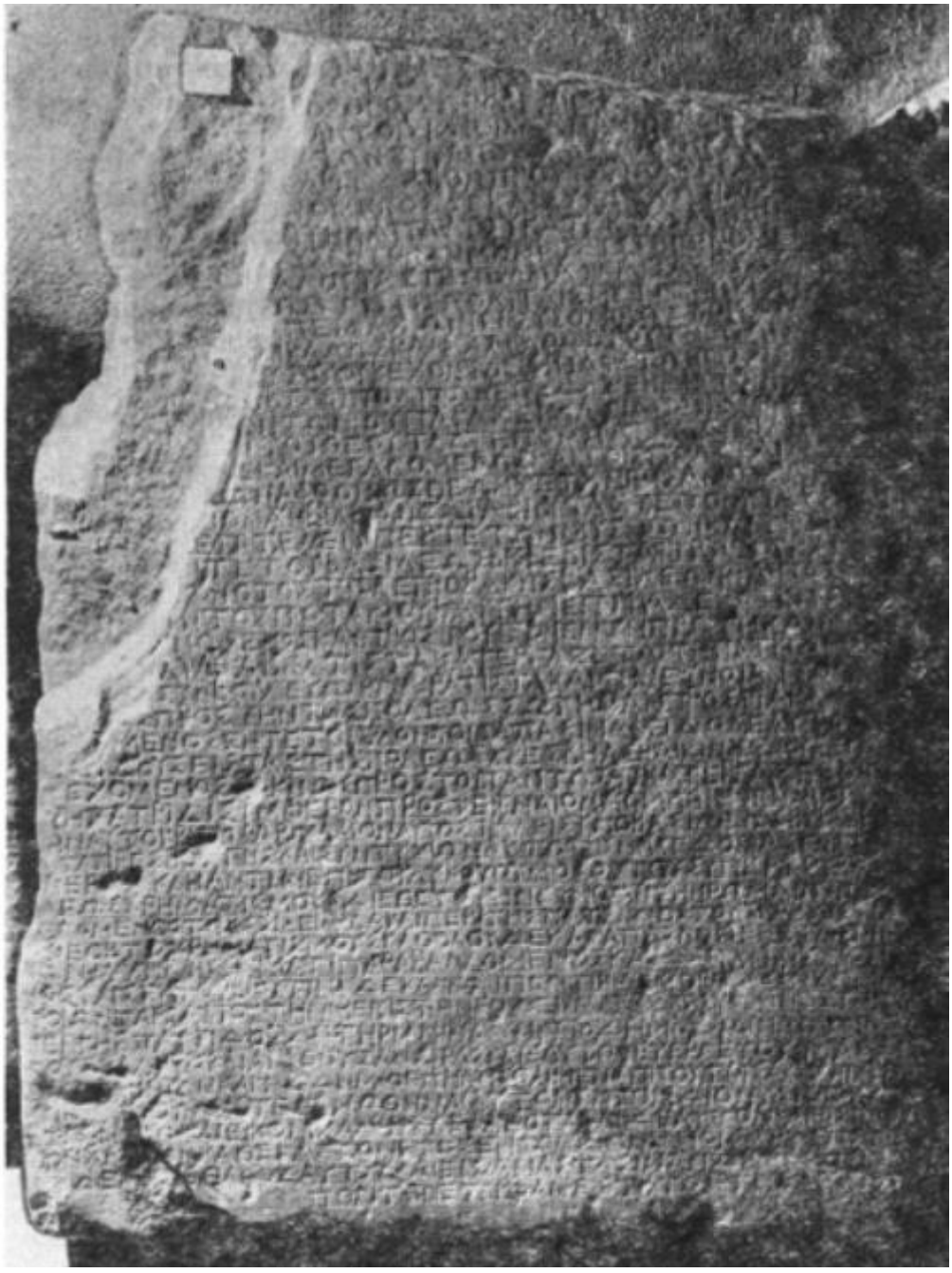

Nu trebuie uitata, însă, nici acea parte a istoricilor care neaga vehement veridicitatea scrierilor lui Iordanes şi implicit ca Burebista ar fi fost un rege al dacilor în anul 82 î.Hr. Opinia acestora se bazează pe un document contemporan cu monarhul daco-get, stela ridicata în cinstea diplomatului **Acornion din Dionysopolis (Balcicul de azi). Acornion, un apropiat al lui Burebista, este pomenit cu cinste de către locuitorii Dionysopolisului, ca unul dintre cei mai de seama cetăţeni, iar printre faptele sale se numără şi o misiune diplomatica efectuata undeva între anii '70 – 62 î.Hr., la tatăl unui important rege dac, în cetatea Argedava (o locaţie încă neidentificată, aflata probabil undeva pe cursul râului Argeş).** De aici şi până la supoziţia că este vorba de o misiune pe lângă tatăl lui Burebista, nu a mai fost decât un pas, ceea ce ar echivala cu o restrângere substanţială a anilor de domnie ai acestuia. Informaţia este, însă, supusa unor opinii total divergente în rândul oamenilor de ştiinţă, nu puţini fiind aceia care susţin ca regele la care sosește Acornion în călătoria sa este chiar Burebista. De altfel, prietenia durabila şi ajutorul reciproc dintre cei doi sunt bine cunoscute. Mai mult, războaiele lui Burebista cu celţii, care au loc în jurul anului 60 î.Hr., se petrec după unirea triburilor dace, eveniment care nu putea fi realizat într-un timp extrem de scurt.

Cu siguranţă, însă, ca faptele marelui rege sunt mult mai importante decât biografia sa încă neelucidata.

Cei trei coloşi ai Europei şi coşmarul celţilor

Premizele pentru o unire a triburilor dacice într-un singur neam erau deja create în momentul

venirii la tron a lui Burebista. **Izvoarele vremii arata, fără putinţă de tăgadă, o migraţie a clasei războinice dace din nordul Dunării către Transilvania, acolo unde se naşte un puternic centru politico-religios al strămoşilor noştri.** În Germania, Ariovistus încercase unirea triburilor germanice împotriva Romei, în timp ce Mithridades al VI-lea Eupător întemeiase în Asia Mica un stat puternic şi întins, ce se dorea un adversar pe măsură Cetăţii Eterne. Roma îşi amplifica tendinţele expansioniste şi chiar şi la celţi şi la tracii sud-dunareni apăruseră tendinţele de unificare. Dacilor nu le lipsea decât un lider de geniu, iar acesta s-a dovedit, cu prisosinţă, Burebista.

Este cert ca **denumirea de rege în lumea barbara desemna, mai degrabă, un şef de trib sau al unei uniuni de triburi. Faptul ca Burebista este numit *„cel dintâi şi cel mai mare dintre regii din Tracia”* (un fel de rege al regilor) nu poate însemna decât ca el reuşise să se impună în faţa liderilor locali şi să îi supună pe aceştia sub o singură conducere, fapt nemaiîntalnit în lumea tracilor.** Este foarte posibil ca Burebista sa nu fi avut de înfruntat fiecare trib dacic ci, mai degrabă, să fi realizat o mare unire a unor uniuni de triburi deja existente. Ca dovada faptul ca, după moartea sa, Dacia ce Mare se împarte în patru, apoi cinci parţi, conduse de lideri mai puţin însemnaţi, probabil urmaşii sau chiar şefii uniunilor de triburi supuse. Dar unirea dacilor într-un singur neam nu era decât primul pas din tumultuoasa domnie a lui Burebista.

Aşa cum anticipase Herodot, tracii uniţi puteau fi cel mai puternic dintre neamuri, iar **Burebista rivaliza de acum cu ceilalţi doi coloşi rămaşi în lupta pentru Europa, odată cu moartea lui Mithridades al VI-lea Eupător, Ariovistus şi Cezar.** Armata sa număra circa 200.000 de luptători *„ticăloşiţi de nesfârşitele războaie”*, suficient cât să îl facă un rival de temut chiar şi pentru Roma. De altfel, Burebista nu se teme să îi înfrunte pe gali, pe germanici şi chiar pe romani. În lupta data între anii 73 – 72 î.Hr. de guvernatorul Antonius Hybrida cu locuitorii Histriei, locuitori sprijiniţi de o armată de barbari, prezenta lui Burebista ca adversar al romanilor este una cât se poate de probabila. Era doar prima lupta a regelui daco-get cu Roma şi, totodată, prima dovada pentru el ca romanii nu sunt invincibili. Luptele cele mai aprige se dau însă cu celţii războinici aflaţi pe teritoriul Daciei.

O succesiune a bătăliilor date de Burebista este greu de realizat. Puţinele izvoare antice nu dau detalii asupra cronologiei luptelor regelui dac, mai ales ca **el nu intra în atenţia istoricilor greco-romani decât în momentul în care era evident ca Dacia devenise o problemă spinoasa pentru „lumea civilizata”.** Cel mai probabil, Burebista a declanşat războiul împotriva bolilor şi

tauriscilor aflaţi sub conducerea lui Critasiros în dorinţa de a elibera vestul Daciei de ameninţarea şi jafurile continue ale celţilor. Însuşi Strabon afirma ca, după ce cuceriseră Roma în anul 390 î.Hr., şi după izgonirea lui de către romani ***„boii se strămutaseră lângă Istru, trăind amestecaţi cu tauriscii şi războindu-se cu dacii, până când aceştia le-au şters neamul de pe faţa pământului”***. Acelaşi Strabon susţine ca Burebista a ***„pustiit pe celţii care erau amestecaţi cu tracii şi cu ilirii şi a nimicit pe de-a-ntregul pe boii aflaţi sub conducerea lui Critasiros şi pe taurisci”***. Atât de crunta a fost răzbunarea lui Burebista încât pământul celţilor boii, anarţi şi taurisci a rămas loc de păşunat pentru neamurile vecine. Cu toate acestea, chiar şi Strabon se lasa uneori purtat de exaltare. Faptul ca boii nu au fost exterminaţi, aşa cum susţine istoricul antic, o confirma însuşi Iulius Cezar, cel care îi descrie pe celţii supravieţuitori încercând să scape de năpasta dacilor şi căutând alianţe cu triburile galice pentru a prada din nou. În plus, boii sunt cei care au dat numele Boemiei de astăzi.

Nu la fel stau lucrurile şi cu scordiscii aflaţi la gurile Tisei. Foşti aliaţi ai dacilor în campaniile de jaf de la sudul Dunării, ei devin adversari ai lui Burebista şi sunt aproape şterşi din istorie de uriaşă armata a dacilor. Ca astfel au stat lucrurile, o poate explica orice strateg militar. **Este greu de imaginat ca, atâta vreme cât Roma era principalul adresar al lui Burebista, acesta să fi încercat o campanie împotriva latinilor ştiind că poate fi împresurat de celţii cei războinci şi imprevizibili.** Doar un nebun ar fi riscat un război pe cel puţin două fronturi, astfel ca, o campanie îndreptată iniţial spre celţi şi apoi spre cetăţile de la Marea Neagră şi către Balcani este cea mai plauzibila desfăşurare a lucrurilor.

Cele mai sângeroase lupte ale lui Burebista se încheiaseră. Dacia fusese eliberata de pericolul celt dar, pentru regele dac, misiunea sa în fruntea dacilor era departe de a se fi încheiat. **Ducând o politică expansionista demna doar de marii luptători ai Antichităţii, el îşi îndreaptă atenţia către bogatele colonii greceşti de la malul Mării Negre.** În anul 55 î.Hr., cetatea Olbia de la gurile Bugului este prima care se pleacă în faţa dacilor. Urmează Tyras, Histria (acolo unde Burebista arde din temelii cetatea ce cutezase să îl înfrunte), Tomisul şi Mesembria. Alte cetăţi refuza lupta şi se predau pasnic, aşa cum se întâmplă cu locuitorii Dyonisopolisului. Munţii Haemus sunt şi ei trecuţi în stăpânirea regelui neînvins al daco-geţilor. De acum, conflictul cu Roma părea inevitabil.

Sfidând practic pericolul, Burebista întreprinde campanii de jaf în Macedonia şi Iliria, acolo unde romanii se văd nevoiţi să se recunoască înfrânţi. Mai mult, monarhul dac încearcă să influenţeze politica Romei şi se implica puternic în războiul dintre Pompei şi Cezar. Acelaşi Acornion din Dyonisopolis este omul care negociază din umbra cu Pompei în favoarea dacilor. Privita astăzi ca o eroare, alegerea lui Burebista a fost, însă, una cât se poate de logica la momentul respectiv. Cezar avea toţi sortii împotrivă sa. Pierduse prima bătălie împotriva lui Pompei, iar acesta din urma se autointitula deja lider al Romei. Mai mult, într-un discurs public el lasă de înţeles că se baza pe ajutorul unui puternic rege barbar. Cine altul să fie puternicul susţinător al romanului dacă nu dacul Burebista?

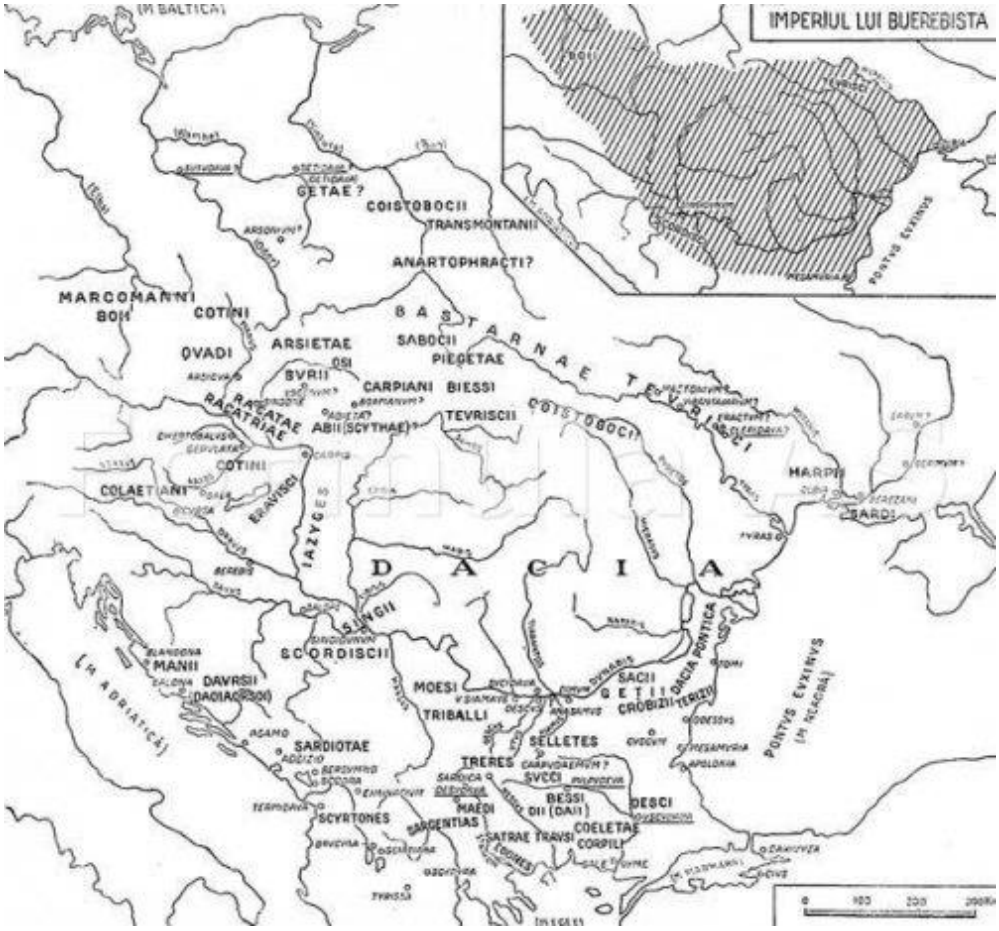

Istoria nu este, însă, una previzibila. Deşi o armată numeroasa a dacilor mărşăluia în ajutorul lui Pompei, Cezar anticipase pericolul şi atacase fără să mai stea pe gânduri. La Pharsalos, el obţine o victorie ce avea să schimbe fata lumii pentru totdeauna. Nu putem decât să ne imaginăm ce s-ar fi întâmplat dacă războinicii daci ar fi ajuns la timp în ajutorul lui Pompei. **Drept răspuns, noul lider al Romei nu se gândea decât la răzbunare. În Macedonia, el masează o armată uriaşă, circa 150.000 de legionari, cu mult mai mult decât i-au fost nevoie pentru a cuceri Galia. Singurul sau gând era acela de a da o lecţie cutezătorului rege dac.** Nu apuca să îşi ducă planul la îndeplinire. Este ucis în anul 44 î.Hr., în urma unui complot al senatorilor. La scurt timp, Burebista cade prada unui complot similar pus la cale, cel mai probabil, de regii daci pe care îi supusese. Dacia este sfâşiată aproape imediat în patru parţi, apoi în cinci, aşa cum ne spune istoricul Strabon. În Transilvania, acolo unde preotul De ce nu preluase puterea regelui şi acolo unde se găsea cea mai puternică facţiune dacica, avea să se nască, cât de curând, un alt rege pe măsura lui Burebista… nimeni altul decât Diurpaneus – Decebal.

El, marele rege Burebista, îşi ocupase deja locul printre zeii neamului său.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ***

Decebal – în spiritul dârz al dacilor

Foto (10)

Dacă ajungeţi în Roma, vizitaţi vă rog colinele Quirinale din nordul vechiului Forum roman. Acolo tronează columna care prezintă războaiele de cotropire ale împăratului Traian în Dacia. Adică la noi acasă... Pe coloana este sculptata şi înfăţişarea regelui Decebal. Luaţi un moment de mândra reculegere! În sânul niciunei alte seminţii de oameni nu a mai răsărit un asemenea conducător cu asemenea destin tragic. A înfruntat plin de curaj cea mai puternică împărăţie a vremii. A făcut totul pentru a-şi ocroti poporul. A sfidat înfrângerea mai curajos decât spartanii, iar moartea sa ne aminteşte parca de tragediile antice. Nu-l uitaţi, la aproape 2000 de ani de la jertfa sa, Decebal ne este încă rege!

Care este numele tău, Mărite Rege?

Din nefericie, despre neamul, originea şi familia lui Decebal ştim astăzi prea puţine amănunte. Totuşi, regele-erou nu a fost uitat de daco-geti. Numele sau răzbate din Istorie prin numeroase menţionări care aparţineau triburilor trace din sudul Dunării, sau în inscripţii din cele mai îndepărtate colţuri ale Imperiului Roman precum Britania, Italia, Pannonia sau Hispania. **Merita menţionat ca numele de Decebal a supravieţuit în mod bizar în Spania până în secolul trecut, adus de cohortele de daci mercenari, angajaţi de Roma după retragerea aureliana.** Cum altfel ne putem explica paralela fonetica Diego-Diegis, sau nume neaşteptate precum Don Dicineo (Deceneu), Don Ortiz (Ortis, nume dacic), Don Boroista (Burebista), Don Salmoxen şi Don Deciballo.

merită să zăbovim puţin şi asupra originii numelui regelui. Decebal, Decebalos, conţinea adjectivul dacic Bălos, un nume răspândit în onomastica dacica, aparţinând, tuturor straturilor sociale. Numele real al regelui dac era, probabil, Diurpaneus, el fiind la origini un taraboste din sud-vestul Daciei (Munţii Apuseni). Datorită caracterului sau deosebit şi al victoriilor militare primeşte din partea populaţiei dace numele de război de Decebalus (Zece Ursi sau Călăreţul). De

asemenea, războinicul dac primeşte tronul şi este ales conducător al Daciei. Printr-un gest nobil şi înţelept, regele dac de atunci, Duras, cedase puterea de bunăvoie iscusitului Decebal, cel pe care consângenii săi începuseră să îl considera un veritabil semizeu încă din timpul vieţii.

Strateg desăvârşit, diplomat iscusit, conducător înţelept

„Foarte priceput în planurile războiului şi iscusit la înfăptuirea lor, ştiind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe duşman şi a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era un bun luptător şi se priceperea sa folosească izbândă, dar şi să iasă cu bine dintr-o înfrângere. Din acesta pricina, multă vreme a fost un duşman de temut pentru romani" – Dio Cassius – Historia

După asasinarea lui Burebista, statul centralizat dac este afectat de o inevitabila diviziune politica. Triburile daco-gete nu mai rămân unite în uniunea statala în care le adunase regele-zeu. Ele se fragmentează în patru, apoi în cinci regate, dintre care cel mai mare şi mai puternic se consolidase în Ardealul de azi. Pe fondul acesta, Imperiul Roman profita de situaţie şi îşi extinde granitele cucerind provinciile geţilor din sudul Dunării. **Constatam ca daco-geţii nu se lasă impresionaţi de apropierea agresiva a unui vecin atât de puternic, răspunzând în forţă. Multe căpetenii războnice gete îşi manau oamenii în lupta în teritoriile romane din Balcani şi Panonia. Strămoşii se dovedesc atât de puternici încât continua să se amestece în disensiunile politice între Octavianus Augustus şi Marcus Antonius.** Încet, încet, romanii îşi dau seama că odată cu moartea lui Burebista, pericolul dacic pentru posesiunile lor din Balcani, nu dispăruse deloc, ci se amplificase. Contramăsurile Romei la Dunăre constau în prima instanţă în crearea unei zone tampon nelocuite pe malul sudic al Dunării, din care triburile geţilor erau evacuate în teritoriul roman sau exilate în Carpaţi. Prin urmare, generalul Aelius Catus muta la sud de Istru 50.000 de geţi pentru ca, mai apoi, în timpul lui Nero, guvernatorul Moesiei, Tiberius Plautius Silvanus Aelianus, strămută forţat în Balcani aproape 100.000 suflete de geţi, bărbaţi, femei, copii, bătrâni.

Lăcomia crescândă a romanilor se manifesta printr-o politica de expansiune economică urmata de o încercuire militară. Daco-geţii nu slăbesc însă atacurile, profitând de momentele de slăbiciune ale Romei, punctate de schimbările împăraţilor romani. **Dacii perseverează şi se aliază cu sarmaţii. Împreună, cele două popoare organizează invazii puternice în Moesia, unde sunt decimate două legiuni trimise să le facă fata**. Pana la începutul domniei lui Domitian (81 – 96 d.Hr.) a existat un relativ echilibru de forţe la Dunăre. Însă, după cum ne spune istoricul Iordanes, daco-geţii devin alarmaţi de lăcomia proverbiala a împăratului roman, ataca Moesia, masacrând legiunile şi omorând inclusiv comandanţii. De partea strămoşilor noştri luptau bastarnii, roxolanii şi iazigii. Expediţia militară dacă era condusa, în premiera, de tânărul Diurpaneus.

Odată ajuns rege, Decebal întăreşte armata şi statul dac, stabilind legături cu popoarele vecine. Dacia era din nou mare şi unita, cu frontierele cuprinse între Dunăre, Panonia, Nistru şi Carpaţii Păduroşi. În confruntatile cu legiunile lui Domitian, dacii obţin o victorie zdrobitoare. Lui Oppius Sabinus i s-a retezat capul, împărtăşind aceeaşi soarta cu guvernatorul Moesiei. Capetele celor doi

au fost aduse în Dacia drept trofee de război. Alarmat de situaţie, Domitian vine personal la Dunăre. Împărat intransigent şi calculat, el face greşeala de a-l trimite contra noului rege dac pe generalul Cornelius Fuscus care, conform lui Tacit, era un conducător lipsit de prudenta, temperamental şi avid de glorie. Decebal nu dorește o confruntare cu Fuscus, trimiţând în acest sens mai multe oferte de pace, refuzate însă de Domitian. Refuzul împăratului roman l-a îndârjit şi mai mult pe Decebal. **Masacrul legiunilor lui Fuscus avea să se petreacă undeva pe valea Oltului din Carpaţi. Acolo, Decebal întinsese o cursă în care a pierit o întreagă legiune (V Alaudae), al cărei steag a ajuns trofeu în mâinile dacilor.**

Conform lui Juvenal, dezastrul armatei romane este comparabil ca proporţii cu înfrângerea suferită de generalul Varus în pădurile întunecate ale Germaniei, pe când Roma era condusa de Augustus. Roma cea lacoma nu se lăsă, astfel încât o nouă expediţie desfăşurată în anul 88 d.Hr., calca din nou hotarele Daciei. De data aceasta, legiunile erau conduse de generalul Tettius Iulianus, un fost consul sever şi disciplinat. Cunoscător al regiunilor, Tettius invadează Dacia pe la Porţile de Fier. Lupta care s-a dat la Tapae a fost una extrem de sângeroasă, cu nenumărate victime în ambele tabere. Pacea era iminenta deoarece Decebal îşi vede ameninţată Sarmizegetusa, iar Domitian, la rândul său, era prins în lupte grele cu sarmaţii, iazigi, marcomanii şi cvazii. Anul următor se semnează o pace care a durat 12 ani. **Pentru prima dată în istoria sa Imperiul Roman era nevoit să încheie o pace umilitoare. Stăpâna lumii era obligata să-l recunoască pe Decebal rege al tuturor triburilor geto-dace şi să-i plătească despăgubiri în sume de bani, în condiţiile în care regele dac nu restituia nimic din prada de război, să-i asigure ajutoare militare, tehnica şi maşini de război, să-i trimită ingineri şi constructori care să-i ridice cetăţi şi forturi.**

Un blestem pe nume Marcus Ulpius Nerva Traianus

„Dacă exista pe undeva vreun golf ascuns sau un pământ necunoscut unde se găsea aur, se decreta ca acolo este un dușman şi se pregătea sămânța unor războaie sângeroase alături de cucerirea de noi comori” – Petronius (Satiricon CXIX, 4 – 7)

Soarta lui Domitian face ca acesta să fie asasinat de un libert. A doua zi, în mare graba, conspiratorii şi generalii romani îl aleg împărat pe Marcus Cocceius Nerva, cel care l-a adoptat drept fiu şi successor pe Marcus Ulpius Traianus. Acesta din urmă era ambiţiosul fiu al unui comandant de legiune de

origine hispanica (celtiber). **Ajuns, în cele din urmă, împărat datorită calităţilor sale militare, Traian moşteneşte o Roma sărăcita de cheltuielile fără măsură ale lui Domitian, ai cărei cetăţeni erau înglodaţi în datorii.** Veştile despre aurul din munţii dacilor nu mai reprezentau de multă vreme o noutate. **Pentru Imperiul Roman, ajuns aproape de apogeul politicii sale expansioniste, cucerirea Daciei şi instalarea legiunilor în munţii săi erau de maxim interes strategic**. Aceasta deoarece, pe lângă jefuirea strămoşilor noştri de aurul şi argintul strâns în generaţii, Roma stabilea la granitele de răsărit un avanpost important împotriva atacurilor venite din partea dacilor liberi aliaţi cu popoarele iraniene precum sarmaţii, sciţii şi roxolanii, după cum avea să o demonstreze mai târziu Istoria.

În faţa colosului expansionist, stătea un regat de oameni curajoşi care nu cunoşteau frica de moarte. **Cele două războaie purtate de Traian împotriva daco-geţilor au fost nimic altceva decât o luptă surda şi crâncenă de apărare şi supravieţuire a credincioşilor lui Zamolxis.** Nu voi insista asupra desfăşurării şi sfârşitului celor două războaie. Voi evidenţia doar momentele hotărâtoare în decursul sângeroaselor confruntări. Suntem tentaţi să-l consideram pe Traian un mare conducător militar. Fiul adoptiv al lui Nerva moştenise, însă, deja, un Imperiu aflat la apogeu, cu o armată imensa, unde disciplina şi grija fata de detalii erau respectate cu sfinţenie. **Conştient de dârzenia şi forţa dacilor, Traian nu a precupeţit nimic. A trimis în Dacia cele mai mari armate romane care s-au aventurat vreodată într-o expediţie de cucerire. A riscat vistieria Imperiului, cheltuind absolut totul pentru înzestrarea şi pregătirea legiunilor. Cu toate acestea, Istoria ar fi fost probabil alta dacă în faţa lui Traian s-ar fi aflat armata uriaşă ridicata de Burebista. Armata care cuprindea toate confreriile de triburi daco-gete...**

Altfel ar fi fost viitorul nostru dacă Pacorus al II-lea, regele părţilor, ar fi încheiat la timp alianţa anti-romana pe care i-a propus-o Decebal. **Nici măcar legiunile Romei nu ar fi făcut fata unui atac combinat prin care regele dacilor ataca la Dunăre, iar armata imensa a părţilor urma sa invadeze Armenia şi Iudeea, plănuind să ocupe Egiptul, grânarul Romei!** În plus, regele-erou trebuia să lupte şi pe plan intern cu tendinţele separatiste ale unei părţi din aristocraţia dacica, care era gata să-l părăsească trecând de partea romanilor în schimbul păstrării bogăţiilor şi rangurilor. Cum ar fi decurs lucrurile dacă Decebal (conştient de pericolul adus de Traian) ar fi reuşit să-l asasineze pe acesta? **După cum ne mărturiseşte Dio Cassius, regele dacilor a pus la cale, în anul 105 d. Hr, un plan care viza lichidarea fizică a noului împărat. În acest scop, a trimis în Moesia nişte fugari care să-l omoare.** Planul a dat greş, deoarece spionii împăratului l-au bănuit pe unul dintre ei. Supuşi chinurilor, cei doi au recunoscut tentativa pusă la cale de Decebal.

Un alt punct sensibil al confruntărilor îl reprezintă momentul critic desfăşurat în perioada celei de-a doua campanii militare din primul război dacic (101 – 102 d.Hr.). Atunci, planurile Romei erau cât pe ce să fie date peste cap. **Decebal şi-a întărit alianţele cu sarmaţii şi a pregătit o ofensiva de proporţii prin care urmarea lovirea armatelor romane din sudul Dunării şi tăierea cailor de aprovizionare pentru legiunile aflate în Dacia. Din nefericire, pe când traversau Dunărea iarna, gheata a cedat datorită unei încălziri bruşte a vremii, iar o mare parte din armata formată din daci şi sarmaţi pierea înecată în apele Istrului.** Tragicul moment este amintit atât de Dio Cassius cât şi de imortalizarea sa pe Columna din Roma.

Dincolo de înfrângerea dacilor lui Decebal, ilustrata de dramatica cădere şi distrugere a Sarmizegetusei, nu trebuie uitat ca regele-erou a dat lovituri puternice timp de 20 de ani Imperiului Roman, stăvilind pe moment cucerirea Daciei. Acţiunile sale diplomatice vizau nici mai mult nici mai puţin decât crearea unui front comun antiroman al tuturor popoarelor libere din acea zona. **Linia de apărare închipuită de regele dac trebuia să se întindă pe la Rin până în Pârtia, având în mijloc Dacia. Sortii istoriei nu i-au fost prielnici, altfel astăzi nu ne mai numeam România.** Pentru salvarea regatului său, Decebal a epuizat toate mijloacele posibile, viclenie, război deschis, ambuscade, tratate de pace, a oferit adăpost şi protecţie tuturor fugarilor şi transfugilor care părăseau Imperiul Roman. Pe baza informaţiilor istorice putem afla fără greşeală ca Decebal este fondatorul primului serviciu secret de informaţii de pe meleagurile noastre, regele dac construind o adevărată reţea de spioni bine pusă la punct, alcătuită din autohtoni şi străini trimişi în Moesia sau chiar la Roma ca să culeagă informaţii referitoare la pregătirea militară şi deciziile romanilor.

Cum moare un Semizeu

Istoria a făcut ca cel care a descoperit şi autentificat adevărul cu privire la sfârşitul regelui-erou, să fie un istoric american. În anul 1965, profesorul Michael P. Speidel din cadrul Universităţii din Honolulu, Hawaii, a descoperit în satul Gramnani din apropierea anticului oraş Philippi, un monument funerar pe care erau gravate un basorelief şi o inscripţie interesanta. Era vorba de mormântul decurionului Tiberius Claudius Maximus, cel care a dorit ca fapta să-i rămână amintita în epitaful lăsat posterităţii. Drama imortalizata în marmura, atât pe Columna cât şi pe piatra funerara a decurionului, s-a petrecut după căderea şi incendierea Sarmizegetusei. Atunci, regele Decebal, însoţit de un mic grup de însoţitori credincioşi, gonea spre răsărit pentru a scăpa de urmăritorii romani şi a cere ajutor dacilor liberi din Carpaţii Orientali şi Moldova de astăzi. Totul s-a sfârşit însă în urma unei trădări. **Se pare ca acelaşi**

Bicilis (numele sau a rămas unul de ocara în limba noastră, de aici moştenim termenul edificator de Bicisnic – om de nimic, trădător, lichea), nobilul dac care a dezvăluit romanilor mai apoi locul unde erau ascunse fabuloasele comori ale dacilor, le-ar fi spus acestora şi de direcţia şi traseul pe care se retrăgea regele său.

O decurie condusa de Claudius Tiberius Maximus porneşte călări în mare graba în urmărirea regelui. Însoţitorii săi sunt ucişi, romanii înconjurându-l pe Decebal. Regele rămâne rege şi în acest ultim moment care i-ar fi speriat pe mulţi alţii. Aşezat la umbra unui stejar secular, sprijinit de pământ într-un genunchi, Decebal îşi aşază liniştit scutul şi sabia alături. **Un semizeu nu poate fi prins, înrobit sau umilit. Eroul dacilor nu va avea soarta trista împărtăşită de alţi lideri învinşi de romani şi obligaţi să mărşăluiască în lanţuri în urma carelor triumfale de pe străzile Romei**. Aşa au sfârşit-o Iugurtha, regele Numidiei, învins de Marius, frumoasa regina Zenobya a Palmyrei, prinsă de Aurelian sau Vercingétorix al galilor, capturat de Cezar după căderea Aleşiei. Ca un adevărat războinic netemător de moarte, Decebal şi-a luat singur zilele, preferând să meargă în tainica împărăţie subpământeană a lui Zalmoxis sau în tăriile cerului unde îl aştepta Gebeleizis.

Înainte ca legionarii să arunce plasele şi frânghiile asupra sa, Decebal îşi scoate de la brâu, sica, tradiţionalul pumnal curbat dacic. Privind spre cer, îşi retează carotida dintr-o singură mişcare. **Sângele i se scurge în pământul Daciei pe care l-a iubit atât de mult, iar nobilul sau suflet se înalţa într-o lume mai dreapta, unde ajung doar spiritele mari. Cadavrul rămas în asta lume este ciopârţit de romanii care se înghesuiau la recompense din partea împăratului.** Capul şi mana dreapta a regelui-erou sunt retezate de sabia lui Claudius Tiberius Maximus. Vor fi duse şi expuse în cartierul militar al lui Traian drept trofee de preţ. Scopul era unul eminamente psihologic, romanii sperând ca populaţia autohtona supravieţuitoare să fie demoralizata de sumbra privelişte. Pentru a-i linişti pe plebeii Romei care de 20 de ani se temuseră de un asemenea duşman redutabil, capul şi mana regelui sunt conservate într-un butoi cu miere şi trimise la Roma. O inscripţie descoperita în Ostia relatează ca relicvele au fost arătate mulţimii după care, în urletele de bucurie ale acesteia, au fost aruncate pe scările Gemoniei în răul Tibru. Era locul unde se expuneau după executare cadavrele creştinilor şi oponenţilor Imperiului…

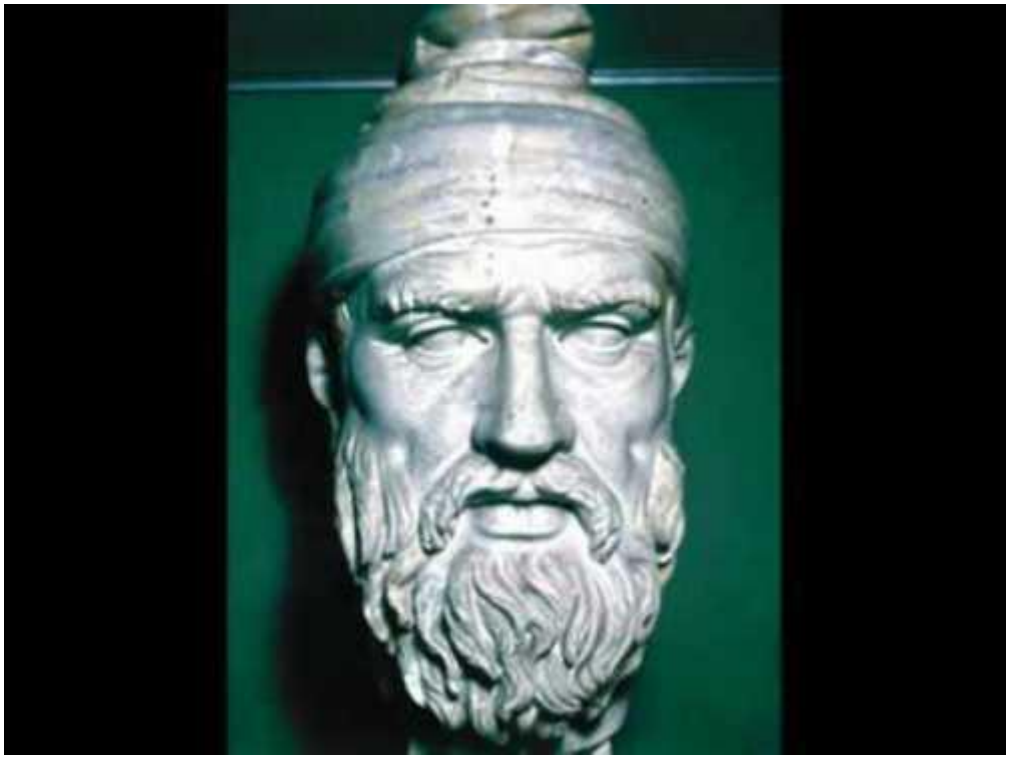

Este evident ca înainte de a fi profanat de cotropitori, capul lui Decebal a servit drept model pentru reprezentările realiste de pe Columna. Mai mult decât atât, în anul 1822, cu ocazia săpăturilor din Forul lui Traian, a fost descoperit un bust de marmura cu înălţimea de 1, 5 metri care îl reprezintă fidel pe Decebal. Bustul din care regele nostru ne priveşte demn şi misterios de aproape 2000 de ani, este expus astăzi în Muzeul Vaticanului. Merita zăbovit puţin asupra sinuciderii lui Decebal, privita de asta data din punct de vedere strict spiritual. Astăzi, atât creştinismul cât şi marea majoritate a religiilor condamna sinuciderea, privita drept un păcat greu şi o greşeală de neiertat. Dacii, practicanţi ai unei religii uraniene, solare, aveau alt set de valori moral-religioase. Pentru ei conta vitejia, veselia, detaşarea de cele lumeşti şi libertatea, nu se temeau de pedepsele de după moarte cu care mai târziu aveau să-şi înspăimânte credincioşii, religiile patriarhale de origine semita.

Pentru daci, libertatea a fost singura religie, fie aici pe Pământ, fie pe lumea cealaltă.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** ***

Un mileniu pierdut de istorie valaha

Foto (13)

„Multă lume îşi închipuie năvălirile barbare ca la cinematograf: apare barbarul scrâşnind din dinţi, învârtind nişte ochi roşii, cu parul vâlvoi şi făcând semne de zdrobire şi decapitare îndată ce vede un colonist roman. Şi atunci strămoşii noştri, persoane foarte delicate, se speriau şi luau cel dintâi tren ca să treacă dincolo de Dunăre, căci evident podurile erau destule pentru înlesnirea circulaţiei", Nicolae Iorga.

Faptul ca nici la ora actuală nu exista un consens cu privire la evoluţia populaţiei daco-romane şi la originile poporului roman se datorează, spun istoricii, unei aşa numite „tăceri a surselor istorice", motiv invocat, în special, de către adepţii teoriei migraţioniste care susţin ca teritoriul Daciei a rămas o „Terra deşerta" odată cu retragerea administraţiei romane de la nordul Dunării. Şi cu toate acestea, continuitatea proto-romanilor pe teritoriul Daciei este atestata, fără putinţă de tăgadă, de izvoarele arheologice locale, de culturile dezvoltate pe tot teritoriul fostei Dacii şi de mai mult sau mai puţin, rarele înscrisuri istorice din perioada secolului al III-lea şi până în secolul al XIII-lea, odată cu întemeierea Ţării Româneşti sub Basarab I.

Despre retragerea aureliana şi continuitatea daco-romanilor

Invaziile triburilor germanice şi carpice, în valuri succesive, în provinciile dunărene, au silit administraţia romană sa abandoneze Dacia, aceasta retrăgându-se strategic în sudul Dunării. De altfel, nici revoltele dacilor ocupaţi nu au constituit un element de ignorat pentru romani, acestea luând amploare, mai ales, după moartea împăratului Traian – fapt ce vine să contrazică scrierile secretarului personal al acestuia, care menţiona, la sfârşitul războaielor dacice, ca întreaga populaţie autohtona fusese redusa la maxim 40 de indivizi. **Data retragerii romane din Dacia nu poate fi stabilita cu certitudine, în literatura ştiinţifică, cei mai mulţi specialişti optând pentru anii 267 – 268 din vremea domniei lui Gallienus sau pentru anul 271, în timpul împăratului Aurelian.** Faptul ca provincia întemeiată de Traian nu a fost părăsită de întreaga populaţie este evident, autorităţile evacuând numai armata şi administraţia, la care se adăugau clasele înstărite, în special cele din zonele urbane, proces care se va repeta întocmai şi în alte provincii romane.

Continuitatea daco-romanilor la nordul Dunării este dovedita de singura copie a unei hărţi romane, unica, de altfel, păstrată până în zilele noastre, Tabula Peutingeriana. Harta, realizata după anul 330 d.Hr., an în care împăratul Constantin cel Mare muta capitala imperiului de la Roma în Bizanţ, fosta aşezare pescăreasca de pe malul Bosforului, arata chiar şi după retragerea aureliana, nu mai puţin de 88 de localităţi cu rezonanta daco-geta atât la nordul cât şi la sudul Dunării. Importanta acesteia este cu atât mai mare cu cât, fără doar şi poate, Tabula Peutingeriana este o hartă realizata în scopuri comerciale, dovedind aşadar o strânsă legătură economică a romanilor cu populaţia rămasă în fosta provincie dacica.

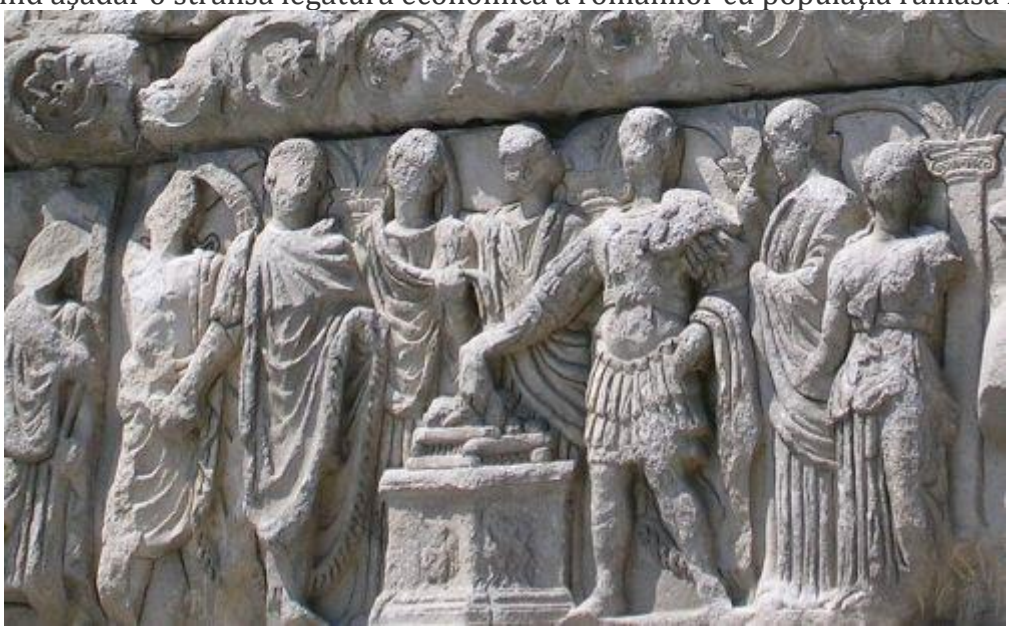

Curios este faptul ca istoricii greci şi bizantini continua sa îi numească pe localnici daci sau geţi, denumire folosita în Bizanţ pana aproape de secolul al X-lea, data la care începe să fie folosit termenul de valah. Istoricul grec Zosimos menţionează, de asemenea, în secolul al V-lea, conflictul dintre Imperiul Roman de Răsărit şi tribul carpo-dacilor de la nordul Dunării, conflict soldat cu înfrângerea celor din urmă. Mai mult, **împăratul Constantin cel Mare, iniţiază construirea unui pod**

peste Dunăre, care să facă legătură cu fosta provincie romană, precum şi o campanie de la care îşi va trage titlul de Dacicus, lucru pe care îl va repeta şi împăratul Justinian. Deşi, practic, administraţia romană dispăruse din fosta provincie Dacia, teoretic, aceasta continua sa existe în structurile Imperiul Roman. Astfel erau create provinciile Dacia Ripensis şi Dacia Mediterranea, întâlnite şi sub numele de Dacia Aureliana în literatura secolului al XII-lea, un argument în plus în faţa continuităţii numelui de Dacia dar şi al celui de dac.

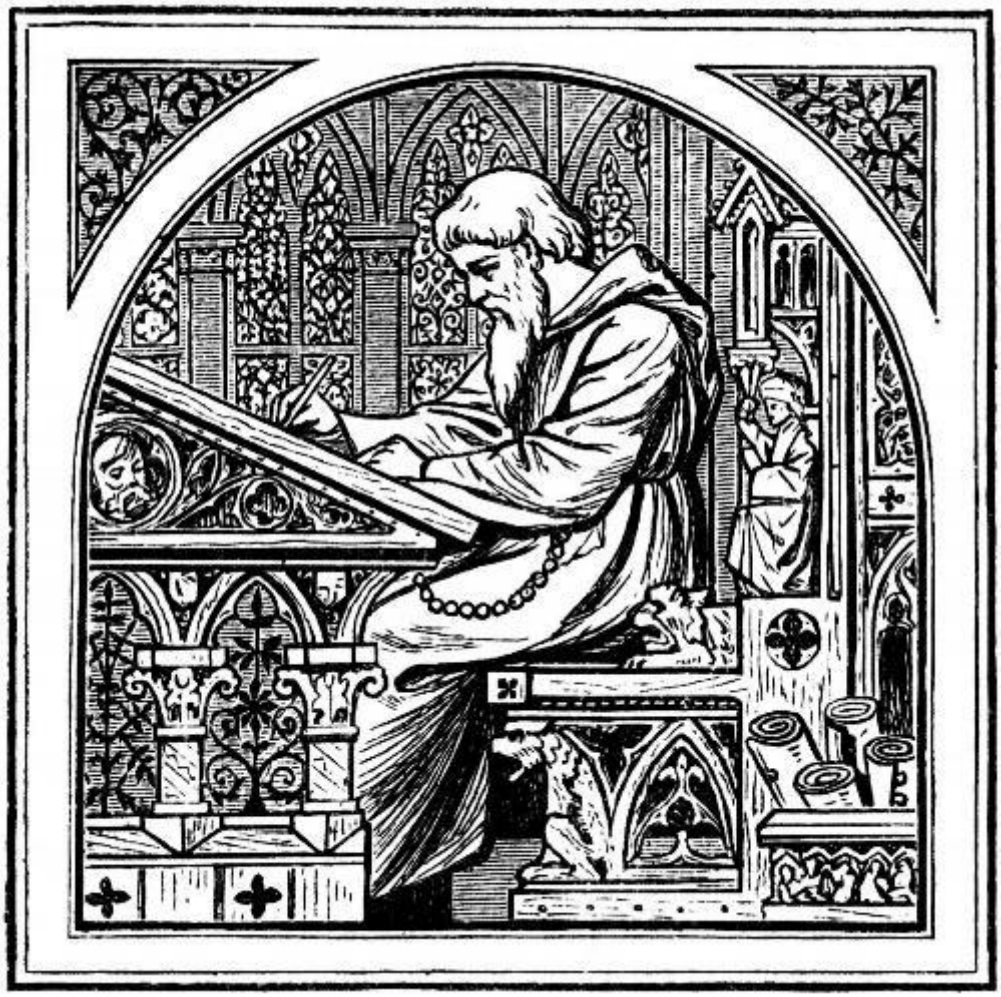

Deşi exista mulţi adepţi ai teoriei migraţioniste, teorie care spune ca poporul roman s-ar fi format alături de cel albanez la sudul Dunării, urmând ca apoi să migreze iarăşi în nord, nu exista nici măcar o singură menţiune a unei asemenea transmutări de amploare, fapt mai mult decât neobişnuit în canoanele vremii. De fapt, singura menţiune a unei migraţii a populaţiei este una în sens invers, de la nord la sud, menţiune care se referă, cel mai târziu, la secolul al XIV-lea. Nu trebuie uitat nici împăratul Galerius (293 – 311), împărat roman de oricine dacica, născut, se pare, la sudul Dunării, din tata trac şi mama „transdanubiana", termen referitor la fosta populaţia dacă din provincia cu acelaşi nume. Mai mult, **Galerius era poreclit de către cei apropiaţi, Armenterius – Ciobanul – referire mai mult decât evidenta la vechile sale ocupaţii, specifice, de altfel, populaţiei romane de origine daco-getica.** La fel de important, pentru susţinerea ideii de continuitate a populaţiei dacice sau daco-romane, este şi împăratul Maximinus Thrax (împărat de origine traca), cel care începând cu anul 236 se afla în război cu dacii liberi şi cu sarmaţii.

Continuitatea creştină şi culturile de la nordul Dunării

Conform istoricului Victor Spinei, locul de formare al poporului roman rămâne încă o problemă controversata. Chiar dacă proto-romanii supravieţuiesc, ei ies treptat, începând cu a doua parte a mileniului I, din atenţia cronicarilor, a istoricilor vremii şi din atenţia autorităţilor romane. Izvoarele arheologice dovedesc însă, mai presus de orice bănuială, continuitatea populaţiei autohtone în spaţiul nord dunărean. Încă din secolele III-IV, se remarca aşa numita cultura Santana de Mureş, conturata cu precădere în arealul triburilor gotice, triburi ce continua circulaţia monetara romană. **Cultura Santana este urmata de cultura Ipoteşti Cândeşti (secolele V-VII), ce aparţine unor comunităţi sedentare, de sine stătătoare, ale căror îndeletniciri (agricultura, creşterea animalelor, ceramica de tradiţie**

romană) sunt caracteristice populaţiilor proto-romanesti. Totodată se remarca şi continuitatea comerţului cu Bizanţul, o dovadă în plus a legăturilor dintre Imperiul Roman de Răsărit şi populaţiile de la nordul Dunării.

Influenta valului migrator slav se observa pe teritoriul fostei provincii romane prin cultura Dridu, cultura remarcabila din care iese în evidenta ceramica lucrata la roata, ceramica ce poartă numele culturii respective. Aceasta se va răspândi şi la sudul Dunării, un rol important avându-l Primul Tarat Bulgar, deşi componente ale sale sunt observate şi în spaţii ce depăşesc autoritatea bulgara. Secolele XI-XII aduc o alta cultura, Răducăneni, caracterizată prin prezenta cuptoarelor rectangulare, ceramica lucrata la roata şi obiectele care vădesc prezenta unei populaţii sedentare. **Cultura Răducăneni este cu atât mai importanta cu cât răspândirea aşezărilor umane depăşeşte zona montana sau deluroasa şi se apropie de câmpie, fapt ce se datorează şi creşterii demografice.**

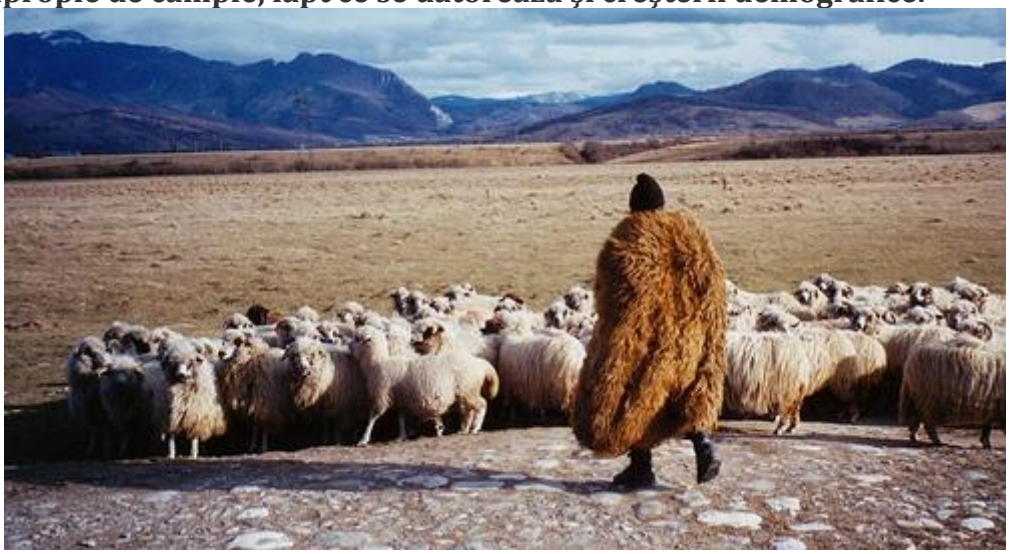

Deosebit de importantă este continuitatea creştină a populaţiei autohtone. Majoritatea istoricilor sunt de acord astăzi ca romanizarea şi creştinarea comunităţilor dace au reprezentat activităţi sincrone şi complementare, mărturii ale unei vieţi creştine datând fără întrerupere încă din secolul al III-lea. Mai mult, începând cu secolul al IV-lea, se înmulţesc, pe lângă obiectele cu caracter religios şi mormintele de factura creştină. **Cum niciunul dintre popoarele migratoare, care au ajuns pe teritoriul fostei Dacii, nu era creştin, obiectele liturgice şi mormintele nu pot aparţine decât populaţiei autohtone, de sorginte daco-romana.** Apariţia unor necropole de incineraţie sau chiar birituale sunt considerate, astăzi, ca aparţinând slavilor şi bulgarilor. În Dobrogea, procesul de contopire a populaţiei dace cu cea romană este şi mai evident, primul nume romanesc „Petre", fiind descoperit într-o inscripţie de pe un vas de lut datat în secolul III, vas descoperit în fostul castru roman de la Capidava.

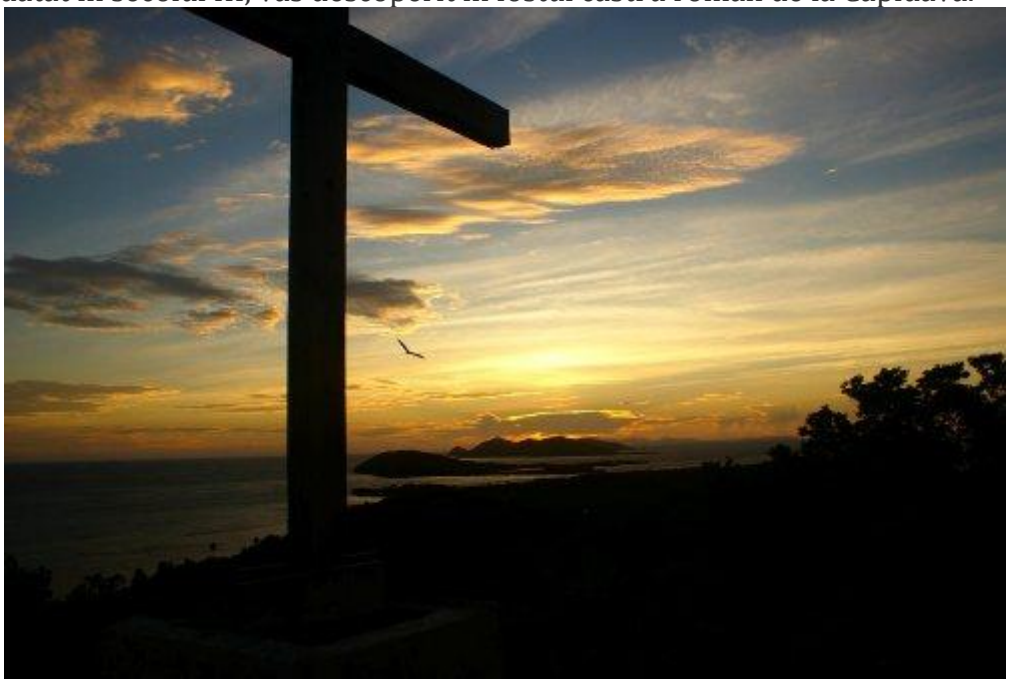

Nu mai puţin importanta este mărturia ambasadorului bizantin, Priscus Panites, la curtea regelui hun Atilla. Acesta menţionează pe lângă prezenta hunilor în Pannonia şi populaţia autohtona, pe care o numeşte barbara:

„[...] De acolo am călătorit pe un drum neted, aşezat într-o câmpie, şi am trecut peste mai multe râuri navigabile dintre care cele mai mari, după Istros, erau aşa numitul Drecon, apoi Tigas şi Tifesas. Pe acestea le-am trecut în bărci monoxile, de care se foloseau locuitorii de pe malurile râurilor, iar pe celelalte le-am trecut pe plute, pe care barbarii la poarta în căruţe, deoarece locurile sunt mlăştinoase. Prin sate ni se aducea de mâncare, şi anume în loc de grâu, mei, în loc de vin, mied, după cum îl numesc localnicii. Slujitorii care ne însoţeau aveau şi ei mei şi o băutură preparata din orz, barbarii o numesc camos... Apoi, dintr-o regiune plină de dealuri am ajuns într-o câmpie împădurită. Acolo ne-au primit luntraşi barbari în bărci monoxile făcute din trunchiuri de copaci, tăiate şi scobite de ei înşişi. Ei ne-au trecut dincolo de rău, cu toate că nu se pregătiseră pentru noi, ci pentru a transporta mulţimea barbara, pe care am întâlnit-o în cale, deoarece Attila îşi pusese în gând să treacă la vânătoare pe teritoriul roman, dar de fapt regele scit făcea pregătiri de război sub pretext că nu-i fuseseră restituiţi toţi fugarii. După ce am trecut Istrul şi am străbătut împreună cu barbarii un drum de aproape şaptezeci de stadii, am fost nevoiţi să ne oprim într-o câmpie pana când Edecon i-a înştiinţat pe Attila despre sosirea noastră... După ce am trecut câteva râuri, am sosit într-un sat foarte mare unde se spunea că se afla cea mai strălucită dintre toate locuinţele lui Attila, construită din bârne şi scânduri frumos poleite şi bine încheiate şi înconjurată cu o împrejmuire de lemn, pusă de frumuseţe, nu pentru întăritura. După locuinţa regelui se găsea locuinţa lui Onegesius împodobită şi aceasta cu o împrejmuire de lemn de jur-împrejur, dar nu era înfrumuseţata cu turnuri la fel ca cea a lui Attila. Nu departe de împrejmuire era o baie, construită de Onegesius, cel mai bogat dintre sciţi după Attila, cu piatra adusa din tara peonilor, deoarece la barbarii din părţile acelea nu se găseşte piatra şi lemn, ci se folosesc de material adus de aiurea”.

Apariţia valahilor pe scena istoriei

„Desigur ca un bandit are un dosar mult mai bogat decât un onest taran care şi-a căutat de rostul lui. Iar inscripţii şi sculpturi lasa cei care au posibilităţi materiale, deci bogăţii, ci nu oamenii săraci şi umili. Aceasta este o greşeală: istoria reconstituita numai prin inscripţii şi statui este una a celor bogaţi. Iar strămoşii noştri, nu erau bogaţi, ci formau un popor de ţărani, trăitor în sate. Cate sunt, în toate timpurile, inscripţiile din regiunea Pindului sau chiar pe teritoriul grecesc, după ce viaţă strălucită a cetăţilor creatoare ajunsese la o repede scădere?”. Astfel îşi argumenta marele nostru istoric răspunsul la o întrebare care dusese la naşterea unei disensiuni de veacuri şi care privea marile migraţii în spaţiul european, în aşa numitul mileniu întunecat de după retragerea aureliana.

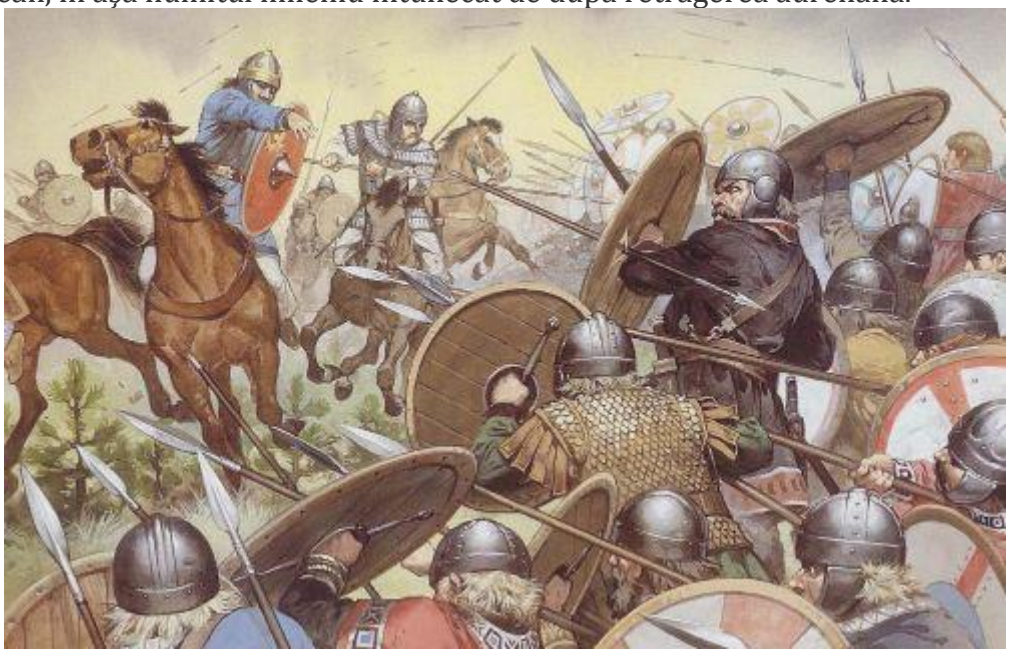

Originile termenului de valah se regăsesc cu mult înainte de apariţia proto-romanilor, mai precis la populaţiile de origine germanica în ale căror idiomuri, „walha” desemna celţii din triburile vecine, una dintre dovezile în acest sens fiind denumirea străveche a vechilor celţi din sudul Britaniei, galezii sau Welsh. Odată cu ocuparea Galiei de către Roma, denumirea îşi schimba

sensul, definind acele populaţii romanizate. De abia odată cu venirea slavilor în Europa, sensul de valah se va aplica strict populaţiei de la nordul Dunării, ca o recunoaştere a descendentei acesteia din Imperiul Roman. Cronicile bizantine, începând cu secolul al X-lea, vor defini comunităţile de pe teritoriul fostei provincii Dacia cu acest apelativ. La fel se va întâmpla şi cu celebra cronica ungara a notarului Anonymus, care pomeneşte în repetate rânduri prezenta valahilor, vlahilor, valohilor sau a blascilor în Transilvania şi la nordul Dunării.

Descoperita sub forma unei copii, în 1746, la Biblioteca familiei imperiale din Viena, şi publicata pentru prima dată în 1765, de către Johannes Georgius Schwandtner, sub titlul *Anonymi Belae regis notarii Historia Hungarica*, Cronica Notarului Anonymus a făcut subiectul multor dezbateri controversate de-a lungul timpului. Prezentata iniţial de către istoricii occidentali, în special cei din Austria şi Ungaria, drept o dovadă incontestabilă a istoriei glorioase a Regatului Ungar la începutul acestuia, Cronica a căzut prada, secolul trecut, unui veritabil tir al celor care o considerau un fals bine elaborat. Controversa, aşa cum era de aşteptat, este reprezentată de desele menţiuni ale prezentei valahilor în spaţiul transilvănean şi în Pannonia şi, mai mult, a prezentei principilor vlaho-slavi şi a primelor formaţiuni prestatale pe teritoriul fostei colonii Dacia.

Prin cenuşa imperiului

Dacă la sfârşitul secolului al VII-lea e definitivata marea migraţie bulgara prin stabilirea grupului lui Asparuh în nord estul Peninsulei Balcanice, secolul al IX-lea găseşte un alt popor migrator, ungurii, la nordul Mării Negre. Conflictul din anul 896 dintre bulgari şi pecenegi, pe de o parte, şi unguri, pe de altă parte, duce la înfrângerea celor din urmă şi îi sileşte pe aceştia să se refugieze în Pannonia prin pasul Verecke din Carpaţii Păduroşi şi nu prin trecătorile din Carpaţii Orientali sau Meridionali, aşa cum se crezuse iniţial. Urmează o serie de incursiuni armate în vestul Europei, incursiuni stopate în bătălia de la Lechfeld, lângă Augsburg, aceasta fiind, de altfel, şi ultima tentiva de expansiune în vest a ungurilor, ei concentrându-se, din acest moment, asupra raidurilor în partea răsăriteană a Bătrânul Continent.

Odată cu încetarea atacurilor asupra popoarelor din vestul Europei, ungurii îşi îndreaptă atenţia către teritoriile de la est de Tisa, teritorii pe care, aşa cum menţionează Anonymus, existau deja primele formaţiuni prestatale ale ducilor vlaho-slavi: *„... Tara aceea ar fi foarte buna şi acolo curg puhoi cele mai vestite izvoare, al căror nume ar fi, după cum noi am spus mai sus, Danubius, Tyscia (Tisa), Morisius, Crisius, Temus (denumire evident latina a râurilor Mureş, Cris şi Timiş), Wag şi altele, tara care fusese mai înainte a regelui Athila. Şi prin moartea acestuia, principii romani au ocupat tara Pannoniei până la Dunăre, unde şi-au aşezat pastorii lor. Dar tara care se afla între Tisa şi Dunăre a ocupat-o pentru sine Kean, marele duce al Bulgariei, bunicul ducelui Salanus, pana la hotarul rutenilor şi polonezilor şi a făcut să locuiască acolo pe sclavi şi pe bulgari. Iar tara care este între Tisa şi pădurea Igfron, care se afla în Erdeuelu (Ardeal), de la fluviul Mureş pana la fluviul Zomus, o ocupase pentru sine ducele Morout, al cărui nepot este numit de unguri Menu Morout... Dar tara care este la fluviul Mureş pana la castrul Urscia (Orşova) o ocupase un oarecare duce cu numele Glad, din ai cărui urmaşi s-a născut Ohtum (Ahtum), pe care, mult mai târziu după aceea, în timpul sfântului rege Stefan, Sunad, fiul lui Dobuca, nepotul regelui, l-a omorât în cetatea sa de lângă Mureş, deoarece a fost în toate răzvrătit regelui numit mai înainte...”, „Tuhutum, tatăl lui Horca, după cum era un bărbat şiret, în timp ce apuca să audă de la locuitori bunătatea pământului foarte păduros, unde un oarecare blac Gelou deţinea stăpânirea, a apucat să râvnească la aceasta cât ar fi să poată să cucerească pentru sine şi urmaşii săi tara foarte păduroasa”.*

Primul atacat a fost ducele Salanus (nume cu vădite conotaţii latine), cel care, în ciuda ajutorului primit de la aliaţii bulgari şi greci, este învins în anul 903. Acesta va ceda partea de nord a ţării sale, pana la răul Souyoy (azi Sajo, afluent al Tisei), împreună cu toţi locuitorii săi, dovada incontestabilă a prezentei populaţiei autohtone. Salanus rămâne, în schimb, duce în restul teritoriilor necucerite de unguri. Odată cu ocuparea părţii de nord a ducatului lui Salanus, ungurii conduşi de Arpad îşi îndreaptă atenţia către teritoriile stăpânite de Menu Morut. **Refuzul sfidător al liderului valah de a ceda fără lupta pământurile strămoşilor săi, împăraţii Constantinopolului, după cum însuşi Menu Morut declara în celebra sa scrisoare către suveranul ungur, atrage după sine o sângeroasă bătălie între soldaţii ducelui valah şi cei ai triburilor ungare.** După mai multe zile de încleştări, Menu Morut este înfrânt, el acceptând, printre alţi termeni ai capitularii, să dea de sotie pe fiica sa lui Zulda, fiul lui Arpad. În urma acestei căsătorii, valahul păstrează suveranitatea asupra ţării sale, devenind în schimb, vasalul regelui ungur.

La scurt timp după încheierea luptelor cu ostenii lui Menu Morut, Tuhutum, unul dintre comandaţii de oşti ai lui Arpad, primeşte permisiunea de a cuceri pentru dansul teritoriile vlahului Gelu (nume derivat, se pare, din latinescul Julius sau, în opinia istoricului Neagu Djuvara, din numele trac Gelupara). Conform cronicii lui Anonymus, lupta dintre localnici şi atacatori este una dintre cele mai crâncene dintre cele înregistrate pe teritoriul Transilvaniei de către triburile maghiare. Arcaşi pricepuţi, ostaşii lui Gelu produc pierderi uriaşe armatei condusa de Tuhutum, încă înainte ca aceasta să traverseze Somesul, trăgând salve repetate de săgeţi de pe un mai pe altul. Înfrânt într-un final, Gelu încearcă să se refugieze în cetatea sa situata în zona Somesului (nelocalizata încă), fiind, însă, ucis în timpul retragerii.

Ducele Glad este ultimul atacat de o expediţie a trupelor ungare, conduse de căpeteniile Zuard, Boyta şi Cadusa, cel mai probabil în jurul anului 934. Înfruntarea celor două armate are loc pe răul Timiş, în locul numit Vadum Arenarum (Vadul Nisipurilor), acolo unde alianţa formată din valahi, bulgari şi cumani este zdrobita de atacatorii maghiari. Retras în cetatea Kevee (astăzi Cuvin), Glad semnează pacea cu triburile ungare, devenind vasalul acestora. Fiul sau Ahtum (sau Ohtum, cum este numit în Cronica Notarului Anonymus), se va răzvrăti, însă, împotriva regelui Stefan I al Ungariei, fiind ucis într-un final, de către generalul maghiar Chanadin.

Dincolo de aspectele sângeroase ale confruntărilor dintre valahii transilvani şi triburile ungare, din Cronica Notarului Anonymus reiese clar faptul ca pe teritoriul fostei Dacii exista o numeroasa populaţiei daco-romana, puternic legată de Imperiul Roman de Răsărit, a cărei vasala se recunoaşte. Mai mult, Gesta Hungarorum are meritul de a menţiona primele continuităţi dinastice în Evul Mediu romanesc, cea a lui Morut şi Menu Morut, precum şi cea a lui Glad şi Ahtum.

FACTS

Diploma Cavalerilor Ioaniţi şi cnejii de la sudul Carpaţilor

La sud de Carpaţi, primele formaţiuni prestatale sunt menţionate la 1247 în Diploma Cavalerilor Ioaniţi:

— *„În numele casei ospitalierilor, s-a îndatorat de bunăvoie, pe sine şi casa ospitalierilor să ia arme pentru ajutorarea regatului nostru în vederea apărării credinţei creştine, potrivit cu actul scris mai jos, şi să se supună şi la celelalte îndatoriri ce se vor arăta îndată în aceasta scrisoare, îi dam şi îi dăruim lui, şi prin dansul numitei case, întreaga ţară a Severinului împreună cu munţii ce ţin de ea şi cu toate celelalte ce atârna de ea, precum şi cnezatele lui Ioan şi Fărcaş pana la răul Olt, afară de pământul cnezatului voievodului Litovoi, pe care îl lăsăm romanilor aşa cum l-au stăpânit aceştia şi până acum. Totuşi [le dam] în aşa fel, încât jumătate din toate foloasele şi veniturile şi slujbele din întreaga ţară a Severinului, amintita mai sus, din cnezatele numite mai sus să o păstrăm pe seama noastră şi a urmaşilor noştri, cealaltă jumătate căzând în folosul casei pomenite mai sus, afară de bisericile clădite şi cele ce se vor clădi în toate ţările sus-zise, din veniturile cărora nu păstrăm nimic pe seama noastră – rămânând totuşi neatinse cinstea şi drepturile arhiepiscopilor şi episcopiilor, pe care ştie că le au – lăsând deoparte şi toate morile dintre hotarele ţarilor amintite, atât cele clădite cât şi ce se vor clădi – în afară de cele din tara Litua – precum şi toate clădirile şi semănaturile făcute pe cheltuiala fraţilor zisei case, şi fâneţele şi păşunile pentru vitele şi oile lor, şi pescăriile de la Dunăre şi iazurile de la Celei, pe care le păstrăm împreună pe seama noastră şi a lor".*

Printre alte menţiuni ale prezentei valahilor în zona nord dunăreana se numără:

- Scrierile cartografului armean Chorenatsi, cel care în secolul a IX-lea pomeneşte prezenta Ţării Balakilor (Blahilor) în nordul Dunării;
- Scriitorul bizantin Kinnamos, care în 1167 vorbeşte despre valahi ca despre coloniştii romani;
- Preotul Goderfius von Viterbium, cel care în 1120, în „Gesta Henrici", pomeneşte Blachina – Tara

Blahilor – printre cuceririle Romei;

- Literatul persan Gardizi, care în secolul al XI-lea menţionează prezenta unui popor creştin de origine latina, situat între neamurile ruşilor, bulgarilor şi ungurilor;
- Cronica împăratului german Friederic Barbarossa, cel care aminteşte existenta unei tari numite Walahia între Munţii Carpaţi şi Dunăre;
- Cronica turceasca din secolul al IX-lea, Ogusmane, care menţionează existenta unei tari a valahilor, situata la nordul Dunării şi la nordul Mării Negre, până la Nipru;
- Menţiunea din cronicile khazare a Ţării Ardil – Ardeal – nume preluat de triburile ungare şi transformat în Erdély

Conform surselor istorice, primii voievozi cunoscuţi în Ţara Românească pana la înfiinţarea acesteia sunt:

- **Seneslau** – cca. 1247 – (voievod asupra unui ţinut din estul Oltului)
- **Litovoi** – (1247 – 1277) – voievod pe malul vestic al Oltului
- **Bărbat** (1277 – 1290) – frate al lui Litovoi
- **Thocomerius** (sau Tohomir) (1290 – 1310) – tatăl lui Basarab I Întemeietorul
- **Basarab I** (1310 – 1352) – Întemeietorul Ţării Româneşti şi fondatorul primei dinastii de domnitori romani

Material realizat cu sprijinul Muzeului Naţional de Istorie a României
Mulţumim doamnei muzeograf şi specialist în arheologie medievala, Dr. Irina Ene
* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** ***

Dinastia Asaneştilor – Epopeea primilor vlahi

Foto (10)

Auzim deseori dispute variate pe seama importantei unor date din istoria comuna a poporului nostru, însă o perspectivă generală asupra a ceea ce s-a întâmplat în trecut ne-ar ajuta să înţelegem ca fiecare decizie pe care predecesorii noştri au luat-o într-un moment sau altul, a făcut ca noi să fim ceea ce suntem astăzi. Fiecare acţiune întreprinsă de locuitorii străvechi ai Balcanilor, fiecare lupta, a constitut, în parte, cate un fir important din marea urzeala care s-a ţesut, nimic altceva decât istoria pe care s-au ridicat civilizaţiile moderne, aşa cum le cunoaştem noi în prezent.

Cu cât înaintam mai mult în lunga noastră călătorie pe firul trecutului, cu cât ne afundam mai mult în negura istoriei şi în ceata vremurilor, cu atât documentele şi sursele sunt mai neclare, mai evazive şi mai ales, influenţate de diverse dorinţe meschine sau de încercări de mistificare a adevărului istoric. Un astfel de episod emblematic din istoria Balcanilor este răscoală vlahilor şi a bulgarilor din anul 1185. Ironia face ca, în ciuda importantei pe care o poartă, controversele pe marginea subiectului să întreacă chiar faima şi importanta rolului pe care aceasta răscoală l-a jucat în contextul politic şi social al vremii.

Biruri nedrepte şi nunti fastuoase

Totul a început în anul 1185, când în fruntea Bizanţului se afla împăratul Isaac Anghelos al II-lea. Acesta urma sa se însoare cu fiica regelui ungar Bela al III-lea şi nu îşi putea imagina o nuntă în afara fastului cuvenit celebrării unei astfel de uniuni împărăteşti. Pentru ca vistieria bizantină nu putea susţine cheltuielile enorme prevăzute de către împărat, acesta din urma găseşte soluţia cea mai uşoară pentru ieşirea din criza: mărirea birurilor pe care supuşii săi erau datori să le plătească către împărat. Noua dare prevăzută îi afecta în primul rând pe crescătorii de animale, iar printre aceştia se numărau vlahii şi bulgarii din zona Muntelui Haemus. Dintre toate sursele epocii, cronica bizantinului Nicetas Choniates Akominatos este cea care reda destul de exact desfăşurarea evenimentelor din acea vreme.

Nicetas consemnează ca noul bir, introdus abuziv, a adus multă nemulţumire vlahilor şi bulgarilor care locuiau pe muntele Haemus. Pentru a aduce la cunoştinţa împăratului nemulţumirea lor, aceştia trimit doi soli, aleşi deloc întâmplător. La drum pleacă fraţii Petru şi Ioan Asan, fruntaşi printre semenii lor. Departe de a fi luaţi în seamă, cei doi sunt pălmuiţi, umiliţi în faţa curţii imperiale şi trimişi acasă. Întorşi cu apăsarea eşecului şi cu pata ruşinii pe obrazul lor, cei doi fraţi plănuiesc o revolta a poporului din acea zona, formata în cea mai mare parte din vlahi şi bulgari. La început, populaţia mixta a întâmpinat cu scepticism şi cu teama propunerea lor, o atitudine deloc exagerata în acele vremuri, când contestarea unei astfel de puteri echivala cu un act de nebunie. **Mai mult decât atât, localnicii purtau cu ei amintirea unei alte infrageri dureroase suferită de către strămoşii lor, nu cu mult timp în urmă, în timpul mişcării de la Tesalia din 1066.**

Nicetas povesteşte cum, pentru a-i convinge de necesitatea acestei mişcării, fraţii nu s-au dat înapoi de la folosirea unor trucuri menite, nu atât să păcălească populaţia, cât să le inspire o fărâmă de

credinţa în soarta glorioasa ce le era rezervată. În acest scop, **se spune ca cei doi fraţi ar fi adunat mai mulţi oameni despre care se credea că sunt îndrăciţi şi stăpâniţi de duhuri rele (foarte probabil epileptici, după cum ne-a revelat medicina moderna), şi i-au învăţat ca în timpul crizelor lor să spună: *„Dumnezeul neamului bulgarilor şi vlahilor a binevoit şi a încuviinţat scuturarea jugului celui de demult", şi ca o urmare a acestui semn divin „să pună mâna pe arme şi să pornească asupra romeilor şi pe cei prinşi în război să nu-i crute, ci să-i înjunghie şi să-i omoare fără mila".*** Ca acest episod este adevărat sau nu, cert este ca populaţia de pe muntele Haemus avea destule motive pentru a porni aceasta răscoală, chiar şi fără artificii. Momentul nici ca putea fi mai bine ales. Puternicul Imperiu Bizantin trecea printr-o perioadă tulbure, în care siguranţa sa era ameninţată serios de hoardele de unguri care năvăliseră cu doi ani în urma dinspre nord-vest şi care repurtase deja primele succese. Ungurii ocupaseră Belgradul, Branicevo, Nisul, ajungând până la Sofia.

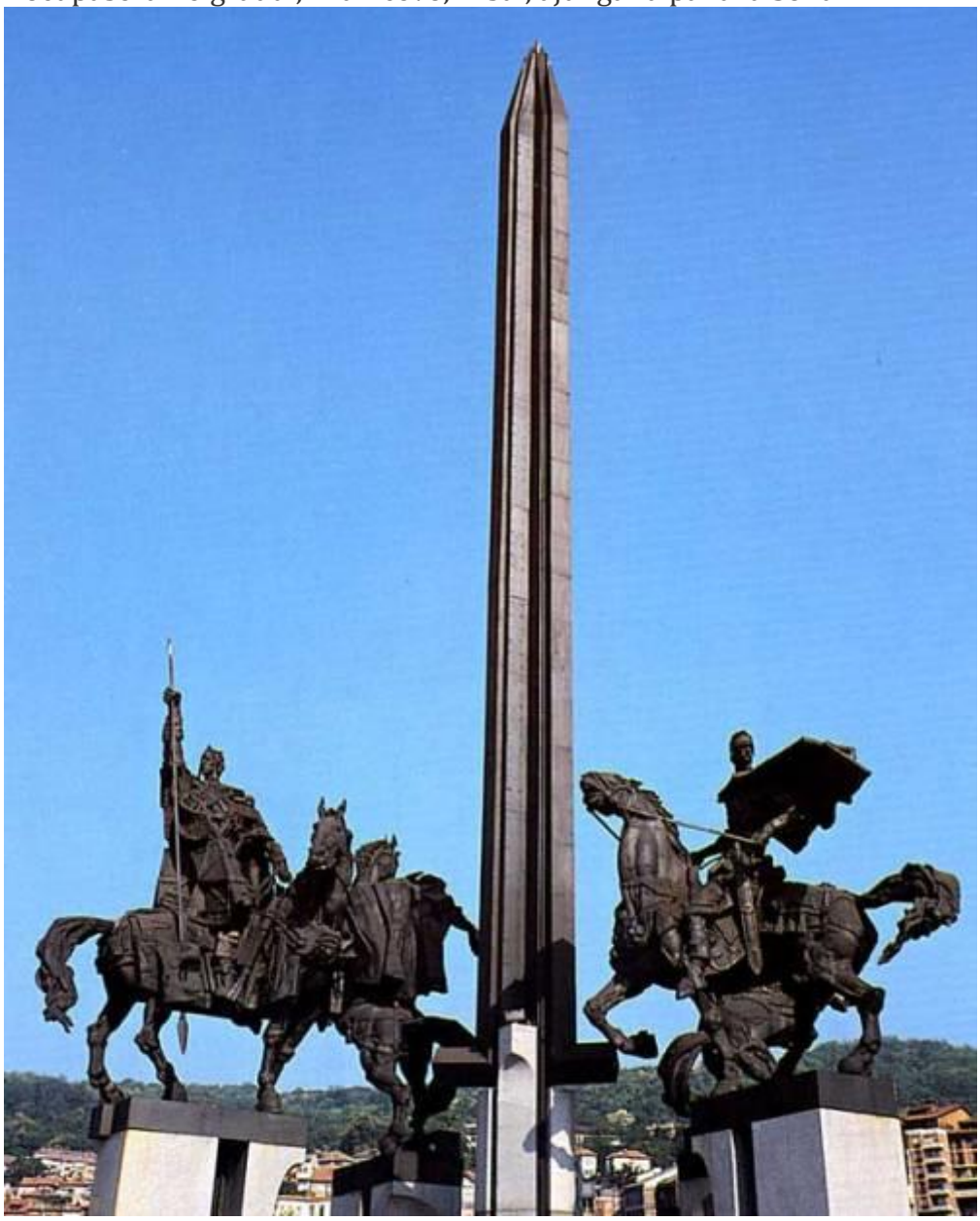

În acelaşi an în care vlahii şi bulgarii îşi pregăteau răscoală, dinspre Sicilia se iveşte o nouă ameninţare în prezenta normanzilor, care înregistrează câteva victorii de scurta durata, prin cucerirea oraşelor Durazzo, Serres, Amfipolis şi chiar Salonic. Scurtul avant al acestora este potolit în toamna aceluiaşi an de către generalul bizantin Alexios Vranas. Misiunea lui era sa aplice ulterior aceeaşi strategie şi în cazul răsculaţilor de la Muntele Haemus, însă mana destinului hotărăşte ca lucrurile să se aşeze altfel. **În loc să pornească împotriva vlahilor şi bulgarilor, generalul bizantin întoarce armele împotriva împăratului Isaac Anghelos, îşi aduna trupele la Adrianopol şi se proclama pe sine împărat.** Pe acest fond complicat, ţesut din lupte interne şi ameninţări externe, îşi pregătesc fraţii Asanesti răscoală. Primele mişcări ale acestora înregistrează câteva victorii notabile. Ameţit de succes, Petru chiar îndrăzneşte să poarte însemnele împărăteşti, rezervate exclusiv conducătorului bizantin:

coroniţa aurie şi încălţările roşii.

În garda, bizantini!

Isaac Anghelos refuza să se lase intimidat de încercările celor doi fraţi vlahi, prin urmare demarează mai multe campanii împotriva acestora. În prima încercare, trece neobservat Balcanii şi ataca din spate răsculaţii. **Armata vlaho-bulgara este înfrântă, însă cei doi fraţi reuşesc să fugă peste Dunăre, refugiindu-se la vecinii cumani.** Îmbătat de victorie şi crezând că le-a dat o lecţie binemeritata moeşilor, împăratul bizantin neglijează să îşi ia măsurile rudimentare de precauţie şi se mulţumeşte să dea foc grânelor. **Cum în plan politic, orice greşeală se plăteşte, Isaac Anghelos avea să simtă cât de curând consecinţele erorii sale. Departe de a-şi învăţa lecţia dorită de bizantini, cei doi fraţi, care acum se bucură de ajutorul cumanilor, încep o acţiune larga de prădare a Traciei.** O a doua încercare de oprire a campaniei de cucerire iniţiată de către conducătorii vlahi şi de către aliaţii cumani va demara în primăvara anului 1187. Pentru ca rezultatele întârziau să apară, bizantinii sunt de acord să încheie un armistiţiu. Trimisul Asaneştilor la Constantinopol va fi Ioniţă, cel de-al treilea frate, care va da bir cu fugiţii doi ani mai târziu.

Ostilităţile reîncep, iar lui Petru îi vine ideea de a se alia cu armata cruciaţilor condusa de către împăratul german Frederic Barbarossa, care tocmai traversa în acea perioadă Peninsula Balcanica. Târgul părea avantajos pentru ambele părţi: Frederic Barbarossa primea un ajutor de 40.000 de soldaţi, iar Petru spera să primească mai uşor recunoaşterea titulaturii de „tar". În cele din urmă, propunerea a fost primită, însă Barbarossa nu a apucat să se bucure de acest avantaj numeric, pentru ca ostilităţile cu bizantinii s-au aplanat. **Cu toate acestea, Petru şi Ioan şi-au continuat planurile de invadare ale Traciei, forţându-l pe Isaac Anghelos să organizeze o alta campanie împotriva vlahilor dezlănţuiţi.** Soarta nu s-a arătat prea favorabila bizantinilor, iar după ce armata lui Isaac a fost surprinsa într-o trecătoare de către răsculaţi, printre pierderile însemnate era cât pe ce să se numere chiar şi viaţa împăratului. Aceasta ultima victorie întări şi mai mult poziţia Asaneştilor, rămaşi stăpâni peste tara dintre Dunăre şi Balcani.

Din nefericire pentru împăratul Isaac Anghelos, acesta este detronat chiar înainte de a începe o nouă campanie, în 1195. Locul sau este luat de către Alexie al III-lea Anghelos, însă nici acesta nu are mai multe şanse de reuşită în faţa răsculaţilor vlahi şi bulgari, a căror putere în zona părea să crească de la o zi la alta.

Curând însă, Asaneştii încep să îşi numere propriile pierderi însemnate. **După ce s-a opus bizantinilor timp îndelungat pe câmpul de luptă, Ioan Asan este ucis de către Ivanko/Iovanke, un nobil valah, dintr-o cauză care nu avea nimic de a face cu războiul sau cu politica, ci cu... dragostea. Deşi Petru răzbuna moartea fratelui său, doar un an mai târziu îl paşte aceeaşi soarta.** În 1197 moare în urma unei conspiraţii boiereşti. A mai rămas în viaţă doar cel de-al treilea frate din dinastia Asaneştilor, Ioniţă, pe care grecii îl numiseră Kaloioanes (Cel Frumos). Deşi nu exista nicio îndoială ca tocmai calităţile extraordinare ale celor trei fraţi au fost cele care au ajutat la propulsarea lor în fruntea răscoalei împotriva Imperiului Bizantin, dintre toţi, Ioniţă părea să fie cel mai dăruit cu remarcabile calităţi militare şi politice. În vremea lui Ioniţă, ceea ce a început ca o răscoală în semn de nemulţumire pentru introducerea unui nou bir, s-a transformat în instaurarea şi extinderea unui nou stat.

Datorită importantelor mişcări de ordin politic şi militar pe care le-a generat, Ioniţă a devenit una dintre cele mai însemnate personalităţi valahe din Balcani. Acesta a întins granitele statului pe care îl conducea, a obţinut recunoaşterea oficiala atât a Bizanţului, cât şi pe cea a papei. De la acesta din urmă, a obţinut recunoaşterea titlului de rege pentru sine şi cea de primat pentru arhiepiscopul bisericii noului stat. În acest sens, s-au păstrat documente care atesta corespondenta acestora, prin intermediului cărora Ioniţă îi cerea papei Inocenţiu al III-lea coroana de împărat şi sceptrul şi demnitatea de patriarh pentru arhiepiscopul bisericii bulgare şi vlahe. Papa, în schimb, i-a cerut supunerea religioasă fata de Roma. Ambele părţi reuşesc să ajungă la un consens şi fiecare a obţinut, mai mult sau mai puţin, ceea ce şi-a dorit. Pe 8 noiembrie 1204, Ioniţă este încoronat ca rege al bulgarilor şi vlahilor, nu împărat aşa cum a cerut iniţial. I se preda diadema, sceptrul şi bula trimise de papa. Odată cu acestea a primit şi dreptul de a bate moneda. Ioniţă a promis, în schimb, respectarea legilor bisericii romane.

Tot Asaneştii sunt cei care transforma din temelii Tarevetul, ridicând în mijlocul Balcanilor o cetate demnă de orice mare imperiu al vremii. O cetate ce avea să rămână cunoscuta în istorie sub numele de Tarnovgrad – a treia Roma şi al doilea Constantinopol. Aşezată pe colinele Tarevet, Trapezita, Momina Krepost şi Sveta Gora, pe ambele maluri ale răului Iantra, cetatea ocupa o suprafaţă de 110.000 de metri pătraţi, imensa fortificaţie fiind întărită cu ziduri uriaşe cu o înălţime de peste 10 metri şi o grosime de până la 3, 40 metri. Trei porţi succesive şi tot atâtea rânduri de turnuri şi creneluri au stat mai bine de două secole în calea năvălirilor barbare. Nu mai puţin de 21 de biserici ortodoxe se aflau în incinta cetăţii, fiecare dintre ele reprezentând centrul unei mici comunităţi. Alături de ele se regăsea şi palatul ţarilor, iar deasupra tuturor, în punctul cel mai înalt al muntelui, fusese ridicata patriarhia, poate

şi ca un semn care să amintească viitorilor monarhi ascendentul puterii religioase asupra celei civile. Construit pe ruinele unei basilici bizantine, complexul patriarhal ocupa 3.000 de metri pătraţi şi a fost înconjurat, la rândul lui, de ziduri cu creneluri. **Timp de peste 200 de ani, aici s-a aflat unul dintre cele mai mari centre culturale ale Balcanilor, lăcaş de învăţătură pentru mulţi dintre cărturarii vremii.** Atât patriarhia, cât şi restul cetăţii au fost incendiate de otomani în anul 1393, anul prăbuşirii Tarevetului şi al Imperiului Vlaho-Bulgar. Printre cei căzuţi în apărarea cetăţii s-a aflat şi Eftimie din Tarnovo, ultimul patriarh din Tarnovgrad, cea mai distinsa personalitate a sfârşitului de secol XIV.

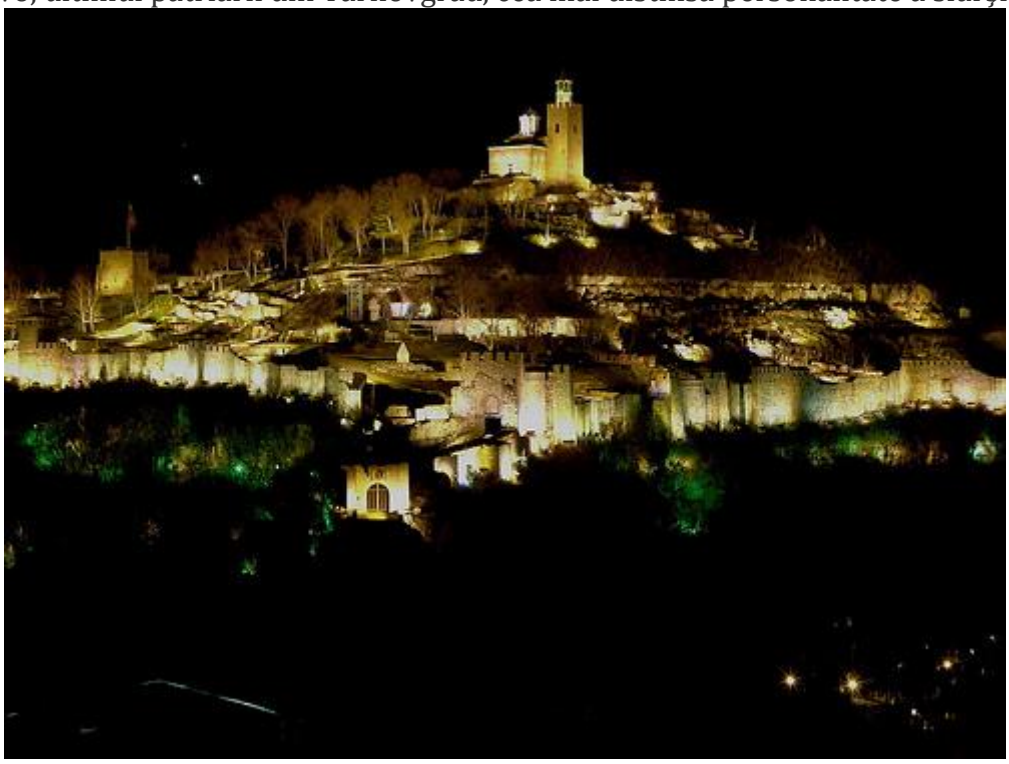

Deşi noul stat, întemeiat de vlahi şi de bulgari, a devenit în scurta vreme un stat totalmente bulgar din diverse considerente, această mişcare îndrăzneaţă a avut ca rezultat instaurarea puterii exemplului, având în centrul ei trei emblematice figuri, a căror naţionalitate reală a devenit ulterior un subiect aprins de discuţie.

Descendenta Asaneştilor

Chiar dacă faptele şi mişcările istorice care datează deja de 900 de ani au fost în mare parte reconstituite, naţionalitatea răsculaţilor care au instaurat „Cel de-al doilea tarat bulgar", aşa cum a rămas în cărţile de istorie, este încă controversata. În privinţa acestui aspect, istoricii romani şi cei bulgari încă nu au reuşit să ajungă la un consens. **Cert este ca învăţaţii bulgari contesta originea romană a Asaneştilor. În opinia lor, aceştia ar fi fost bulgari sau chiar cumani, iar titlul pe care îl purta Ioniţă de „Rege al bulgarilor şi al vlahilor" nu ar fi decât varianta modificată de către scribii cancelariei papale, care au înlocuit cuvântul „graecorum" din documentele slave de la Tarnovo, în „blachorum".** Prin urmare, Ioniţă nu era „Rege al bulgarilor şi al vlahilor", ci al „bulgarilor şi grecilor". Pentru ca afirmaţiile acestora nu sunt susţinute în ochii învăţaţilor romani, aceştia din urma considera ca naţionalitatea valaha a Asaneştilor este mai presus de orice îndoială. Dovezile citate se bazează pe o serie de documente, provenind din surse şi zone geografice diferite. Istoricul roman Constantin C. Giurescu face în a sa lucrare „Istoria Romanilor" o expunere detaliata a surselor pe care învăţaţii romani se bazează în susţinerea naţionalităţii valahe a Asaneştilor.

Cea mai importantă dintre acestea este cronica lui Nicetas Choniates Akominatos, care menţionează în repetate rânduri ca Petru şi Ioan erau vlahi şi ca aparţineau *„acelui neam de oameni care locuiesc pe Muntele Haemus şi care înainte se numeau Mysi (locuitori ai Moesiei) şi care acum vlahi se cheamă”*. Într-o alta menţiune detaliază cum într-una din expediţiile bizantinilor, un preot a fost luat prizonier, iar acesta „s-a rugat lui Asan, grăindu-i în limba lui, ştiutor fiind de limba vlahilor, să aibă mila de el şi să îl sloboadă”. Mai departe, cronica lui Ansbertus, descrie trecerea cruciaţilor prin Peninsula Balcanica şi povesteşte cum, la un moment dat, aceştia au fost luaţi prin surprindere de acel valah Ioniţă (în textul original „Blachus ille Iohannitius”), care avea pe lângă el „valahi şi cumani şi alţii”. Iată cum, un al doilea izvor, de origine germană de această dată, susţine naţionalitatea valaha a Asaneştilor. Mai departe, vine rândul cronicarilor francezi să „depună mărturie” în favoarea romanilor. **Geoffroy de Villehardouin, Henri de Valenciennes şi Robert de Clary îl menţionează pe Ioniţă sub numele de „Jehan le Blac” sau „Johanice le Blac”.** În ultimul rând, dar nu în cele din urmă, sunt documentele cancelariei papale, în care se consemnează originea valaha a lui Ioniţă şi chiar faptul ca acesta se trage din vechii romani.

Toate aceste cronici, menţiuni şi documente, luate laolaltă, reprezintă pentru istoricii romani o dovadă de netăgăduit a naţionalităţii valahe a celor trei fraţi Asanesti care, prin perseverenta şi dârzenia lor, au scris episodul în care istoria romanilor s-a întâlnit cu cea a bulgarilor pentru a crea una dintre cele mai surprinzătoare pagini din istoria Balcanilor. O istorie pe care ambele popoare ar trebui să şi-o recunoască reciproc, în spiritul adevărului istoric.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * * *

Negru Voda – Cel mai misterios personaj din istoria romanilor

Foto (1)

De mai bine de şapte secole, istoria ne vorbeşte despre întâiul Domn al Ţării Româneşti, întemeietorul (sau Descălecătorul dacă preferaţi) Negru Voda. Cu toţii am învăţat despre el încă din clasele primare şi, dacă ne este permis, l-am asemuit cu un erou legendar capabil să înfrunte toate imperiile vremii şi să îi unească pe valahii munteni într-un singur stat. Ştie, însă, cineva cine a fost acest enigmatic personaj? îi cunoaştem originile, numele real sau măcar fizionomia din vreo gravura medievala? Ştim despre el mai mult decât faptul că i-a supus, cel mai probabil prin forţa armelor, pe voievozii şi cnejii locali din Muntenia şi că s-a autointitulat „Mare voievod"?

O enigmă cât o istorie

Legendele şi povestirile cu privire la „descălecarea" Negrului Voda în Muntenia, undeva în jurul anilor 1290 – 1310, apar nu numai în hrisoavele medievale valahe ci şi în cele străine, fapt ce scoate din discuţie lipsa de autenticitate a acestei realizări. Este cert ca un personaj important a venit atunci din „Tara Ungureasca" pentru a-i supune pe liderii locali sub o unică stăpânire, eveniment favorizat, probabil, şi de tensiunile politico-militare din Europa (Ungaria era cuprinsă de puternice tulburări interne, în timp ce tătarii îşi continuau ofensiva către Porţile de Fier). De ce trebuie să acceptăm o astfel de teorie? Un motiv important îl constituie chiar Diploma Ioaniţilor, document întocmit în anul 1247, la numai cinci decenii distanta de presupusa „descălecare", document prin care regele ungur Bela al IV-lea vorbeşte, printre altele, de prezenta voievozilor locali Litovoi şi Seneslau, precum şi de cea a cnejilor Ioan şi Fărcaş. **Este cert ca orice personaj din afara sferei de influenta a coroanei ungare care ar fi încercat să se impună în faţa acestor lideri locali, nu ar fi putut fi decât unul care să o facă prin forţa armelor şi mai puţin prin diplomaţie.**

Un argument în plus al luptelor duse de misteriosul Negru Voda cu voievozii şi cnejii munteni îl constituie şi scrisoarea ambasadorului regelui Dusan al Serbiei, Nicolo Luccari, cel care scria, în anul 1352: ***„Negro Voeuoda din natione Ungaro padre di Vlaico nel 1310 s era impardonito di quella parte di Valachia"*** *– Negru Voda, de naţiune ungara, tatăl lui Vlaicu, cucerise în 1310 acea parte din Valahia. Vom reveni asupra acestui citat.*

Înainte de a aprofunda aceasta afirmaţie, trebuie să menţionăm şi numele personajelor asupra cărora planează bănuiala „întemeierii Ţării Româneşti". Este vorba de cunoscuta dinastie domnitoare: Thocomerius/Tihomir (cca. 1290 – cca. 1310), Basarab I (1310 – 1352), Nicolae Alexandru (1352 – 1364) şi fiii acestuia din urmă, Vlaicu (1364 – 1377) şi Radu I (1377 – 1383). Ei sunt cei care domina politica internă valaha pe toată durata secolului al XIV-lea, deci, doar unul dintre ei poate fi misteriosul Negru Voda.

Revenind la scrisoare ambasadorului Nicolo Luccari, nu putem decât să concluzionam ca diplomatul în cauza se afla în faţa unei grave erori (nu singura, din păcate, Luccari făcând grave confuzii

între geţi şi goţi şi între daci şi dani). Vlaicu, cel la care face referire italianul, este fiul lui Nicolae Alexandru dar, nici măcar acesta din urma nu putea cuceri Valahia în anul 1310 (an asupra căruia italianul pare destul de sigur), atâta vreme cât a fost asociat la domnie cu tatăl sau de abia în anul 1342. Mai mult ca sigur ca, în anul 1310, Nicolae Alexandru nu era decât un copil. **Rămâne astfel, prezumpţia ca doar Basarab I s-au tatăl sau, Thocomerius/Tihomir, ar fi putut fi acel atât de enigmatic Negru Voda.**

În aceeaşi ordine de idei, patriarhul Macarie de Antiohia trimite data descălecării în anul 1290, în vreme ce un hrisov din vremea lui Matei Basarab indica anul 1292 ca an al întemeierii Ţării Româneşti.

Şi totuşi, cine este Negru Voda?

Cu siguranţă ca, pana la descoperirea unor noi documente medievale care să facă lumina în acest caz, misterul va continua să planeze asupra personajului atât de controversat, Negru Voda. Istoricul Neagu Djuvara afirma în a sa ***„Thocomerius – Negru Voda, un voivod de origine cumana la începuturile Ţării Româneşti”***, ca doar tatăl lui Basarab I putea fi acel întemeietor. Ca argument, **istoricul aduce în discuţie faptul ca anul 1310 este, de fapt, anul morţii lui Thocomerius şi cel al urcării pe tron a lui Basarab I. Nici vorba de lupte în acel an. Mai mult, Neagu Djuvara afirma ca Basarab a fost recunoscut ca primus inter pares (Mare voievod într-o traducere libera) de către toţi voievozii şi cnejii munteni, fapta ce ar fi rămas în memoria boierilor valahi ca adevărata dată a descălecării.** Cu siguranţă ca o astfel de recunoaştere nu ar fi putut veni decât ca urmare a unor merite deosebite ale tatălui său.

Numele lui Thocomerius îl cunoaştem dintr-un document întocmit de către regele ungur Carol Robert de Anjou, în anul 1332, la doar doi ani după dezastrul armatei ungare de la Posada. Prin acest document, monarhul recunoaşte faptele de vitejie ale lui Laurenţiu, comite de Zărand, şi ale fratelui sau în bătălia mai sus amintita***: „... Şi mai ales atunci când, pornind oastea noastră strânsă prin porunca regala, am ajuns în nişte ţinuturi de margine ale regatului nostru, ce erau ţinute pe nedrept în Ţara Românească de către Basarab, schismaticul, fiul lui Thocomerius”.*** Este, practic, unica sursa din care aflam numele tatălui voievodului Basarab. Important este, însă, modul în care monarhul ungur face referire la acest Thocomerius. Faptul ca numele lui este reţinut într-o cronica regala nu poate decât să confirme ipoteza conform căreia Thocomerius era un personaj important şi recunoscut, cel mai probabil, o căpetenie războinică. De asemenea, lipsa unor titluri (voievod, cneaz şi, cu atât mai mult, mare voievod) susţine ideea ca nu el a fost întemeietorul ci, poate, cel care a pregătit terenul venirii acestuia.

Nu susţinem ca Basarab I ar fi, 100%, Negru Voda, deşi istoria şi puţinele dovezi adunate de istorici susţin această ipoteză. Cel mai probabil, însă, Basarab ar fi venit pe tronul Valahiei din postulra fiului unei mari căpetenii şi ar fi fost recunoscut de către majoritatea liderilor munteni drept unic stăpânitor. Iar faptele sale aveau, cât de curând, să confirme o atare titulatura.

Bătălia de la Posada – actul de naştere al Ţării Româneşti

Deşi vasal al regelui Ungariei, aşa cum este numit în mai multe documente ale vremii, Basarab dăduse destule semne de rebeliune fata de cel ce ar fi trebuit să îi fie suveran... Carol Robert de Anjou**. În anul 1323, Basarab îl sprijină militar pe tarul bulgar Mihail Sisman în lupta împotriva Imperiul Bizantin, o acţiune ce încalcă vasalitatea sa fata de regele Ungariei. Şapte ani mai târziu, la 28 iulie 1330, voievodul muntean este alături de acelaşi Mihai Sisman în lupta de la Velbuză, împotriva regelui sârb Stefan Decański, un aliat al lui Carol Robert de Anjou. Probabil, acesta a şi fost motivul pentru care regele ungur decide să dea o lecţie rebelului valah şi să îl îndepărteze de la domnie.**

Trecuseră doar câteva săptămâni de la înfrângerea vlaho-bulgarilor de la Velbuză şi Carol da ordinul de adunare a armatei celei mari a Ungariei. Cu toate acestea, 8.000 dintre cei mai buni cavaleri unguri se aflau în Polonia, luptând împotriva cavalerilor teutoni. Este evident ca nu toată armata a putut fi strânsă în campania îndreptată împotriva lui Basarab. Cu toate acestea, circa 30.000 de cavaleri, cu mult mai mult decât putea strânge valahul, luau drumul Ţării Româneşti. **Dionisie Szecsi, castelan de Mehadia, şi voievodul Transilvaniei, Tamaş Szecsenyi, se aflau alături de rege. Primului îi fusese**

promis Severinul, în timp ce al doilea urma sa primească o mare parte din Valahia. În faţa unei asemenea forte, Basarab cere pacea şi oferă în schimbul ei Severinul, plus o sumă importanta în bani. Carol îl refuza, însă, şi îl ameninţă teatral, anunţând ca ***„il va scoate de barba, din munţii lui, ca pe un urs pe acel Bazarada…"***

În timp ce Basarab îşi aduna oastea, circa 10.000 de osteni, ţărani şi cavaleri, preferând să se ascundă în munţi şi să ducă o tactică de hartuire, mândra armata ungara mărşăluia către Castru, Argys (Curtea de Argeş) reşedinţa domnului muntean. Severinul cade primul iar Curtea de Argeş este incendiata de regele răzbunător. **Bolile şi lipsurile armatei cauzate de pustiirea pământurilor valahe de către Basarab îl silesc pe Carol Robert să ceară retragerea. Nu era chiar victoria zdrobitoare pe care şi-o dorise, dar era o lecţie pe care valahul ar fi trebuit să o înţeleagă o dată pentru totdeauna.** Drumul de întoarcere al învingătorilor nu este cunoscut nici astăzi, Posada rămânând o locaţie enigmatica pentru absolut toţi istoricii. Cert este ca Basarab, înţelegând ca aceasta este singura lui şansă de a învinge floarea cavalerilor unguri, acţionează fără să stea în dubii.

În misterioasa trecătoare de la Posada, el taie copacii astfel încât să poată fi prăvăliţi peste duşmanii săi la o simplă împingere. Mii de pietre sunt strânse cu acelaşi scop pe marginea prăpastiei. Prin păduri, arcaşii şi călăreţii săi nu aşteptau decât semnalul de atac. Iar acesta nu a întârziat să apară. **La 9 noiembrie 1330, Basarab lansează atacul surpriza asupra ungurilor. Şi ce mai surpriza a fost pe cei care se considerau învingători.** Mii de cavaleri îşi pierd viaţa încă din prima zi a luptelor. Zdrobiţi sub pietre şi trunchiuri de copaci, străpunşi de miile de săgeţi valahe, ei văd cum victoria lor se transforma într-o înfrângere catastrofala**. Măcelul durează pana pe 13 noiembrie, iar din însemnările regelui Carol Robert de Anjou, aflam ca apogeul luptei a fost acela în care cavalerii valahi (nicidecum ţăranii) au şarjat în mod repetat asupra supravieţuitorilor. Regele ungur este salvat cu preţul vieţii gărzilor sale personale şi scapă doar după ce îşi schimba hainele cu Desev, fiul lui Dionisie, *„cel pe care valahii crezându-l însuşi regele l-au ucis cu cruzime"*.**

Important de menţionat este ca, deşi în gravurile vremii, valahii apar îmbrăcaţi în sumane şi purtând straie ţărăneşti, este greu de crezut ca doar cu o armată de ţărani, Basarab ar fi putut învinge una dintre cele mai mari armate ale Europei. Mult mai probabila ne pare ipoteza în care cavalerii valahi ar fi fost unii antrenaţi şi echipaţi asemenea celor occidentali, ei constituind nucleul armatei regulate. Ca o dovadă, Radu I, nepotul lui Basarab este reprezentat pe monede în armura vestica. Tot el comandase de la Veneţia 11.000 de cămăşi de zale (echivalentul platii lor de astăzi s-ar ridica, cu siguranţă, la zeci de milioane de dolari), ori astfel de armuri nu erau destinate unei armate formata exclusiv din ţărani**. În aceeaşi ordine de idei, să ne reamintim ca Basarab luptase alături de Mihail Sisman împotriva bizantinilor şi sârbilor. Să fi făcut oare aceste expediţii de lupta cu o armată de ţărani? Puţin probabil…**

Aproape toţi cavalerii unguri au fost ucişi în strâmtoarea Posadei, oferind posterităţii una dintre cele mai mari şi mai ruşinoase înfrângeri din istoria Ungariei. **Regele Carol Robert de Anjou nu a mai intrat niciodată în Valahia şi nici nu a mai încercat să lupte împotriva lui Basarab. Tara Românească se născuse iar visul Ungariei de a atinge Marea Neagră se sfârşise pentru totdeauna**. Pe tronul Ţării Româneşti, pentru 42 de ani, avea să stea cel pe care astăzi îl bănuim a fi… Negru Voda întemeietorul.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ***

Mircea cel Bătrân – Coşmarul de la Rovine

Foto (11)

„Eu cel intru Hristos Dumnezeu binecredinciosul şi bine cinstitorul şi de Hristos iubitorul şi singurul stăpânitor Io Mircea, mare voievod şi domn, cu mila lui Dumnezeu şi cu darul lui Dumnezeu stăpânind şi domnind toată Tara Ungrovalahiei şi părţile de peste munţi (parte din Ardeal), încă şi spre părţile tătăreşti, şi Amlasului şi Făgăraşului herţeg, şi Banatului de Severin domn, şi pe amândouă părţile peste toată Podunavia (Dunărea) până la Marea cea mare şi cetăţii Darstorului stăpânitor". Acesta este Mircea cel Bătrân şi aceasta este impunătoarea titulatura prin care era recunoscut domnitorul sub care, între 1386 şi 1418, Tara Românească a atins cea mai mare întindere din toate timpurile.

La 23 septembrie, acum 623 de ani, urca pe tronul Munteniei Mircea cel Bătrân, unul dintre cei mai străluciţi voievozi romani, descendent din Basarab, fiul lui Radu, care va domni treizeci şi doi de ani şi se va dovedi un diplomat iscusit, un conducător de excepţie şi un chivernisit gospodar de ţară. **De ce i se spune „cel Bătrân"? Fiindcă mai târziu au fost şi alţi voievozi cu numele „Mircea", iar cronicarii, vorbind de Mircea, cel din veacurile trecute, l-au numit astfel pentru a-l distinge, pe criteriu cronologic, de ceilalţi. Chiar şi marele nostru Eminescu s-a înşelat crezând ca Mircea era bătrân atunci când s-a bătut la Rovine cu sultanul, la acea vreme el fiind un voievod încă tânăr.** Sub Mircea, nu doar întinderea statului muntean şi viaţa militară au cunoscut o dezvoltare deosebita, dar şi religia şi economia şi-au întins aripile.

Politica externă a marelui voievod a fost dominată de primejdia otomana. Toate luptele pe care Mircea cel Bătrân a fost silit să le poarte au fost cu turcii, nicidecum cu ungurii, polonii sau moldovenii. Cu aceştia a încheiat alianţe trainice în lupta comuna antiotomana. Dar raportul de forţe a devenit repede inegal şi domnitorul muntean a trebuit să recunoască superioritatea otomana şi să ajungă la o înţelegere cu Poarta. Plătind haraciul, a reuşit un lucru esenţial: şi-a asigurat continuitatea vieţii politice şi a păstrat fiinţa statului muntean.

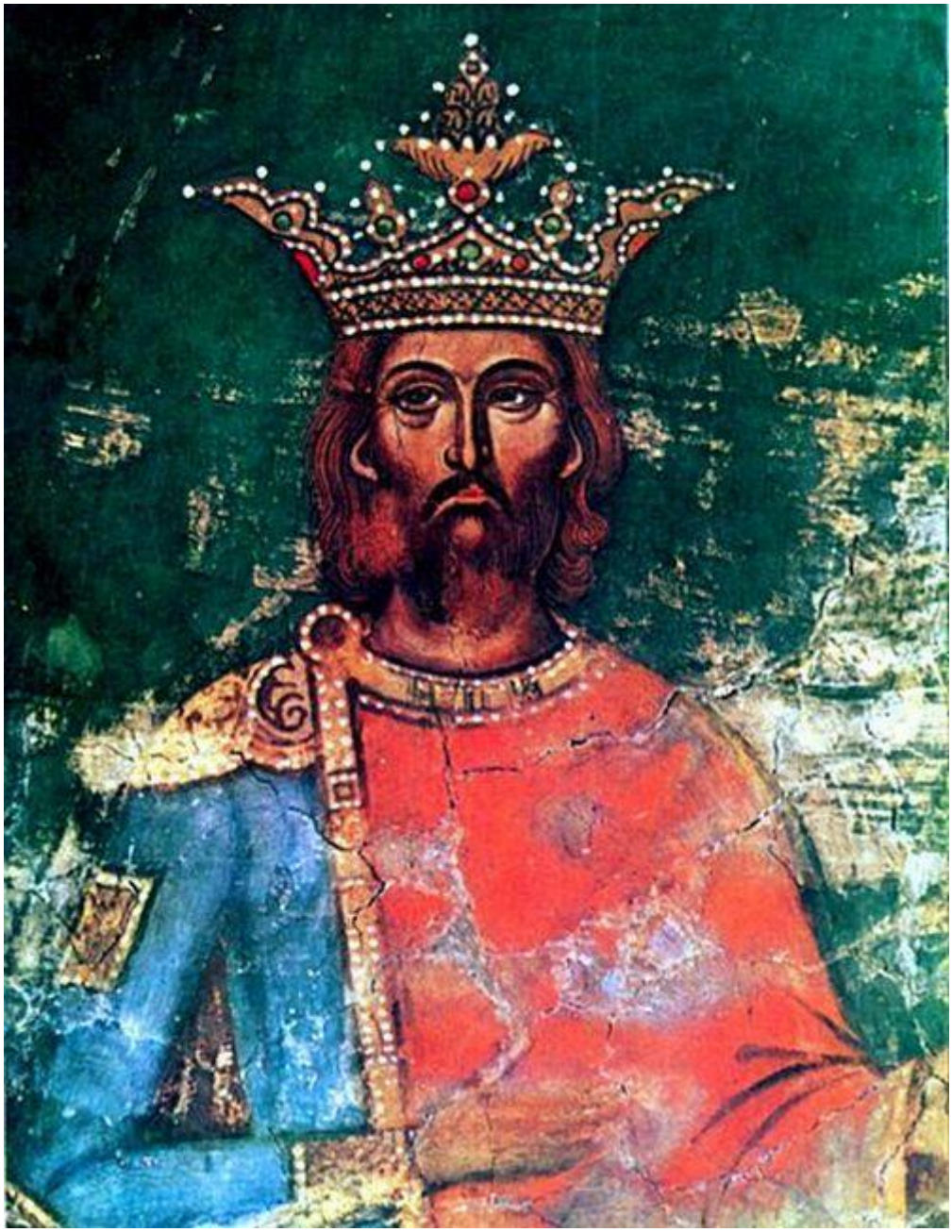

Ameninţarea Semilunii şi Rovine

Începutul conflictului cu turcii are loc în anul 1389, atunci când Mircea îl ajuta cu oaste pe Lazăr, cneazul sârbilor, în lupta de la Kossovopolje (Câmpia Mierlelor). Lazăr convocase la lupta împotriva „necredincioşilor" toată creştinătatea, însă răspunsurile au fost întârziate sau absente în cea mai mare lor parte. **La început, sortii au părut a fi de partea creştinilor mai ales ca fanaticul sârb, Milos Obilici, l-a ucis pe însuşi sultanul Murad. Fiul acestuia însă, Baiazid Ilderim (Fulgerul), va lua imediat comanda armatei turceşti şi va schimba retragerea iniţială într-o strălucită victorie.** Creştinii au fost zdrobiţi iar cneazul Lazăr însuşi îşi va pierde viaţa. Aşteptându-se la răzbunarea turcilor pentru implicarea sa în lupta, Mircea ia măsuri, consolidând linia Dunării prin ridicarea cetăţii de piatra la Giurgiu şi prin fortificarea celei de la Turnu (sau Nicopolul Mic). Voievodul va încheia la 10 decembrie 1389 şi un tratat de alianţă cu regele polonez Vladislav Iagello iar printr-un act semnat la 17 martie 1390, domnul muntean se apropie şi de suveranul ungur Sigismund. Într-adevăr, atacul lui Baiazid se produce.

După cucerirea Bulgariei, care are loc în 1393, Baiazid decide să întreprindă o expediţie împotriva lui Mircea. Oastea turceasca asediază şi cucereşte mai întâi Silistra, de pe malul drept al Dunării, traversează fluviul, ocupa Turnu şi înaintează spre Argeş. Alături de sultan se aflau vasalii sârbi Marco Cralievici şi Constantin Dragasevici. Lupta s-a dat la Rovine, pe malul unui râu încă necunoscut, în ziua de 10 octombrie 1394. Referitor la acest loc – cuvântul „rovine" înseamnă „şanţuri" – exista discuţii: unii cred că ar fi fost lângă Craiova, alţii îl aşază pe apa Ialomiţei în timp ce o a treia versiune îl situează pe unul dintre râurile Călmăţui, Vedea, Teleorman sau Argeş. **Cert este ca bătălia a fost crunta şi sângeroasă, ambele oştiri dând dovada de mare înverşunare şi ura în încrucişarea armelor. Deşi izvoarele sunt categorice în privinţa biruinţei lui Mircea asupra „păgânilor", ea nu a putut împiedica înaintarea armatei turceşti mult superioara numeric, aşa încât romanii s-au retras spre Argeş unde o nouă lupta a avut loc, de această dată defavorabila lui Mircea. Tocmai din acest motiv sunt istorici care opinează ca, deşi bătălia de la Rovine este privita ca un episod de mare cutezanţă a romanilor de sub Mircea cel Bătrân, importanta sa nu s-a ridicat chiar la proporţiile atribuite în manualele de istorie.** Cert este, însă, ca Mircea era primul european care înfrunta Imperiul Otoman şi care ieşea cu capul sus dintr-o asemenea înfruntare.

Alianţe creştine şi dezastrul de la Nicopole

Mircea era conştient de disproporţia numerică şi de puterea uriaşă a turcilor precum şi de unele dificultăţi interne, ca de exemplu apariţia unui pretendent la tron, un anume Vlad, care închinându-se otomanilor a fost numit domn. Astfel, în urma luptei cu turcii din zona Argesului, Mircea trece munţii şi încheie la Braşov, la 7 martie 1395, un tratat de alianţă cu regele Sigismund al Ungariei, tratat care

prevedea ajutorul reciproc în lupta antiotomana. La 6 aprilie, în acelaşi an, armata lui Sigismund şi cea a lui Mircea reunite erau gata de plecare spre Tara Românească. Campania a avut loc în cursul lunii mai şi a dus la redobândirea cetăţii Turnu din mana turcilor. Totuşi, Vlad cel pus de Baiazid nu a putut fi izgonit, mai mult chiar, el va ataca armata lui Sigismund odată cu retragerea acestuia, pricinuindu-i mari pierderi.

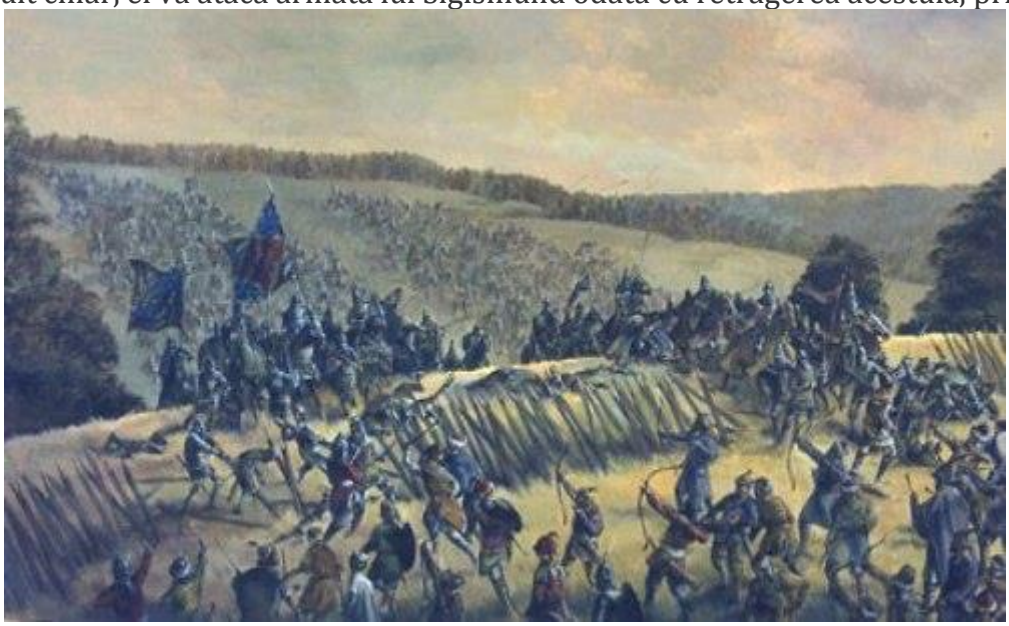

Trebuie deci să admitem ca Mircea a rămas ceva vreme în Oltenia sau s-a retras chiar în Ardeal. Prin supunerea completa a Bulgariei în 1393, prin faptul că sârbii erau vasali şi prin expediţia din Ţara Românească cu toate consecinţele ei, ungurii se vedeau acum direct ameninţaţi de puterea în plina ofensiva a turcilor. Regele Sigismund hotărăşte că este momentul pentru o mare acţiune creştină împotriva „necredincioşilor" pentru a-i goni de la Dunăre şi chiar din Europa. Atmosfera fusese pregătită: feudalii din Franţa, din Germania, chiar cei din îndepărtata Anglie îşi anunţau participarea la campania împotriva acestor noi fanatici ai lui Mahomed. În luna mai a anului 1336 au început să sosească la Buda (Pesta) primii cavaleri francezi şi burgunzi, urmaţi de cei germani sub conducerea lui Ioan de Zollern şi de cavalerii englezi conduşi de ducele de Lancaster. Veneţia dădea ajutor cu flota ei, iar Bizanţul intra şi el în coaliţie. În toiul verii, mândra armata se îndrepta spre ţinuturile noastre.

La 13 august, Sigismund era la Orşova, unde îl aştepta Mircea cu oastea sa. Cu totul, creştinii erau în jurul a 100.000, dintre care 60.000 cavaleri şi 40.000 pedestraşi. Cetăţile ocupate de turci, Vidin şi Rahova au fost luate fără greutate, armata creştină reuşind să asedieze şi Nicopole, pe uscat şi pe apă. Baiazid era plecat în timpul acesta la Tarnovo. Aflând despre sosirea aliaţilor, se îndreaptă degrabă cu toate puterile spre cetatea asediata. Confruntarea decisiva între creştini şi musulmani are loc la Nicopole la 28 septembrie 1396. **Mircea, cunoscând cel mai bine felul de lupta al turcilor, se oferă sa atace el primul, sfătuindu-l pe regele ungur cum să abordeze situaţia. Nu „frontal", aşa cum obişnuiesc**

cavalerii francezi – învăţaţi cu armurile lor grele, cu caii lor grei şi ei îmbrăcaţi în zale, închipuindu-şi ca matura totul în faţa lor. Nu frontal, ci atacul trebuie dat mai întâi de cavaleria uşoară, pentru a răspândi şi anihila pedestraşii aşezaţi în funtea armatei turce. Totuşi, ducele Burgundiei, Jean de Nevers, mândru de fala celor şase mii de cavaleri de sub comanda sa, va obţine de la Sigismund onoarea de a deschide el lupta, ceea ce s-a dovedit a fi o eroare. Greii cavaleri străbat în forţă două cete turceşti dar înaintează prea adânc în câmpul otoman, rândurile turceşti se închid în urma lor şi cavalerii sunt măcelăriţi. Însuşi regele Sigismund abia scăpa cu viaţa, fugind cu o corabie pe Dunăre, apoi pe mare, spre Dalmaţia. Nicopole a reuşit astfel să fie numai o uriaşă catastrofa pentru armatele creştinilor.

Marea victorie şi atacul lui Timur cel Şchiop

Încă o dată, Mircea se aştepta la represalii. Participarea sa la coaliţia isprăvită atât de dureros la Nicopole trebuia să atragă o replică, neîntârziata, din partea lui Baiazid. Într-adevăr, în anul următor, 1397, o armată turceasca a trecut Dunărea, în Muntenia, dar a fost înfrântă de voievodul muntean. Poate cea mai prolifica bătălie purtata cu succes din întreaga istorie a romanilor abia avea să urmeze, odată cu sosirea anului de gratie 1400. **Conform unui izvor contemporan, o armată otomana alcătuită din 66.000 de oameni – ceea ce pare exagerat – făcea o expediţie de prada în Ungaria. La întoarcere, erau atacaţi de Mircea cel Bătrân, care avea de partea sa şi un contingent ungar, în aşa fel încât nici mai mult nici mai puţin de 3.000 de otomani au mai scăpat peste Dunăre. Era a patra biruinţă românească asuprea turcilor din timpul acestui glorios voievod.** În anii următori, turcii n-au mai atacat Muntenia, Baiazid organizând campania de cuceriri în Grecia şi Asia Mica, şi străduindu-se să cucerească Constantinopolul. În anul 1399 a murit domnul Moldovei, Stefan I, în locul lui fiind ales ca domn Iuga, zis Ologul. Mircea a socotit că a venit timpul să aibă în Moldova un domn prieten şi de aceea a trecut în Moldova şi l-a pus domn pe fratele acestuia, Alexandru cel Bun (1400 – 1432), unul din figurile luminoase ale istoriei româneşti.

Baiazid, care distrusese floarea cavalerilor europeni, ştia că nu poate înfrânge dorinţa de libertate a romanilor dar, în orgoliul său, dorea să răzbune înfrângerile armatei sale din anul 1400. În clipa când se pregătea sa atace din nou pe Mircea însă, un eveniment de cea mai mare însemnătate pentru răsărit urma să aibă loc: atacul hanului mongolilor, Tamerlan sau Timur Lenk adică Timur cel Şchiop, care cuprinsese o mare parte din Asia şi voia acum să aibă şi ţinuturile stăpânite de sultan. Cele două armate s-au confruntat decisiv în bătălia de la Ankara din anul 1402, lui Timur Lenk venindu-i în ajutor tătarii, în timp ce de partea lui Baiazid au sosit sârbii lui Stefan Lazarevici. **Lupta s-a terminat prin înfrângerea lui Baiazid, părăsit de mulţi dintre ai săi, victoria mongolului fiind completa. Însuşi sultanul a căzut prizonier şi a suferit din partea învingătorului o mare ofensa: băgat într-o cuşcă, a fost purtat prin toată Asia, ca să vadă toate popoarele ce ajunsese stăpânitorul temut de odinioară.**

În spatele zidurilor inamice

După moartea lui Baiazid au urmat lupte între fiii acestuia pentru domnie, care au permis vecinilor, cel puţin pentru o vreme, să scape de primejdia otomana. Astfel, împăratul de la Constantinopol a recâştigat câteva cetăţi, Stefan Lazarovici s-a proclamat independent, iar fiii lui Strasimir şi Sisman au vrut să elibereze Bulgaria, dar n-au reuşit. Mircea a trecut Dunărea şi a cuprins sudul Dobrogei. **Cetatea Darstorului i-a deschis porţile, ca de altfel şi Chilia, unde negustorii italieni din Genova l-au chemat pe domn şi i-au cerut protecţia.** Pentru scurt timp, Mircea a nutrit speranţa ca primejdia otomana poate fi înlăturată prin alungarea turcilor din Europa; se bizuia pe puterea armatei sale şi pe ajutoarele principilor creştini, mai ales pe Sigismund al Ungariei, cu care se întâlnise la Severin în toamna anului 1406 şi pe Stefan Lazarevici al sârbilor, pe care-l ajutase în recucerirea cetăţii Belgradului.

Dar, repede, domnul muntean s-a convins că nu se poate bizui decât pe ai săi: Sigismund promisese mult dar nu făcuse nimic. Totuşi, Mircea va încerca un fin joc diplomatic pentru slăbirea puterii otomane, şi anume sprijinirea lui Musa, fiul lui Baiazid, în lupta pentru tronul otoman. L-a adus pe acesta în Ţara Românească, i-a arătat o atenţie deosebită ba, mai mult, a trimis la Constantinopol pe fiul său, Vlad, ca să-i îndemne pe bizantini să-l sprijine pe Musa. Mircea îl ajuta pe Musa şi cu o armată condusa de nepotul său, Dan, gratie căreia Musa îl bate, în 1411, pe Soleiman şi se proclama sultan de Adrianopol. Musa îi oferă lui Mircea o serie de posesiuni în dreapta Dunării şi pentru o vreme, Tara Românească cunoaşte pacea şi se reface după atâtea lupte grele. În anul 1413, Musa este înfrânt de un alt frate, Mahomed care, firește, nu uita sprijinul de care fratele sau s-a bucurat din partea lui Mircea.

Musulmanii trec din nou Dunărea şi recuceresc cetăţile-cheie Giurgiu şi Turnu şi ocupa Dobrogea, pe care o vom prelua prin lupta abia în anul 1877. Mircea l-a ajutat pe un alt pretendent la tronul sultanului, pe Mustafa, care a stat un an la Curtea de Argeş, dar şi acesta a fost învins de Mahomed, în anul 1416. Cu aceasta se încheie orice încercare a domnului muntean de a sprijini un sultan care să-i fie recunoscător. Mircea este obligat să recunoască superioritatea puterii otomane: a dus tratative cu sultanul şi a acceptat să-i plătesca bir, haraciul anual, în schimbul independentei ţării; era răscumpărarea păcii prin tratatele numite „capitulaţii", care garantau neamestecul turcilor în organizarea interna a Ţării Româneşti.

Politica şi ctitoriri

Timp de aproape 15 ani, Mircea cel Bătrân a fost principele creştin care s-a bucurat de cea mai mare faima şi autoritate în răsăritul Europei, fiind singurul care a învins de două ori pe temutul Baiazid Ilderim. Veneţienii l-au considerat cel mai puternic dintre principii creştini care au luptat cu otomanii, iar cronicarul turc Leuclavius l-a numit „Principe între creştini, cel mai viteaz şi cel mai ager". Politica internă a lui Mircea cel Bătrân s-a axat pe dezvoltarea comerţului şi a vieţii economice. În anii 1403 şi 1409 a încheiat tratate economice cu lipovenii, iar în anul 1413 cu braşovenii. Tara Românească exporta blănuri, piei, vite, sare, miere, ceara, grau, peste şi brânză, iar importurile veneau atât din răsărit, cât şi din apus. Ca mulţi alţi voievozi romani, Mircea cel Bătrân este şi ctitor de biserici. Cea mai de seama mănăstire construită de Mircea este Cozia, care avea să servească de necropola domneasca lui şi familiei sale. Din hrisovul de danie din 20 mai 1388, anul zidirii Coziei, rezulta ca „a ridicat din temelie o mănăstire în numele sfintei şi de viaţă dătătoarei şi nedespărţitei Treimi… la locul numit Călimăneşti, pe Olt".

Mănăstirea Cozia păstrează pana azi chipul ctitorului Mircea, împreună cu cel al fiului sau Mihail. Mircea ne apare tânăr, aşa cum era când a zidit mănăstirea, de talie mijlocie, cu ochii albaştri şi par castaniu. Este îmbrăcat cu veşminte bogate, cu haina scurtă, cu ciorapi strâmţi, pe genunchi având cusut cu fir de aur vulturul cu două capete. Deasupra poarta o hlamida din purpura, prinsă pe umărul drept cu o agrafă de aur bătută cu pietre scumpe, ca la împăraţii bizantini sau regii francezi. Pe cap poartă o coroana cu trei colţuri, semn de mare domn. Mircea cel Bătrân a încetat din viaţa la 31 ianuarie 1418, fiind înmormântat la ctitoria sa de la Cozia, la 4 februarie, acelaşi an. **Dacă ne gândim numai ce a însemnat viaţa Peninsulei Balcanice în timpul secolelor de dominaţie turceasca, putem aprecia la justa sa valoare rezistenta lui Mircea. Fără acest mare voievod, este foarte probabil ca întregul curs al istoriei muntene şi, prin consecinţe, al întregii istorii româneşti, ar fi avut o cu totul alta dezvoltare şi alte proporţii, nu neapărat dintre cele mai fericite.**

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** ***

Radu de la Afumaţi – Domnitorul celor 20 de războaie

Foto (8)

„Să vă fie ştiute războaiele… pe care le-am făcut eu: cel dintâi război cu agarenii, al doilea de la Gubavi, al treilea la satul Stefeni, lângă Neajlov, al patrulea la Clejani, al cincilea la Ciocăneşti… al nouăsprezecelea la satul Rucăr, al douăzecilea la Didrih". Aceasta este inscripţia sfredelita pe piatra de mormânt a lui Radu de la Afumaţi, domnitorul roman care a purtat douăzeci de războaie în numai trei ani de domnie din cei aproape opt la cârma Ţării Româneşti.

Despre Radu de la Afumaţi au auzit probabil, măcar în treacăt, toţi cei prezenţi fie şi numai sporadic la unele lecţii de istorie predate în şcoala generală şi în liceu. Pentru covârşitoarea lor majoritate însă, Radu de la Afumaţi este doar un nume cu rezonante nefireşti spre amuzante şi nu

personajul important al istoriei romanilor pe care îl prezintă cronicile. Avem de a face cu unul dintre acele cazuri de personalităţi care, gratie numelor, rămân de neclintit în memoria celor ale căror urechi au auzit vreodată de ei, dar despre ale căror realizări şi fapte de vitejie nu se ştie mai nimic. Radu de la Afumaţi nu a avut o domnie foarte îndelungată în Ţara Românească, ea fiind chiar întreruptă de mai multe ori, însă numărul şi importanta războaielor pe care domnitorul le-a purtat atât timp cât a fost suveran, îl recomanda drept un factor major al păstrării identităţii naţionale româneşti.

Cronicile spun ca după moartea lui Neagoe Basarab, domnul Ţării Româneşti între 1512 şi 1521, o crunta zbatere s-a iscat pentru dobândirea domniei. Personajele actante? Fiul sau Teodosie, prea tânăr şi cu o fire slaba, dar avându-i de partea sa pe regenţii doamna Elena şi banul Preda Craiovescu, fiul lui Barbu, şi Dragomir Călugărul zis Vlad Voievod, ridicat din partea boierilor pribegiţi ai Moldovei. O luptă se aprinde la Târgovişte între cele două tabere adverse, Preda căzând pe câmpul de bătălie. Totuşi, atunci când begul din Nicopole, şi el un pretendent la tronul Ţării Româneşti, Mehmet Bey, îşi face apariţia invocat de Teodosie, soarta armelor se schimba. Vlad este învins, făcut prizonier şi trecut peste Dunăre unde, sub stăruinţele lui Bădica, unchiul lui Teodosie, este decapitat. Lucrurile erau însă departe de a se linişti pentru ca, în ianuarie 1522, un nou pretendent la tron se ridica, **Radu, fiul nelegitim al lui Radu cel Mare. Acesta îşi avea aşezarea în satul Afumaţi din Ilfov, singurul motiv pentru care va intra mai târziu în istorie sub denumirea de Radu de la Afumaţi.** Mehmet va veni încă o dată în ajutorul lui Teodosie şi o serie întreagă de lupte cu rezultat schimbător se va da între parţi, cu triumful lui Radu în Gubavi şi la Stefeni pe Neajlov dar cu biruirea sa la Clejani, urmată de retragerea peste munţi, la Braşov. Primejdia era mare pentru ca, deşi Mehmet ar fi trebui să se retragă acum, odată îndepărtat pericolul, el decide să îl trimită pe Teodosie la Constantinopol şi să păstreze tronul pentru sine.

Tara putea deveni paşalâc, ca şi Bulgaria, Serbia şi Grecia. Cronica adăugă chiar ca de la Constantinopol i se dăduse domnia, în urma unei cereri pe care o făcuse. Dacă planul lui Mehmet nu a izbutit, aceasta se datorează în întregime perseverentei şi vitejiei lui Radu de la Afumaţi. Ajutat de voievodul Ioana Zápolya, Radu se repliază în Ardeal, înfrânge oastea turceasca la Grumazi, fugărind-o până la Nicopole şi Sistov, unde au loc alte ciocniri. Peste nu mai mult de o lună însă, atacul furibund al lui Mehmet îl obliga pe roman să se retragă încă o dată, în august 1522. Tronul este din nou dobândit în octombrie, după bătălia de la Cetatea Poenarilor, iarăşi recucerit de turci în februarie 1523, pentru a fi recâştigat de Radu în aprilie 1523, în urma unui nou război.

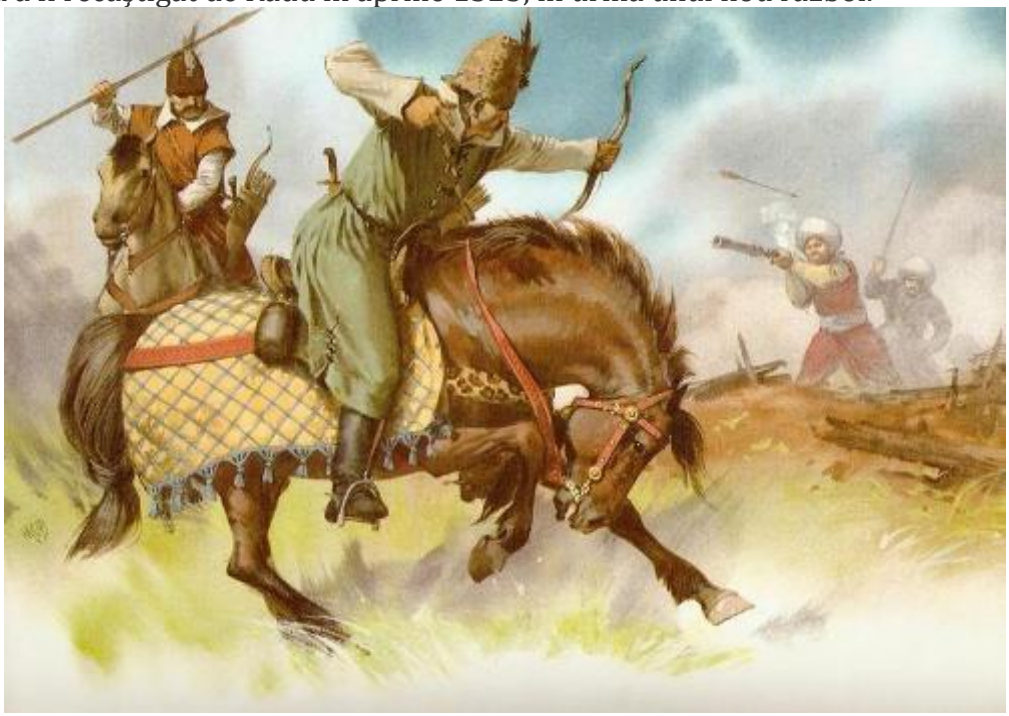

Devenise limpede pentru domnul Ţării Româneşti ca lucrurile nu puteau continua în aceeaşi manieră şi că trebuia să ajungă la un consens cu Poarta. Tratativele anunţau să aibă un final fericit, succesul chiar fiind anunţat la un moment dat la Braşov când, în urma opoziţiei lui Mehmet, o terţă parte are câştig de cauza, tronul fiindu-i încredinţat lui Vladislav, nepotul lui Vladislav al II-lea (1447 – 1456). **Noul domn se bucura la început de susţinerea Craioveştilor, după care între cele două parţi erupe un conflict.** Vladislav este înlăturat în noiembrie 1523 de către boieri, care înscăunează domnitor pe ruda lor, comisul Bădica, fiu nelegitim al lui Radu cel Mare şi var primar cu Neagoe Basarab. Domnia lui tine însă puţin, deoarece turcii simulează confirmarea înscăunării şi, întinzându-i o capcană, îl „scurtează de cap".

Radu de la Afumaţi, deja pornit împotriva noului domn, se foloseşte de împrejurare şi reocupa

scaunul Ţării Româneşti. Vladislav nu avea totuşi să renunţe prea uşor la tronul pe care îl avusese în stăpânire şi, după ce reface prietenia cu Craioveştit, porneşte împotriva lui Radu, care, în iunie 1524, se vede forţat să se retragă în faţa adversarului său. Cu tot ajutorul primit din partea Craioveştilor, Vladislav refuza să uite conflictul din trecut şi îl înlocuieşte în dregătoria de mare ban pe Pârvu printr-un anume Ţâţul. Puternicii şi ambiţioşii boieri de peste Olt nu accepta cu prea mare uşurinţă o asemenea umilire şi, drept răspuns, trec de partea lui Radu de la Afumaţi. Avându-i alături, acesta izbuteşte să înlăture pe Vladislav, prin lupta crâncenă de la Didrih din septembrie 1524.

Dar Radu era conştient ca, ***„fiind puţini şi tara mica, nu vor putea să se tot bată cu un împărat ce au luat şi au cuprins atâtea tari şi are o mulţime de oameni”.*** Aceasta realitate avea să fie susţinută de bătălia de la Mohács, în 29 august 1526, unde maghiarii au fost spulberaţi de turci. Ca atare, Radu trebui să se supună fatalităţii: primi de la sultan steagul de domnie, în felul acesta tara fiind scăpată de primejdia de a fi transformată în paşalâc, aşa cum se va întâmpla, ceva mai târziu, cu mult mai puternica Ungarie. Noile tratative cu turcii sunt încununate de succes, pentru a ajunge aici Radu fiind nevoit să se ducă el însuşi la Poartă, unde se va bucura de sprijinul preţios al sângeacului Belgrad. La 1 februarie 1525, reîntors în ţara, domnul putea anunţa braşovenilor că-şi întocmise treburile la Constantinopol. Era, în fond, o victorie pentru acela care timp de mai mulţi ani luptase împotriva turcilor.

Cu toată întărirea turcească, anul 1525 nu fu însă un an liniştit pentru Radu: Vladislav izbuti să reocupe tronul preţ de câteva luni, în timp ce în Mehedinţi se ridica un vrăjmaş asupra voievodului, bătut însă şi ucis de către banul Pârvu Craiovescu. În anii următori nu se mai constata alte încercări de-ale domnişorilor, Radu de la Afumaţi având parte şi de un răstimp mai liniştit. Dar un conflict de alta natura pândea din umbră. **Spre finele anului 1525, sotia lui Radu, fiica vornicului Vlaicu, decedează iar el se recăsătoreşte, la sfârşitul lunii ianuarie 1526, cu Ruxandra, fiica cea mai mică a lui Neagoe Basarab. Devenea astfel ruda cu puternica familie a Craioveştilor, care va fi de acum înainte alături de domn.** Săvârşind însă căsătoria, îşi va atrage duşmănia lui Stefanita, domnul Moldovei, care o voia şi el de sotie pe aceeaşi femeie, pe temeiul unei vechi făgăduieli a lui Neagoe.

Această situaţie va face ca anul 1526 să fie marcat de o primă expediţie de răzbunare a lui Stefanita, o a doua, un răspuns din partea lui Radu şi o a treia replica a celui dintâi. R**ecunoscut de turci şi sprijinit de Craioveşti, Radu ar fi putut domni vreme îndelungată, dacă nu cădea victima unui complot ticălos.** Spre sfârşitul anului 1528, o grupare de boieri, în frunte cu Neagoe vornicul şi Drăgan postelnicul, nemulţumiţi probabil de influenta puternicei familii de peste Olt, se ridica împotriva domnului. Acesta, surprins şi neavând la îndemână oastea spre a li se opune, este nevoit să fugă în grabă. Se îndreaptă înspre partea de apus a ţării, unde ştia că va găsi ajutorul Craioveştilor, dar boierii îl ajung pe drum, la Râmnicu Vâlcea şi, nerespectând nici măcar lăcaşul dumnezeiesc în care Radul de la Afumaţi se refugiase, îl ucid în biserica de pe dealul Cetăţuii, sub ochii îngroziţi ai preotului, la data de 2 ianuarie 1529, aceeaşi zi în care este ucis şi fiul sau Vlad.

Trupul lui Radu a fost dus la mănăstirea din Curtea de Argeş, deasupra mormântului sau s-a aşezat o lespede frumoasa de marmură, pe care viteazul voievod este înfăţişat calare, cu buzduganul în mâna şi cu mantia fluturând. O lung inscripţie pomeneşte toate războaiele pe care le-a purtat: primul fără indicarea localităţii, apoi „*la Gubavi; la satul Stefeni pe Neajlov; la Clejani; la Ciocăneşti; la cetatea Bucureşti; la cetatea Târgoviştei; la răul Argesel, la satul Plata; la Alimăneşti, pe Teleorman; cel mai iute şi cel mai vârtos din toate războaiele la Grumazi, cu 7 sângeacuri; la Nicopole; la Sistov; la cetatea Poenari, cu ţăranii; la Gherghiţa; iar la Bucureşti; la oraş, la Slatina; la cetatea Bucureşti, cu Vladislav voievod; la satul Rucăr; la Didrih*”. **Nu mai puţin de douăzeci de lupte în trei ani şi ceva, dintre care multe victorioase. Poate tocmai de aceea un document de la Mihnea, din 4 iunie 1588, îl şi numeşte pe Radu „cel Viteaz”.**

Poate ca renumele şi amploarea bătăliilor purtate de Radu de la Afumaţi cu turcii şi cu toţi asupritorii Ţării Româneşti ai începutului de secol XVI nu sunt considerate de talia actelor de vitejie şi a domniilor unor voievozi cu greutate precum Mihai Viteazul, Ştefan cel Mare sau Mircea cel Bătrân. **Poate ca bătăliile lui Radu de la Afumaţi au fost mai multe nişte bătăi decât nişte războaie şi poate ca în întregul angrenaj el a îndeplinit numai rolul unui şurub sau al unei mici rotite dar, chiar şi în lipsa acestor componente, acolo şi atunci unde este nevoie de ele, poate funcţiona optim un ansamblu. Cu siguranţă, şi soarta Ţării Româneşti ar fi putut fi una mult mai sumbra dacă Radu, cel din Afumaţi, nu s-ar fi ambiţionat, din patriotism sau din orgoliu personal – nici măcar nu mai contează atât de mult – să nu lase patria în mâini vrăjmaşe şi străine.** Deşi scurta şi mereu întreruptă de luptele cu cei ce pretindeau tronul de la Poartă, domnia sa a reprezentat una dintre cele mai elocvente lecţii de demnitate ale luptei împotriva Imperiului Otoman

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** ***

Petru Cercel – frumosul aventurier venit din Apus

Foto (8)

A ridicat biserici, un mic palat domnesc de-o mare frumuseţe, a construit instalaţii de aprovizionare cu apa şi a înfiinţat un atelier pentru fabricarea tunurilor de bronz – realizări importante în cariera unui domnitor, şi cu atât mai remarcabile pentru un voievod care a domnit mai puţin de doi ani. Cu toate acestea, istoria l-a păstrat în amintire mai degrabă pentru excentricităţile lui, pentru viaţa lui aventuroasa şi pentru aparenta plină de farmec a persoanei sale, ignorând însuşirile care ar fi putut face din el un mare domnitor – dacă soarta ar fi fost mai îndurătoare cu el.

Un favorit regal

Pana şi porecla sub care a rămas cunoscut – cea de Cercel – se datorează doar unui amănunt frivol: cercelul pe care îl purta în ureche şi despre care se spune că era făcut dintr-o perla mare cât un ou de porumbel. În ochii boierimii valahe de la sfârşitul secolului al XVI-lea, acest detaliu apărea ca o extravagantă, ba chiar ca o curiozitate care năştea întrebări asupra gusturilor şi purtărilor noului domn. Dar lucrurile erau, de fapt, mai simple: **Petru Cercel nu făcea decât să poarte ceea ce era la moda; e drept, nu în Valahia, ci în ţările Europei occidentale, pe care le colindase, unde trăise şi unde îşi însuşise maniere, cultura şi concepţii care se deosebeau mult de cele ale domnilor munteni cu care erau obişnuiţi boierii.**

Petru Cercel trăise o vreme la curtea regelui Henric al III-lea al Franţei, fiind chiar unul dintre favoriţii acestuia, acei „mignons" – t**ineri frumoşi, eleganţi, foarte preocupaţi de moda, pe care protestanţii, adepţi ai sobrietăţii în moravuri şi înfăţişare, îi bârfeau şi îi acuzau – era, pe vremea aceea, o acuzaţie grava – de înclinaţii homosexuale. Dar aceşti mignons par să fi fost, mai degrabă, ceea ce în zilele noastre se numeşte, cu un termen foarte nou, metrosexuali – bărbaţi care dau o mare atenţie înfăţişării lor şi tendinţelor modei**. În ochii austerilor protestanţi, aceste preocupări erau o dovadă de efeminare, iar de aici pana la acuzaţia de homosexualitate nu mai era decât un pas. Cercelul purtat într-una dintre urechi nu era, totuşi, decât o moda, răspândită în anii 1580. În mai multe porterte ale regelui Henric al III-lea, acesta apare purtând la ureche o perlă de o mărime impresionanta, astfel încât, la urma urmei, Petru Cercel nu făcea decât să urmeze un trend al modei, cum am spune azi.

Şi în Anglia elizabetana, bărbaţii se îmbrăcau uneori chiar mai împodobit decât femeile, purtând flori în par şi câte un cercel cu perla la ureche. Un portret al lui sir Walter Raleigh, realizat în 1588, ne-a arata pe acest faimos oştean şi navigator, din vremea domniei Elizabethei I, purtând la ureche un cercel cu o perlă enorma, aşa cum era şi cel care îi va fi impresionat pe contemporanii munteni ai lui Petru Cercel.

Moştenitorul rătăcitor

Petru era fiul domnitorului Pătraşcu cel Bun, care cârmuise Valahia între anii 1554 – 1557. Petru şi-a trăit prima tinereţe mai mult pribeag; colindând prin mai multe tari, devenise, în cele din urmă, ajutat şi de frumuseţea sa fizica, un personaj deosebit de interesant şi atrăgător. Vorbea mai multe limbi străine şi scria chiar versuri în italiana – în opinia cunoscătorilor, nu excepţional de valoroase, dar care au fermecat-o pe regina Caterina de Medici, mama italianca a lui Henric al III-lea.

În calitatea sa de fiu de domn, Petru se credea îndreptăţit să pretindă tronul Valahiei, dar în vremurile acelea – şi înainte de ele, şi timp de câteva secole după aceea – accesul la tronul unuia dintre Principatele Romane depindea de bunăvoinţă şi sprijinul înaltei Porţi Otomane. iar bunăvoinţă şi sprijinul se cumpărau cu bani grei. E greu de imaginat azi ce însemna, în acele vremuri, cursa pentru ocuparea tronurilor Valahiei şi Moldovei, aflate la cheremul sultanului otoman. Intrigi, denunţuri, reclamaţii, scrisori calomnioase, sume uriaşe plătite drept mita unor înalţi dregători ai curţii de la Stambul… o adevărată jungla a corupţiei, în care pretendentul care dădea cei mai mulţi bani îşi cumpără, practic, tronul. Dacă beneficia şi de nişte „pile”, cu atât mai bine; recomandările unui înalt

personaj puteau fi de ajutor, dar principalul argument erau darurile bogate, de care niciun pretendent nu era scutit.

Petru avea de luptat cu un duşman puternic: Mihnea al II-lea care, împins de la spate de mama sa, Ecaterina Salvaresso, ambiţioasa şi fără scrupule, era hotărât să lupte cu toate armele – bani şi intrigi – pentru a păstra tronul Munteniei, pe care se urcase în 1577. Fără a ignora aspectul financiar al chestiunii, Petru Cercel a hotărât să-şi folosească şi relaţiile de la curtea Franţei pentru a-şi asigura izbândă. Înarmat cu bunăvoinţă personajelor de rang înalt pe care le frecventa, a putut apela la ambasadorul Franţei pe lângă Sublima Poarta, Jacques de Germigny, cerându-i sprijinul. Asta se întâmplă în 1579. În 1581, trecând şi prin alte tari ale Europei şi pledându-şi cauza pe lângă puternicii vremii, s-a dus el însuşi la Stambul (Constantinopol), pentru a da lupta la faţa locului, dar abia în 1583 a izbutit să obţină de la sultanul Murad al III-lea ca Mihnea să fie înlăturat, lăsându-i libera calea spre tron.

Un început plin de promisiuni

Cronici ale vremii povestesc ca noul domn a fost bine primit în Valahia. **Un voievod tânăr şi frumos, elegant şi plin de farmec, avea toate şansele să fie admirat de boieri şi de popor, deopotrivă. Pe deasupra, el era fiul lui Pătraşcu, supranumit „cel Bun" din pricina ca avusese o fire blajina, toleranta şi o domnie liniştită, fără conflicte grave cu boierimea, iar aceasta frumoasa reputaţie a tatălui se răsfrângea şi asupra fiului.** Voievodul şi-a stabilit curtea la Târgovişte – Bucureştiul era, pe vremea aceea, un mic oraş mai puţin important, care slujea ca un fel de capitala alternativa. În primele luni de domnie, lucrurile au mers bine, iar **Petru Cercel a putut să se remarce prin câteva înfăptuiri care au dat tuturor speranţa ca veniseră vremuri mai bune pentru tara.** Oraşul a fost îmbogăţit cu instalaţii de apa şi cu numeroase înfrumuseţări arhitectonice marcate de gustul şi ideile occidentale ale noului domn şi care au stârnit admiraţia contemporanilor; între alţii, a unui anume Franco Sivori, fiu al unui negustor genovez şi care, devenit secretar al lui Petru Cercel, a lăsat o descriere plină de amănunte interesante – şi de imensa valoare documentara – privitoare la persoana domnitorului, la curtea şi la capitala sa.

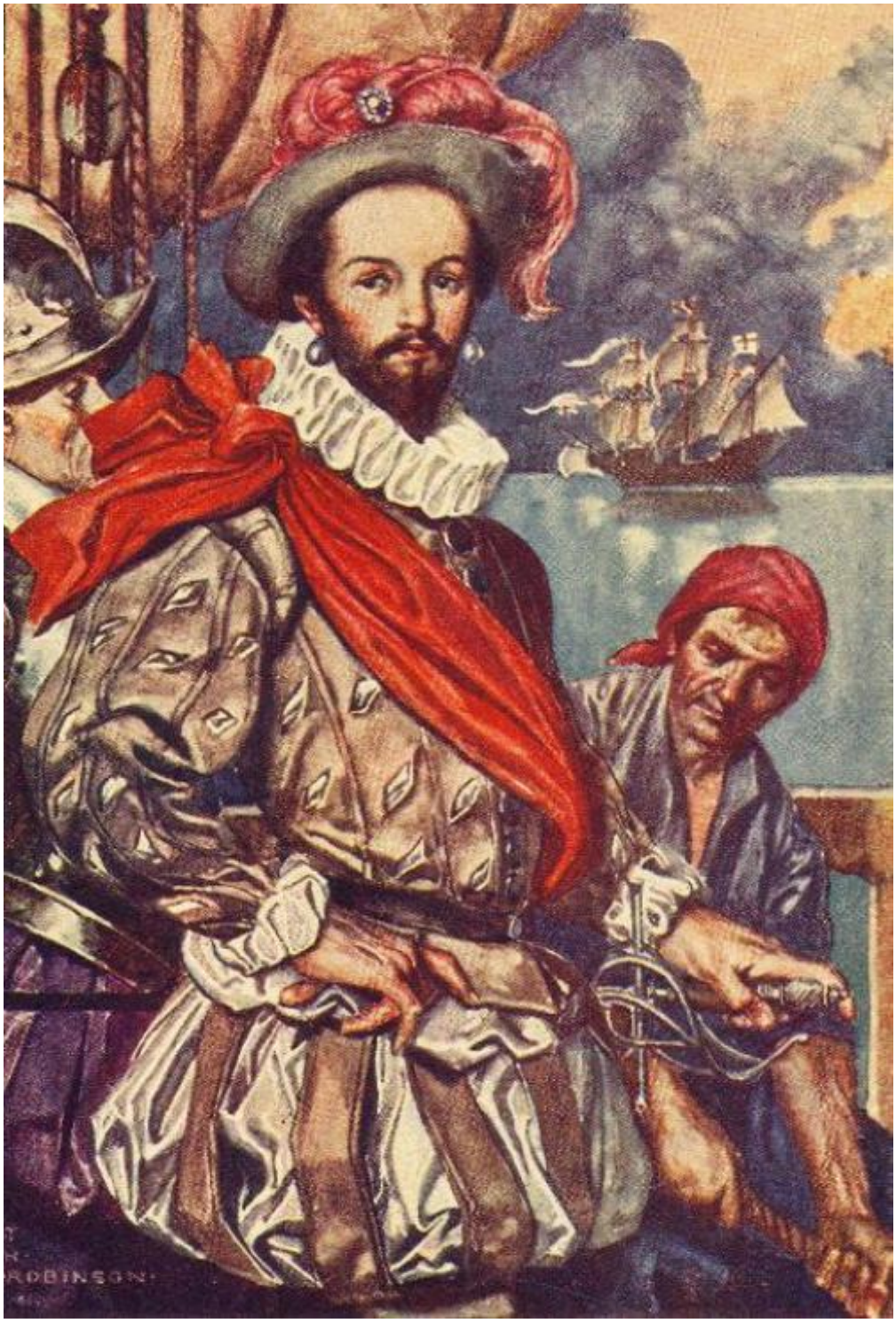

Din nefericire, „luna de miere" n-a ţinut mult, iar dezmeticirea a fost amara. **Domnitorul avea nevoie de mulţi bani, nu numai pentru a finanţa lucrările începute, nu numai pentru a-şi recupera sumele enorme cheltuite pentru a dobândi tronul – sume care fuseseră obţinute prin împrumuturi făcute la Constantinopol –, dar şi pentru ca una dintre condiţiile înlocuirii lui Mihnea cu Petru Cercel fusese ca acesta din urma sa ia asupra lui o mare parte din datoriile lui Mihnea către înalta Poarta**. Protectorii otomani ai lui Petru nu înţelegeau să piardă bani la afacerea asta. Aşa încât domnul a recurs la metoda consacrata de a aduna bani: a sporit birurile. Or, nu exista măsură mai nepopulara pe atunci – ca şi astăzi – decât aceea de a împila şi mai rău oamenii din popor. S-au adăugat la aceasta neînţelegerile cu boierii pământeni, generate de ciocnirea dintre ideile inovatoare ale lui Petru Cercel şi obiceiurile din bătrâni la care ţineau marii dregători. Domnitorul era înconjurat de curteni francezi şi italieni şi dorea să introducă la curtea sa strălucirea curţilor princiare occidentale, promovând concepţii care, pentru boierii tradiţionalişti, constituiau tot atâtea noutăţi supărătoare. (Rezistenta la schimbare era, şi pe atunci, un fenomen larg răspândit şi cu manifestări nebănuit de puternice.) **Era, de fapt, o luptă între vechi şi nou, între Orient şi Occident, o ciocnire între Evul Mediu romanesc şi Renaşterea apuseana. Disputele au degenerat în conflicte deschise, în urma cărora Petru Cercel a poruncit executarea a trei dintre marii dregători. Domnitorul a pierdut,**

astfel, şi sprijinul clasei conducătoare.

Prăbuşirea

Mihnea, care, după înlăturarea sa de la domnie, plecase la Constatinopol şi începuse imediat demersurile – a se citi „intrigile" – pentru a-şi recupera tronul, a profitat de „criza de imagine" a domnitorului Petru Cercel. Şi-a sporit darurile către înalta Poarta, calomniile la adresa lui Petru şi insistentele de a fi repus pe tron. Unii cercetători considera ca aceeaşi înclinare prooccidentala care îi scandalizase pe boierii munteni a fost unul dintre motivele pentru care înalta **Poarta i-a retras lui Petru Cercel sprijinul. Alegând drept capitala, în locul Bucureştiului, Târgovişteа, un oraş aflat mai departe de graniţa – deci de influenta turceasca –, uşor de aparat şi legat direct de Transilvania – adică de Occident –, Petru Cercel părea să afirme o voinţă de a se distanta cât mai mult de Imperiul Otoman, apropiindu-se, în schimb, de civilizaţia. apuseana.** Evident, aşa ceva nu putea fi pe placul înaltei Porţi, pentru care controlul asupra Principatelor Romane, din care obţineau bogaţii enorme, sub forma haraciului (tributului) şi a mitei prilejuite de numirea domnilor, era esenţial. În aceste condiţii, Mihnea – fostul domn – părea un candidat mai bun, nu numai sub aspectul financiar – al darurilor făcute pentru a influenţa alegerea –, ci şi din punct de vedere politic. **În 1585, după nici doi ani de domnie, Petru Cercel, a cărui popularitate scăzuse foarte mult, şi-a dat seama că urma să fie mazilit.** N-a mai aşteptat să se întâmple asta, ci a părăsit Valahia, luându-şi cu el averea – documentele vorbesc despre 43 de care pline cu bogăţii – şi a pornit spre Transilvania, sperând ca, de acolo, să se îndrepte spre vest.

Abia ajuns în Ardeal, însă, a fost trădat de oamenii din escorta sa, care l-au jefuit. Fugarul a fost arestat la Mediaş şi întemniţat în Maramureş. În 1587, a izbutit să evadeze, coborând pe o funie. A încercat să caute sprijin la foştii săi protectori, dar norocul îşi întorsese fata de la el: nici Franţa, nici Republica Veneţiana, nici Roma nu l-au mai sprijinit îndeajuns. Istoricul Alexandru D.

Xenopol e de părere ca acesta răsturnare de intenţii s-a petrecut ca urmare a faptului că Petru Cercel eşuase în a realiza ceea ce protectorii săi din Occident aşteptaseră de la el. Îl sprijiniseră cu gândul de a avea un aliat în Balcani, ca o modalitate de a-şi extinde influenta în Europa de sud-est, cu atât mai mult cu cât la Roma circula ideea unei cruciade anti-otomane, menita sa stăvilească extinderea expansiunii turceşti către apus. Aşadar, ţările vest-europene încercau să pregătească terenul. Un print format după modelul occidental şi îndatorat puterilor vestice le-ar fi slujit minunat scopurile. **Cu alte cuvinte, Petru Cercel reprezentase o investiţie şi o unealta. Neizbutind să-şi păstreze tronul, a devenit neinteresant. Poate era prea boem, prea visător pentru a servi ţelurilor politice ale marilor puteri europene.**

La Constantinopol, unde s-a dus din nou, în cele din urmă, într-o încercare disperata de a-şi recăpăta tronul, nu mai avea, deci, suficient sprijin diplomatic şi nici financiar. **Rivalul său, Mihnea, a redobândit tronul Valahiei. (Ulterior, în 1591, acesta a fost iarăşi mazilit şi chemat la Constantinopol, unde, pentru a-şi scăpa viaţa, a abjurat credinţa ortodoxă şi s-a convertit la Islam, de unde şi porecla sub care a rămas în istorie: Mihnea Turcitul).** Petru a fost întemniţat la închisoarea Ediculé („Cele Şapte Turnuri”), iar peste câteva luni, în 1590, pentru a pune capăt, o dată pentru totdeauna, oricărei probleme din partea lui, turcii, cu contribuţia lui Mihnea, s-au descotorosit de el: spunându-i-se că va fi surghiunit în Rodos, a fost urcat pe o corabie, iar în mijlocul Bosforului, a fost ucis.

Dintr-o legătură cu o femeie necunoscuta, Petru Cercel a avut mai mulţi copii, dintre care unul, Marcu Cercel, a fost, pentru foarte puţina vreme, în anul 1600, guvernator al Moldovei, atunci când cele trei tari romane s-au unit pentru scurt timp, sub domnia lui Mihai Viteazul.

Ce-a fost şi ce-ar fi putut fi

Povestea vieţii acestui principe seamănă cu un roman de aventuri, în care capitolele cele mai palpitante sunt cele care relatează scurtul sau triumf ca domn al Valahiei şi prăbuşirea sa dramatica, din culmea gloriei în mlaştina înfrângerii, urmată de o moarte cruda, prin asasinat. Pare viaţa unui aventurier plecat în căutarea norocului şi care s-a dovedit prea slab pentru a-l stăpâni atunci când l-a găsit. Şi totuşi, Petru Cercel ar merita, poate, mai mult de la posteritate decât o astfel de judecata.

Oricât de scurta i-ar fi fost domnia, înfăptuirile lui s-au numărat, totuşi, printre acele fărâme de civilizaţie occidentala de care au avut parte Valahia şi Moldova prin spiritul unora – puţini – dintre domnitorii lor, cei câţiva domni cărturari şi umanişti, atât de rari în grămada de creaturi lacome şi vulgare care s-au perindat – în număr prea mare, din nefericire – pe tronurile principatelor. **Odată cu el, o adiere de Renaştere a pătruns în Ţara Românească, la acea vreme aflata încă într-un Ev Mediu foarte depărtat de marea prefacere prin care trecea, de două secole, Europa apuseana**. Fulgerătoarea lui trecere prin istorie a lăsat câteva urme, datorită cărora putem descoperi astăzi fascinanta personalitate a acestui print neobişnuit. Dincolo de dorinţa de mărire – cine n-o avea? – găsim în povestea lui lucruri aparte, care îl deosebesc de alţi pretendenţi şi domni care s-au perindat la tronul Ţării Româneşti. A fost primul care a folosit politica franceza pentru a ajunge la tron. A adus cu el idei – poate chiar idealuri – care ar fi putut da o nouă strălucire Valahiei şi i-ar fi grăbit progresul, dacă soarta l-ar fi păstrat mai mult pe tron pe acest principe. **Cum ar fi arătat oare istoria romanilor dacă Petru Cercel ar fi domnit câteva decenii şi ar contribuit la respingerea influentei otomane şi la extinderea celei dinspre Apus?** Nu rămâne decât să visam la ce-ar fi putut înfăptui în mai mulţi ani de

domnie şi să regretam faptul ca, în întrecerea lipsită de scrupule, în acea olimpiada a corupţiei în care se înfruntau pretendenţii la tron, a câştigat turcitul Mihnea în locul lui Petru Cercel, care visase să unească Principatele Romane cu Europa – în spirit.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** ***

Ştefan cel Mare – Un sfânt pe tronul Moldovei

Foto (14)

„O, bărbat minunat, cu nimic mai prejos decât comandanţii eroici pe care atâta îi admiram, care în vremea noastră a câştigat, cel dintâi dintre principii lumii, o biruinţă atât de strălucită asupra turcului! După credinţa mea, el este cel mai vrednic să i se încredinţeze conducerea şi stăpânirea lumii, şi mai cu seamă cinstea de căpetenie şi conducător împotriva turcului, cu sfatul, înţelegerea şi hotărârea tuturor creştinilor, de vreme ce ceilalţi regi şi principi catolici se îndeletnicesc cu trândăvia şi plăcerile ori cu războaiele civile" – cronicarul polonez, Jan Długosz (1415 – 1480)

O crimă ce a schimbat fata Europei

În noaptea de 17 octombrie 1451, Moldova cunoştea o crimă ale cărei repercusiuni nu ar fi putut nimeni să le intuiască. Ar fi părut, poate, doar o alta crima din lunga serie fratricidă ce a însângerat monarhiile europene dar, de data aceasta, moartea unui monarh avea să schimbe pentru totdeauna mersul istoriei. **Domn în Moldova era la acea vreme Bogdan al II-lea, fiul lui Alexandru cel Bun şi tata al unui tânăr cu evidente calităţi de lider militar şi politic, un tânăr şcolit la curtea lui Iancu de Hunedoara, de care se lega speranţa continuităţii la tron a familiei domnitoare, Stefan.** Petru al III-lea Aron, frate vitreg al lui Bogdan, un avid pretendent la tronul Moldovei, pătrunde în noaptea târzie de toamna pe domeniul de la Reuseni, acolo unde se afla familia domnitorului şi, cu ajutorul a circa 100 de mercenari, îl capturează şi îl decapitează pe loc pe domnul Moldovei. De acum, puterea se afla în mâinile sale. Nu mai rămânea decât un singur amănunt, prinderea tânărului de numai 18 ani, Stefan, cel care, îngrozit de moartea brutala a tatălui său, fugise într-una dintre pădurile din apropiere. Pentru Petru Aron, uciderea posibilului sau înlocuitor nu mai era, probabil, decât o problemă de timp.

Voievodul, de acum, Aron împinge la moarte un alt urmaş al lui Alexandru cel Bun, pe Alexandrel, zis şi Olehno, pe care îl învinge în lupta de la Movile, în martie 1455. Stefan era de negăsit, dar Aron nu părea să mai dea mare importanta acestei probleme. În schimb, el se închină turcilor acceptând să plătească un tribut de 2000 de galbeni (o sumă imensă la acea vreme), tribut ce ar fi trebuit să crească anual, totul în schimbul protecţiei Curţii Otomane.

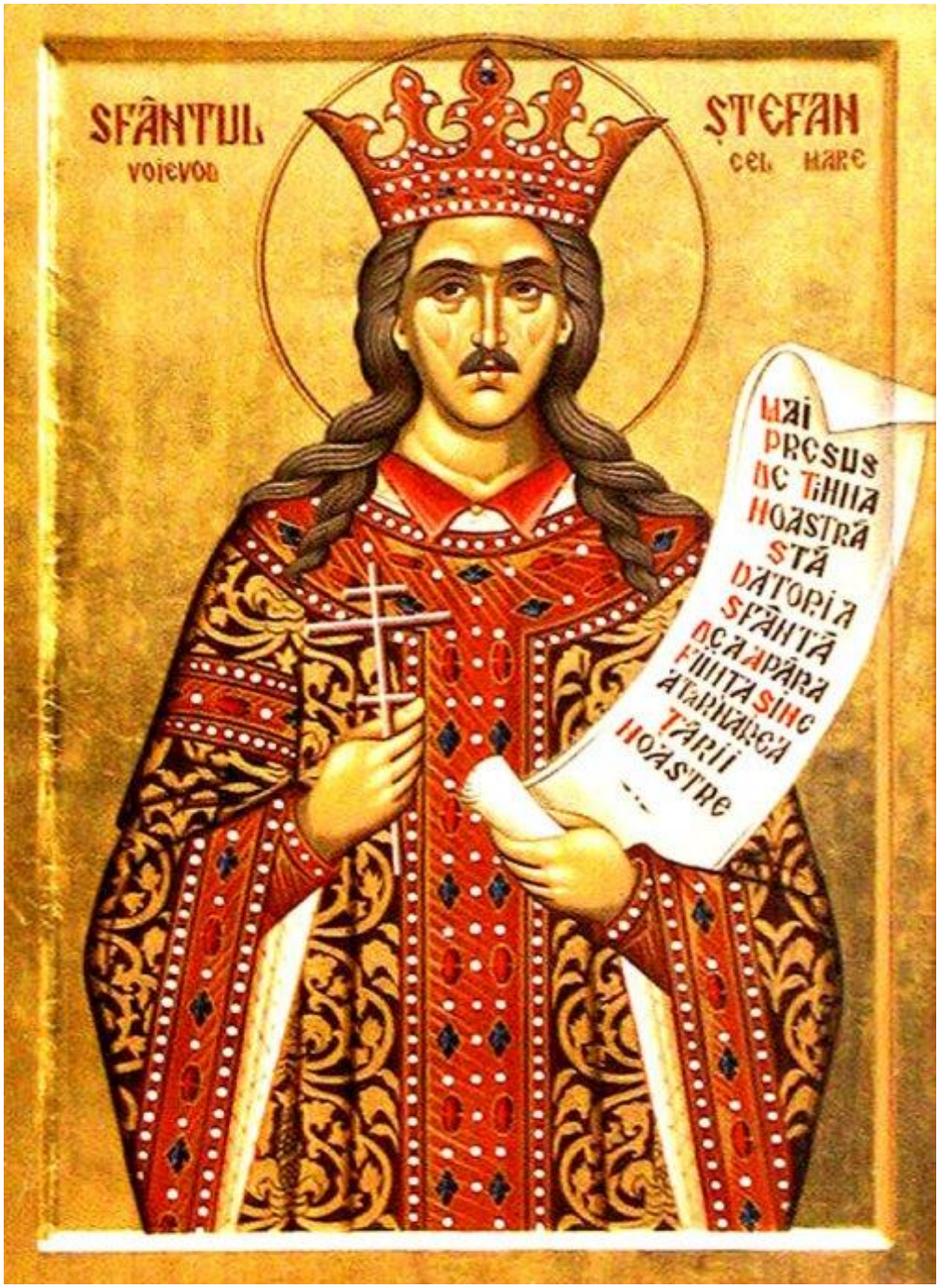

Urat de boieri şi părăsit de cei apropiaţi, Petru Aron afla cu stupoare ca, la şase ani după uciderea mişeleasca a lui Bogdan, Stefan se îndrepta spre Moldova cu o armată de 6.000 de oameni, mare parte munteni pusi la dispoziţie de varul său, Vlad Ţepeş, cerând tronul şi răzbunarea sângelui vărsat la Reuseni. Cu o armată strânsă în pripa, Aron este, însă, incapabil să se opună mult mai tânărului sau oponent, şi este înfrânt la 12 aprilie 1457 la Doljeşti pentru ca, la scurt timp, la Orbic, oastea sa să fie împrăştiată definitiv. Petru scăpa cu viaţă şi ia drumul pribegiei spre Polonia, acolo unde spera să primească ajutor grabnic în înlăturarea „obraznicului Stefan", iar pe locul numit Dreptate, pe Siret, tara îl aclama ca domn pe fiul lui Bogdan al II-lea. Pentru Moldova începuse cea mai glorioasa pagina din toată istoria ei.

Lupta de la Baia şi dezastrul Semilunii de la Vaslui

Victoria asupra lui Petru Aron nu rezolva nicidecum problema stăpânirii Moldovei. Stefan ştia că ucigaşul tatălui sau ar fi putut veni oricând asupra sa cu oaste polona şi, pentru a împiedica un atare risc, el accepta suzeranitatea regelui polon Cazimir şi îi cedează acestuia Hotinul. În schimb, Polonia se angaja sa nu permită lui Petru Aron să mai calce vreodată pământul Moldovei. Aron conştientizează inutilitatea prezentei sale la curtea lui Cazimir şi se refugiază în Ardeal, acolo unde spera la ajutor din partea regelui maghiar, Matei Corvin. Fără a se lăsa intimidat de una dintre

cele mai impunătoare armate ale Europei, Stefan, susţinut tacit de polonezi, ataca cetatea Chiliei, domeniu aflat sub protecţie ungara încă de pe vremea lui Petru al II-lea. Atacul eşuează, iar domnul Moldovei părăseşte teatrul de lupta cu o rană la glezna ce nu avea să se mai închidă până la sfârşitul vieţii sale. Nu era, însă, decât o amânare. Trei ani mai târziu, în 1465, Stefan avea să cucerească mult râvnita „poarta" a Moldovei. Între timp, recuperase Hotinul de la polonezi.

Conştientizând ascendentul dat de susţinerea Poloniei, chiar dacă acesta era doar unul formal, Stefan ataca localităţile secuieşti din Ardeal în speranţa de a-l captura pe Aron. Aceasta scapa din nou cu fuga şi se refugiază la curtea lui Matei Corvin, acolo unde cere insistent o intervenţie armata a Ungariei în Moldova. Drept răspuns, **Matei Corvin ridica în 1467 o oaste de 40.000 de cavaleri, nu înainte de a potoli răscoală ţăranilor ardeleni de care Stefan nu era străin. La 11 noiembrie, ungurii se aflau deja la Braşov iar următoarea destinaţie era pasul Oituz, trecerea spre Moldova.** Bine întărit de către domnitorul muntean, pasul se dovedeşte o nuca tare pentru Matei Corvin, luptele surde din trecătoare dovedindu-se fatale pentru mulţi dintre ostaşii săi. Şi totuşi, regele ungur reuşeşte să treacă. La 19 noiembrie, târgul Trotusului este devastat. Nu sunt cruţaţi nici măcar copiii şi preoţii. Urmează Bacăul, Romanul şi se părea ca armata lui Corvin avea să ia şi Suceava.

La 15 decembrie 1467, Stefan, alături de 12.000 de osteni asediază Romanul, locul de campare al armatei ungare, după ce incendiase oraşul din toate părţile. Luptele sunt extrem de violente, cu multe victime de ambele părţi. În zorii zilei, panicaţi, ungurii încep să se retragă în dezordine. Pana şi regele este purtat pe targa, rănit grav de o săgeată cu trei vârfuri şi de către o lance. Doar indecizia vornicului Isaia de a ataca acolo unde îi ordonase Stefan voievod face ca Matei Corvin să rămână necapturat şi să ajungă, alături de rămăşiţele armatei sale, în Ungaria. Dar nu era decât începutul. Dornic să arate ca Moldova nu mai este un loc deschis jefuitorilor, voievodul moldav pătrunde în anul 1468 în Ardeal, prădând şi pedepsind trupele ungureşti pentru necutezanta de a se fi opus moldovenilor. Nu era decât semnul ca pe tronul Moldovei urcase un principe demn de orice naţiune europeană. **Petru Aron este momit cu o scrisoare falsa şi adus în faţa lui Stefan. Soarta sa avea să fie aceeaşi cu a victimei sale de la Reuseni, Bogdan al II-lea, tatăl domnitorului moldav.**

Dar problemele lui Stefan erau departe de a fi rezolvate. Asupra sa apasa încă birul acceptat de Petru Aron, iar cutezanţă de a nu-l plăti înaltei Curţi de la Stambul ar fi însemnat asmuţirea asupra Moldovei a celui mai puternic imperiu al vremii. Stefan îşi calculează, însă, bine mişcările. Ştie că, atâta vreme cât pe tronul Ţării Româneşti se afla Radu cel Frumos, fratele lui Vlad Ţepeş, un domnitor vândut turcilor, pericolul otoman ar fi putut lovi Moldova din cel puţin două parţi. Nu rămânea decât ca Stefan să impună în Muntenia un domnitor supus cauzei creştine care să îl sprijine în lupta împotriva necredincioşilor. Astfel, între 1470 – 1474, voievodul moldav cucereşte Brăila, cel mai important port valah, Cetatea de Floci şi Ialomiţa. Radu cel Frumos nu i se poate opune. Cere, în schimb, tătarilor să invadeze Moldova. La 20 august, la Lipniti, Stefan îi înfrânge şi pe aceştia într-o lupta sfârşită catastrofal pentru tătari. Însuşi fiul hanul este capturat şi ucis atunci când tatăl sau ameninţă pe domnitorul Moldovei cu noi prădăciuni.

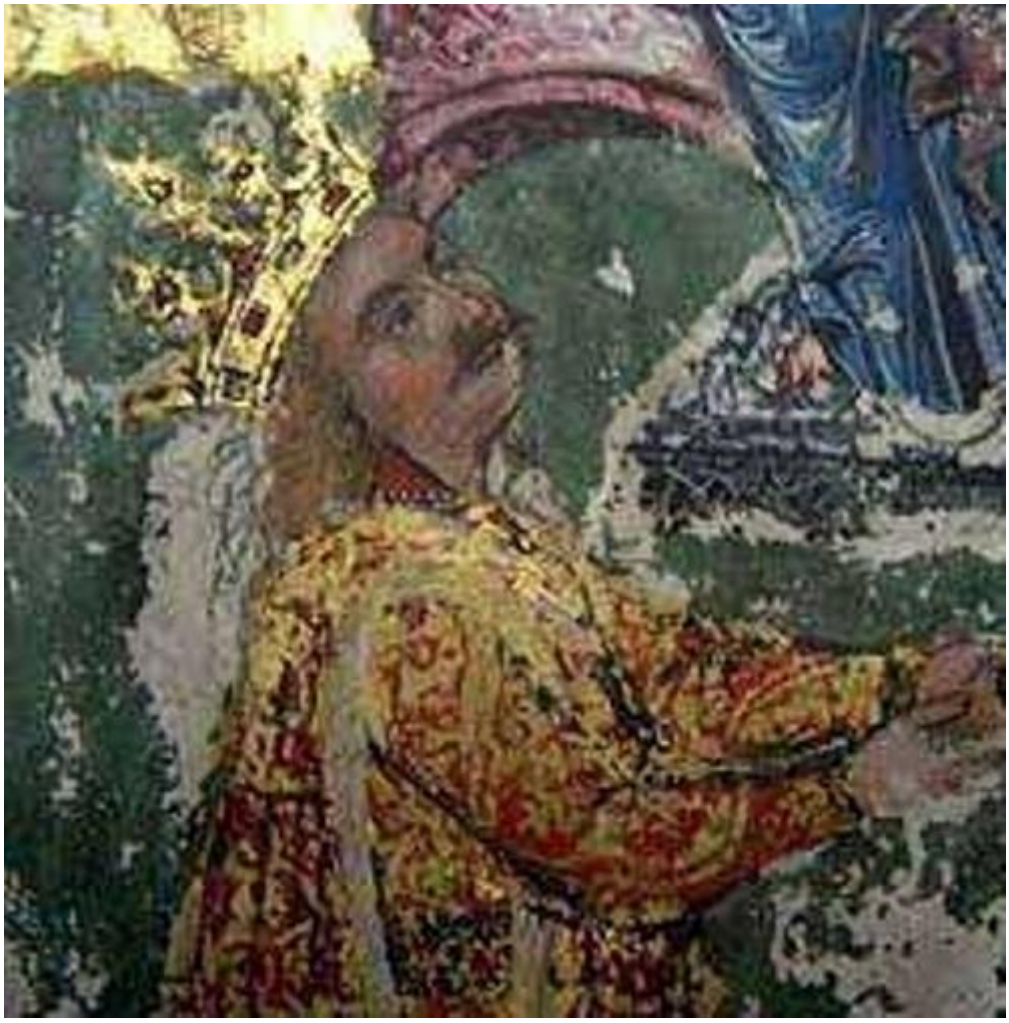

Radu decide să acţioneze, dar este înfrânt chiar la intrarea în Moldova. În anul 1471. Doi ani mai târziu, la 18 noiembrie, Stefan îl înfrunta din nou pe domnitorul muntean şi îl învinge iarăşi la Râmnicu Sărat. În locul său, voiedovul în înscăunează pe Laiota Basarab. O încercare a turcilor de a remedia situaţia se termina dezastruos. **Toată armata lor, circa 13.000 de oameni, este nimicita, iar 2300 de prizonieri sunt traşi în ţeapă.** În acelaşi an, însă, Laiota îl trădează pe Stefan şi trece de partea turcilor. Un altul ar fi renunţat, dar nu şi domnitorul moldovean. El îşi alege un nou protejat, pe Basarab cel Tânăr, zis şi Tepelus, pe care îl trimite cu o armată împotriva lui Laiota. Tepelus nu se ridica, însă, la aşteptările lui Stefan şi, la 5 octombrie 1474, este înfrânt de trădătorul Laiota. Două săptămâni mai târziu, după ce cucerise cetatea Teleajenului, Stefan îl învinge şi pe fostul sau aliat şi reinstaurează domnul pe care şi-l dorea.

În schimb, acţiunile sale răscoliseră suficient mândria turcilor. Decis să pună o dată pentru totdeauna capăt spinoasei probleme a Moldovei, Mohamed al II-lea, cuceritorul Bizanţului, trimite o armată imensa, numărând circa 120.000 de oameni, în frunte cu Soliman Magnificul, să îi aducă mica provincie rebela sub veşnică ascultare. Nu ştia, însă, că îşi trimisese cei mai mulţi dintre osteni la moarte.

Stefan, aflând de planurile turcilor, cere grabnic ajutor vecinilor creştini. Polonia trimite doar încurajări, în timp ce Matei Corvin nu trimite decât 1800 de cavaleri. În grabă, din Ardeal, domnitorul strânge încă 5.000 de secui, alături de cei 40.000 de moldoveni, atât cât putuse aduna sub arme din mica tara a Moldovei. Urmând vechiul obicei, el pustieşte totul în calea atacatorilor, îngreunându-le acestora avansul şi oferindu-şi timp pentru a alege locul ideal pentru bătălia ce avea să vină inevitabil. Iar locul îl găseşte în mlaştinile din jurul Vasluiului. **La 10 ianuarie 1475, Stefan îşi aduna oastea în negura dimineţii şi ataca frontal uriaşă oaste a turcilor.** Încleştarea este una de o rara violenta dar, după ceasuri de lupta surda, moldovenii încep să bată în retragere. Este momentul în care însuşi voievodul se avântă în prima linie încurajându-şi oamenii şi dând turcilor lovitura de graţie. La un semn al său, din spate, un detaşament ascuns în pădurile din apropiere, năvăleşte asupra otomanilor stranand o panica de nedescris. Turcii nu mai asculta de ofiţeri şi încep să se calce în picioare în speranţa deşartă de a scăpa cu viaţa. Totul se transforma în cel mai scurt timp într-o urmărire surda presărată cu zeci de mii de victime. Fugăriţi până la Dunăre, puţinii supravieţuitori îşi pierd viaţa în apele îngheţate ale Dunării. Fusese cea mai mare înfrângere a Islamului din fata unei armate creştine!

Drept răspuns, Stefan, pe care polonezii îl numeau deja „cel Mare", este numit de către papa de la Roma „atlet al lui Hristos", în timp ce Matei Corvin îşi aroga drepturile victoriei. Aurul necesar unei noi rezistente în faţa turcilor pleacă spre tronul Ungariei, în timp ce voievodului Moldovei nu îi parvin decât felicitările curţilor europene. Impresionanta rămâne scrisoarea lui Ştefan cel Mare către monarhii apuseni, scrisoare redactata la 25 ianuarie 1475, la doar 15 zile de măreaţa sa victorie:

„Prea luminaţilor, prea puternicilor şi aleşilor domni a toată creştinătatea, cărora aceasta scrisoare a noastră va fi arătată sau de care ea q va fi auzită. Noi, Stefan voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Ţării Moldovei, ma închin cu prietenie vouă tuturor cărora vă scriu şi vă doresc tot binele şi vă spun domniilor voastre ca necredinciosul împărat al turcilor a fost de multă vreme şi este încă pierzătorul întregii creştinătăţi, şi în fiecare zi se gândeşte cum să nimicească toată creştinătatea. De aceea facem cunoscut domniilor voastre ca pe la Bobotează trecută, mai sus numitul turc a trimis în ţara noastră şi împotriva noastră o mare oştire în număr de 120.000 de oameni, ăla care-i căpitan de frunte era Soliman Pasa beglerbegul... Auzind şi văzând noi acestea, am luat sabia în mâna şi cu ajutorul Domnului Dumnezeul nostru atotputernic, am mers împotriva duşmanilor creştinătăţii, i-am biruit şi i-am călcat în picioare, şi pe toţi i-am trecut sub ascuţişul sabiei noastre, pentru care lucru să fie lăudat Domnul Dumnezeul nostru. Auzind despre acestea, păgânul împărat al turcilor îşi puse în gând să-şi răzbune şi să vină, în luna lui mai, cu capul său, şi cu toată puterea sa împotriva noastră şi să supună tara noastră, care e poarta creştinătăţii şi pe care Dumnezeu a ferit-o până acum. Dar dacă aceasta poarta, care e tara noastră, va fi pierduta –

Dumnezeu să ne ferească de aşa ceva –, atunci toată creştinătatea va fi în mare primejdie. De aceea, ne rugam de domniile voastre să ne trimiteţi pe căpitanii voştri într-ajutor împotriva duşmanilor creştinătăţii, pana mai este vreme, fiindcă turcul are acum mulţi potrivnici şi din toate părţile are de lucru cu oameni ce-i stau împotriva cu sabia în mână. Iar noi, din partea naostra, făgăduim, pe credinţa noastră creştinească şi cu jurământul domniei mele, că vom sta în picioare şi vom lupta până la moarte pentru legea creştinească, noi cu capul nostru. Aşa trebuie să faceţi şi voi, pe mare şi pe uscat, după ce, cu ajutorul lui Dumnezeu cel atotputernic, noi i-am tăiat mana dreapta. Deci fiţi gata fără întârziere. Data în Suceava, în ziua de Sfântul Pavel, luna ianuarie în 25, anul Domnului 1475. Stefan voievod, domnul ţării Moldovei".

Lupta de la Războieni şi umilirea Poloniei în Codrii Cosminului

Era evident ca marele Mahomed al II-lea nu putea accepta o ruşine aşa cum fusese cea de la Vaslui. De această dată, decide să ia problema în propriile mâini şi să scape de incomodul domnitor moldovean. Astfel, la 13 mai, 1476, sultanul pleacă din Adrianopol în fruntea unei armate de-a dreptul uriaşe, 150.000 de oameni, cărora Laiotas Basarab le promisese ajutorul a încă 12.000 de munteni. Stefans e vede din nou singur în faţa Imperiului Otoman. Fără să dispună de rezervele uriaşe de oameni de care se bucura Mahomed, el strânge doar 20.000 de osteni. 20.000 în faţa a peste 160.000 de turci.

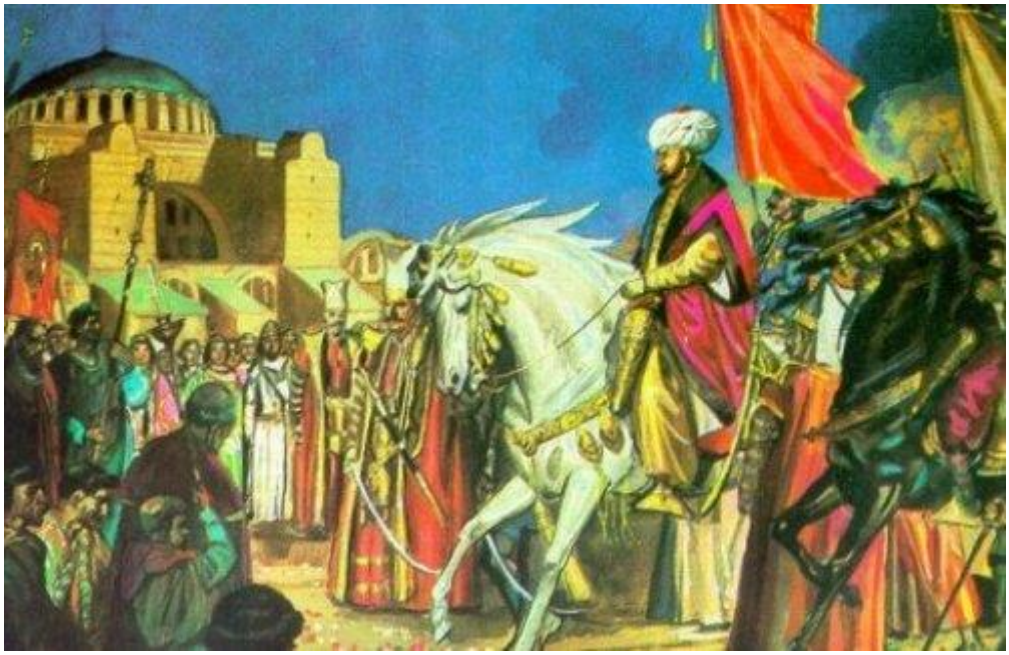

Singura soluţie este întărirea unui fort la Pârâul Alb, sau Valea Alba, acolo unde Stefan îşi masează mica armata. Spre uimirea lui Mahomed, voievodul moldav ataca primul, la 26 iulie, şi chiar reuşeşte să respingă primele valuri ale turcilor. Numărul acestora era însă uriaş, iar Stefan se vede nevoit, într-un final, să se retragă, lăsând în urma un număr mare de morţi dintre proprii săi osteni. Sultanul este sigur de victorie şi se îndreaptă spre Suceava, cetatea de scaun, acolo unde eşuează în faţa apărătorilor conduşi de Sendrea, cumnatul lui Stefan. Hotinul, aparat de starostele Vlaicu, rezista şi el. Neamţul, aflat în grija hatmanului Arbore iese învingător în luptele cu Mohamed. Cât despre Chilia şi Cetatea Alba, turcii nu se mai gândesc să le cucerească. O furtună puternica le distrusese o mare parte a flotei din Marea Neagră. **Şi astfel, cuceritorul Bizanţului, se întorcea din Moldova neînvins, dar fără să fi cucerit nimic, hartuit din spate de noua oaste a lui Stefan, asemenea unui fugar şi nu unui învingător, aşa cum se pretindea.** Drept răspuns, Ştefan cel Mare îl aduce pe tronul Valahiei pe Vlad Călugărul. Tepelus urmaşe gestul lui Laiota şi trădase şi el.

Dar nici acest al treilea protejat creştin al lui Stefan nu rezista prea mult în faţa turcilor. Mai mult, el se alătura acestora în ceea ce avea să fie cea mai mare lovitura peste domnitorul Moldovei, pierderea Chiliei şi a Cetăţii Albe din anul 1484. Singura speranţă a domnitorului rămâne o alianţă militară cu Polonia, alianţa ce se încheie în anul 1485, în condiţii umilitoare pentru Stefan. În văzul tuturor, el a fost nevoit să îngenuncheze şi să jure credinţa mândrului Cazimir. Fusese doar o vanitate a polonezului pentru ca înţelegerea nu a fost respectata. Polonia nu a trimis lui Stefan decât 3.000 de soldaţi. Mai mult, Cazimir încheie pacea cu sultanul, lăsându-l pe Stefan în voie sortii.

Drept răspuns, domnitorul cauta ajutor în Ungaria şi, asigurat de protecţia acestora, invadează Polonia şi ocupa Pocutia, teritoriu asupra căruia Stefan avea drepturi de moştenire de la Petru al Muşatei şi Alexandru cel Bun. Cazimir nu reacţionează şi, la numai doi ani după atacul moldovenilor, se stinge din viaţa lăsând locul fiului sau Ioan Albert. Un alt fiu al său Vladislav, conducea Boiemia, în timp ce un altul, Alexandru, era mare duce al Lituaniei. Rămânea cel de al patrulea fiu, Sigismund cel fără de tara, pe care Ioan Albert decide să îl aşeze în fruntea Moldovei. Astfel, **sub un pretext mincinos, recucerirea Chiliei şi a Cetăţii Albe, Ioan Albert pătrunde în Moldova, la 9 august 1497, în fruntea a 100.000 de osteni.** Prima solie a lui Stefan este primită cu bunăvoinţă şi asigurata de bunele intenţii ale polonezilor. Ruta urmata era, însă, alta decât cea către Chilia. Stefan înţelege planul lui Ioan Albert şi vede cum armata acestuia se îndreaptă către Suceava. Trimite o a doua solie şi abia când mesagerii săi sunt arestaţi înţelege planul ascuns al regelui vecin. Grabnic, Ştefan cel Mare cere ajutorul turcilor şi ardelenilor.

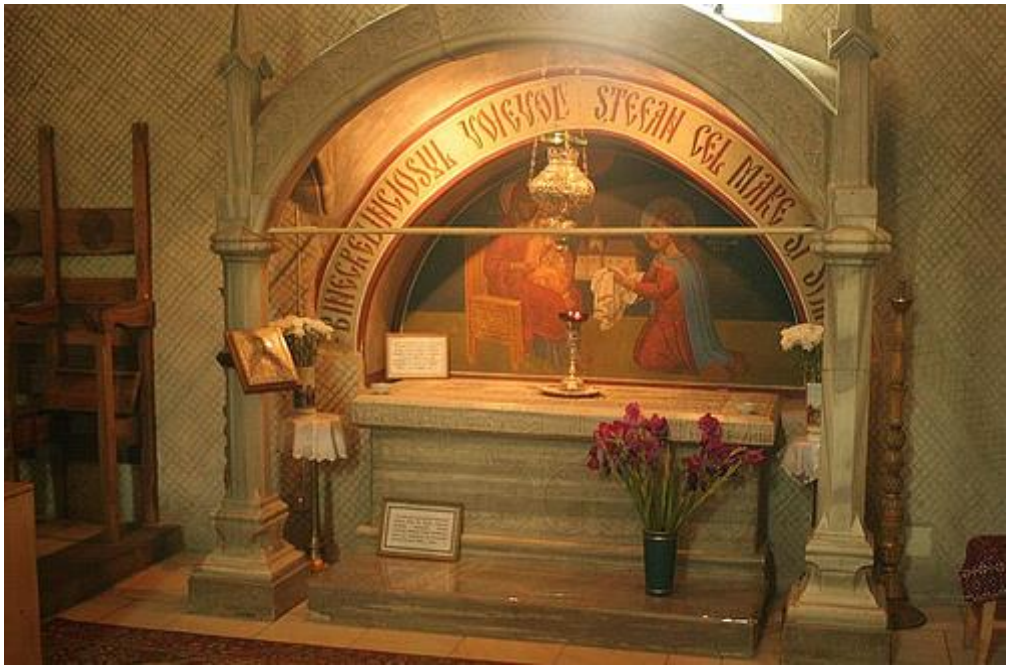

La 24 septembrie, polonezii declanşează asediul Sucevei, dar încercările lor sunt zadarnice. Cetatea era mult prea bine apărată ca să poată fi cucerita. Turcii trimit doar 2000 de oameni, în timp ce ardelenii se grăbesc prin pasul Oituz cu 12.000 de osteni. **Afectaţi de lipsuri, polonezii ridica asediul şi par decişi să încheie pacea, dar aceasta nu se va mai face decât în condiţiile impuse de Stefan.** Ioan Albert era nevoit să se întoarcă pe aceeaşi ruta secătuită de tactica pământului pârjolit, fără îngăduinţa de a jefui vreo aşezare de pe teritoriul Moldovei. Demoralizaţi, polonezii pornesc pe drumul de întoarcere dar nici de această dată nu îţi ţin promisiunea. Conştient de o nouă încălcare a tratatului de pace, Stefan îi urmăreşte pe atacatori cu circa 40.000 de osteni. În „apropiere de făgetul Cosminului", voievodul în ajunge din urma pe polonezi şi ordona armatei sale să înconjoare pădurea. Copacii sunt tăiaţi şi lăsaţi doar atât cât să poată fi prăvăliţi şi, la 26 octombrie 1497, vârstnicul Stefan dădea încă odată atacul. Prinsă ca într-un cleşte, armata polona a fost distrusă, puţini fiind cei care au reuşist să fugă. Urmărirea fugarilor continua pana la graniţa cu Polonia, lupte crâncene având loc la Lenţeşti şi apoi la Cernăuţi. Stefan îşi permite chiar să se lipsească de un corp de oaste pe care îl trimite să lupte împotriva unui detaşament de călăreţi mazuri veniţi în ajutorul polonilor. Şi din nou moldovenii ieşeau învingători. Polonia îşi lingea rănile deschise şi zecile de mii de morţi lăsaţi în pământul Moldovei. Era una dintre cele mai mari înfrângeri din istoria sa medievala. **Pocutia rămânea a Moldovei pana după moartea lui Stefan, survenită la 2 iulie 1504, şi asta pentru ca nimeni nu mai cuteza să îl înfrunte pe Sfântul Luptător şi ctitor de biserici de pe tronul de la Suceava.**

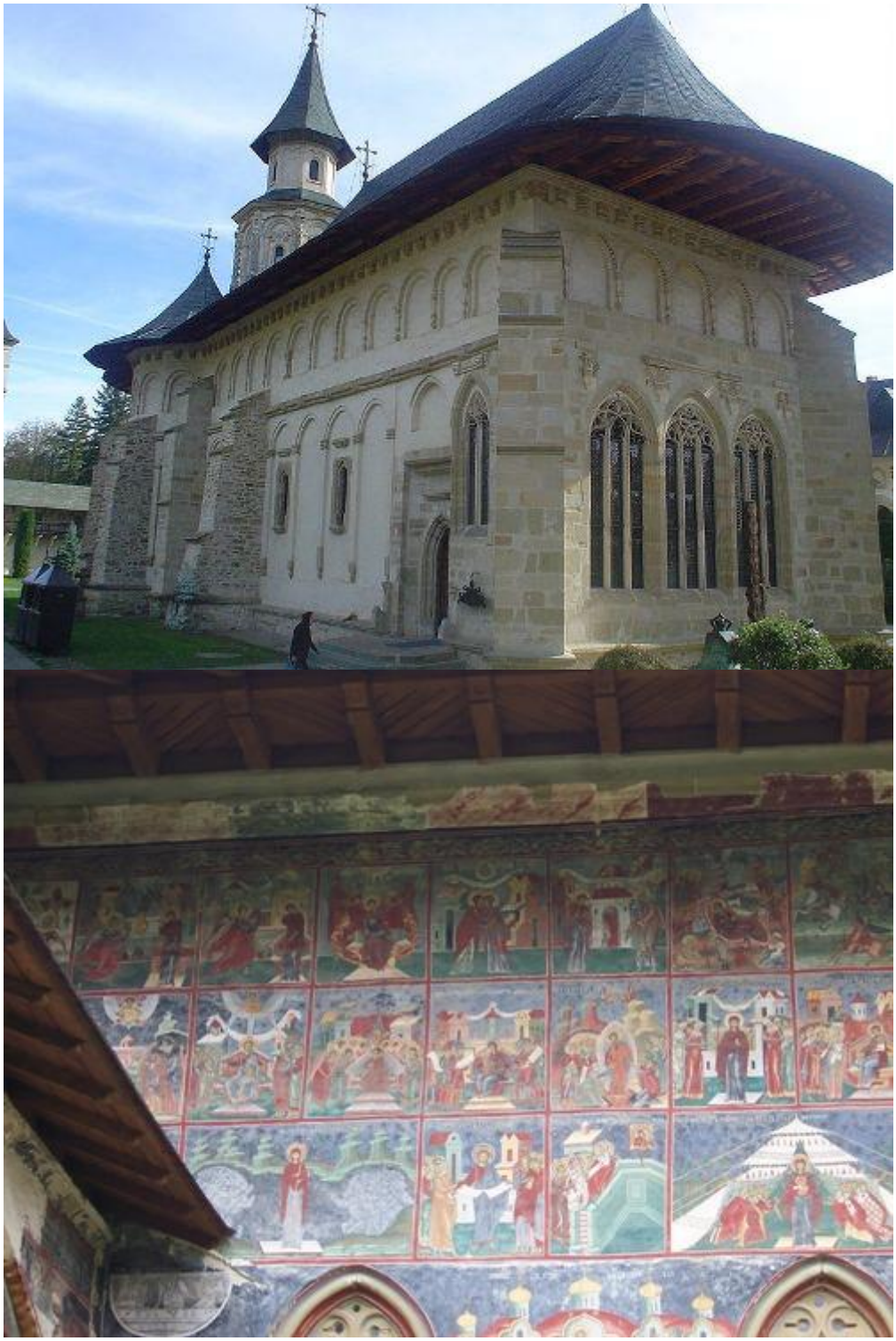

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ***

Corvineştii – o dinastie sclipitoare

Foto (11)

Dintre toate regiunile care formează România de astăzi, Transilvania este cea care a trecut, probabil, prin cele mai mari transformări sociale şi politice, fiind în acelaşi timp locul în care identitatea naţională s-a format tardiv, iar elementele etnice au fost sufocate permanent de cele străine.

Romanilor născuţi în Ardeal nu li s-a permis vreme îndelungată să-şi dezvolte o cultură şi o religie specifica, în consens cu cea a „fraţilor" de peste graniţa. În general, transilvănenii erau priviţi şi trataţi ca nişte musafiri în propriul lor stat condus de străini şi ctitorit de o biserică străină. În spiritul acestei legi nescrise, orice reprezentat al poporului roman trebuia să facă concesii şi să adopte cutumele religioase şi culturale ale stăpânitorilor. **Aşa se face că Ardealul a dat istoriei elemente valoroase în domenii diferite, fie militare, politice sau culturale, însă ele au fost pierdute pentru noi. Ascensiunea ierarhica a fost plătită cu un preţ, iar astăzi, istoria maghiara îi revendica în paginile ei.**

Una dintre cele mai ilustre figuri româneşti este Iancu de Hunedoara (Ioan, care a devenit Iancu pentru a evita confuzia de nume cu un alt frate, Ioan de Hunedoara), iar nobila sa familie reprezintă unul dintre cele mai grăitoare exemple ale asimilării elementelor româneşti de către alte culturi. **Acest proces a dat statului ungar pe unul dintre cei mai mari generali ai săi, Iancu de Hunedoara, pe unul dintre cei mai străluciţi regi, Matei Corvin şi un ilustru arhiepiscop şi diplomat: Nicolae Olahul.**

Vitejia le curgea în sânge…

Descendenta românească a Corvineştilor este, pentru istoricii romani, mai presus de orice îndoială. Tatăl lui Iancu era Voicu, care era, la rândul său, fiul lui Şerb. **Cum se pare ca vitejia era o trăsătură de caracter gravata în tiparul ADN al Corvineştilor, Voicu primeşte în anul 1409 de la regele Sigismund domeniul regal al Hunedoarei, ca o răsplată pentru „strălucitele sale merite”**. Acest mic teritoriu este doar primul dintre cele care vor intra în anii următori în posesia familiei. Data de naştere a viitorului mare om politic şi de arme este incerta, însă documentele istorice indica anul 1386 ca fiind anul naşterii lui Ioan sau Iancu. Deşi acesta nu apare în clar, ea poate fi dedusa din descrierea faptelor şi campaniilor acestuia. Astfel, între anii 1431 – 1432, îl aflam în subordinea Episcopului de Zagreb, având în comanda sa 12 călăreţi. Mai departe, îşi desăvârşeşte cunoştinţele tehnice militare timp

de doi ani sub comanda ducelui Milanului, Filip. Se reîntoarce în ţara, iar în 1435, primeşte din partea Împăratului Sigismund un nou domeniu, districtul Comiat din Banat, ca o garanţie pentru suma de 1500 de florini pe care o impumutase regelui. **Trei ani mai târziu, Iancu devine Ban de Severin.** Situaţia materială înfloritoare a familiei le permite să-şi împrumute conducătorii, avizi de fonduri pentru susţinerea materiala a luptelor în care erau angajaţi.

Astfel încât, în 1439 îl găsim pe noul rege Albert dator celor doi fraţi, Iancu şi Ioan, cu 2757 de florini, reprezentând cheltuielile făcute cu apărarea cetăţilor Severin, Gureni, Orşova şi Mehadia. Drept garanţie pentru aceste sume mari, primesc în custodie alte târguri din comitatul Bodrog. **Pentru sumele pe care le investesc în echipamentul militar şi în costurile de expediţie, cei doi primesc zălog districtul Icus din Timişoara, târgul Marginea şi alte donaţii importante: comunele mari din comitatul Hunedoarei şi domeniul Boşar din Banat, împreună cu toate satele şi veniturile sale.** Aceasta ultima donaţie este o răsplată şi un semn de apreciere pentru vitejia de care Ioan a dat dovadă în timpul luptelor cu turcii din Muntenia.

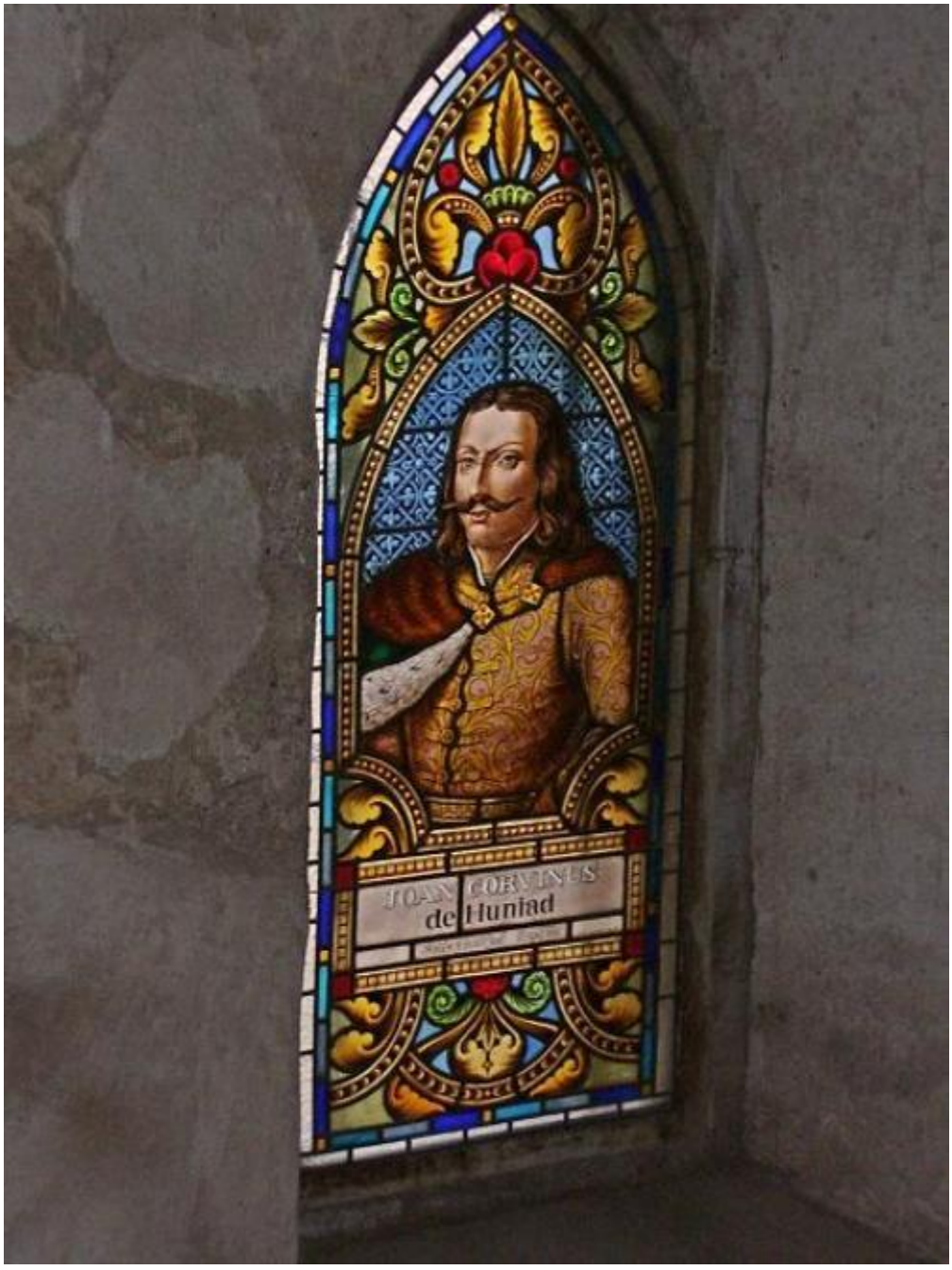

În fruntea regatului Ungariei

În 1441, o nouă donaţie, de data aceasta, făcută numai lui Iancu, prin care îi revine târgul Dobra din comitatul Hunedoarei. Tot în acest an, Iancu devine Voievod al Transilvaniei şi comite de Timişoara. **Iancu avea să păşească pe cea mai înaltă treapta ierarhica abia cinci ani mai târziu, în 1446, când moartea regelui Vladislav îl propulsează în funcţia de guvernator al Ungariei, ales la data de 5 iunie. Personalitate chibzuita, Iancu de Hunedoara îşi da demisia din aceasta funcţie şase ani mai târziu, din cauza aceloraşi nobili care îi propuseseră scaunul.** Regele care i-a urmat, Ladislau Postumul, nu poate închide ochii în faţa meritelor acestui nobil roman, prin urmare, îi oferă, în semn de recunoştinţă pentru meritele sale şi serviciile pe care le adusese statului maghiar, oraşul şi districtul Bistriţei, precum şi demnitatea de comite perpetuu al Bistriţei.

Tot ca o încoronare a faptelor sale meritorii, **regele Ladislau hotărăşte ca la blazonul Corvineştilor să se adauge, pe lângă corbul cu un inel în cioc (de unde şi numele familiei), şi stema unui leu în picioare ţinând o coroana de aur, un simbol al vitejiei familiei şi o încununare a serviciilor aduse statului.** Un an mai târziu, i se întăreşte posesiunea unor cetăţi şi districte şi primeşte titlul de căpitan suprem al armatei ungureşti. După cum indica documentele vremii, niciunul dintre contemporanii săi nu era mai vrednic să poarte acest titlu în timpul neostoitelor lupte cu armatele turceşti conduse de către Mahomed al II-lea. De altfel, îndelungată problema turceasca l-a ţinut ocupat pe Iancu de Hunedoara pentru mai bine de două decenii. **Din 1437, când îl întâlnim luptând împotriva acestora la Semendria, Iancu devine o prezenta nelipsita pe câmpul de luptă. În 1441, lupta împotriva pasei Isak, la Belgrad, un an mai târziu poarta o victorie împotriva lui Mezed pasa, distruge un detaşament turcesc la Porţile de Fier şi mai târziu, decimează o mare parte din armata duşmană, luând cu sine o prada uriaşă.** Marea expediţie împotriva turcilor pe care o conduce în 1443 îl poartă chiar în inima Balcanilor. Însă nu întotdeauna sortii s-au arătat de partea marelui comandant. În 1444, armata lui Iancu este înfrântă, iar regele Vladislav este ucis pe câmpul de luptă. Peste trei ani, armata ungara reia ofensiva de alungare a turcilor din Europa şi de cucerire a Constantinopolului, însă cu aceleaşi rezultate.

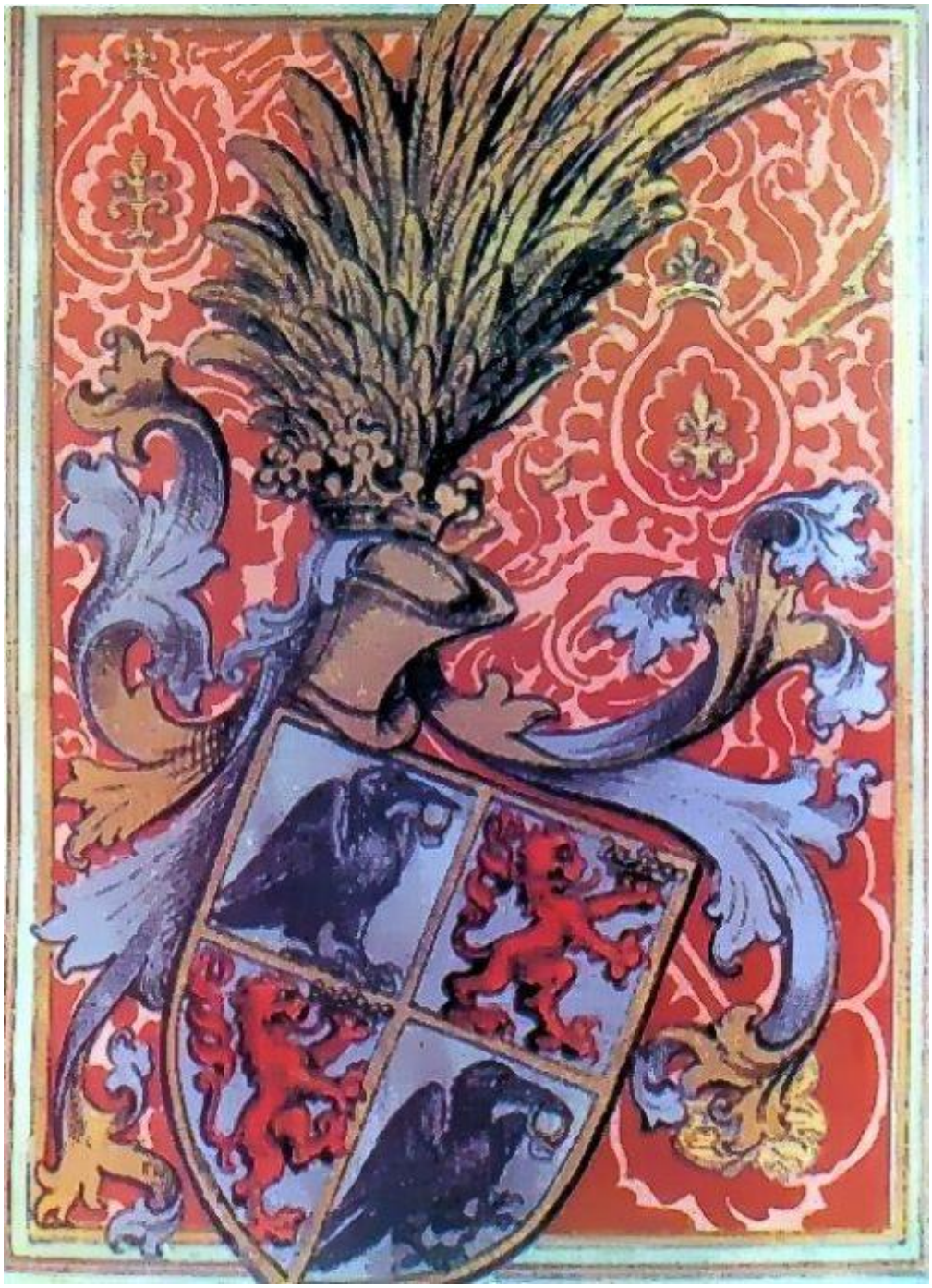

Cea mai mare victorie, o înfrângere definitiva

Ultimul război şi, în acelaşi timp, ultima victorie răsunătoare purtata de Iancu, s-a dat la Belgrad, în anul 1456. În acea perioadă, Belgradul era considerat a fi „cheia regatului Ungariei", ceea ce îl transforma într-o ţinta importanta pentru inamici, reprezentând în acelaşi timp şi o poziţie strategica pe harta luptelor militare în scopuri politice. **În acel an, Mahomed al II-lea purcede la realizarea dorinţelor sale care vizau mărirea Imperiului Otoman, astfel încât pleacă în cucerirea Belgradului. O armată uriaşă a fost mobilizata în acest scop. Sursele indica un efectiv de 200.000 de oameni, 300 de tunuri şi 200 de vase.**

Experimentat în luptele cu turcii, Iancu nu se lasa cu nimic mai prejos. Întăreşte garnizoana oraşului, o pune sub comanda cumnatului său, Mihail Szilágyi, şi aprovizionează armata cu toate cele necesare. Bătălia de la Belgrad nu a durat mult. Datorită ingeniozităţii comandantului roman, turcii dau bir cu fugiţii, lăsând în urma lor o prada uriaşă. Vestea înfrângerii grozavului comandant turc, Mahomed al II-lea, produce un val de bucurie şi de speranţă în întreaga Europa, îngrijorată de soarta care o păştea. O eventuală cucerire a porţilor Europei de către turci ar fi schimbat pentru totdeauna harta politica şi administrativa a „bătrânului continent".

p̄meditatē:paucos post dies mītis eū muneribꝰ (vt ipe ſpabat)
placatū regni hūgarie trāſſiluanas traducere fecit in partes.
De electione dñi iohānis wayuode in gubernatorē:⁊ de ta/
lione per eundē a drakul wayuoda exacta.
Post hāc tādē belli tēpeſtatē: poſtqz regis wladiſlai lu/
gubrem interitū:ne quis in regno in alterius offenſā
moueretur:per dominos prelatos ⁊ barones regni in
terdictum eſt.⁊ nihilōminus vt adueniente feſto pē/

Faptele de vitejie şi de eroism ale comandantului roman nu mai atinseseră niciodată asemenea culmi, iar recunoaşterea supremă a venit din partea Papei, care l-a numit **„atletul cel mai puternic – unic – al lui Hristos”.**

Bucuria tuturor fu de scurta durata. În fond, „atletul cel mai puternic al lui Hristos” nu era decât un om, un om supus greseilor, dar şi bolilor. În acea perioadă, Moartea Neagra, ciuma, umbla printre oameni, arzându-i cu răsuflarea sa grea, aducătoare de moarte. O asemenea boala necruţătoare nu făcea concesii şi nu ţinea cont de statutul social al celor pe care îi alegea. În decursul a câteva luni, bucuria s-a transformat în tristeţe, iar locul culorilor bucuriei a fost luat de cel al doliului. **În data de 11 august 1456 Iancu de Hunedoara era deja prea obosit pentru a mai lupta cu ciuma. Moare la Zemun, fiind plâns de întreaga sa armata pe care o comandase cu atâta pricepere.** După dorinţa sa, este înmormântat la Catedrala Alba-Iulia, alături de fratele său. Un omagiu pe măsură vieţii pe care o lăsase în urma comandantul roman, scrie Ioan de Capistrano, un călugăr-ostas care luptase alături de Iancu de Hunedoara: **„a căzut coroana regatului; s-a stins lumina lumii”**.

Iancu de Hunedoara, romanul

Aşa cum am arătat, Iancu, fiul lui Voicu, a trebuit să se respecte regulile şi cutumele unei societăţi

majoritare, pentru a putea creste în scara ierarhica. De altfel, acest politician şi om de arme a avut norocul de a se naşte într-o familie buna, unde abilităţile pe care alţii le deprind în armată, erau integrate în moşteniterea culturala şi, de ce nu, genetica, a familiei Corvineştilor. Atât Iancu, cât şi fratele sau, Ioan, nu au făcut decât să ducă mai departe bunul renume al tatălui lor, Voicu, şi să sporească averea materiala şi spirituala a familiei.

Ca Iancu este fiul lui Voicu şi al Elizabetei o ştim, iar descendenta sa românească este un fapt aproape de la sine înţeles. Mai departe însă, Iancu ia în căsătorie pe Elizabeta Szilágyi, o femeie din mica nobilime ardeleana, cu care are doi copii: Ladislau şi Matei. Deşi ambii fraţi calca pe urmele tatălui său, cariera lui Ladislau va fi de scurta durata. În urma unui complot care viza îndepărtarea definitivă a Huniazilor de tronul Ungariei, cei doi urmaşi ai lui Iancu de Hunedoara sunt chemaţi la curte. În loc să fie primiţi ca nişte oaspeţi de seama, cei doi fraţi sunt încarceraţi. Ladislau este ucis, însă Matei scapă ca urmate a mişcărilor populare de revolta împotriva regelui. Tronul rămâne vacant, iar cumnatul lui Iancu, Mihail Szilágyi, care luptase alături de el în multe războaie contra turcilor, rămâne vigilent şi doreşte să îşi aducă nepotul pe tronul Ungariei. **Urmarea a fost ca în anul 1458, Matei Corvin, în vârstă de numai 15 ani, a fost ales în fruntea Ungariei. Parca fără a înşela aşteptările tatălui său, acesta are o domnie echilibrata şi îndelungată (până în 1490), în timpul căreia Ungaria cunoaşte una dintre cele mai mari înfloriri culturale**. Însă, din păcate pentru ceea ce ar fi putut să reprezinte pentru cultura romană, acest capitol aparţine de drept istoriei Ungariei şi mai puţin celei româneşti.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ***

Podul înalt 1475 – Cea mai mare înfrângere din istoria Islamului

Foto (11)

Romani! Ridicaţi capetele plecate! Îndreptaţi spinările încovoiate! Alungaţi tristeţea şi lipsa de speranţe din aste zile. Nu mai staţi timoraţi şi complexaţi în faţa unei Europe care ne datorează însăşi existenta. Amintiţi-vă din nou de Marele nostru Stefan. De toţi moşii şi strămoşii care nu au lăsat neamul să piară. Cu sute de ani înainte de Americi, terorişti, CIA-uri, Al-Qaede şi atentate regizate, Ştefan cel Mare şi Sfânt administra Islamului cea mai mare înfrângere suferită vreodată de vreo armie musulmana din partea unui lider creştin. Nici măcar victoriile lui Carol cel Mare, Cid-ul, Skanderbeg sau oricare riga european din istorie nu se pot compara ca importanta politica şi dramatism cu baia de sânge şi noroi în care s-a cufundat cea mai puternică armata a vremii. Nimeni altul decât cel mai bun corp expediţionar al teribilului Mahomed al doilea, avea să sfârşească drept îngrăşământ pentru ogoarele Vasluiului…

Europa valahilor

Oricât de hazardat le-ar putea părea unora, Europa secolelor XIV şi XV a aparţinut din punct de vedere militar micilor formaţiuni statale româneşti care s-au opus cu succes celei mai mari forţe a vremii, temutul Imperiu Otoman. Fără niciun fel de exagerare, putem spune ca **dacă este să păstrăm proporţiile cu ceea ce eram acum 500 – 600 ani, România de azi ar trebui să înfrângă în lupta armata Statelor Unite, Rusiei sau Chinei… Nu-i aşa că va pufneşte rasul?** Trecând peste neîncrederea şi dezamăgirea provocate de situaţia României din prezent pe toate planurile, inclusiv militar, trebuie să ne amintim măcar că eram într-atât de neclintiţi pe vremuri, încât administram înfrângeri umilitoare puternicilor lumii. Iar celor care nu sunt încă convinşi de forţă şi spiritul războinic al strămoşilor noştri, le prezint o scurta comparaţie între proporţia de forţe întâlnită între „marile" batalii ale Europei Apusene şi confruntările militare ale voievodatelor româneşti. **Faimosul Război de o sută de ani, bătăliile de la Azincourt, Formigny, Castillon sunt confruntări între oşti care numărau maximum 10.000 – 20.000 de soldaţi, ultimele chiar mai puţin de 5.000…**

În faimoasa bătălie de la Tannenberg, când este stopata înaintarea cavalerilor teutoni spre răsărit, s-au confruntat corpuri de armata de 10.000, respectiv 16.000 soldaţi. Vreţi mai mult? Ei bine, în perioada Războiului celor Două Roze, efectivele sunt de-a dreptul derizorii, de obicei sub 5.000 de actori angrenaţi în spectacolul sângeros al Zeului Marte. În celebra bătălie de la Rimini din 1469, când Federico da Urbino înfrânge armata papală, au murit…100 de oameni şi au fost răniţi circa 3.000. Şi, nu uitaţi, cronicile contemporane o numesc „bătălie cumplita" (Atrox Dimicato)!

Cele mai mari încleştări din aceste secole par a fi luptele între principii elveţieni şi regele Carol cel Curajos. Trupele de soldaţi implicate în luptele de la Granson şi Morat se ridica la un maximum de 20.000 de indivizi. Arta şi gândirea militară în Europa apuseana de atunci erau eminamente rudimentare. Se poate vorbi chiar de o decădere, comparativ cu geniul militar-tactic al armatelor Romei care au precedat regatele din regiune. Progresele în domeniu ale Europei de Vest se înregistrează mult mai târziu, impulsionate fiind de folosirea tot mai frecventa a armelor de foc şi a prafului de puşcă în războaie. În răsăritul Europei, lucrurile stăteau cu totul altfel. Tărâţele şi cnezatele ruseşti nu reprezentau (încă) o forţă militară, regatul polon era tributar manevrelor şi conceptelor militare de-a dreptul falimentare de import apusean (**merita dat exemplu, impasul polon de la Marienburg şi apariţia providenţială a trupelor moldovensti care au întors rezultatul luptei**). La fel, nici ungurii nu au strălucit prea mult pe câmpul de luptă. Bulgarii, sârbii şi bizantinii au căzut după o dârză dar trista rezistenta în faţa forţei Semilunii.

Romanul Iancu de Hunedoara lupta ca un leu contra turcilor între anii anii 1444 – 1447, dar spre final este înfrânt de aceştia. Într-un episod puţin cunoscut al istoriei naţionale, bravul războinic transilvan organizează în anul 1448 o ultimă mare campanie care viza cucerirea Salonicului. În acest proiect ambiţios, îl avea partener pe însuşi leul albanezilor, prinţul Skanderbeg. Din motive încă neştiute, acţiunile celor doi conducători creştini nu sunt bine sincronizate. Rezultatul este dureros. În lupta de la acelaşi trist Kossovopolje, Iancu de Hunedoara este înfrânt după o încleştare catastrofala care durase trei zile şi trei nopţi… Singurii care s-au adaptat cu succes şi au pus la punct tactici revoluţionare alături de manevre eficiente au fost voievodatele româneşti ale Moldovei şi Ţării Româneşti. Conduse de voievozi realişti şi inspiraţi precum Mircea cel Bătrân, Vlad Ţepeş şi marele Stefan, valahii au fost singurii europeni care au ţinut la respect hidra otomana. **Turcii erau la apogeu. Conduşi de cumplitul Mahomed al doilea, supranumit Fatih (Cuceritorul), otomanii cuceriseră Bizanţul, una dintre cele două cetăţi ale creştinătăţii, precum şi o bună parte a Europei de răsărit.** Cum turcii nu deţineau o flota militară care să le permită invazia Apusului prin Mediterana, în drumul ordiilor spre Roma nu mai stăteau decât voievodatele româneşti…

Moldova dacilor liberi

În aceeaşi perioadă, asupra Moldovei pândeau nu numai otomanii, ci şi ochii lacomi ai tătarilor din Hoarda de Aur. În anul 1469, o hoarda a tătarilor de pe Volga, condusa de Eminec, nepotul hanului cel mare, porneşte o expediţie de jaf în Moldova, atras de prosperitatea economică datorată măsurilor luate de Ştefan cel Mare. Cruzimea şi tupeul nomazilor meritau pedepsite… **Stefan strânge în graba o oaste de curteni şi răzeşi din Ţara de Sus (actuala Bucovina) şi porneşte după tătari. Aceştia au parte de ghinionul vieţii lor, când sunt prinşi în ziua de 20 august lângă Lipinti. Măcelul este înfiorător. Hoarda tătărască este masacrata, având mari pierderi în oameni, Eminec însuşi este făcut prizonier de Stefan.** Hanul cel bătrân de pe Volga, tot nu înţelege cu cine are de a face, astfel încât îşi permite să-i trimită lui Stefan o solie mânioasă de 100 de oameni (exact câţi au murit la bătălia din Rimini!). Solie care are tupeul să-i ceară lui Stefan nu doar eliberarea prizonierilor tătari ci şi… despăgubiri pentru pierderile suferite! Inconştientă şi nesimţirea cererii sunt pedepsite pe loc. **Ştefan cel Mare ordona tragerea în teapa a tuturor prizonierilor alături de 99 de tătari din solie. Fiul hanului este tăiat pe loc în bucăţi. Supravieţuitorului i se taie nasul şi urechile şi este trimis calare înapoi la Hoarda de Aur să povestească hanului ultimele noutăţi…**

Turcii se dovedesc, la rândul lor, la fel de grei de cap… **Cuceritorul Bizanţului vedea în Moldova principalul obstacol în invadarea Europei. În plus, ocuparea Moldovei permitea turcilor supunerea definitivă a Hoardei de Aur alături de consolidarea unei viitoare alianţe cu tătarii care i-ar fi ajutat pe otomani pe baza religiei comune.** Nu în ultimul rând, sultanul vedea în bogatul voievodat romanesc, o bază de operaţiuni militare, un izvor de resurse economice şi de luptători valoroşi care puteau fi angajaţi ca mercenari de partea Semilunii. Precedente mai fuseseră (sultanul avea exemplul contingentelor sârbeşti şi bulgăreşti care erau forţate să lupte de partea turcilor după căderea ţărilor respective) … Un alt aspect politico-strategic care îl deranja la culme pe Mahomed, era încercarea continua a lui Ştefan cel Mare de a sustrage Tara Românească de sub autoritatea Porţii. **Cu peste 150 ani înainte Unirii Viteazului Mihai, geniul militar al lui Stefan încerca de fapt o unitate a ţarilor romane. Unitate a cărei valoare şi importanta regionala fuseseră subliniate chiar de sultanul Murad al doilea.** Toţi aceşti factori la care se adăugă refuzul marelui domnitor de a închina tara turcilor sau de a le plăti tribut, alimentează furia lui Mahomed. El, cuceritorul Constantinopolului nu putea fi refuzat de conducătorul unei tari mici situata la marginea Imperiului clădit prin jaf şi sânge de generaţii de sultani turci.

Vin Turcii!

„În zilele albe ale miezului iernii înaintau mulţimile negre, zecile de mii de duşmani, ieniceri, spahii şi gloata, ca lupii flamanzi” – Nicolae Iorga

Într-un acces de furie, sultanul decide pe loc ca insolenta lui Stefan să fie pedepsita cât mai repede posibil, iar Moldova cea rebela sa ajungă paşalâc unde să domnească legea Profetului şi bunul plac al turcilor. În acest scop, Mahomed trimite împotriva moldovenilor cele mai bune oşti ale Imperiului. Temutele şi încercatele trupe otomane călite în luptele cu durii albanezi ai lui Skanderbeg şi comandate de eunucul Soliman Pasa, primesc ordinul să abandoneze pe moment asediul Krujei pentru a potopi Kara Bogdania (cum numeau turcii Moldova). Nucleului oştii care lupta cu albanezii i se alătura oastea Rumeliei, plus corpul personal de ieniceri de elita al sultanului, la care se adăugă un eşantion de 12.000 de valahi din Ţara Românească trimis de turci să lupte contra voii lor cu fraţii moldoveni.

Vedem, aşadar, ca **Mahomed al doilea nu a precupeţit niciun efort pentru a-l înfrânge pe Stefan. Conform tuturor izvoarelor vremii scrise la Buda, Cracovia, Constantinopol, Veneţia, corpul expediţionar turcesc număra circa 120.000 de războnici, cărora li se adăugau alte zeci de mii de auxiliari.** Ameninţarea era deosebit de serioasa, Ştefan cel Mare, propulsat în rol de unic apărător al întregii creştinătăţi se vede nevoit să ceară ajutor militar la curţile Europei. Primeşte în schimb… laude şi încurajări! În faţa unui asemenea colos, Stefan reuşeşte totuşi să strângă aproape 40.000 de osteni moldavi cărora li se adăugă un contingent de secui de circa 5.000 de oameni. **În calea urgiei musulmane, Ştefan cel Mare opune eficienta tactica a pârjolirii pământurilor, retragerii populaţiei, otrăvirii fântânilor, astfel ca invadatorii să simtă colţii demoralizatori ai foamei, setei şi molimelor.** Soliman Pasa vrea să termine treaba repede. Strateg iscusit, el îşi da seama că un război de uzura nu i-ar aduce decât probleme. Turcul vrea o singură lupta în care să decidă soarta campaniei în favoarea sa. Convins ca armata Semilunii va căuta orice prilej pentru a da încleştarea finala, Stefan ordona retragerea spre Vaslui. Acolo, Măria Sa alege o zonă strategica buna, situata într-un loc unde dealurile care înconjoară lunca Barladului se apropiau între ele. Cum dealurile erau împădurite, turcii nu puteau să surprindă oastea Moldovei printr-un atac din flanc.

Apus de… Semiluna

În zorii zilei de 10 ianuarie, avangarda otomana zarea pentru prima dată oastea moldovenească printre aburii ceţoşi ai luncii Barladului. Armata duşmană era deja slăbită de marşurile lungi peste care se adăugă lipsa alimentelor şi a odihnei. Natura parca-i ura la rândul sau pe turci, deoarece cu câteva zile înainte de bătălie, vremea s-a încălzit, în consecinţă zăpezile începuseră să se topească transformând lunca într-o mlaştină vâscoasă în care se putea împotmoli şi un şoarece. **Conform cronicarului turc Kemal Pasa Zade, Stefan a oprit înaintarea turca trăgând în aceştia cu tunuri, bombarde şi săgeţi. Prinşi în valea înconjurată de păduri, otomanii nu se pot replia sa înconjoare poziţiile moldoveneşti din cauza copacilor şi a terenului mlăştinos.** Lupta se transforma într-un conflict de uzura, din care moldovenii ies avantajaţi datorită poziţiilor mai bune deţinute de voievod. Acelaşi

Kemal-Zade ne spune ca în faţa neputinţei străpungerii liniilor moldovensti, Mihaloglu Ali-Bei, o curajoasa căpetenie otomana a organizat un „buluc" compus din ieniceri de elita „pentru al căror suflet bătălia era o plăcere", şi s-a avântat în fruntea lor asupra moldovenilor.

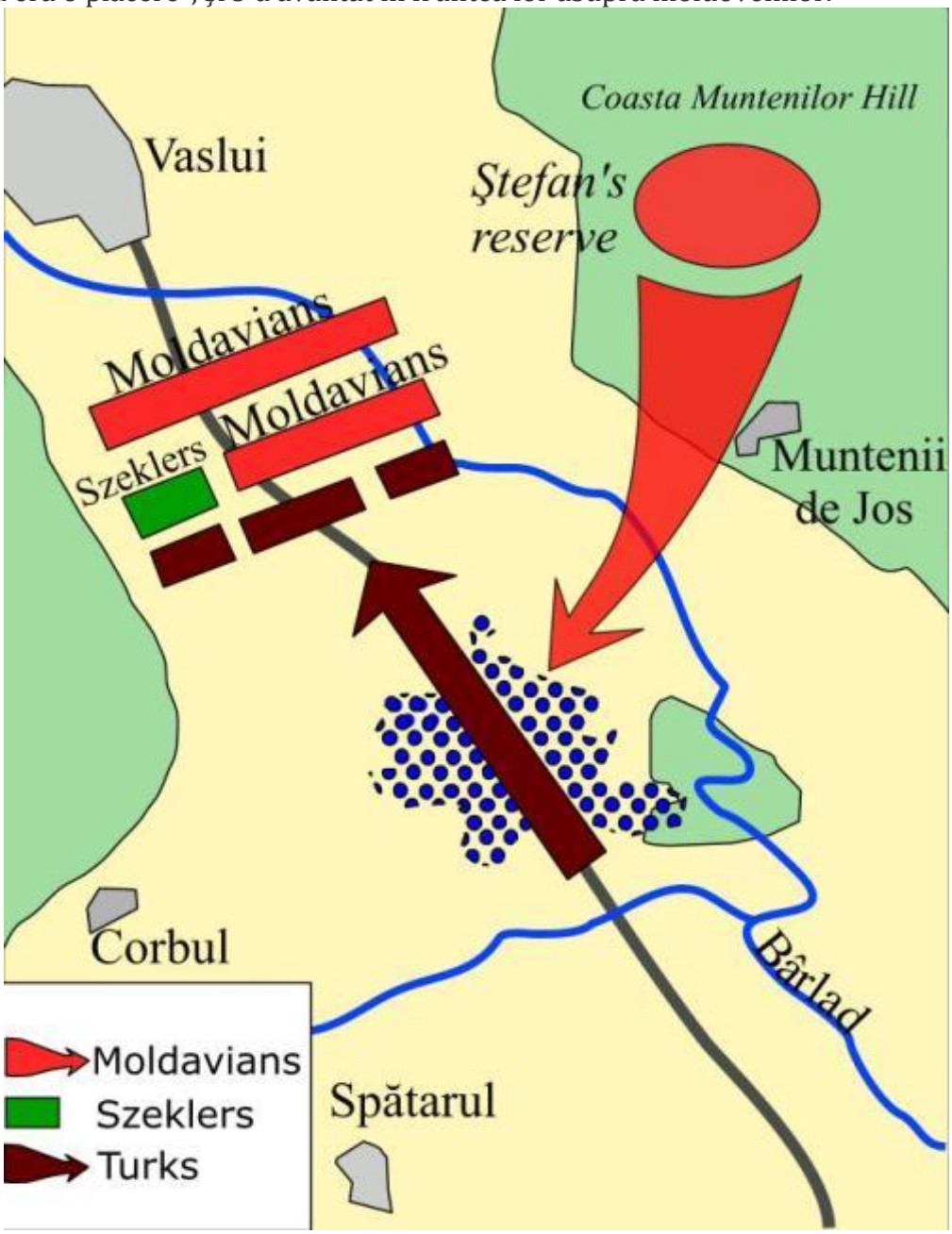

Manevra albanezului turcit pare să reuşească pe moment, ienicerii pătrunzând în rândurile moldovenilor. Lupta se transforma într-o încleştare cumplita. Cum orice bătălie are un moment critic, un punct de răscruce în care totul se poate răsturna, acesta este momentul maxim al luptei de la Podul înalt. Conştient de acest lucru, sesizabil doar de strategii de geniu ai istoriei, Ştefan cel Mare pregăteşte atacul final dublat de un şiretlic eficient. **Pentru a-i deruta şi mai rău pe turci, Măria Sa odona ca sătenii plasaţi pe dealurile din fata să facă un zgomot cât mai mare din trâmbiţe, tobe şi buciume. Turcii musca momeala crezând că vor fi atacaţi din flancul stâng, se regrupează şi se pregătesc de apărare. Atunci, Stefan cu grosul armatei cade ca un fulger în spatele turcilor retezându-le orice eventuala retragere.** Furia moldovenilor nu cunoaşte margini, masacrarea invadatorilor continua cu frenezie. Totul se transforma încet, încet într-o masa amorfa în care urmaşii dacilor liberi dezlănţuie asupra Semilunii un adevărat Armagheddon mobil făurit din ghioage, securi, coase, paloşe şi lănci. Mândria sultanului, crema trupelor sale de ieniceri şcoliţi în academii militare să devină aşi ai iataganului, este zdrobita fără drept de replica.

Pierderile sunt uriaşe. Nicăieri vreo armata musulmana nu mai fusese decimata în asemenea hal. Chiar cronicile turce afirma ca atunci au fost tăiaţi 40.000 de vajnici ieniceri şi spahii, o sumă enorma pentru oamenii acelor timpuri. Socul psihologic s-a transmis într-o clipită. Văzând ce soarta cruda-i macina pe cei mai buni războinici ai armatei, restul soldaţilor turci intra în panica şi fug dezordonat. Încercările lui Soliman de a organiza o rezistentă sunt sortite eşecului. Nimeni nu mai asculta de nimeni. ***„Niciodată o oaste turceasca n-a mai suferit o astfel de infangere”***, bocea într-o cronica mama sultanului Mahomed Fatih. În timp ce cronicarul polonez, Jan Duglozs, contemporan cu marele Stefan, scrie la rândul sau: ***„Foarte puţini turci şi-au putut găsi mântuirea prin fuga, căci, mulţi s-au înecat în apa Siretului, chiar şi aceia care au scăpat şi au ajuns până la Dunăre, au fost ucişi acolo de moldoveni care aveau cai mai iuţi, sau au fost înecaţi”.*** Cronica lui Kemal-Pasa-Zade este încă mai sumbra, turcul scriind despre trista soarta a turcilor după încheierea bătăliei. Aflam aşadar, ca otomanii au pierdut un număr de 40 de stindarde de lupta, un număr record în istoria Turciei. Ştefan cel Mare a tras în ţeapa toţi prizonierii turci, în afară de câteva paşale. Pentru a scăpa de numărul imens de cadavre turceşti care, dacă s-ar fi descompus odată cu venirea primăverii, ar fi dezlănţuit molime asupra Moldovei, domnitorul ordona stangerea hoiturilor otomane în movile după care li s-a dat foc…

Victoria zdrobitoare are reverberaţii în întreaga lume. Cei mai fericit sunt creştinii sârbi, bulgari, greci şi armeni care gemeau sub asuprirea turcilor. Stefan primeşte laude şi aprecieri din Persia până la Papa Sixtus al IV-lea care trece peste deosebirile de rit religios şi îl numeşte „Atletul lui Christos”. Cronicile se întrec între ele în laude şi mulţumiri la adresa domnitorului. **Aşa ne a fost dat şi noua, romanilor, să scriem o pagina importanta din Istoria Lumii şi Europei!**

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** ***

Ioan Voda cel Cumplit – Voievodul de Cremene

Foto (7)

Oricât veţi căuta în colbul istoriei noastre un personaj asemănător Voievodului Ion Armeanul, rar veţi găsi vreunul. Oricât veţi căuta în Istoria Universala un războinic asemenea Măriei Sale, nu veţi afla unul care să se apropie de bravura, forţa şi neînduplecarea sa. Readucerea aminte a faptelor şi vieţii unuia dintre cei mai străluciţi strategi ai Europei creştine,

este o adevărată datorie de onoare.

Europa alienata

Secolul XVI al erei noastre surprindea Bătrânul Continent într-o etapă de tensiuni sociale, fierbere politica şi consolidare a artelor şi civilizaţiei Apusului. Imperiul Spaniol se afla la apogeul forţei şi dezvoltării sale. Fanaticul rege catolic Filip al II-lea era cel mai bogat monarh al vremii, în porturile peninsulei hispanice acostând galioane pline cu comori şi sclavi aduşi din Europa, Africa, Asia şi America. Anglia îşi definitiva noua sa orientare constituţională reformată, alături de revizuirea politicilor coloniale. Franţa se vedea aproape condusa de mişcarea hughenoţilor. Taratul moscovit era o imensă pustietate asupra căruia flutura steagul însângerat al unei adevărate fiare, Ivan cel Groaznic pe numele său.

Pe fondul acestei Europe alienate şi dezbinate, Imperiul Otoman continua sa muşte hulpav bucăţi din trupul Continentului cel Vechi. Forţa sa militară şi cruzimea paşalelor înspăimântau orice armata. Şi acesta în ciuda faptului că la Stambul domnea Sultanul Selim cel Beţiv, un suveran care nu calcase în viaţa sa pe un câmp de bătălie, un notoriu obsedat sexual interesat doar de frumuseţea roabelor din Balcani şi Caucaz şi nu în ultimul rând un mare beţivan, după cum i-a rămas şi numele. În aceste condiţii, într-un mărunt voievodat romanesc, apare un mare conducător de oşti, pe care numai soarta cea nedreapta alături de o trădare devastatoare, l-au oprit să nu schimbe fata Europei.

Armeanul cel Cumplit de Viteaz

După moartea Marelui Stefan, tronul Moldovei a fost ocupat vremelnic de fiul său, Bogdan cel Chior. Fiul celui din urmă, Stefan cel Tânăr sau Stefanita Voda, muri la rândul sau fără de urmaşi legitimi. Pe tron se înscăuna Petru Rareş, un copil din flori al lui Ştefan cel Mare. În scurta sa perioada de domnie, Moldova a strălucit totuşi datorită talentului sau diplomatic, Petru Rareş dovedindu-se un voievod iubit de popor, care baga iarăşi groaza în rândurile duşmanilor. Urma apoi cruda domnie a lui Voda Alexandru Lapusneanu, ale cărui excese şi carnagii au rămas întipărite chiar şi în literatura românească, sub pana

lui Costache Negruzzi. În tot acest răstimp, un alt vlăstar din trupul lui Ştefan cel Mare, creştea necunoscut în străinătaturi, departe de ochii celor care se luptau între ei pentru tronul Moldovei. **Este vorba de fiul bastard al lui Stefan cel Tânăr, Ioan sau Ion, depinde de cronicar. Mama acestui adevărat strănepot al lui Ştefan cel Mare a fost o femeie de neam armean din familia Serpega.** Vitejia, gândirea strategica, forţa fizica şi neînduplecarea o moşteni de la tatăl sau, Stefan cel Tânăr, descris în letopiseţe drept un personaj dintr-o bucata, cu un caracter bătăios. De la mama sa, Ioan Voda a moştenit o fizionomie tipic armeneasca, ten măsliniu închis la culoare, o frunte înaltă şi lata, dar neromânească, după cum aminteşte şi B.P. Haşdeu, par des şi negru, nas oriental precum al tuturor neguţătorilor armeni care străbăteau Moldova.

Moldovenii şi-au denumit întotdeauna domnitorii bastarzi după numele mamei, ca o rămăşiţă străveche a matriarhatului în tărâmurile locuite de daci. Astfel, Alexandru Voda a fost numit Lapusneanu, după mama sa, Lapusneanca. Petru Voda a rămas cu numele de Rareş, după Raresoaia, porecla mamei sale. Prin urmare, în aceiaşi nota, poporul l-a numit Ioan Armeanul pe strănepotul lui Ştefan cel Mare. În anul 1561, la vârsta de aproape 40 de ani trăiţi în anonimitate, Ioan Armenul se face remarcat pentru prima dată într-un context destul de neobişnuit. Datorită situaţiei politice nefavorabile, părăseşte regatul polon şi apare drept refugiat în Crimeea, la curtea hanului tătar

Mehmet Kalga, a cărui admiraţie şi prietenie o cucereşte definitiv, după ce-l însoţeşte pe tătar într-o campanie de lupta contra armatelor ruseşti. Acolo, într-o lupta crâncenă de pe malul Volgăi, remarcabilul sau sânge rece alături de forţa-i fizica de proporţii herculeene, au smuls strigate de admiraţie încercaţilor călăreţi ai stepelor. Simpatia lui Kalga-Han pentru Ioan era atât de puternica încât trimite o scrisoare regelui polonez Sigismund-August: ***„Te rog foarte mult a binevoi a ţine în gratiile tale pe acest fiu de domn din Moldova”***. La acea data regatul polonez tremura de frica tătarilor. Până la urmă, ura boierilor împotriva lui Bogdan Lapusneanu, fiul lui Alexandru, precipita situaţia în favoarea lui Ioan Armeanul, ale cărui eforturi de a cuceri tronul Moldovei ajunseseră deja la urechile împăratului Germaniei, regilor Ungariei şi Poloniei, precum şi sultanului turc. Profitând de situaţia-i favorabila şi bazându-se pe curajul sau nemaiîntâlnit, Ioan ajunge în sfârşit Voievod al Moldovei.

Doi ani cât o eternitate

Înscăunat în luna februarie a anului 1572, Ioan a domnit doar pana în iunie 1574, când moartea sa de martir l-a trecut deopotrivă în istorie şi legende. Primele clipe de domnie au fost marcate de tensiuni şi hartuiri reciproce cu regatul polonez. Excelent politician, Ioan Voda redobândeşte pentru Moldova cetatea Hotinului, cea mai puternică fortificaţie românească din acele timpuri. Creştin de rit armean încă din naştere, luteran în Polonia, convertit la islam în Stambul, Ioan Voda trece la ortodoxie în uralele mulţimii. Un strateg de talia sa, animat de ambiţia libertăţii ar fi trecut la catolicism dacă s-ar fi înscăunat rege al Spaniei sau ar fi aderat la confucianism, dacă astfel ar fi devenit suveran al Chinei.

În scurta sa domnie, Ioan a săvârşit o serie de reforme nemaivăzute până atunci în Ţările Române. **Cunoscător al limbilor turca, greaca, polona şi armeana, domnitorul aplica controlul personal al actelor emise de cancelaria domneasca. Decide schimbarea capitalei de la Suceava la Iaşi, trece la eliberarea oamenilor de rând de sub jugul boierilor şi clerului. Pentru a salva averea ţării, ordona să fie bătute monezi naţionale de arama în loc de aur şi argint.** Prima inscripitie în limba romană aparţine banilor de arama pe care Ion Voda a ordonat să se inscripţioneze „Teara Moldovei”. Tot el impune o stricteţe de fier contribuţiilor fiscale ale oricărui moldovean, fie el simplu taran sau logofăt. Toate aceste măsuri nu au făcut decât să înteţească ura boierimii şi a clerului contra lui Ion Voda. Parca pentru a înăspri situaţia, Ioan Voda se ţine tare şi nu face rabat de la principiile sale. Astfel, pe o înaltă fata bisericească care ar fi săvârşit păcatul sodomiei, o pedepseşte prin arderea de viu. Pentru a-l consola, Ioan Voda aminteşte preotului nefericit că este mai bine să-i arda trupul cel păcătos aici pe pământ, decât sufletul să-i fie ars pe veci în Gheena. **Pe un boier care trădase trei domnitori anteriori şi se făcuse haiduc, Ioan Voievod îl îngroapă de viu în pământ, cerând familiei boierului să nu fie mâhnită, deoarece numai pământul putea înghiţi un asemenea ticălos.**

Ura sa împotriva boierilor şi preoţimii nu cunoaşte margini, în opinia voievodului aceste două clase sociale fiind vinovate de slăbirea ţării, jaful ţăranilor şi cultivarea unei adevărate arte a trădării şi intrigilor. Pentru a controla şi limita puterile boierimii şi influenta clerului, **Ioan Voda face o mişcare politica fără precedent până atunci în istoria interna a principatelor romane. Spre surpriza tuturor, redutabilul voievod ia moşiile mănăstireşti pentru a le dărui unor boieri. Tot aşa procedează şi cu moşiile, domeniile turmele, şi hergheliile boierimii. În scurt timp, aceste bogăţii erau dăruite unor mănăstiri**. Astfel, scandalurile, invidia şi ura dintre preoţime şi boieri se ţineau lanţ. Succesul voievodului era de o simplitate neobişnuită. Ioan nu-i lăsa nici pe boieri nici pe preoţi să abuzeze de roadele muncii ţăranilor. Răzeşii erau tăria armatei, cu cât erau mai bine hrăniţi cu atât luptau mai destoinic. Domnitorul, totuşi, nu i-a împroprietărit pe ţărani, deoarece se temea ca o astfel de măsură ar fi născut o criza ce ar fi dus la situaţii anarhice în Moldova. În schimb, lua taxa de la ţărani doar o zecime din cât le luau boierii. Prin acesta metoda, a reuşit în scurt timp să umple vistieria ţării şi totodată să devină eroul maselor populare. Evident, datorită acestor măsuri şi-a atras Ioan numele de cel Cumplit sau cel Rău, după cum îl aminteşte un cronicar mitropolit.

Intrigile boierimii au atins cele mai îndepărtate colţuri ale Europei. **Despre mazilirea şi uciderea lui Ion-Voda se vorbea nu numai în cancelariile din Ungaria, Polonia, Valahia sau Stambul. Pana şi în îndepărtata Franţa se puneau la cale planuri care vizau înlăturarea sa de la tron.** În acea perioadă, Moldova plătea înaltei Porţi un tribut anual de 40.000 de galbeni. Turcii observară prosperitatea ţării în timpul domniei lui Ioan şi aproape dublară tributul. Însă, Ioan Voda cel Cumplit nu putea accepta lăcomia turcilor. Tot mai multe ameninţări se strângeau la adresa sa. Cea mai mare venea din partea Doamnei Chiajna în persoană. Acesta adevărata Lady MacBeth a istoriei româneşti plătise deja în avans mulţi galbeni înaltei Porţi în scopul cumpărararii tronului Moldovei pentru fiul său, Petru Şchiopul sau Petru cel Tânăr. Turcii se pregătesc de război. În faţa unei asemenea ameninţări, Ioan Voda cel Cumplit tine în faţa divanului boieresc o cuvântare rămasă la cunoştinţa noastră datorită lui cronicilor lui Grigore Ureche. Neînduplecatul voievod prezintă situaţia şi se pregăteşte de război împotriva celei mai mare forte militare din vremea sa.

Moldoveni şi Cazaci – Luptători fără egal

Ioan Voda studiase arta militară a turcilor, tătarilor, polonezilor şi germanilor, astfel încât cunoştea atât punctele tari, cât şi pe cele slabe alte armatelor respective. Aici intervine geniul sau militar desăvârşit. Într-un avant de-a dreptul revoluţionar, Ioan Voda anticipează importanta artileriei şi a infanteriei pe câmpul de luptă. La momentul respectiv, niciun alt suveran european nu gândea atât de vizionar. Franţa avea la acea data doar 30 – 40 de tunuri, Ioan Voda avea 200 de guri de foc. Tunurile europene din acea perioadă erau nişte maşinării imense, greoaie şi foarte dificil de manevrat. Ion Armeanul este conştient de acest neajuns şi îşi dorează armata cu tunuri mult mai mici şi mai mobile. Dacă un tun de la curţile Europei putea fi carat cu 4 sau 6 cai, un tun moldovenesc patentat de voievod putea fi deplasat cu o singură pereche de cai. **Moldovenii se distingeau prin revoluţionară lor artilerie de câmp, fapt subliniat şi de Nicolae Bălcescu care declara: *„Artileria la romani a fost mult mai în buna stare decât la cele mai multe neamuri”*.** Cu nimic mai prejos se prezenta armata molovenească compusa în mare măsură din răzeşi şi boieri de rang mic. Toţi aceşti oameni erau căliţi în lupta şi cunoşteau la perfecţie arta mânuirii armelor. Luptele de sute de ani cu turcii, tătarii, ungurii şi polonezii au dus la desăvârşirea unui tip de războinic de neînvins în Europa. Arcaşii moldoveni erau superiori în tactica şi mobilitate celor occidentali.

O altă armă pe care se bazau răzeşii luptători erau teribilele ghioage sau fusturi. Realizate din lemn de esenţă tare şi ghintuite la capăt, acestea puteau uşor zdrobi coifurile şi armurile vrăjmaşilor. Sabia era la mare căutare, tipul de paloş moldovenesc aducea mai degrabă la forma cu iataganul. **Răzeşii nu au ales niciodată săbiile grele şi nepractice de tip european, folosite îndeobşte de polonezi şi unguri. Fiecare grup de infanterie avea cate o ceata de săteni înarmaţi cu coase folosite pentru a tăia picioarele cailor sau ale călăreţilor, în funcţie de conjunctura luptei. Caii moldoveneşti erau o rasă unica, din nefericire dispărută azi.** Extrem de preţuiţi de hanii tătari sau paşalele turceşti, caii moldavi nu au fost foarte arătoşi, dar erau deosebit de iuţi şi de rezistenţi. La naşterea mânjilor, răzeşii le tăiau nările pentru a înlesni astfel procesul respiraţiei accelerate pe timp de galop. Codul marţial al moldovenilor se rezuma la un singur alineat: „Fugarul carele va lăsa câmpul bătăliei, să fie pedepsit cu o moarte mai cumplita decât aceea ce i s-ar fi putut întâmpla în lupta din partea vrăjmaşului”.

Mărturiile cronicarilor străini cu privire la spiritul de lupta al romanilor din acele vremuri sunt edificatoare: „Ei se bat cu o asemenea îndrăzneală şi dispreţ fata de duşmani, cu o asemenea încredere în sine, încât cu o mână de oameni înfrânseseră mari armate ale vecinilor” spune Graziani. „E un popor totdeauna foarte ciudat, capriţios, ţâfnos, dar atât de dur şi războinic încât nu o dată a dat lecţii acelora care nu-l lăsau în pace” citim la Vigenere. ***„Neamul moldovenesc e feroce, cam barbar, dar foarte ager în arta militară”*** declara Reichersdorf. ***„Ostaşii moldoveni sunt viteji şi meşteri în lupta, deşi sunt nişte ţărani prosti, luaţi de la plug”*** ne spune Bielski. ***„Sunt oameni groaznici şi foarte viteji; şi nici că este pe faţa pământului un alt popor care pentru gloria războinică şi eroism să apere o tărişoară***

mai mica contra mai multor duşmani, atacându-i şi respingându-i fără încetare” zice şi Orzechowski.

În acelaşi timp, în istoria universala îşi fac apariţia teribilii cazaci. La marginea hotarului Poloniei cu ţinuturile tătărăşti apare o naţie compusă în mod egal din fugari refugiaţi din Rusia, Polonia, Moldova, Kalmukya şi Cerchezia. Vorbeau o limbă amestecata pe care o înţelegeau cu toţii. Urau de moarte pe musulmanii turci şi tătari precum şi pe polonezii cei catolici. Împotriva acestora porneau în fiecare an în expediţii de jaf şi pedepsire, fiind conduşi de câte un ataman. Reşedinţa lor era la gurile Niprului şi Volgăi unde îşi înjghebaseră chiar şi o flota de bărci cu care jefuiau neguţătorii turci şi genovezi. Erau luptători rebeli, violenţi şi temperamentali. În lupta dădeau dovadă de o cruzime nemaiîntalnita nici măcar la tătari. Îngroziţi, turcii i-au denumit Cozaq, adică „nebun liber”. Bazându-se pe credinţă comuna ortodoxă, Ioan Voda angajează douăsprezece sotnii căzăceşti să lupte de partea sa împotriva Semilunii. Istoria nu i-a dat alţi aliaţi, polonezii şi ungurii, vecinii creştini ai Moldovei, tremurau de frica ienicerilor. Atamanii cazaci Pokotilo şi Swiercewski i-au fost credincioşi voievodului până la moarte.

Prima mare victorie a lui Ioan Voda cel Cumplit a fost cea de la Jiliste, lângă Râmnicu Sărat. Acolo cei 9.000 de moldoveni şi sotniile căzăceşti decimează o armată formată din 20.000 turci, 40.000 de munteni şi 2000 de secui, practic întreaga armata a lui Petru cel Şchiop, care mărşăluia din Ţara Românească pentru a se sui pe tronul Moldovei. Petru cel Şchiop scăpa cu greu, refugiindu-se în cetatea Brailei. Ioan Voda cel Cumplit înaintează până la Târgovişte unde îl înscăunează pe aliatul sau Vintila Voda. Năprasnicul voievod se îndreaptă apoi spre Brăila unde se angajeza în asediul cetăţii. Turcilor nu le venea încă sa creadă. **O solie din cetate ajunge la Ion Voda cu un mesaj simbolic: zece gloanţe, zece**

ghiulele şi zece săgeţi. Ion Voda nu gusta ironia amara a turcilor şi taie buzele, urechile şi nasurile turcilor după care-i răstigneşte în faţa cetăţii, transmiţându-le turcilor ca aceasta soarta urmau să aibă şi cei din cetate, dacă nu-i deschideau porţile. Turcii se încăpăţânează. Voievodul ordona escaladarea zidurilor, iar Brăila cade în mâinile moldovenilor şi cazacilor. Urmează scene de coşmar pentru musulmanii din cetate. ***„Nimeni nu fu cruţat; sângele curgea pârâu în Dunăre. Nu au fost ucişi doar oamenii, pana şi câinii au trecut prin sabie. Nu a rămas piatra pe piatra. Focul mistui ce nu a ucis sabia"***, aminteşte cronicarul polonez Gorecki.

Dincolo de înfrângere, dincolo de moarte, dincolo de uitare

Succesele militare ale voievodului îl îndreaptă spre recucerirea Cetăţii Albe şi a Chiliei, denumite de turci Akkerman, respectiv Bender. În acest scop îşi îndreaptă armele spre Bugeac, unde valurile de turci şi tătari pribegi alungaseră deja populaţia românească. Bătălia de la Lopusna a fost un nou exemplu de strategie militară spontana, adaptata la teren şi la armatele turco-tatare. Raidurile lui Ioan-Voda devastează cele două cetăţi construite de Ştefan cel Mare, iar populaţia musulmana care se instalase acolo este masacrata fără cruţare. La Tighina şi Cetatea Alba, Ioan-Voda înfrânge trei corpuri de armate turceşti. **În lupta de la Roşcani, voievodul îşi uimeşte ostaşii, demonstrându-şi forţa herculeeana. Un tun se împotmolise în noroi, singur, Ioan-Voievod apuca tunul de frânghii şi îl smulge, trăgându-l pe o poziţie noua de unde trage asupra turcilor. Forţă colosala a voievodului este atestată de mărturiile căzăceşti. Pentru a-şi distra ostenii obosiţi, Ioan Voda obişnuia să frângă în mâini potcoave de cai.**

Exasperaţi de victoriile domnitorului, otomanii trimit în vara anului 1574 o nouă expediţie militară. Armata uriaşă era compusa din turci, tătari şi munteni. Un puhoi de 200.000 de oameni se îndrepta contra celor circa 35 mii de luptători ai voievodului Ioan. În acelaşi timp, o alta oaste de tătari se pregătea să-l atace pe voievod. Împotriva armatei turceşti care se apropia de Dunăre, voievodul îl trimise pe Ieremia Golia, omul sau de încredere. **Având parca o presimţire Ioan îl pune pe Golia sa jure pe Cruce şi Evanghelie că nu va trăda. Însă, lângă lacul Cahul, Golia împreună cu cavaleria moldoveana trădează şi trece de partea turcilor pentru 30 de pungi cu galbeni**... Sosirea unei noi armate de tătari copleşeşte oastea moldo-cazaca şi o obliga să se retragă în satul Roşcani din apropiere. Exasperaţi de rezistenta romanilor, turcii ataca în valuri succesive. După ce moldovenii resping al treilea val de ieniceri, turcii trimit în lina întâi pe Ieremia Golia şi oamenii săi. Trădătorii sunt măcelăriţi de săgeţi şi ghiulele. Uluiţi, cu pierderi uriaşe, turcii încerca un nou asalt. Dezastrul vine însă din partea naturii. Seara se porni o ploaie torenţială care uda pulberea necesară tunurilor româneşti. Furia romanilor nu mai putea fi oprita, ataca cu săbiile poziţiile turcilor care-i copleşeau numeric. Urmează trei zile de canicula ucigătoare. Ioan-Voda mai rămăsese doar cu 7.000 de osteni. Respinsese timp de o săptămână atacurile concentrate a 200.000 de duşmani.

Oamenii săi sufereau cumplit de sete. Nobleţea şi sacrificiul sau unic îi impun să se preda în schimbul cruţării soldaţilor săi. Primul pas îl fac turcii care-i trimit o solie în cea de a patra zi. Ion cel Viteaz accepta să se predea cu trei condiţii: ostenii moldoveni supravieţuitori să fie cruţaţi, cazacii să fie lăsaţi să se întoarcă la setciile lor zaporojene, iar el personal să fie trimis viu şi nevătămat sultanului Selim al II-lea. Turcii primiră. Ahmed Pasa jura de 7 ori pe Coran, Petru cel Şchiop care râvnea Moldova, jura la rândul sau de 7 ori pe Biblie. **Ostenii săi plângeau, mulţi nu voiau să-l lase să se ducă la turci. Voievodul lasa credincioşilor cazaci armele şi bijuteriile sale.** În cortul turcilor, respinge toate acuzaţiile seraskirului, declarându-i că nu va vorbi decât cu sultanul. Mândria sa înfioară pe turci. **Atunci, un aventurier italian din Napoli, pe numele sau Scipione Cigalla, trecut la islam cu numele de Cigalazade, săvârşi infama fapta. Sperând la o recompensa, înfipse cuţitul în inima voievodului neînarmat**. Ienicerii încurajaţi, tăiară capul trupului lipsit de viaţă, după care legară puternicul sau trup de patru cămile care, fiind biciuite, sfâşiară în bucăţi corpul eroului. Într-un ritual dement, ienicerii se înghesuie să culeagă oasele domnitorului, fiind convinşi ca rămăşiţele viteazului erau moaşte şi talismane. Paşalele îşi umezesc iataganele în sângele sau, rugându-se lui Allah să le dea şi lor curajul şi puterea lui Ion Voda.

În faţa unui asemenea spectacol oribil, moldovenii dezarmaţi din suita domnitorului sar cu pumnii goi pe turci. Sunt ucişi până la ultimul de ieniceri, drept lecţie pentru oricine ar fi încercat să se răscoale contra Semilunii. **Văzând cum îţi ţin turcii cuvântul, cazacii ataca cu furia disperării. Supravieţuiesc doar 12, în frunte cu atamanul Swiercewski. Impresionaţi de bravura zaporojenilor, turcii cedează şi-i lasă în viaţă chiar şi pe cazacii răniţi.** Astfel s-a săvârşit din istorie unul dintre cei mai viteji conducători ai romanilor. Fratele sau, Nicoară Potcoava, ajunge ataman al tuturor cazacilor zaporojeni, şi ocupa vremelnic tronul Moldovei. Astăzi, cei doi eroi sunt pe nedrept trecuţi în uitare…

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * *

Vlad Ţepeş – Prima victima a unei campanii de presa

Foto (12)

Ca o culme a ironiei cu care istoria ne-a lovit pe noi romanii de nenumărate ori, avem surpriza sa descoperim ca personalitatea celui mai faimos voievod de-al nostru pe plan mondial a căzut victima unei campanii continue de denigrare din partea presei apusene. De la cronicile şi gravurile mincinoase ale saşilor şi şvabilor din Transilvania, trecând prin romanul lui Bram Stoker şi poposind în preajma industriei Dracula din prezent, omenirea nu cunoaşte încă personalitatea abisala a singurului lider militar care l-a îngrozit vreodată, la propriu, pe cuceritorul Constatinopolului.

Fiul Dracului şi nepotul lui Mircea cel Bătrân

Pentru a-l cunoaşte mai bine pe cel care prin groaza şi teroare a reuşit să menţină Valahia în afara ghearei lacome a Imperiului Otoman, merita zăbovit puţin asupra distinsei sale origini. Rareori marile personalităţi ale Istoriei au fost la rândul lor descendenţii unor alţi mari oameni. În cazul voievodului care i-a îngrozit atât pe creştini cât şi pe musulmani, soarta i-a hărăzit să aibă parte de un bunic legendar şi de un tată să-i zicem, „plin de imaginaţie". Vlad I Dracul era fiul natural al lui Mircea cel Bătrân şi vlăstar al marii familii a Basarabilor. **Vlad Dracul, tatăl lui Vlad Ţepeş, a avut la rândul sau o personalitate complexa care, din nefericire, nu a beneficiat de studii amănunţite din partea istoricilor.** Cu toate că era recunoscut drept urmaş legitim al marelui Mircea, având aşadar dreptul nativ de domnie, tatăl lui Ţepeş s-a remarcat în primul rând ca un luptător şi cavaler dedicat campaniilor anti-otomane ale vremii. Datorită urii şi intrigilor clanurilor boiereşti, este nevoit să-şi părăsească tronul şi să caute adăpost în Transilvania.

Acolo a trăit între anii 1428 – 1436, beneficiind astfel de protecţia Împăratului Sigismund de Luxemburg. Tatăl temutului Ţepeş era o cunoştinţă mai veche de-a regelui, deoarece încă din tinereţe s-a făcut remarcat datorită curajului şi îndemânării în lupta. **Pe baza acestor două calităţi preţuite, fiul lui Mircea cel Bătrân a fost invitat să intre în rândurile Cavalerilor Ordinului Dragonului (Ordinis Draconis). Gruparea în sine era una deosebit de exclusivista şi secreta, scopul sau principal fiind acela de apărare a catolicismului alături de alungarea turcilor din Europa.** Blazonul ordinului înfăţişa un dragon al cărui trup forma un cerc, fiara înghiţindu-şi astfel coada. Simbolul în sine este unul mult mai vechi decât creştinismul, în accepţiunea Europei păgâne, acest animal fantastic era consacrat zeiţei Atena, semnificând ideea ca raţiunea şi înţelepciunea nu dorm niciodată, atente fiind la apariţia Celui Rău…

Pe când Mircea cel Mare se afla la Nürnberg împreună cu fiii şi suita sa, ca invitat al regelui Sfântului Imperiu Romano-German şi rege al Ungariei, Sigismund de Luxemburg remarca abilitatea în lupta a prinţului Vlad întâiul. Atunci, tatăl sângerosului Ţepeş a avut dreptul de a purta la ceremonii costumul roşu întunecat cu mantie verde, la gât având simbolul din aur al dragonului. Revenind la momentul fugii sale în Ardeal, Vlad întâiul primeşte de la puternicul rege Sigismund clădirea corpului de paza din cetatea Sighişoarei, alături de funcţia de comandant al oştilor imperiale din sudul Transilvaniei. Acolo se căsătoreşte cu una din fiicele lui Alexandru cel Bun, femeie de rang înalt din familia Musatinilor. Astfel, viitorul Vlad Ţepeş, copil legitim născut din aceasta legătură, era var direct cu Marele Stefan al Moldovei.

Cei doi lideri au copilărit parţial împreună, devenind prieteni foarte buni. În heraldica şi genealogia voievozilor valahi, Vlad Ţepeş apare sub numele de Vlad al II-lea Draculea, moştenind numele tatălui transformat în renume, odată cu aceşti doi voievozi, tata şi fiu, Tara Românească cunoaşte familia boierească a Draculeştilor. În limba romană, termenul pompos de dragon, moştenit de Vlad întâiul, are drept corespondent pe cel de Drac şi Balaur, astfel împământenindu-se în conştiinţa naţională numele de Vlad Dracul sau Draculea. Nu trebuie să ne miram prea mult dacă ţinem cont ca în Europa aveau să circule nu mai puţin de 57 de variante ale numelui voievodului, printre cele mai uzitate fiind cele de Dracole, Dracuglia, Dracol, Draco, Dragula, Dragulios, Dragulia, Trakulam, Tarac Oglu, sau Kazikil, Kazakil şi Cassiclu, după cum îl numeau înfricoşaţi turcii.

Singur printre turci

După o copilărie petrecută pe străzile Sighişoarei, viaţa tânărului Vlad avea să se schimbe radical şi dramatic în acelaşi timp. Moartea regelui Sigismund, protectorul tatălui său, petrecută în anul 1937, este interpretata de turci drept o slăbiciune a frontului antiotoman creat în estul Europei. Cu un an înainte, Vlad Dracul fusese nevoit de noile conjuncturi politice să mergea la Brusa în inima Imperiului, pentru a jura credinţă sultanului Murad al II-lea. **Conştient de problemele create de Mircea cel Bătrân, sultanul nu a dorit să rişte în privinţa urmaşilor acestuia. Prin urmare, Vlad Dracul a trebuit să trăiască în apropierea sultanului alături de cei trei fii ai săi, Mircea, Vlad şi Radu.** Domnul muntean şi-a lăsat fiii zălog sultanului în timpul expediţiei militare întreprinsă de turci în Transilvania. Tristul atac musulman în Ardeal s-a soldat conform cronicilor cu devastarea cetăţilor Alba Iulia, Sighişoara, Mediaş, plus asediul Sibiului şi Braşovului. Alături de prada, turcii au luaţi robi circa 30.000 – 40.000 oameni, o cifra imensa pentru acele vremuri…

Vlad Dracul revine la tronul Valahiei în anul 1433, dar pentru a controla un astfel de vasal turbulent şi periculos, turcii continua să-i păstreze pe Vlad şi Radu drept ostatici – garanti ai propriului lor tata. Cei doi copii au parte de o educaţie militar-politica în spirit turcesc, undeva în podişul arid din Anatolia. Acolo, la umbra Munţilor Kociadag, trona aspra cetate Egrigoz, unde Vlad va rămâne pana în anul 1438, când tatăl sau este decapitat din ordinul nejustificat al fostului sau camarad de arme, Iancu de Hunedoara. **Singur printre turcii cei dumanosi, viitorul Ţepeş îşi continua studiile militaro-tactice, devenind un mânuitor expert al iataganului şi al suliţei de lupta. Caracterul sau agresiv şi privirea-i crunta, l-au ţinut departe de şicanele şi avansurile turcilor.** Nu la fel se poate spune despre fratele sau, Radu, care datorită înfăţişării, ajunge să se aleagă cu porecla cel Frumos.

Exista unele mărturii istorice care merg pana într-atât încât se pare ca Radu ar fi fost violat de viitorul Mahomed, cuceritorul Constantinopolelui, mai târziu cei doi având chiar o relaţie intima de durata… Scârbit de calea pe care o alesese fratele sau, Radu, Vlad îşi găseşte refugiul exclusiv în ştiinţa armelor. În răstimp, ura sa contra turcilor creştea arzând mocnit… Cum în urma bătăliei de la Varna în care cruciada creştină europeană este zdrobita farta drept de apel de turci, Ţările Române se aflau din nou singure în faţa Semilunii, în mintea lui Vlad a încolţit un plan cumplit. Avea să câştige cu orice preţ tronul Valahiei. Cunoscător excelent al moravurilor şi mentalităţii turce, Vlad ştie că aceştia nu pot fi ţinuţi departe de tara decât cu ajutorul fricii primare, instinctuale care sălăşluieşte în ungherele ascunse din sufletul oricărui om. Alianţele viitoare ale voievodului nu vor mai fi nevolnicele state creştine, ci cumplitele fiice ale Disperării: Teroarea, Groaza, Spaima şi Durerea!

Două domnii şi multe fapte de pomina!

„El domni cu o rigoare necunoscuta până atunci în principatele romane” – (August Treboniu Laurian)

După moartea tatălui şi a fratelui sau mai mare, Mircea, Vlad viitor Ţepeş era următorul îndreptăţit să ocupe tronul valah. Tron ocupat între timp de Vladislav al II-lea, varul sau din familia Daneştilor. Între cele două familii nobile valahe, Draculestii şi Daneştii existând o ura fără margini. **Profitând de dezastrul suferit de armatele lui Iancu de Hunedoara şi Skanderbeg la Kossovopolje în anul 1448, legendarul voievod de mai târziu pune mâna pe tronul tatălui său, ajutat fiind de o serie de paşale de la Dunăre, în frunte cu pasa de Nicopole şi beglerbeiul Karadja-bei, conducătorul armatei Rumeliei**. De partea tânărului domn mai erau şi o serie de boieri valahi adunaţi într-o alianţă potrivnica lui Vladislav Danescu. Aşa şi-a dobândit Vlad prima domnie. O domnie care avea să dureze doar câteva luni, mai precis între lunile august 1448 şi ianuarie 1449. Cu toate acestea, exacerbarea politici interne concretizata prin luptele tot mai dese între clanurile boiereşti, coroborata cu

lipsa unei armate personale credincioase, fac ca tânărul voievod să-şi piardă tronul în favoarea lui Vladisalv Danescu. **Fără niciun fel de ajutor, Vlad fuge în Moldova unde leagă o prietenie puternica cu viitorul domn, Ştefan cel Mare.** Datorită acutizării luptei pentru putere, cei doi veri se văd nevoiţi să se refugieze peste munţi, la curtea lui Iancu de Hunedoara, devenit între timp voievod al Transilvaniei. Situaţia în Europa avea să se înrăutăţească fără precedent odată cu căderea Constatinopolului. Devenit între timp om de încredere al lui Iancu de Hunedoara şi însărcinat de acesta cu paza hotarului de sud al Ardealului, Vlad întreprinde un atac fulgerător în Valahia, în decursul căruia îl prinde pe Vladislav la Targsor şi îl decapitează. Urmează cea de-a doua şi cea mai importantă domnie, desfăşurată între anii 1456 – 1462.

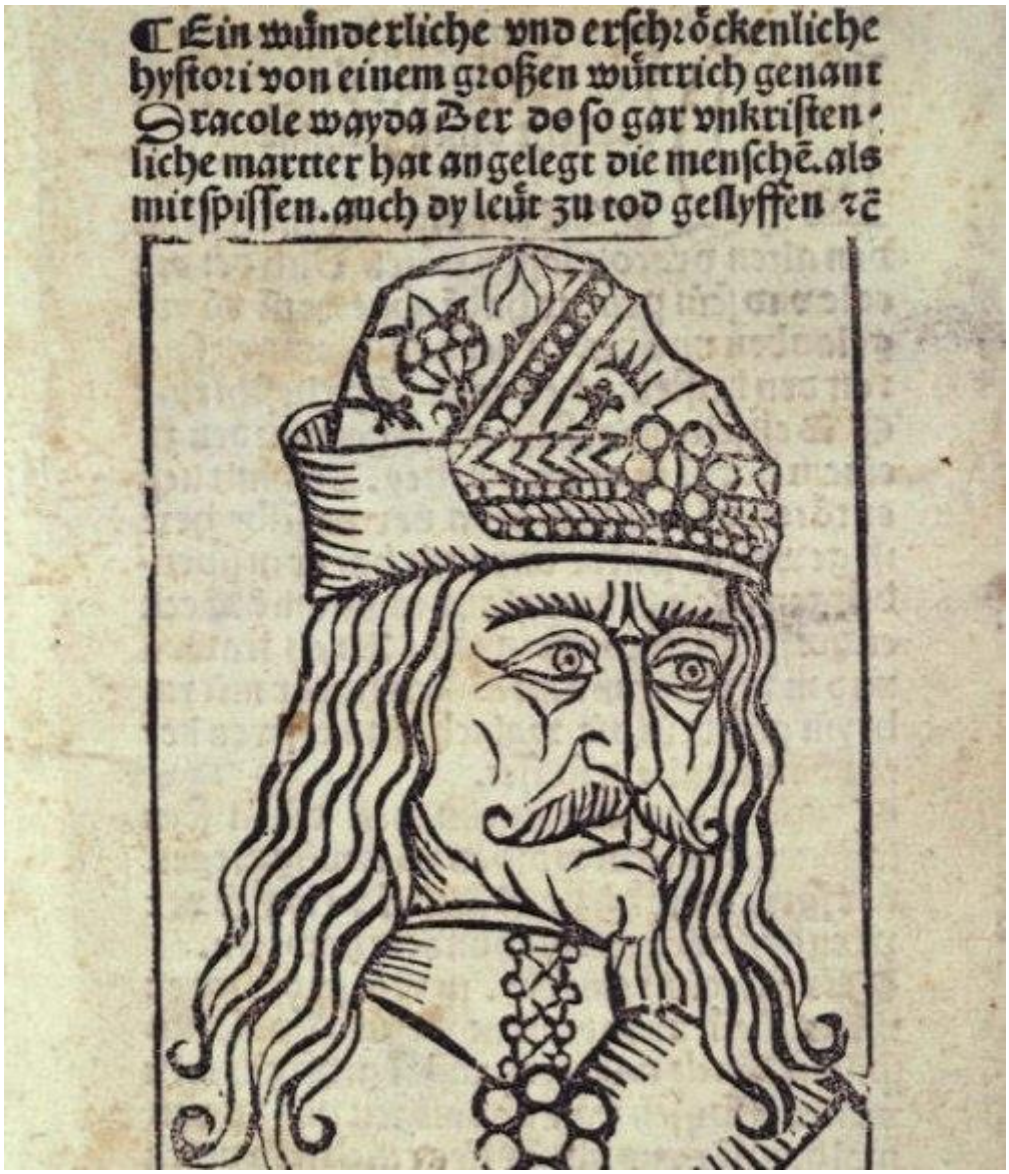
Ein wunderliche vnd erschröckenliche
hystori von einem großen wütrrich genant
Dracole wayda Ber do so gar vnkristen-
liche marter hat angelegt die menschē. als
mit spissen. auch dy leüt zu tod geslyffen ꝛc

După ce Vlad şi-a luat tronul, s-a înconjurat de un mare număr de soldaţi aleşi şi de mare încredere „cărora le dădea bani şi avere şi cealaltă stare şi situaţie a celor ucişi" după cum amintesc cronicile. Întărit împotriva unei eventuale tentative de asasinat, Vlad Voda se concentrează pentru început asupra boierilor. Scopul era de fapt consolidarea şi creşterea puterii voievodale. În plus, tagma boierească era un stat în stat, iar forţa sa era imensa datorită bogăţiei şi influentelor personale. Vlad avea o ura mai veche împotriva boierilor în care nu avea încredere nici cât negru sub unghie. În afara tendinţei aproape „naturale" pentru uneltiri şi trădări, o mare parte a boierimii era vinovata de moartea tatălui său. **Documentele istorice sugerează ca eliminarea boierilor a fost făcută succesiv, în mai multe episoade, Vlad dând iama nu doar în boierii de rând, ci şi în elita conducătoare.** Astfel, în cea de-a doua domnie, voievodul valah executa drept măsură de prevedere un număr de 11 boieri din cei 23 de mari dregători ai sfatului domnesc. Celebrul episod al uciderii boierilor adunaţi are la mijloc un dialog tragico-comic între domnitori şi clica nobiliară. Cronicile ne spuc ca Vlad i-a invitat frumos la masa pentru a-i aduna într-un singur loc. După care a început judecata. În stilul şi uzanţele sale…

I-a întrebat sincer pe fiecare în parte câţi domni cunoscuseră pe scaunul Ţării Româneşti. Boierii au răspuns diferit. Unii 10, alţii 20, fiecare în funcţie de vârstă. Indignat, domnitorul cere să i se explice cauzele atâtor schimbări anormal de dese. Neprimind răspuns, Vlad le striga furios: „Vina o poartă ruşinoasele voastre dezbinări!”. Instantaneu, moartea şi-a întins lunga ei aripa neagra ticsita de tepe deasupra palatului… Un număr de 500 de boieri, mari şi mici, cu familiile şi slujitorii lor au fost traşi de vii în teapa în curtea domneasca. **Atât ţările române cât şi lumea întreagă nu mai pomeniseră un asemenea lider!**

Clanurile boiereşti rămase s-au temut într-atât încât au organizat la rândul lor o riposta concretizata în strângerea în graba a unei armate de lefegii, cu care au purces spre prinderea şi uciderea domnitorului. În fruntea gupului rebel se afla puternicul şi vestitul boier Albul cel Mare. Nu au avut nicio şansă în faţa copilului de altă dată care crescuse mâncând strategie militară pe pâinea amara a turcului. Vlad a ieşit cu oastea înaintea lui. Albul cel Mare a fost tăiat în bucăţi de viu, aceeaşi soarta avans-o nevasta, copiii şi toţi lefegii prinşi. **Pe fondula aşa-zisei terori înfăptuita de domnitor, Valahia creştea, se îmbogăţea şi prospera. Vlad încuraja comerţul, construirea de drumuri şi sate, ocrotindu-i pe negustori şi pe ţăranii care alcătuiau grosul armatei.** Nimic nu grăieşte mai sugestiv despre atmosfera instituita de noul domnitor cu mana de fier decât nemumaratele documente istorice: *„Aşa de mult ura răul din tara lui, încât dacă cineva făcea rău, furt, tâlhărie, nedreptate sau siluia vreo muiere sau fata mare, acela nu rămânea viu”.*

Blamatul şi batjocoritul Dracula era, de fapt, iubit de popor, fiind considerat un mare şi înţelept stăpânitor. Cetăţile şi mănăstirile sunt reconstruite şi întărite. **Vlad nu-i suporta pe vagabonzi şi cerşetori care erau în opinia sa sunt doar nişte hoţi. Într-o cronica autohtona se povesteşte ca Ţepeş Voda i-a adunat într-o mare casa pe toţi paraziţii din Valahia, acolo i-a ospătat şi le-a dat de băut pe săturate.** La sfârşit, voievodul i-a întrebat dacă vor să le mai fie foame şi frig de-acum încolo. Nu Măria Ta, a strigat incantata într-un singur glas gloata de milogi ghiftuiţi. Bine, le-a răspuns voievodul care a ordonat să fie închise uşile şi ferestrele după care casa plină cu cerşetori a fost incendiata. După cum le-a promis voievodul, nu le-a mai fost frig niciodată…

Hoţia, jaful şi minciuna fiind eradicate (exista mărturii despre drumuri întregi mărginite de hoiturile celor traşi în ţeapa), prosperitatea ţării atinsese culmi mai mari decât în timpul domniei ilustrului sau bunic. Toate acestea au atras însă ochiul lacom al Semilunii…

Aventurile unui sultan prin Valahia!

„Nu pot să iau tara unui bărbat care face lucruri aşa de mari şi mai presus de fire… acest bărbat care face astfel de isprăvi ar fi vrednic de mai mult dacă ar avea o armată mai mare” Sultanul Mahomed al II-lea

Voievodul nu a pierdut din vedere atât pericolul otoman cât şi ura sa împotriva turcilor ale căror obiceiuri, tradiţii şi religie nu le putea înghiţi cu niciun chip. Politica sa antiotomana a fost alimentată de creşterea tributului impus Valahiei. Refuza aşadar plata oricărei forme de haraci, fie acela în bani, vite, grâne sau robi. Turcilor nu le venea să creadă ca un vasal crescut şi educat după moravurile lor, prezintă semen de rebeliune. Îşi stăpânesc furia şi trimit o solie care să-l roage personal să nu mai întârzie cu tributul. Dar domnitorul avea un alt plan. **Satul de tupeul turcesc, nu scapa din vedere ca membrii soliei nu-şi descoperă capetele la vederea sa. Le fixează acestora turbanele în oasele ţestei cu ajutorul unor cuie, după care-i trimite pe jos spre Stambul.**

Inteligentul şi ambiţiosul sultan Mahomed al II-lea pricepe imediat cu cine are de a face. Ocupat în prima instanţă cu răscoală din Moreea şi luptele cu hanul hoardei Ak Koyunlu, se gândeşte să-l înlăture pe Vlad prin videşug. Sultanul lasa acesta cursa în seama perfidului Catavolinos, un sfetnic grec, şi a lui Hamza Pasa, şoimarul personal al sultanului. Cele două personaje machiavellice concluzionează ca Dracula este greu de scos din tara şi se decid astfel să-l prindă în Valahia. Foarte proasta inspiraţie au avut. Loviţi prin surprindere pe când se aflau în cetatea Giurgiului, cei doi dregători ai Porţii sunt traşi de vii în teapa în faţa unei alte suite de ţepi unde se zbăteau în agonie proprii lor soldaţi. Om cu respect pentru ranguri, Vlad i-a tras în două tepe mai mari decât cele destinate ienicerilor. Nu era decât începutul pentru groaza care a cuprins atât Europa creştină cât şi Imperiul Otoman. **Profitând de obiceiul turcilor de a nu duce războaie iarna, voievodul trece prin foc, sabie şi mai ales teapa, tot malul stâng al Dunării, de la Zimnicea în Delta. Cronicarii de curte ai lui Vlad notează cu sfinţenie şi frica, recordurile personale ale domnitorului. La Oblucitia şi Nevoselo 1350 turci traşi în ţeapa, la Dirstor, Cartal şi Dripotrom 6840, Turtucaia 630, Giurgiu 6414, Rahova 1460, Novigrad şi Sistov 749 şi Marotiu cu doar 210 de turci de ambele sexe şi toate vârstele. Începutul era cum nu se putea mai bun.** Groaza turcilor ajunsese atât de mare încât paşalele şi dregătorii din Rumelia se întreceau în a mitui vizirii de la Stambul în speranţa ocupării unui post similar în Anatolia sau Armenia, doar – doar vor reuşi să scape de înfricoşată vecinătate a omului cu tepe.

Furia lui Mahomed nu întârzie să se arate. Într-un acces de groaza amestecată cu furie neputincioasa, suveranul turc ordona strângerea celei mai mari armate musulmane de până atunci. Pentru a-şi îmbărbăta încercaţii ieniceri care începuseră să simtă ameninţarea vârfului ascuţit al tepei, sultanul se decinde să părăsească Stambului şi să conducă personal campania de pedepsire şi lichidare a curajosului voievod. **Ordia cea grozava s-a pornit spre Valahia, conform cronicarului Chalcocondil, un număr de 250.000 de războinici mărşăluiau spre Dunăre. Numai corpul de elita al ienicerilor numără 25.000 de luptători. În faţa colosului musulman, Vlad cere ajutor regelui Matei Corvin, ajutor care nu a venit niciodată.** Crâncenul vultur valah dispunea de o armată infima, dar compusa din soldaţi la fel de cumpliţi ca el. Merita amintit ca voievodul era în penurie de calai când venea vorba de tragerea unui număr atât de mare de turci în teapa, mulţi dintre soldaţii săi răspunzând cu bucurie cererii voievodului de a-i ridica în tepe pe duşmani.

Raportul lui Balbi, ambasadorul veneţian la Stambul ne spune ca Vlad deţinea o armată de maxim 30.000 de soldaţi, în timp ce Petrus Thomasio scrie ca valahii aveau doar 22.000 de războinici. Pentru a zadarnici traversarea bătrânului fluviu de către turci, voievodul se foloseşte de o serie de tactici militare vizionare care apar în Europa de-abia în perioada moderna. Vlad intenţiona să-l

prindă pe Mahomed în pădurile dese şi întunecate ale Teleormanului, unde odihneau cadavrele unor turci (de aici vine denumirea de Teleorman, derivate din turcescul Delii Orman-padure nebuna). În calea puhoiului turcesc, aplica străvechea şi eficienta tactica străbună de ardere a satelor şi proviziilor, otrăvirea apelor şi incendierea holdelor. Oastea strânsă în graba de voievod era compusa doar din ţărani şi oameni aparţinând paturilor mijlocii, ambasadorul veneţian la Stambul scriind ca Vlad, pentru a-şi înjgheba oastea, „chemase sub arme pana şi copii de 12 ani".

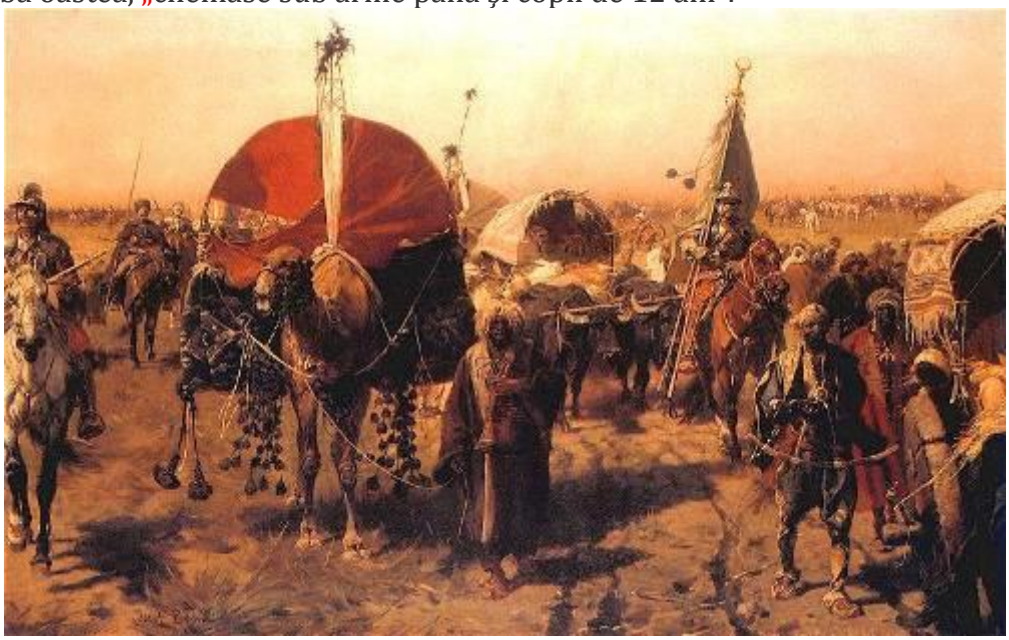

Înainte de a ataca trupele sultanului, temerarul voievod le-a cerut soldaţilor ca „Cine gândeşte la moarte, acela să nu meargă cu mine, să rămână aici". Cu mica sa oaste, voievodul hărţuieşte neîncetat armia turceasca. Lipsa hranei şi somnului stricat de atacurile neaşteptate ale valahilor, îşi spun încet-încet cuvântul. Turcii simt povara presiunii psihologice, apare foamea, încep să îşi arate colţii şi molimele. **Apogeul conflictului se petrece în noaptea 17 – 18 iunie 1462 undeva la mijlocul drumului între Nicolope şi Bucureşti. Atunci, într-o demonstraţie de curaj unica în istoria omenirii (niciun alt lider militat înainte sau după el, nu s-a deghizat şi a atacat o tabără duşmană din interior), Vlad Ţepeş şi cei mai buni osteni se îmbraca în straie turceşti şi se infiltrează între otomani.** Ţinta sa era cortul sultanului. În plina noapte, şocaţi şi buimaci, corpul spahiilor din Anatolia este măcelărit de valahi, marii viziri Mahmud şi Isac fiind ucişi în lupta.

Confuzia, dezordinea îşi spun cuvântul şi turcii nu se mai deosebesc unul de altul şi se măcelăresc de-a valma. Din nefericire, sultanul turc nu dormea în cortul cel mare, valahii în frunte cu Ţepeş scăpând ocazia de a-l ucide pe Mahomed Fatih. Precauţi şi disciplinaţi, ostenii lui Vlad se retrag în viteza. Dimineaţa avea să arate proporţiile dezastrului. Imensa armata era în agonie. **Vlad continua sa hartuiască armata turca. În lupta finala de la Chilia domnitorul cu teapa zdrobeşte un întreg corp de armata turc, pierderile otomanilor atingând numărul de 50.000 de oameni.** În fruntea unei armate distruse, în rândurile căreia foamea, setea şi bolile îşi luau tribut din ce în ce mai mare, sultanul hotărăşte să-şi salveze ostenii rămaşi, retrăgându-se pe Dunăre din oraşul Brăila. Acoperit de ruşine, cu o armată bolnava şi înjumătăţita, Mahomed se întoarce în Adrianopol. Pentru a ascunde înfrângerea, cronicile albaneze afirmau ca sultanul a ordonat manifestări de veselie şi petreceri, pentru ca supuşii săi să creadă că s-a întors victorios.

Minciuna nu durează mult, în scurt timp fiind nevoit să părăsească oraşul în graba datorită protestelor şi ocărilor primite. Înainte de a fugi din Valahia, sultanul îl lăsă la Brăila pe Radu cel Frumos, în speranţa ca acesta va reuşi să-i ademenească pe romani de partea sa. Speranţa turcului a fost deşartă. În septembrie 1462, Vlad zdrobeşte armata fratelui sau Radu care se salvează prin fuga. 30.000 turci nu au acelaşi noroc…

Presa te ridica, presa te doboară

„Dracula este probabil cel mai frumos roman din toate timpurile" – Oscar Wilde

Invidia şi mândria sunt păcate primordiale, de fapt, cele două atribute negative sunt printre cele mai frecvente greşeli în care cade un conducător. Nu a fost ocolit de ele nici regele Ungariei romano-ungurul Matei Corvin. Indiferent în aparenta, dar profund invidios pe curajul şi succesul valahului, regele Matei recurge la o stratagemă obscura care avea să-l acopere de ruşine până în zilele noastre. **Profitând de faptul ca Vlad venise personal în Ardeal să-i ceară ajutorul, Matei îl prinde lângă Munţii Piatra Craiului şi îl întemniţează fără nicio explicaţie. Fiul lui Iancu de Hunedoara redactează o scrisoare falsa la data de 7 noiembrie 1462 în oraşul Cisnădie. În falsa scrisoare atribuita pe nedrept lui Vlad, la ordinul mincinos al lui Matei Corvin, secretarii acestuia scriu ca voievodul valah cere sultanului să-l ierte pentru victoria sa, după care îl asigura că-i va preda Transilvania şi chiar îl va sprijini să cucerească Ungaria**. Scrisoarea mincinoasa este trimisa papei Pius al II-lea, în încercarea regelui maghiar de a-l discredita pe valahul a cărui glorie pe câmpul de luptă o întunecă cu mult pe a sa…

Capturarea şi întemniţarea lui Ţepeş în momentul în care întreaga Europa aştepta relansarea luptei antiotomane a fost greu de înţeles chiar şi pentru supuşii lui Matei Corvin. Unele surse istorice spun ca Vlad a stat închis 4 ani, alte cronici slave susţinând că a fost întemniţat 12. Adevărul despre durata detenţiei nu se ştie nici astăzi. Campaniile de presa negative la adresa apărătorului creştinătăţi erau de-abia la început.

Încă din timpul vieţii sale, cronici defăimătoare şi exagerate circulau în toată Europa. În marea majoritatea a a documentelor medievale îl găsim pe voievod portretizat ca un monstru inuman, sadic şi însetat de sânge. Primele texte tipărite despre personalitatea lui Vlad Ţepeş, alături de exagerarea cu buna ştiinţă a faptelor şi cruzimii sale, aparţin tot lui Matei Corvin care a exploatat conflictul legitim şi îndreptăţit al voievodului valah cu cercurile de comercianţi saşi din Ardeal. Povestea cu saşii şi şvabii este ultracunoscuta. Saşii care făceau negoţ în Valahia, au refuzat să plătească taxele pe care le plăteau orice alţi negustori, fie ei valahi, armeni, moldoveni, polonezi sau evrei. **Înfumurarea germanica nu l-a impresionat deloc pe voievod, acesta hotărând pentru saşi acelaşi tratament cu lemn lung de 4 – 5 metri pe care-l recomanda tuturor hoţilor, trădătorilor, pungaşilor, viclenilor, turcilor sau tătarilor.** În plus, Vlad nu a uitat ajutorul şi adăpostul oferit boierilor trădatatori şi complotişti de saşii din Cetăţile Braşovului, Rasnovului sau Sibiului. Replica răzbunătoare a urmaşilor saxonilor din Ardeal nu întârzie să apară. În mai puţin de 100 de ani, Europa apuseana este împânzită de poveştile oripilante despre viaţă şi personalitatea lui Vlad. Pana în anul 1568, circa 15 texte circulau pe la curţile regale, îngrozindu-i pe cei care le citeau. Pavăză creştinătăţii este portretizata drept un sadic care bea sângele duşmanilor, care se amuza torturând oameni, care serveşte liniştit masa la umbra unei păduri de tepe în care se zbăteau trupuri umane.

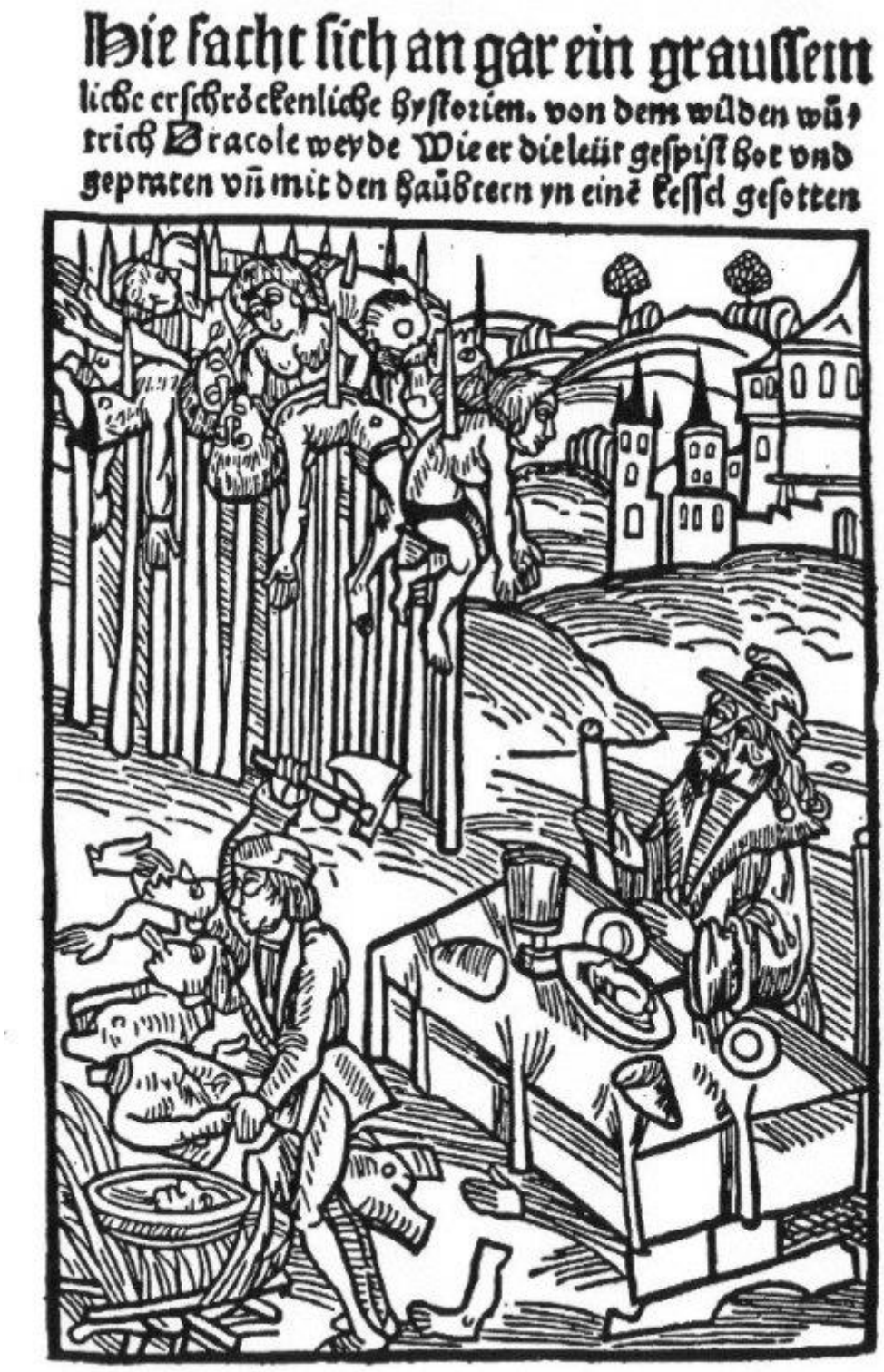
Hie facht sich an gar ein grausseim
licher erschröckenliche Hystorien. von dem wilden wü
trich Dracole weyde Wie er die leüt gespist hot vnd
gepraten vñ mit den haübtern yn einē kessel gesotten

Colac peste pupăză, **într-unele relatări despre Vlad se povestea ca mânca frecvent carne de om. Insulta mai grava nu exista pentru un voievod creştin ortodox care ţinea toate posturile din an la fel ca faimosul sau var din Moldova.** Tonul denigrator se propaga peste secole, astfel încât un adevărat tiran sadic cum era Ivan cel Groaznic, devine fanul declarat al lui Ţepeş, cronicile ruseşti amintind ca sângerosul tar poruncea deseori să i se citească din cronicile mincinoase apărute la Nürnberg, Leipzig, Bamberg sau Ausburg. Puţini ştiu cum a ajuns scriitorul irlandez Abraham (Bram) Stoker să intre în contact cu personajul fantastic care a inspirat cel mai celebru roman de groaza al tuturor timpurilor. Totul a avut o motivaţie nationalist-politica. În plin secol 19, cercurile xenofobe ungureşti duceau o politică de deznaţionalizare, şovina, de genocid etnic şi cultural la adresa romanilor din Ardeal. Unul dintre cei mai vehemenţi membri ai acestor cercuri unde ura la adresa romanilor era la ordinea zilei a fost scriitorul maghiar Arminius Vambery.

În studiile şi căutările sale în domeniul mitologiei est-europene la adresa vampirilor şi a

morţilor vii, Bram Stoker îl cunoaşte pe Arminius Vambery. Acesta i-a ascuns irlandezului povestea adevărată a contesei-vampir Erszebeth Báthory, alegând cu buna ştiinţă să-i povestească despre închipuită natura de băutor de sânge a voievodului valah. „Greşeala" intenţionată s-a propagat prin carte, apoi în sutele de filme cu vampiri, până în zilele noastre când exista mii de site-uri şi forumuri despre vampirism pe Internet. Toate continuând asocierea profund greşită dintre domnitorul Vlad şi personajul fictiv Dracula cel iubitor de sânge şi amator de ambiante gotice presărate cu lilieci, cupe pline de sânge şi lupi…

Cum te-au ucis Măria Ta?

Multe izvoare istorice mărturisesc despre tragica şi nedreapta moarte a celui care i-a creat coşmaruri lui Mahomed Cuceritorul. Prin compararea faptelor reiese ca Vlad a căzut victima unui act de trădare la care au contribuit atât turcii, cât mai ales cercurile de boieri ostile domnitorului. Un document de-al lui Ştefan cel Mare din 1477 relatează ca „El m-a rugat să-i las pentru paza lui oameni de-ai noştri, căci în munteni nu se prea încredea". Faptele s-au precipitat odată cu reîntorcerea lui Basarab Laiota cu ajutor turcesc. **Vlad, împreună cu garda sa de moldoveni, a purtat o ultimă bătălie în preajma comunei Voluntari de astăzi, undeva pe şoseaua Ştefăneşti, în apropierea Codrilor Vlăsiei care înconjurau Mănăstirea Snagov. Cei zece soldaţi moldoveni care au supravieţuit din contingentul de garda care număra 200 de osteni de elita trimişi de varul său, s-au întors pe furiş în Moldova aducându-i lui Stefan vestea cea trista.** Varianta slava a sfârşitului eroului a fost redactata la câţiva ani de la moartea lui Vlad, şi relatează despre o tragica confuzie. Conform acesteia, în timpul atacului turcilor, oastea lui Dracula a început să-i taie fără mila şi i-a gonit. Dracula, bucuros s-a urcat pe un deal să vadă desfăşurarea luptei. Departe de oamenii sau, apropiaţii săi luându-l drept turc, unul l-a lovit în spate cu o suliţa. Văzându-se lovit de ai săi, Ţepeş bănuieşte o trădare şi ucide la rândul sau cu sabia un număr de cinci atacatori, înainte de a fi lovit cu mai multe suliţe.

Cronicarul austriac Jacob Unrest nota, la rândul său, ca *„Dracula a fost omorât cu mare trădare din cauza pagubelor cele multe pe care le pricinuise Semilunii. Căci iată ca un turc a fost pus sluga lângă el să-l ucidă în timp ce ţinea sfatul. S-a întâmplat aşa ca el i-a tăiat capul pe la spate pe când călătoreau împreună, şi pe loc s-a refugiat la tabăra turceasca"*. Unica sursa sârbească care povesteşte despre eveniment este Letopiseţul sârbesc de la biserica Sfântul Nicolae din Bjelo Polje. Documentul arata ca Vlad a murit de mana lui Laiota Basarab. Umanistul german Sebastián Munster, alături de cronicarul italian Antonio Bonfino, scrie ca *„a fost ucis în lupta cu turcii din trădarea alor săi, iar capul sau tăiat a fost trimis în dar lui Mahomed"*. **Capul voievodului a fost pentru turci o distinsa şi nesperata prada de război, îmbălsămat şi uns cu uleiuri, capul a fost purtat şi expus de turci prin oraşe pentru ca supuşii sultanului să nu mai tremure de frica teribilului valah. Trista şi trădătoare soarta…**

Trupul i-a fost luat şi spălat de călugării credincioşi, care l-au înmormântat mai apoi într-un loc

asupra căruia plutește și astăzi misterul. Cea mai cunoscuta și acceptata varianta cu privire la locul de odihna al crâncenului voievod este cea susținută de arheologul Dinu V. Rosseti, care afirma ca în decursul săpăturilor din anii 1934 – 1935 a găsit un mormânt așezat pe axa intrării, în fața ușii Mănăstirii Snagov. Deasupra oaselor degradate s-au păstrat bucăți de mătase precum și ornamente brandenburgice. Scheletul nu avea craniu. S-a descoperit în schimb o cununa realizata din fragmente din faianță, unite de un fir din aur. Dinu V. Rosseti susține ca acesta este fără îndoială mormântul celebrului voievod. Cununa descoperita confirmând faptul ca Vlad Țepeș câștigase mai multe turniruri la Buda sau Nürnberg. Astfel de cununi erau înmânate câștigătorilor. Să fi fost aceasta cunnuna primită în dar de la misterioasa sa iubita germana? Cununa care i-a fost așezată în mormânt de cei rămași credincioși?

Nu vom afla prea curând… Misterul se adâncește odată cu ocuparea Bucureștiului de trupele Germaniei naziste. Există mai multe surse conform cărora, un înalt general german ar fi ordonat scoaterea de urgenta din tara a unor lăzi sustrase din Mănăstirea Snagov. Furherul era printre altele, foarte interesat de personalitatea lui Țepeș. Ce conțineau lăzile duse peste granița, nu se știe nici pana în prezent.

Cum era cu trasul în Teapa…

„Ajungând într-un loc frumos, marele sultan vede mii și mii de pari sădiți în pământ, încărcați în loc de fructe cu turci morți, și în mijlocul lor pe Hamza în îmbrăcămintea de in subțire și purpura ce-o purta, tras în țeapa” – Cronica lui Chalchondil

Cumplitul supliciu al tragerii de viu în teapa a rămas cea mai celebra metoda de pedeapsa a voievodului. Cu toate acestea, patentarea atrocelui mod de execuție nu-i aparține deloc lui Vlad. Nici ca număr de victime, voievodul nostru nu iese campion. Datele istorice ne spun ca turcii, rușii, polonezii sau chiar germanii au tras în țeapa de-a lungul timpului mult mai mulți oameni decât a „reușit” Vlad în scurta sa domnie. Primii care au dezbătut serios asupra găsirii unei torturi cât mai dureroase au fost asirienii, cele mai vechi reprezentări grafice aparținându-le fără tăgadă. Metoda a fost adoptata cu entuziasm de suveranii persani deoarece în acele vremuri moartea prin tortura era un subiect preferat în discuțiile capetelor împărătești. **Astfel, Darius întâiul, după ce cucerește Babilonul, trage în teapa circa 3.000 de babilonieni. După persani, următorii care au adoptat tragerea în teapa au fost romanii. Pe vremea lor, sadica metoda era la concurenta cu faimoasa crucificare. Tragerea în teapa a fost făcută celebra, de fapt, de către turci.** Națiunile europene nu se lasă la rândul lor mai prejos. Polonezii au considerat-o cea mai potrivita metoda de execuție pentru o perioadă de 400 de ani.

Suedezii, care astăzi sunt un exemplu de multiculturalitate, democrație și pluralism politic, au tras oameni în teapa pana în anul 1643 când, în urma insistentelor clerului local, s-au orientat spre decapitare. Tragerea în teapa este regăsită în toate colțurile lumii. Malaezienii o considerau pedeapsa potrivita pentru viol, în timp ce zulușii trăgeau în teapa (ukujoja) pe soldații care dădeau dovada de lașitate, alături de cei dovediți că se ocupau cu Magia Neagră. Ultimii care au pus în practica tragerea în

teapa au fost francezii. **Trupele franceze care au ocupat Egiptul l-au executat astfel, în data de 14 iunie 1800, pe studentul arab Suleiman al Halabi, care îl înjunghiase la rândul sau pe generalul Jean Baptiste Kléber**. Metoda în sine este oribila, iar durerea indescriptibila. Victimele erau dezbrăcate complet, după care erau de obicei întinse pe pământ cu picioarele desfăcute şi legate pentru a nu se zbate. Un stâlp subţire de lemn a cărui lungime varia, era aşezat în anusul sau perineul victimei. Dacă era vorba de o femeie, în râsetele bolnave ale călăilor, teapa era pusă în vagin…

Teapa era apoi bătută cu un ciocan de lemn pana când străpungea măruntaiele. Ajutoarele de calai ţineau trupul nemişcat astfel încât teapa să treacă printre ficat, plămâni sau inima, organe care odată ce erau atinse, urma moartea instantanee. Iar călăii nu voiau asta… Teapa urma să iasă prin gâtul sau chiar gura condamnatului. **Oricât de incredibil ar părea, victimele nu mureau. Plămânii continuau să tragă aer, iar inima sa pompeze sânge, deoarece nicio artera majora nu era atinsa. Apoi, teapa era ridicata vertical şi îngropată în pământ. Gravitaţia şi zbaterile convulsive ale celui străpuns făceau ca acesta să alunece lent de-a lungul stâlpului de lemn. Moartea venea abia după 2 – 3 zile de chinuri cumplite.** Câteodată, pentru a adăuga şi mai multă durere, victimele erau trase într-o teapa cu vârful bont, rotunjit. Adeptul acestei metode era Ivan cel Groaznic.

Imaginea pădurii de tepe în care tronau vitejii ieniceri a adus o adevărată groaza nu doar în rândul armiei otomane, ci şi în sufletul lui Mohamed Fatih. Istoricul bizantin Chalchondil relatează ca numărul de turci traşi în ţeapa era de aproximativ 20.000, o adevărată pădure a morţii care se întindea pe 3 km pătraţi. Fin cunoscător al psihologiei musulmane, Vlad ştia de frica atavica a acestora de penetrarea anala, şi mai ales de moartea prin teapa, pedeapsa cea mai crunta la turci. Militaro-tactic vorbind, nu exista o alte metoda care să-l demoralizeze pe sultan, el însuşi, fiind vestit pentru propriile cruzimi. Cronicarii turci povestesc ca întreaga ordie de peste 200.000 de oameni s-a cutremurat. O parte din turcii înţepeti erau încă vii. Imaginea de coşmar în care aceştia dădeau spasmodic din picioarele care alunecau pe ţepele pline de sânge şi fecale, l-a bântuit pe sultan pana în momentul morţii…

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ***

01 decembrie 2009

7 femei remarcabile în istoria României

Foto (8)

Admirate sau detestate, uneori controversate, alteori nedreptăţite de istorici, câteodată neînţelese şi neapreciate pe deplin de contemporanii lor şi nici de posteritate, personalităţile feminine de marca din istoria noastră alcătuiesc o galerie de personaje etroclita: sportive şi artiste, oameni de ştiinţă şi femei de lume, regine şi literate. Înainte vreme, ceea ce reţinea îndeosebi atenţia era caracterul insolit al purtărilor şi felului de a gândi al acestor femei. Aşa se face că istoria le-a păstrat în memorie mai degrabă pe cele care s-au implicat în domenii considerate multă vreme, prin tradiţie, „treburi de-ale bărbaţilor”: politica, batalii, guvernarea

ţării…

Unele au făcut-o ostentativ, strident, rămânând în amintire ca nişte aprige – şi mai degrabă dezagreabile – fanatice ale unei idei sau victime ale unei obsesii. Altele au ştiut să-şi joace rolul cu discreţie, făcând totul fără ostentaţie, aducându-şi o contribuţie de seama la mersul istoriei, fără a şoca însă opinia publică, atât de tiptil încât abia târziu posteritatea le-a făcut dreptate, recunoscându-le însemnătatea faptelor. Iar altele n-au mai stat să aleagă ci, împinse de forţa lor lăuntrică, scoasa la iveala de împrejurări nebisnuite, au săvârşit uimitoare acte de curaj pe care abia mai târziu savanţii le-au analizat, încercând să le priceapă cauzele şi consecinţele. Dintre toate femeile care alcătuiesc aceasta galerie, iată şapte, unele foarte cunoscute, altele mai puţin, multe dintre ele foarte influente la vremea lor şi care ilustrează câteva tipuri reprezentative.

Doamna Chiajna

Doamna Chiajna îşi datorează reputaţia de duritate mai degrabă scriitorului Alexandru Odobescu care, după cum scrie Nicolae Iorga, a făcut din ea „un tip de răutate îndrăzneaţă". Că avea o fire apriga şi dominatoare, reiese destul de limpede din faptele ei. Istoricul Constantin C. Giurescu o descrie ca pe o femeie ***„energica, de mare voinţa, apriga fata de duşmani, culta, dar fără scrupule şi lipsita complet de moralitate şi de pudoare"***. Vai de mine! **Chiajna a fost fiica domnitorului Petru Rareş şi sotia lui Mircea Ciobanul, de două ori domnitor al Valahiei: 1545 – 1554 şi 1558 – 1559. Era pe vremea când domnia se cumpără cu sume uriaşe date ca mita înaltei Porţi otomane, iar păstrarea ei era condiţionată de plata tributului anual şi de alte şi alte daruri oferite turcilor, pentru a le obţine sprijinul împotriva „concurentei".**

A doua jumătate a secolului al XV-lea a fost o epocă de mari tulburări; „una dinte epocile întunecate ale istoriei ţării româneşti" o numeşte acelaşi Constantin C. Giurescu: schimbări ale domnilor la intervale scurte, într-o succesiune ameţitoare de suiri pe tron şi maziliri; fiscalitate apăsătoare, intrigi şi comploturi ale boierilor, execuţii şi exiluri, sărăcirea şi împuţinarea populaţiei. Chiajna (sau Mirceoaia, cum îi spuneau contemporanii, după numele soţului ei) a devenit adevărata conducătoare a Valahiei în vremea domniei fiului ei, Petru cel Tânăr care, la moartea tatălui său, avea doar 12 ani. Cu ajutorul aprigei sale mame, tânărul domn s-a putut menţine pe tron aproape nouă ani, într-o vreme în care mulţi dintre voievozi nu domneau decât un an-doi. Dar păstrarea tronului s-a făcut cu preţul unor conflicte armate cu inamicii domnitorului şi, mai ales, cu preţul cumpărării sprijinului de la Constantinopol.

Mama şi favoritele sultanului au susţinut-o pe Mirceoaia, dar sprijinul lor a trebuit plătit, iar banii n-au putut fi adunaţi decât prin sporirea birurilor. Încercând să-şi asigure relaţii utile printre puternici vremii, fie ei romani ori străini, Mirceoaia şi-a măritat câteva dintre fiice cu oameni „bine situaţi", mergând pana la a trimite pe una dintre ele în haremul viitorului sultan Murad. În 1568, Petru cel Tânăr a pierdut tronul şi a fost trimis în surghiun, împreună cu mama sa Chiajna, în Siria şi apoi în Asia Mica. Mirceoaia i-a supravieţuit aproape 20 de ani acestui fiu al ei; a murit în 1588, după ce se luptase să capete tronurile Valahiei şi Moldovei şi pentru alţi pretendenţi pe care i-a susţinut, manata, poate, cum spune Nicolae Iorga, de o „nestinsa patima de a stăpâni".

Doamna Elina

Nu mulţi ştiu cine a fost aceasta doamna, puţin cunoscuta noua, dar care, după opinia unor cercetători reputaţi, a fost o prezenta de mare însemnătate în istoria noastră. Cum să nu ne intereseze o femeie, odată ce aflam de la un istoric precum Constantin C. Giurascu – autorul amplei Istorii a romanilor – ca ea a fost „una dintre femeile cele mai de seamă ale neamului nostru"? Doamna Elena – rămasă mai cunoscuta sub numele de Elina – era sotia lui Matei Basarab, domn muntean sub a cărui cârmuire, lunga de peste două decenii (1632 – 1654), Valahia a prosperat, îmbogăţindu-se cultural, întărindu-se politic, ridicându-se economic.

„Matei Voda, domn muntenesc, om fericit peste toate domniile acei tari, nemândru, blând,

drept om de teara, harnic la războaie, aşa neînfrânt şi nespaimat, cât poţi să-l asemeni cu mari şi vestiţi osteni ai lumii". – aşa îl lauda cronicarul Miron Costin.

Şi, pe lângă diplomaţia şi vitejia de care a dat dovada domnitorul, aceasta înflorire se datorează, într-o măsură, şi sotiei pe care a avut-o alături timp de 40 de ani. Fără conflicte, fără scandaluri, fără ostentaţie, ea şi-a văzut de menirea ei, aşa cum şi-a înţeles-o ea. Nicolae Iorga, în Istoria romanilor în chipuri şi icoane, îi lauda evlavia, dragostea pentru cultura, calităţile de gospodina şi de buna organizatoare, precum şi curajul. Evlavioasa, doamna Elina ctitoreşte biserici; iubitoare de învăţătură – ca şi fratele sau, Udrişte Năsturel, marele cărturar al secolului al XVII-lea –, spriijina dezvoltarea tiparului; la nevoie, adăugă preocupărilor feminine – de înfrumuseţare a casei şi grădinii domneşti – pe acelea de cârmuitoare a ţării: „Femeie îndrăzneaţă, ea purta de grija ţării în 1633, când soţul ei, care-şi luase scaunul cu armele, merse la Constantinopol să-şi capete întărirea […]" A avut nefericirea de a-şi pierde fiul, dar a rămas vreme îndelungată alături de soţul ei, îmbătrânind împreună, până când moartea i-a despărţit, ea murind în 1653, urmată de el după numai un an.

Ana Ipătescu

Eroina revoluţiei paşoptiste a devenit, curând după remarcabilul ei gest de curaj, prin care a salvat guvernul revoluţionar de la dizolvare, subiectul unor speculaţii care au umplut presa vremii, speculaţii privind atât moravurile şi personalitatea ei, cât şi motivaţia gestului ei eroic. **Evenimentele, pe scurt: în iunie 1848, un grup de revoluţionari romani citeşte, pe o câmpie de lângă Bucureşti, celebra Proclamaţie de la Islaz, prin care cheamă poporul la lupta împotriva învechitei ordini sociale şi politice din Ţara Românească şi îndeamnă la schimbarea acesteia.** Cu sprijin popular, revoluţionarii preiau puterea şi formează un guvern provizoriu. După aceasta prima izbândă, încep neînţelegerile între noii guvernanţi. Marii boieri profita de situaţie şi organizează o contralovitura: cu ajutorul unor trupe militare, guvernul revoluţionar e arestat! Buimăcite de rapida răsturnare de situaţie şi de intervenţia armatei, masele populare, lipsite de armament suficient, se simţeau înfrânte şi, practic, se resemnaseră… Şi, cu asta s-ar fi isprăvit cu revoluţia romană de la 1848, după numai câteva zile, dacă n-ar fi existat o femeie care, cu o singură acţiune plină de avant, a pus din nou lucrurile pe făgaşul progresist pe care porniseră.

Să citäm din presa vremii: un ziar austriac, Allgemeine Osterreichische Zeitung, scria la 20 iunie 1848: ***„Poporul devenise mânios, trebui însă, deoarece nu avea arme, să bată în retragere. Multora le pierea treptat curajul şi începură sa se îndoiască de cauza poporului suveran, temându-se ca libertatea, dobândită cu puţine zile în urmă, va fi pierduta. […]. Disperarea ajunsese de acum la un grad înalt, când o eroina parca se năpusti din nori, venind pe Podul Mogosoaiei cu două pistoale în***

mână. Ea striga din toate puterile: „Moarte trădătorilor! Tineri, curaj, salvaţi libertatea!”. Aceste cuvinte ale tinerei eroine – care este sotia unui funcţionar, numele ei fiind Ana Ipătescu – electrizează masele”. Şi masele, astfel electrizate, au dat navala şi au eliberat guvernul revoluţionar şi aşa putem şi noi să ne lăudăm, astăzi, cu participarea la marea mişcare europeană pentru libertate şi dreptate.

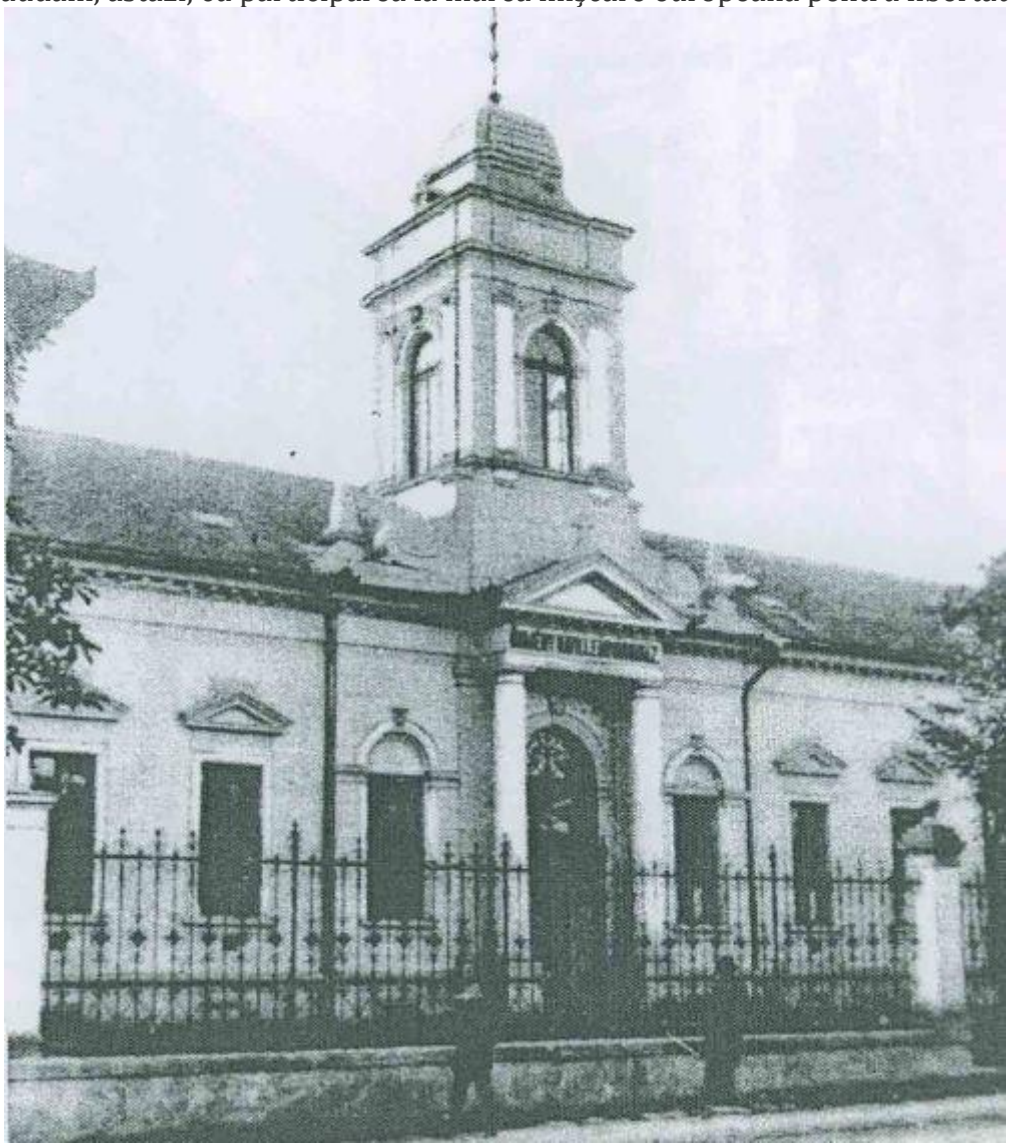

Ceea ce s-a spus şi s-a scris apoi despre Ana Ipătescu era un amestec de fapte obiective şi păreri subiective, informaţii şi speculaţii: născută în 1805, fiică a unui mărunt dregător care ţinea o cafenea şi se ocupa şi cu comerţul, Ana şi-a avut partea ei de nefericiri în viaţă; despărţirea părinţilor; recăsătorirea tatălui cu o femeie care – ca o adevărată mama vitregă – i-a făcut zile fripte Anei; o primă căsătorie cu un soţ care a încercat s-o despoaie de zestre, iar după moartea tatălui, nişte procese pentru avere, intentate de un fost slujitor al acestuia. Despărţindu-se de primul soţ, Ana s-a căsătorit – din interes, după cum scriu mai multe ziare, ce reprezentau, pesemne, presa de scandal a vremii – cu Nicolae Ipătescu, funcţionar la Departamentul Vistieriilor. Prin căsătorie, Ana pătrunde în lumea ideilor politice revoluţionare care circulau la acea vreme printre tinerii intelectuali.

Dar, scriu aceleaşi ziare de scandal, gestul eroic al Anei n-a fost motivat de patriotism şi de încrederae în cauza revoluţiei, ci de iubirea – extraconjugală, deci păcătoasă, vezi bine – pentru unul dintre membrii guvernului provizoiu, tânărul Nicolae Golescu, arestat şi sechestrat dimpreună cu colegii de cabinet. Ei, şi? Chiar dacă a fost la mijloc o poveste de amor, important e ca urmările politice au fost fericite. La urma urmei, şi Ana Ipătescu, şi presupusul ei iubit sunt de mult oale şi ulcele, dar revoluţia de 1848 a avut, totuşi, importanta ei benefica pentru istoria României.

Regina Elizabeta

Îi datoram acestei prime regine a României – ca şi regelui Carol I, soţul ei – trecerea ţării de la statutul unui mic stat, aflat undeva, spre marginea Europei şi mai aproape de porţile Orientului, la cel al unui stat european, acceptat şi respectat ca atare de către puterile continentale ale vremii. La 26 de ani, prinţesa germana Elizabeth Pauline Ottilie Luise zu Wied îşi părăsea căminul pentru a se strămuta în aceasta tărişoară aproape necunoscuta, ca sotie a principelui german conducător, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen. Se întâmplă în 1869, iar în 1881, odată cu alegerea lui Carol I drept rege al României, Elizabeta devenea regina. **Iubitoare şi protectoare a artelor, ea însăşi autoare de poezii, romane şi nuvele în engleza, franceza, germana, principesa – mai apoi regina – Elizabeta a fost, însă, mult mai mult decât o femeie de litere şi o sotie de monarh.** Lăsând aspectele oficiale ale politicii – diplomaţia, guvernarea, războiul – pe seama regalului ei soţ, ea şi-a dus, fără ostentaţie, dar cu stăruinţă, propriile ei campanii. Asumându-şi fără nicio ezitare latura feminină a misiunii politice cu care s-a considerat investita, a început o stăruitoare munca de a-şi face cunoscuta şi admirata în Europa tara peste care domnea. A făcut ceea ce îi şade bine unei regine să facă, dar nu doar de dragul de a avea o ocupaţie. S-a spus despre ea că avea o concepţie romantica, idealista (prin asta înţelegându-se: oarecum lipsită de realism) despre frumuseţile ţării şi despre oamenii ei.

Şi totuşi, aşa idealista cum părea, demersul ei a fost remarcabil de eficient. A ştiut să-şi urmărească scopul, să-şi aleagă mijloacele – era regina, şi a ştiut să profite în mod inteligent de avantajele locului în

care o aşezase soarta – şi a obţinut succese! Susţinând artele frumoase, literatura românească şi meşteşugurile, organizând participarea artizanilor romani la expoziţii internaţionale, sprijinind turismul – prea puţin dezvoltat la acea vreme – a reuşit să prezinte şi să pună în lumina ceea ce avea unic, interesant şi demn de admiraţie civilizaţia românească. Cu ajutorul acestui sprijin venit din înaltul tronului, România a intrat, încet-încet – politic şi cultural – în Europa.

Ecaterina Teodoroiu

Ecaterina Teodoroiu (sau Catalina Toderoiu) e o prezenta insolita în istoria noastră, una dintre puţinele femei distinse „oficial" cu renumele de eroina, printre atâtea alte eroine anonime care vor fi pierit în batalii fără ca posteritatea sa le mai ştie numele şi faptele. Cercetaş, apoi infirmiera în timpul Primului Război Mondial, şi-a depăşit condiţia sub influenţa unei tragice întâmplări – moartea fratelui ei Nicolae, căzut pe front. Pentru el, în amintirea lui, pentru a-i onora memoria, sora l-a înlocuit, cumva, devenind şi ea soldat – sau, poate, curajul pe câmpul de luptă era o trăsătură de familie. Podul Jiului, Samboteni, Bărbăteşti, Ţânţăreni, Filiaşi – sunt nume ale unor locuri în care armata romană a dat, în 1916, batalii la care a luat parte şi Ecaterina – pe atunci în vârstă de 22 de ani. Remarcata pentrru curajul ei, decorată de regele Ferdinand, a primit, pe lângă multe distincţii, gradul de sublocotenent şi comanda unui pluton de infirmieri, cu care a luat parte la luptele de la Mărăşeşti. Aici a murit, împuşcată în piept, încheindu-şi astfel, în chip tragic şi eroic, scurta viaţa de femeie-ostas.

Regina Maria

Regina Maria a avut, ca şi predecesoarea ei, o viaţă plină de preocupări personale, bine cunoscute, care îi hrăneau spiritul creator şi avid de frumos, dar şi o viaţă politica, mult mai puţin ştiuta, însă prin care a adus un aport hotărâtor la istoria României. Castelul Pelisor, casa şi grădinile de la Balcic, tablourile pe care le picta, poveştile pe care le scria – sunt înfăptuirile unei vieţi de regina-artista, plină de haruri, parte dintre multele sale calităţi. Dar, atunci când, după

Primul Război Mondial, negocierile Tratatului de la Paris s-au împotmolit în punctul în care urmau să se acorde României recunoaşterea şi răsplata participării la conflict, regina Maria şi-a revelat şi marele ei har politic, pe care îl avusese mereu, dar care, până atunci fusese ţinut oarecum ascuns, în umbra celorlalte preocupări, mai vizibile – de mama, sotie, persoana oficiala şi artista. A plecat ea însăşi la Paris, iar întrevederile cu ministrul francez Clemenceau au îndreptat situaţia. Prin Tratatul de la Paris, România şi-a văzut împlinite aspiraţiile, iar România Mare îşi datorează naşterea – poate în măsură mai mare decât credem – intervenţiei oportune şi salutare a reginei Maria.

Elena Lupescu

Elena Lupescu e una dintre acele amante regale a căror influenta a fost atât de mare încât te întrebi cum ar fi arătat istoria dacă ele n-ar fi apărut, într-o bună zi, în calea monarhului pe care l-au sedus. Viaţa ei însă are multe puncte întunecate, informaţiile sunt neclare şi contradictorii. Data la care ar fi început legătura ei cu regele Carol al II-lea şi chiar anul naşterii sunt sursa de controverse, alimentate de informaţiile contradictorii ce reies din presa contemporana lor şi din cărţile scrise despre ei. **Multă vreme privita doar ca o pacoste, denigrata şi urata atât de politicienii vremii, cât şi de popor, ea a fost un soi de inamic public nr. 1, personajul negativ, malefic, din umbra tronului. Recent, însă, au început să fie publicate şi dezvăluiri ce descoperă o altă fată a ei, prezentând-o, neaşteptat, într-o lumină mai bună.** Ca şi timpul vieţii ei, e greu să cerni adevărul de scorneli. Oricum ar fi, pare să fi avut o fire complexa, măsură a unei inteligente ascuţite, care a ajutat-o să-şi croiască drumul în viaţă, să se adapteze şi să reziste în viaţa agitată şi presărată cu întâmplări dramatice a curţii regale din timpul perioadei interbelice.

Că a avut o mare influenta asupra lui Carol al II-lea şi, prin acesta, şi asupra evenimentelor politice care au jalonat istoria interbelica a României, e neîndoienic, dar e greu de spus ce a fost mai mult – sau ce a fost în realitate: **era doar o curtezana de lux dornica de măriri? Era o femeie ataşată sincer de persoana regelui? A fost o eminenta cenuşie, o putere oculta care a manipulat, cu o inteligenţă rece, viaţa de curte, politica şi pe rege însuşi?** Legătura dintre ea şi Carol al II-lea a fost, în orice caz, foarte puternică. Începută încă de când acesta era doar principe moştenitor şi continuata şi după abdicarea din 1940, urmată de exilul definitiv, relaţia lor a fost remarcabila prin statornicie, mai ales deca ţinem de seama de faptul ca partenerul masculin din acesta relaţie era un om care, din pricina vieţii amoroase agitate duse în tinereţe, fusese poreclit „regele-playboy". Femeia care i-a stat alături acestui rege-playboy din 1922 şi până la moartea lui, în 1953, ca amanta şi apoi sotie (s-au căsătorit în Brazilia, în 1947), a fost categoric, unul dintre cele mai celebre personaje ale vremii ei.

Mai degrabă detestata de contemporani, prezentata adesea drept cea vinovata de cele mai multe dintre relele abătute asupra ţării, urmările acesteri proaste reputaţii câştigate în tinereţe au urmărit-o încă decenii întregi după plecarea ei din tara, până la moarte. Şi azi, ceea ce se ştie despre ea e alcătuit din informaţii care se bat cap în cap: unii o considera drept „femeia nefasta", cum era poreclita în cercurile adversarilor politici, în vreme ce alţii, care au cunoscut-o îndeaproape, mai ales în timpul vieţii ei în străinătate, vorbesc despre o persoană afectuoasa, prietenoasa, grijulie fata de cei apropiaţi... departe de imaginea de scorpie vicleana şi fără scrupule cu care ne obişnuise presa timp de câteva decenii. La peste 20 de ani de la moartea ei (a murit în 1977, în Portugalia, unde ea şi fostul rege se stabiliseră după căsătorie) Elena Lupescu – Magda Lupescu, cum mai era cunoscuta; Duduia, cum o numeau cei apropiaţi tronului sau Lupeasca, aşa cum îi ziceau cei care n-o agreau – este, în continuare, un personaj destul de misterios.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ***

02 decembrie 2009

Dimitrie Cantemir, primul promotor al României în Europa

Foto (7)

Dimitrie Cantemir „erudit de faima european, voievod moldovean, academicean berlinez, print rus, cronicar roman, cunoscător al tuturor plăcerilor pe care le poate da lumea, un Lorenzo de Medici al nostru" (G. Călinescu) reprezintă figura celui mai mare umanist din perioada feudala a literaturii romane. El este voievodul cărturar prin care poporul roman a înscris, pentru prima oară, numele unuia din fii săi în panteonul gloriilor universale. Căci dacă şi mai înainte din mijlocul neamului nostru au răsărit cărturari ce au atras atenţia asupra lor, cucerind admiraţia şi stima contemporanilor şi a urmaşilor, Cantemir este „întâiul om de ştiinţă roman" a cărui opera face autoritatea în epoca şi a cărei personalitate impresionează ca un simbol reprezentativ pentru umanitatea întreagă.

Dimitrie nu rămâne omul unei singure cărţi, el scrie istorie, geografie, face versuri şi compune proza, leagă între ele diferitele preocupări printr-o încercare de sinteza, trage concluzii politice şi sociale din faptele trecutului şi ale prezentului, se îndreaptă plin de curiozitate creatoare spre muzica, matematica şi fizica.

Secolul nostru şi-l revendica pe Cantemir după o serie de distanţări. N. Iorga îi judeca la început inconsecventele şi îi critica detaşarea, pentru a ajunge apoi la o înaltă preţuire entuziasta. **Pentru Blaga, principele este „inorogul alb" al gândirii româneşti, făptura stranie şi pura, de o geniala claritate în previziuni.** Considerat unul dintre cei mai eruditi umanişti, el s-a situat cu mult deasupra cărturarilor vremii sale. Şi-a format cultura dinspre antici către moderni, preluând limba latina drept instrument esenţial al expresiei, alături de alte limbi de amplu suflu cultural. O mare pasiune pentru cercetare a fost ajutata de contactul cu cărturari de excepţie, prin şederea la Curtea Otomana în timpul căreia a avut privilegiul descoperirii unor înalte valori universale. Cărturar umanist, deschis către lume şi progres, Dimitrie Cantemir a prefigurat iluminismul şi nu în zadar Scoala Ardeleana şi-l va lua ca model şi inspiraţie.

Un ostatec privilegiat

Bizade (fiu de print), Dimitrie a fost al doilea copil al lui Constantin Cantemir, voievodul Moldovei între 1685 şi 1693. S-a născut la Silisteni, la 26 octombrie 1673, iar educaţia i-a fost data de către eruditul grec Ieremia Cacavela, care i-a predat slavona, greaca, latina, teologie şi filosofie. Numele de Cantemir a fost preluat de tatăl sau de la un vestit sultan tătar. **Constantin Cantemir a fost ales de către marii boieri Domnitorul Moldovei pentru ca întrunea toate calităţile cerute unui instrument docil al oligarhiei boiereşti: era bătrân, fără moşie, fără carte, fără sprijin la rudele de neam mare, conducătorul oştirilor de paza la graniţa, deci bun luptător, cu decoraţii militare.** Un singur lucru nu-l puseseră la socoteala boierii moldoveni: avea doi fii, care vor nutri mari ambiţii în viitor, care au simţit nemulţumirea adâncă a felului cum era aşezată stăpânirea Moldovei şi care au fost daţi la şcoală,

căci ştiinţă de carte însemna o putere a cărei lipsa o simţea bătrânul domn.

Începând cu anul 1688, la vârsta de 15 ani, Dimitrie va trăi în capitala Imperiului Otoman, Istanbul, anticul Constantinopol, metropola politica şi culturala a Imperiului Roman de Răsărit şi a Imperiului Bizantin. Deşi ostatic la curtea sultanului, are posibilitatea să-şi continue învăţătura la Academia Patriarhiei constantinopolitane. În foarte bogata-i biblioteca afla o pleiada de lucrări din cele mai diverse ramuri ale ştiinţei şi culturii: logica, filosofie, geografie, istorie, medicina, chimie, limbi orientale (turca, arabă, persana). Diplomaţii statelor occidentale – trimisul Franţei, Châteauneul şi reprezentantul Olandei, Coullier, au încurajat şi susţinut interesul tânărului moldovean fata de literatura şi ştiinţele occidentale.

Domnitorul nedorit

După circa douăzeci şi doi de ani de studii în Constantinopol s-a întors la Iaşi, fiind coparticipant la domnia tatălui său. La moartea acestuia, în martie 1693 va fi ales domn de marii boieri, dar sultanul, plătit de Constantin Brâncoveanu, nu îl va recunoaşte şi îl va impune după numai trei săptămâni la tron pe Constantin Duca. Se întoarce la Constantinopol spre a-şi continua studiile. Cu prilejul unui război turco-austriac efectuează o călătorie în Europa Centrala, ocazie care îi călăuzeşte paşii şi prin Banat, la

Timişoara. Are astfel prilejul de a se convinge de unitatea lingvistica a poporului roman.

Antioh, fratele mai mare, îşi însuşeşte întreaga moştenire, lăsându-l într-o situaţie financiară precară. În 1699 Dimitrie se însoară cu Cassandra, fiica lui Şerban Cantacuzino, domnitor muntean, pentru ca în 1710 sa ajungă cu ajutorul acestuia, din nou, domnitorul Moldovei. Candidează la tronul ţării şi obţine confirmarea Porţii Otomane la 14 noiembrie. El va avea însă o misiune precisa. Anume aceea de a fi ţine sub supraveghere şi a fi prinde, la momentul potrivit, pe Constantin Brâncoveanu, bănuit că ar avea planuri să treacă de partea ruşilor. În urma stăruinţelor lui Carol al XII-lea, refugiat la Tighina, şi ale lui Ludovic al XIV-lea, un război serios se pregătea împotriva Rusiei. Data fiind această situaţie, ţările noastre aveau nevoie în fruntea lor de domni siguri, cu o credinţă neclintita fata de Poarta. Tomai din acest motiv misiunea de iscoada îi şi fusese încredinţată lui Cantemir, considerat, după aproape întreaga sa viaţă în sânul turcilor, ca fiind devotat.

Spion incomod

Dar tocmai pentru ca avut acces atât de profund în sânul stilului de viaţă turcesc şi cunoştea prea bine liderii acestei lumi, noul voievod avea serioase îndoieli cu privire la viitorul Imperiului Otoman, simţindu-se ispitit să îşi îndrepte nădejdea către puterile creştine. Dezastrul din 1697 de la Zenta – una dintre cele mai semnificative înfrângeri din istoria turcilor – la care participase ca tânăr ostaş în anturajul vizirului, l-a impresionat mult şi i-a subţiat respectul fata de valoarea militară a oştirii otomane. Nu este, deci, foarte surprinzător ca, în ciuda tuturor aşteptărilor de atunci, Dimitrie Cantemir va trece de partea ruşilor. Aliindu-se cu ţarul Rusiei Petru cel Mare (1682 – 1725), ia parte la războiul ruso-turc.

Pierzând bătălia de la Stănileşti pe Prut, se ajunge la tratatul de la 23 iulie, de „lângă vadul Huşilor", prin care tarul restituia Azovul, dărâma o serie de cetăţi de la hotarul Ucrainei, plătea o

despăgubire de război şi îngăduia lui Carol al XII-lea reîntoarcerea netulburata în Suedia prin Polonia. **Dimitrie Cantemir, pe care turcii îl cerură în zadar, îşi lua familia de la Iaşi şi, împreună cu o sumă de dregători şi ostaşi, între care şi hatmanul Ion Neculce, viitorul cronicar, porni pe calea pribegiei, însoţind pe Petru cel Mare al Rusiei.** I se acorda aici un întins domeniu feudal şi este investit cu înaltul titlu de Principe Serenissim al Rusiei la 1 august 1711. Aici a trăit el încă doisprezece ani, mai întâi la Harkov, apoi la Moscova şi în Petersburg. În mai 1713 îi moare sotia, Casandra, fiica lui Şerban Cantacuzino; după şase ani, în 1719, se căsătoreşte cu frumoasa şi tânăra Nastasia Trubetkoi. Tarul îi da la început cincizeci de sate, şase mii de ruble anual şi doura rânduri de case la Moscova; îl face apoi consilier intim şi-i arata întotdeauna o deosebită preţuire.

Cantemir pleacă în campania împotriva Persiei însă pe drum se îmbolnăveşte – suferea de diabet – şi trebuie să se întoarcă. Ajuns la moşia sa, în satul Dimitrovca, unde-şi avea aşezarea, mai trăieşte câteva luni de zile, închizând ochii la 1 septembrie 1723, la vârsta de 50 de ani. A fost înmormântat în „biserica de jos" a mănăstirii greceşti din Moscova, acolo unde odihnea şi prima sa sotie, el fiind este chiar ctitorul acestei biserici. A mai ridicat, făcând însuşi planurile, încă două biserici în satele de pe moşia sa, precum şi o mănăstire la Dimitrovca. Osemintele lui odihnesc în prezent la Biserica Trei Ierarhi din Iaşi.

Primul academician roman

Încă din 1714 Dimitrie Cantemir fusese ales membru al Academiei din Berlin şi la îndemnul membrilor acestei adunări de învăţaţi s-a apucat să scrie cartea cu titlul „Descripţio Moldaviae" (Descrierea Moldovei). Acesta lucrare cuprinde trei parţi: partea geografica, partea politica şi cea

intitulată „Despre cele bisericeşti şi ale învăţăturii în Moldova", în care intra capitole despre religie şi biserica, limba şi literatura romană.

Niciuna din geografiile vremii, în Europa, nici cea folosita de Dimitrie Cantemir, „Geografia Universala" a lui Philippe Cluvier, nici cea greceasca a lui Meletie de Arta, fostul profesor al lui Cantemir la Academia din Constantinopol, nu sunt alcătuite pe un plan aşa de larg; ele privesc numai tara şi organizarea statului, dar nu şi obiceiurile stăpânirii, vorbesc de nobilime, clasa conducătoare, dar nu şi despre popor. Singur, istoricul şi geograficul polon din veacul al XVI-lea, Martin Cromer, se apropie de concepţia descrierii unei tari, aşa cum este înţeleasă în Descrierea Moldovei.

În special atenţia data poporului, descrierea obiceiurilor de la nunti şi înmormântări, enumerarea tuturor figurilor fabuloase din tradiţia populara (paparudele, drăgaica, zânele şi zburătorii), jocurile şi ceremoniile (turca şi căluşarii, descântecele), legendele locale, de pilda a Ceahlăului şi altele formează originalitatea acestei scrieri. Atenţia deosebita data vieţii populare în cadrul descrierii ţării, este dovada nu numai a unei concepţii largi, din punct de vedere ştiinţific, dar şi a unei atitudini progresiste a scriitorului, fata de problemele sociale şi politice. A introduce viaţa populara într-o carte de ştiinţă despre statul feudal, înseamnă un pas înainte în înţelegerea rosturilor statului general. Fiind scrisa în latină, „Descrierea Moldovei" nu face parte nemijlocit din literatura romană, dar prin subiectele tratate, prin locul pe care îl ocupa în creaţia culturala a lui Dimitrie Cantemir, prin ideile sociale se leagă de istoria literaturii noastre.

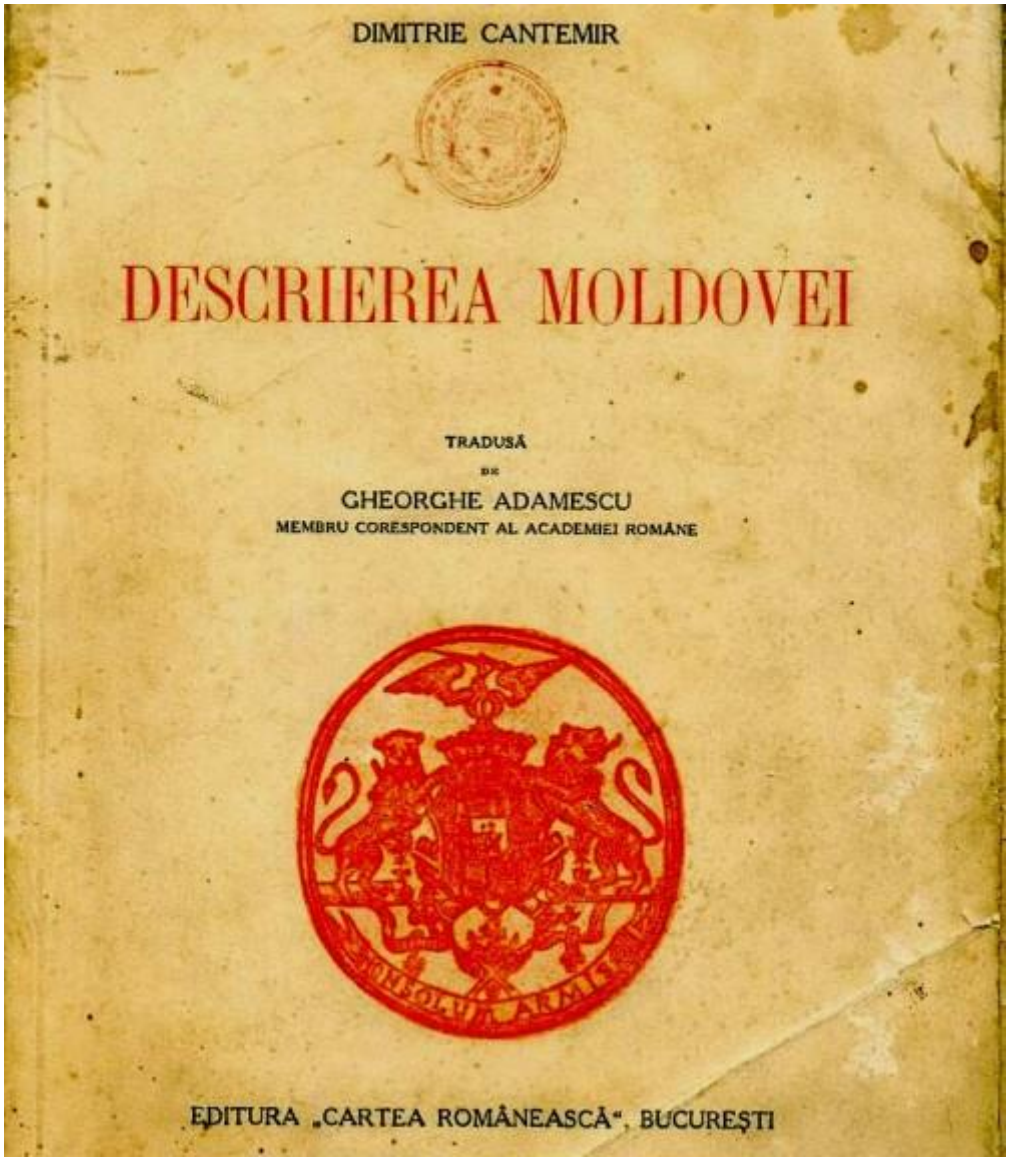

O alegorie a adevărului

Principalele idei politice ale lui Dimitrie Cantemir erau lupta împotriva jugului otoman, precum şi lupta pentru formarea în Moldova a unui stat autoritar domnesc, care să înlocuiască formula statului

nobilar. Aceste idei, sunt cuprinse în tratatul încheiat la Lutk între Moldova şi Rusia, în 1711 care prevedea independenta statului moldovenesc şi stabilirea unui regim centralizat domnesc în această ţară, sub garanţia Rusiei. Descrierea Moldovei formează o completare şi un comentariu ştiinţific al tratatului încheiat de Cantemir cu ţarul Petru I. Era necesar să se arate ca, înainte de cotropirea turceasca, Moldova era o tară independenta, a cărei libertate a fost înăbuşită treptat prin calcarea tratatelor. Pe de altă parte, autorul „Descrierii Moldovei" cauta să dovedească existenţa unui regim centralizat domnesc datând de la întemeierea ţării şi care a fost răsturnat în chip abuziv de boierime. Se stabileau astfel temelii istorice, argumente trase din cunoaşterea trecutului, pentru ideile politice urmărite de Cantemir în activitatea lui ca domn.

Opera literară a marelui cărturar este constituită cu deosebire de „Istoria ieroglifică". Ea a fost catalogată drept „cel dintâi roman românesc de realitate istorică" de către Nicolae Iorga. S-a afirmat chiar că ar fi roman social-filosofic cu caracter patriotic, apropiindu-se de pamfletul politic. Fără îndoială ca „Istoria ieroglifică" este lucrare alegorică ce înfăţişează o întreagă epocă – începutul secolului al XVIII-lea, sub semnul „luptei dintre inorog şi corb", pătrunzând de fapt epoca respectivă în toate sensurile sale. „Semnele" (hieroglifele) esenţiale ale lui Cantemir sunt animale care simbolizează rivalitatea dintre familia Cantemiriştilor şi cea a lui Brâncoveanu, cu prelungire către expunerea relaţiilor dintre două ţări – Moldova („Ţara Patrupedelor") şi Muntenia („Ţara Păsărilor"). Acţiunea propriu-zisă a operei este relativ simpla: „Corbul" (Brâncoveanu) vrea să-şi extindă influenta şi asupra Moldovei şi pune la cale urmărirea „Inorogului" (Dimitrie Cantemir). După câteva situaţii aventuroase, inorogul este trădat de ai săi, este prins şi închis. Finalul va anunţa eliberarea lui. Dar o asemenea acţiune îi permite lui Cantemir să pătrundă realitatea politica a epocii şi nu doar din Moldova şi Muntenia (cu încrâncenata lupta pentru putere, cu aplecarea spre umila condiţie a poporului de „muşte" sau „albine", cu prezentarea revoltei „muştelor" etc.), ci şi din Imperiul Otoman. Spre exemplu, prezintă o importantă alegorie care vizează posibila descreştere a acestuia: un uriaş cazan care fierbe la flăcările revoltelor populare şi care foarte curând ar putea da pe dinafară.

Cetăţeanul european

Destul de greoaie la lectura, „Istoria ieroglifică" are în partea finală şi un glosar (primul în literatura noastră), căci autorul a bănuit greutatea înţelegerii „hieroglifelor" sale şi le-a dat explicaţiile cuvenite. În literatura medievala se folosea frecvent ca procedeu literar prezentarea vieţii omeneşti sub forma de povestire din lumea animalelor. La Cantemir, fantasticul, alegoria au o aură de originalitate (în forma şi în conţinut). „Istoria ieroglifică" apare ca un roman şi un pamflet, în care naraţiunea, fabula, basmul cu personaje se împletesc cu o profunzime de proverbe, versuri şi cugetări orientale şi clasice, chiar şi populare româneşti. **Din mijlocul sud-estului de tradiţie ortodoxă şi bizantină, Cantemir începea edificarea unui pod spre Europa de Sud şi de apus, completând şi mai ales finalizând ideea de romanitate emisa de predecesorii săi.**

Era încă un mod de a sugera prăbuşirea iminenta a imperiilor, prăbuşire se care se legau nădejdile tuturor popoarelor mici oprimate. **Cantemir adăugă uneori istoriei noastre atât de ciudate fragmente care lipsesc în documente, dar pe care le pune la locul potrivit cu o intuiţie adâncă a adevărurilor integrate.** E încă o probă a felurilor în care înţelegea dezvoltarea îngemănată a istoriei şi spiritului, ca un iniţiat care a învăţat să folosească facultatea integratoare a spiritului, să îmbrăţişeze fenomenele în unitatea lor originara, de reconstituit din suma fragmentelor inteligibile. Ceea ce a izbutit Cantemir şi ceea ce interesează astăzi poate mai mult decât talentul, erudiţia, multilateralitatea sa uimitoare, este faptul de a fi întreprins cu toate mijloacele să demonstreze spaţiul S-E european, şi mai cu seamă tara sa de obârşie, ca parte integrantă a Europei, fecundata de spiritul european şi una din sursele acestui spirit însuşi

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * *

03 decembrie 2009

Mihai Viteazul – Aventurier sau erou naţional?

Foto (13)

„În ţara mea aş fi putut să rămân liniştit şi sigur, fără nicio teama, dacă nu m-ar fi chemat credinţa mea fata de creştinătate. Io Mihail voievod al Ungrovlahiei, al Ardealului şi al Ţării Moldovei" – Memoriu al lui Mihai Viteazul din anul 1601 către împăratul Rudolf al II-lea.

Şi totuşi cine a fost Mihai Viteazul?

Pentru multă vreme i s-a mai spus şi Mihai Pătraşcu, fiul voievodului Pătraşcu cel Bun (şi, implicit, frate al domnitorului Petru Cercel), atribuindu-i-se, în mod eronat, o filiaţie nobila care să îi legitimeze prezenta pe tronul Ţării Româneşti şi, apoi, al Ardealului şi Ţării Moldovei. Izvoarele istorice susţin însă falsitatea unei asemenea teorii. **Cert este ca Mihai s-a născut undeva în apropierea Ialomiţei, în localitatea Piua Pietrii de azi, în anul 1558, la un an după moartea lui Pătraşcu cel Bun. Chiar şi ideea ca el ar fi fost un fiu nelegitim şi postum al domnitorului valah este puţin probabila, atâta vreme cât Pătraşcu a murit în anul 1557 în urma unei grele şi îndelungate suferinţe, acesta fiind şi motivul pentru care a fost dus de către medicii săi la aerul curat al Valcei.** Cunoaştem, în schimb, numele mamei sale, Tudora (sau Teodora) Cantacuzino, „o văduvă frumoasa şi bogata din zona Ialomiţei", o femeie de neam grec din impresionanta familie a Cantacuzinilor.

Tinereţea lui Mihai este una marcată de treburile negustoreşti, acolo unde viitorul voievod da dovadă de o abilitate înnăscută. O cronica polona îl prezintă ca fiind negustor de vite, în timp ce o alta spaniola îl arata ca pe un comerciant de bijuterii. Alături de influentul sau unchi Iane Cantacuzino, zis şi Epirotul, Mihai învaţă turceşte şi greceşte, şi dovedeşte un real talent pentru ştiinţele vremii. **Tot prin unchiul său, capuchehaia (reprezentant al domnului la Stambul), Mihai începe o fulminanta ascensiune pe scara socială. Bazându-se pe averea strânsă în anii tinereţii şi pe relaţiile lui Iane, tânărul este numit bănişor de Mehedinţi în anul 1588, moment în care începe achiziţionarea primelor sate. Doi ani mai târziu, în 1590, el este numit mare stolnic, pentru ca după alţi doi ani, în 1592, să devină mare postelnic. Mai trec doar câteva luni şi ambiţiosul tânăr este numit mare aga. În tot acest timp, Mihai îndeplineşte şi funcţie de ispravnic în locul unchiului sau care locuia la Istanbul. Sub domnia lui Alexandru cel Rău (1592 – 1593), acelaşi Mihai devine ban al Olteniei în locul lui Iane.**

Portret al lui Mihai Viteazul

Averea sa era deja una considerabila, după propriile declaraţii, viitorul domn deţinând 23 de sate numai în judeţul Romanaţi, altele fiind aduse ca zestre de soţia sa, Stanca, fiica lui Dobromir, fost ban al Olteniei, în timp ce alte sate de moşneni le dăruise mamei sale. **Este evident ca Mihai rivaliza cu însuşi domnitorul şi, chiar în aceste momente, sunt lansate zvonurile că ar fi nimeni altul decât fiul lui Pătraşcu cel Bun. Poate ca acesta este motivul pentru care Mihai este arestat şi obligat să jure în prezenta a 12 boieri şi a domnitorului Alexandru cel Rău că nu are legături cu defunctul voievod, fapt pe care noul ban al Olteniei îl îndeplineşte fără crâcnire.** Credibilitatea, însă, a unei asemenea întâmplări este pusă sub semnul întrebării, mult mai credibila fiind aceea în care Mihai a fost condamnat la moarte în lipsa datorită implicării într-un complot prin care urmarea sa ia tronul Valahiei. **Cert este ca Mihai scăpa cu fuga şi, pentru două săptămâni, se ascunde în Ardeal. Ia apoi drumul Constantinopolului acolo unde, cu ajutorul unchiului sau Iane, al lui Andronic Cantacuzino, fiul lui Seitanoglu, al lui Sigismund Báthory şi al agentului englez Barton, reuşeşte să îl înduplece pe sultan şi să obţină tronul Ţării Româneşti.** Sumele pe care Mihai le oferă atât sultanului cât şi nobililor turci care să îi faciliteze intrarea la suveran sunt fabuloase, el fiind nevoit să cheltuie aproape tot ce agonisise de-a lungul anilor şi chiar să împrumute sume exorbitante. Astfel, în octombrie 1593, noul domnitor al Valahiei intra în Bucureşti însoţit de un alai de creditori dornici să îşi recupereze cât mai repede investiţia şi dobânzile aferente, bani pe care Mihai nu îi putea obţine decât din satele populate de valahi.

Birurile devin insuportabile, ţăranii aleg să fugă de pe moşii lăsând locul turcilor care prinseseră „a

se aşeza" şi a înlocui, în multe locuri, populaţia locala. Tara Românească se transforma încet-încet într-o provincie turceasca în toată regula, iar banii necesari creditorilor nu puteau fi strânşi cu una cu două. **Dovedind o intuiţie caracteristica doar marilor lideri militari şi politici, Mihai nu rămâne indiferent la mişcarea antiotomana ce cuprinsese Europa şi, atras de mirajul eliberării ţării de către turci şi, nu în ultimul rând, de datoriile grele către creditorii săi, el alege să se alăture Ligii Sfinte europene.** Astfel, el nu aşteaptă să fie invitat ci, fapt ce îl caracteriza din plin, ia iniţiativa şi trimite el însuşi soli în Ardeal şi Moldova, precum şi la boierii Buzeşti, pe care îi cheamă alături de el în lupta antiotomana. Rezultatul a fost o înţelegere deplina între cele trei tari. **La 13 noiembrie 1594, la doar un an după înscăunarea sa, Mihai cheamă pe toţi creditorii la vistieria domneasca pentru a „încheia socotelile". Dar socotelile sale erau mai mult decât sângeroase. Tunurile lovesc în plin în mulţimea celor adunaţi să îşi primească banii. Supravieţuitorii sunt masacraţi de armata domneasca. Au urmat circa 2000 de ieniceri, întreaga garnizoana turceasca din Bucureşti, în frunte cu emirul.** Giurgiul este asediat, dar rezista în faţa armatei lui Mihai. În schimb, La Hârşova, Silistra şi Târgul de Floci, turcii suferă înfrângeri zdrobitoare. În Moldova, Aron Voda macelerea pe toţi otomanii din Iaşi şi dădea semnul unei răscoale generale în cele două tari romane.

Oastea lui Mihai Viteazul

La Istanbul, sultanul decide înlocuirea „hainilor" şi, în fruntea a doua armate conduse de Hasan Pasa şi Mustafa Pasa, trimite înlocuitorii: Bogdan, fiul lui Iancu Sasul în Moldova, şi Stefan Surdul în Ţara Românească. În acelaşi timp, suveranul turc asmute asupra lui Mihai pe tătari. Mihai îi întâmpină la 14 ianuatrie 1595, în apropierea satului Puţinei, apoi, la 16 ianuarie la Stăneşti. În ambele înfruntări el iese victorios dar nu poate împiedica unirea celor două armate musulmane. Domnitorul îşi surprinde, însă, adversarsul la Marotin, după ce trecuse Dunărea pe gheata şi reuşeşte o victorie strălucită. Ambii paşi sunt ucişi, iar înlocuitorul sau este pus pe fugă. Armatele sale continua înaintarea până la Munţii Balcani, iar populaţiile locale (bulgari, sârbi, albanezi, greci) i se alătura. Răscoale pornesc peste tot şi era evident ca sultanul nu va tolera o atare stare de fapt.

Călugăreni – victorie sau înfrângere a lui Mihai?

Răscoală lui Mihai şi a lui Aron Voda trezise în sânul popoarelor din Balcani speranţa eliberării de sub jugul otoman. **Haiducii sârbi şi bosniaci, unii dintre cei mai sângeroşi şi mai temuţi adversari ai turcilor stabiliţi în Balcani, i se alătură lui Mihai Viteazul fără nicio condiţie. Printre ei se afla inclusiv temutul Baba Novac, un războinic feroce chiar şi la vârsta de 80 de ani.** Din Istanbul pornea, însă, temutul ordin. **O armată de circa 40.000 de oameni, nici pe departe 150.000 – 300.000**

atât cât se vehicula în manualele de istorie post decembriste, în frunte cu Ferhat Pasa, porneşte către Muntenia. Mihai trebuia dat ca exemplu în faţa celor care mai aveau idei de rebeliune. Sultanul se răzgândeşte inexplicabil şi îl înlocuieşte pe încercatul general cu vizirul Sinan Pasa chiar înainte de a trece Dunărea. Mihai nu reuşeşte să strângă mai mult de 8.000 – 14.000 de osteni, cărora li se adăugă un contingent de 2000 de unguri şi circa 200 de cazaci. Se părea ca totul se va sfârşi într-o baie de sânge pentru valahi.

Mihai Viteazul – imagine de epoca

Conştient ca nu poate înfrunta o asemenea armata în câmp deschis, Mihai Viteazul alege aceeaşi tactica pe care şi marele Stefan voievod o folosise la Vaslui, anume alegerea unui teren prielnic care să nu permită desfarsurarea trupelor otomane. Iar acest loc a fost satul Călugăreni din apropierea Giurgiului. **La 13/23 august 1595, valahii îşi încep ofensiva. Primul lor atac are darul de a îi duce pana aproape de corturile turcilor, dar contraofensiva ienicerilor îi face să se retragă peste Nealjlov, lăsând în urma 11 tunuri. Ungurii nu iau parte la lupta, preferând să se folosească doar de artilerie împotriva trupelor ce înaintau ameninţător. Este momentul în care Mihai alege să pună totul în joc. În fruntea ostaşilor rămaşi el se regrupează şi porneşte un contraatac fulgerător. Doi**

paşi sunt ucişi chiar de către domnitor, în timp ce detaşamentul unguresc decide, în final, să lovească din flanc. Cazacii şi un mic grup de ardeleni, după ce învăluiseră armata turceasca, ataca din spate creând un haos general printre turci. Totul se transforma într-o retragere dezorganizata, însuşi Sinan fiind la un pas de a-şi pierde viaţa în tumultul de oameni şi animale. 3.000 de turci îşi pierd viaţa în lupta, iar romanii reuşesc să recucerească tunurile pierdute. Dar victoria lui Stefan de la Vaslui nu mai putea fi repetată.

Scena din bătălia de la Călugăreni

Turcii era încă mult prea mulţi. Întăririle se aflau pe drum iar spionii lui Mihai îl avertizaseră deja de iminenta sosirii lor. Pierderile în rândul armatei muntene erau uriaşe, astfel ca domnitorul alege să se retragă în Transilvania, lăsând liber invaziei otomane. **La fel ca la Rovine, victoria pe câmpul de luptă rămăsese a romanilor, turcii fiind, însă, cei care ocupau Muntenia.**

Între timp, după o noapte a nunţii care se dovedise un fiasco, Sigismund Báthory alege să îşi părăsească mireasa, pe Maria Cristina, şi, cu inima frântă, alege să îşi aline durerea în război. Era semnul pe care îl aşteptase atâta vreme Mihai. Sigismund aducea cu el 22.000 de secui, 15.200 de soldaţi ardeleni şi 63 de tunuri. Moldova răspundea şi ea chemării domnitorului muntean cu 3.000 de oameni şi 22 de tunuri. Lor li se alăturau şi 300 de italieni, experţi în asedii şi arme de artilerie trimişi de ducele din Toscana. Sinan, fără să ştie ce îl aştepta, alege să treacă Dunărea şi să lase la Giurgiu doar ariergarda şi o prada uriaşă. Un adresar prea mărunt pentru armata creştină. Giurgiul cade în urma unui atac violent, transformând expediţia de pedepsire ordonata de sultan la stadiul unui eşec răsunător. Cronicarul turc Naima, nota cu amărăciune: ***„O asemenea retragere dezastruoasa şi înfrângere n-a mai fost pomenita în istorie”***. În schimb, Muntenia, în frunte cu Bucureştiul, era o ruina. Războiul transformase oraşele în grămezi de resturi fumegânde, iar satele se destrămau în lipsa oamenilor care aleseseră fuga sau moartea în lupta.

Bătălia de la Giurgiu

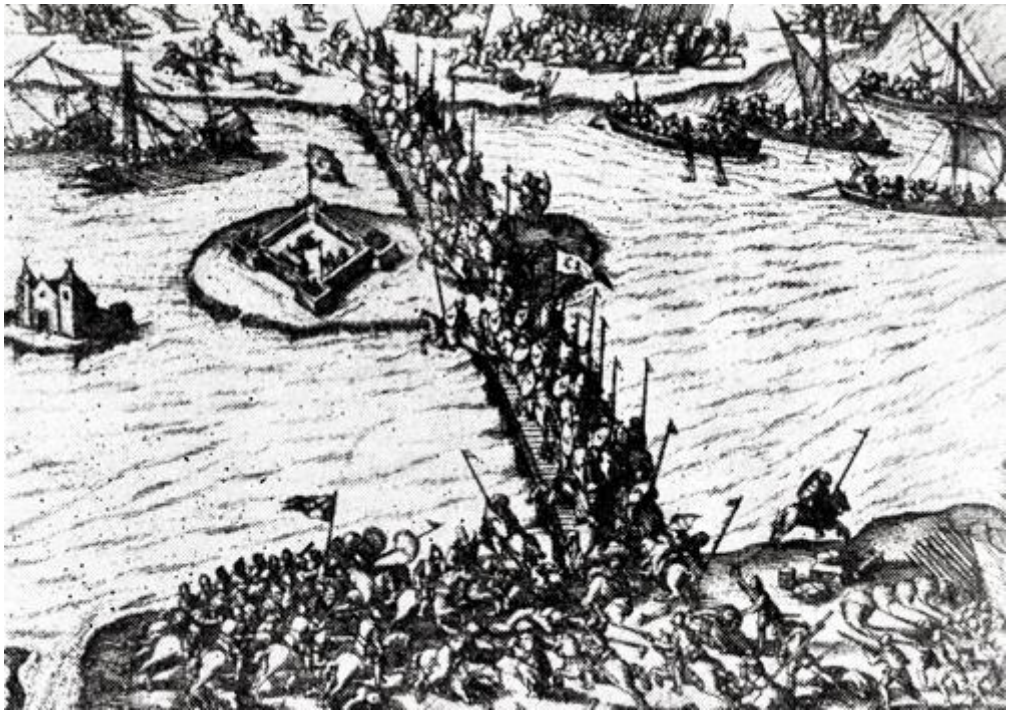

Unirea Ţarilor Romane – Actul lui Sigismund Báthory sau al lui Mihai?

Revenind la bătălia de la Călugăreni, trebuie menţionat ca Mihai Viteazul era conştient de iminenta unui atac turcesc la scara mare. Astfel, el trimite soli care să ceară ajutorul aliatului său, Sigismund Báthory. Ajunsă la 2 mai 1595 la Alba Iulia, delegaţia boierească a muntenilor se loveşte, însă, de refuzul categoric al principelului transilvan. **Era evident ca Báthory dorea să se folosească de un vis de veacuri al romanilor, acea „Restitutio Daciae" (Refacerea Daciei), şi să creeze un stat tampon între Imperiul Otoman şi Europa Apuseana.** Iar acesta era momentul cel mai potrivit. Siliţi de împrejurări, boierii valahi accepta condiţiile suveranului din Ardeal semnând actul care însemna, practic, desfiinţarea statului muntean. Mihai devenea, astfel, un simplu locţiitor al lui Báthory pe tronul Valahiei, acelaşi lucru întâmplându-se şi cu noul domnitor moldovean, Stefan Răzvan Voda. **În documentele vremii apărea, astfel, primul cârmuitor ale celor trei provincii de la moartea ultimului rege dac, Sigismund Báthory**… *„Prea luminatul domn Sigismund, din mila lui Dumnezeu, principele Transilvaniei, Moldovei şi Valahiei transalpine şi al sacrului Imperiu roman, domnul părţilor regatului unguresc şi comitele secuilor, domnul nostru prea milostiv".* În acelaşi timp, Mihai era numit *„respectabilul şi magnificul domn Mihai, voievodul ţării noastre transalpine, credinciosul nostru iubit".*

Sigismund Báthory

Condiţiile erau mai mult decât umilitoare. Mihai nu putea încheia niciun tratat fără ştirea lui Sigismund, nu putea condamna boierii şi nu putea demite dregătorii. Ţăranii fugiţi de pe moşiile boiereşti urmau să fie aduşi înapoi şi doar o cerere pusă de boierii munteni, anume ca bisericile să rămână sub jurisdicţia mitropolitului de la Târgovişte, a fost acceptata. **Ştefan cel Mare cunoscuse un moment asemănător la Calomeea. Răspunsul său a fost victoria din Codrii Cosminului. Pentru Mihai, răspunsul s-a aflat la Şelimbăr şi, apoi, la Guruslau.**

Lipsit de aportul „suveranului" sau, domnitorul valah continua de unul singur luptele cu turcii, şi asta în ciuda unei vistierii golite de multă vreme. **Mihai, alături de Baba Novac şi de fraţii Buzeşti, ataca necontenit Balcanii, prădând Babadagul, Vidinul, Plevna, Sofia şi arzând, conform cronicilor vremii, peste 2000 de sate. Creştinii apuseni fuseseră, însă, învinşi la Kerestes, iar Mihai înţelegea ca singur nu se putea opune uriaşei maşinării de război care era Imperiul Otoman.** Armata sa de mercenari, o inovaţie pentru Valahia, necesita circa 100.000 de forinţi pe lună, suma pe care, în ciuda jafurilor, domnitorul nu o putea asigura. În Ţara Românească izbucneau tot mai des lupte între mercenari şi ţăranii care se vedea jefuiţi chiar de cei care ar fi trebuit să îi apere. Nu rămânea decât o soluţie… pacea cu turcii. **Astfel, la 7 ianuarie 1597, Pasa Hasan din Belgrad îi confirma lui Mihai ca vasalitatea sa fusese acceptata de sultan „până la sfârşitul zilelor sale", totul în schimbul unui tribut consistent.** În schimb, Viteazul de pe tronul Munteniei nu renunţa la ideea luptei antiotomane. În acelaşi timp, el încheie un tratat de alianţă şi cu imperialii lui Rudolf al II-lea, cerând şi primind de la aceştia bani pentru

întreţinerea unei armate de 5.000 de oameni şi promisiunea unor subsidii pentru încă 5.000 de ostaşi în cazul unei lupte cu turcii. Tot în tratatul încheiat cu Rudolf, Mihai accepta suzeranitatea acestuia şi primea, în cazul în care ar fi vrut să părăsească tronul, un castel în Ungaria sau Transilvania, acolo unde ar fi urmat să trăiască pe banii monarhului conform rangului său.

Între timp, schimbătorul Sigismund Báthory accepta să predea puterea imperialilor în schimbul a două ducate în Silezia (1598). După doar câteva luni înţelege, însă, ca Ardealul îi oferea o situaţie financiară mult mai buna şi, întors pe furiş, se proclama din nou principe şi arestează oamenii lui Rudolf. Mihai îşi permite de acum să trateze de pe picior de egalitate cu Sigismund. El intervine pe lângă Rudolf al II-lea pentru a-l menţine în funcţie pe principele ardelean, trimiţându-i acestuia din urma o solie ameninţătoare prin care îi arata lui Sigismund adevărata sa fata. Mihai cerea ajutor în veşnicele sale lupte cu turcii altfel, în cazul unei paci secrete, ar fi ţinut loc ***„de păgân şi turc destul"***.

Portret contemporan al lui Mihai Viteazul

Sigismund se dovedeşte, însă, acelaşi caracter instabil şi părăseşte pentru a doua oară

domnia, lăsând în loc pe varul său, cardinalul Andrei Báthory (29 martie 1599), un protejat al polonilor, aliaţii turcilor, iar Mihai se vedea pentru a doua oară în situaţia de a se recunoaşte vasalul familiei Báthory. Din nou, cele trei tari romane, Ardealul, Muntenia şi Moldova (pe tronul căreia se afla un alt supus al polonilor, Ieremia Movila) se închinau aceluiaşi domn. Nu era însă, decât o formalitate. Susţinut de Rudolf al II-lea şi de generalul acestuia, albanezul Giorgio Basta, Mihai primeşte acceptul de a lupta împotriva lui Andrei Báthory cel care, aşa cum se temuse domnul muntean, încheiase pacea cu turcii.

La 5 octombrie 1599, Mihai pătrunde în Ardeal prin pasul Buzăului. În acelaşi timp, pe Olt, o alta armata munteana condusa de fraţii Buzeşti şi Baba Novac, venea în ajutorul domnitorului. Joncţiunea s-a făcut la 16 octombrie în satul Şelimbăr, iar armata lui Mihai, mare parte formată din mercenari, secui, valahi şi haiduci balcanici număra aproape 20.000 de oameni. Andrei Báthory îi opunea un număr egal de ostaşi. Primul atac este dat de neobositul Baba Novac, urmat imediat de un contraatac al armatei cardinalului. Valahii se repliază şi ataca din nou, dar sunt respinşi pentru a doua oară şi se părea că vor pierde bătălia. Este momentul în care Mihai, la fel ca în bătălia de la Călugăreni, intra personal în lupta, în fruntea propriei armate, moment care decide sortii bătăliei, transformând înfrângerea iminenta într-o victorie răsunătoare. **Andrei Bathrory alege să fugă dar este prins de secui şi decapitat în coliba unui tăietor de lemne. Capul sau avea să fie adus lui Mihai în suspinele sotiei sale, doamna Stanca, cea care se spune ca murmura mereu *„săracul popa, săracul popa”*. La 1 noiembrie 1599, Mihai pătrundea în Alba Iulia asemenea unui mare învingător. Ardealul se afla la picioarele sale. Nu mai rămânea decât Moldova pentru ca Dacia să fie refăcută, şi nu formal, ci prin forţa armelor.**

Predarea capului lui Andrei Báthory

Mihai Viteazul intenţionase cucerirea Moldovei încă din anul 1597, doar demersurile lui Sigismund Báthory făcând ca aceasta campanie să fie amânată. La motivele iniţiale, care însemnau slăbirea influentei turceşti şi evitarea unui atac direct asupra Ardealului din Moldova, se adăugă şi ura voievodului fata de Ieremia Movila, cel care încercase în repetate rânduri să îl ucidă pe Mihai **„cu otrava sau prin trădare”**, pentru a pune pe tronul Valahiei pe fratele sau, Simion Movila. Era, însă, o decizie grea. Polonia nu dorea ca Moldova să iasă de sub sfera ei de influenta şi ar fi luptat fără rezerva împotriva lui Mihai.

Valahul îşi asuma, totuşi, riscurile şi pătrunde, în primăvara anului 1600, prin pasul Oituz, în fruntea a 17.600 de oameni la care se adăugă, spre surprinderea lui Ieremia Movila, un contingent de 2000 de moldoveni. Campania este una fulgerătoare. La 10 mai, Mihai ocupa Bacăul, la 11 mai Romanul, iar polonezii pierd lupta în mod dezastruos. Cetatea Neamţului şi Suceava se predau fără lupta în faţa lui Mihai Viteazul. Urmează bătălia din fata Cetăţii Hotinului, acolo unde Ieremia Movila era învins şi scapă

cu fuga peste Nistru. **Nu trecuseră nici trei săptămâni şi Mihai Viteazul stăpânea şi ultima provincie a vechilor daci, Moldova. Din Constantinopol şi până la Roma nu se vorbea decât de faptele sale.** Mulţi l-au asemănat cu Alexandru Macedon, în timp ce alţii vedeau în el „Steaua răsăritului". Regele Franţei, vestitul Henric al IV-lea spunea într-o scrisoare: ***„se zice ca romanul e foarte tare şi ca planurile lui cresc potrivit cu izbânzile".*** Iată ce se scria şi într-o publicaţie a vremii din Roma: ***„Dacă a fost vreodată un principe în lume demn de glorie pentru acţiuni eroice, acesta este signor Mihai, principele Valahiei".***

Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia

Mihai însuşi se intitula ***„Io Mihai voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Ţării Româneşti, al Ardealului şi a toată Tara Moldovei".*** Romanii stăpâneau din nou, după veacuri, din Maramureş până la Dunăre şi de la Nistru până în Banat.

Înfrângerea şi moartea domnului Mihai

În niciun alt moment al istoriei româneşti, mărirea nu a fost urmata atât de repede de decădere. Victoriile din Ardeal şi Moldova nu mai însemnau mare lucru, atâta vreme cât Rudolf al II-lea voia sa preia Transilvania şi să o transforme într-o provincie austriacă. Domnul Mihai nici nu se gândeşte şi insista să rămână stăpânitorul de drept al Ardealului. Moldova se afla sub ameninţarea polona, în timp ce în Ţara Românească, turcii pregăteau înscăunarea lui Simion Movila. În plus, incapabil să îşi plătească mercenarii, Mihai se vede pus în faţa rebeliunii nobililor unguri, apăsaţi de dările grele necesare întreţinerii armatei dar, mai ales, de umilinţă de a fi supuşii unui valah. În consecinţă, generalul Giorgi Basta alege să intre în conflict de partea răsculaţilor, împotriva domnitorului muntean. La 18 septembrie 1600, 18.000 de cavaleri apuseni, dintre care 6.000 de călăreţi germani şi flamanzi, purtând cuirase, alături de muschetari valoni şi francezi se pregăteau să înfrunte o armată strânsă în pripa de Mihai, o armată ce nu depăşea 10.000 de oameni.

Generalul albanez Giorgio Basta

La fel ca la Călugăreni, voievodul valah îşi alege o poziţie strategica în apropierea satului Mirăslău, o poziţie ce nu ar fi permis lui Basta sa îl atace din flancuri, ci doar frontal. În acelaşi timp, albanezul era un războinic încercat şi, conştient că ar fi picat în capcana asemenea lui Sinan Pasa, simulează o retragere. A fost momentul hotărâtor al luptei. Mihai crede ca adversarii săi se retrag şi ataca frontal. Prea târziu îşi da seama că nu a fost decât o păcăleală. Soldaţii săi sunt spulberaţi de către cuirasierii germani şi măturaţi de gloanţele muschetarilor francezi. **Mihai însuşi, însoţit doar de trei cazaci, trece Mureşul înot ca să scape cu viaţa. La 20 septembrie, Basta intra în Alba Iulia şi ucidea pe toţi italienii, grecii, sârbii şi romanii, aliaţii valahului. Furiei nobililor unguri îi pica, apoi, însuşi Baba Novac, cel care este jupuit, ars de viu şi tras în ţeapă.** În acelaşi timp, polonii, profitând de înfrângerea lui Mihai de la Mirăslău, ocupau Moldova. Efortul domnului muntean de a recuceri aceasta veche provincie românească ar fi fost zadarnic. Domnul Mihai nu mai încerca acum decât să îşi apere tara, acolo unde polonezii pregăteau înscăunarea lui Simion Movila. Iar puţinele trupe strânse de Nicolae, fiul lui Mihai, se dovedesc insuficiente. **Voievodul este înfrânt în mai multe rânduri şi vede cum şi Valahia**

era închinata de polonezi turcilor. Nu îi mai rămânea decât calea pribegiei şi singura speranţă de a primi ajutorul imperiarilor. În drumul sau către Europa, din cetăţile pe care le cucerise prin lupta, se trage în derâdere cu tunul asupra sa.

Pentru Mihai urmează îndelungi peregrinari la Viena şi Praga, acolo unde sta prin hanuri şi aşteaptă o audienţă la Rudolf al II-lea. Când, în sfârşit o primeşte, afla ca situaţia din Ardeal îi devenise din nou favorabila. Sigismund Báthory venea pentru a treia oară pe tronul Ardealului, ungurii îl arestaseră pe Basta din cauza exceselor sale sângeroase, iar haosul stăpânea din nou Transilvania. **Nu exista decât un singur om capabil să remedieze situaţia, iar acesta era Mihai. Părea ca steaua sa norocoasă strălucea din nou.** Rudolf îi oferă 100.000 de taleri pentru ridicarea unei armate de mercenari şi ducatul Königsberg din Silezia. Cei mai mari pictori se înghesuie să realizeze portrete eroice ale domnitorului, el însuşi fiind privit ca o curiozitatea de către nobilii prea puţin obişnuiţi cu teatrul de lupta.

Portret al lui Mihai realizat în timpul şederii sale la Praga

La 3 aprilie 1601, Mihai părăsea Praga spre Viena şi apoi spre Casovia. Acolo îl întâlneşte pe Basta cel care, din ordinul împăratului, ar fi urmat să îl asiste în bătălia împotriva lui Sigismund. Pentru Mihai Viteazul nu mai exista însă cale de târguială. Ştia probabil ca aceasta ar fi fost unica sa şansă să recapete ceea ce pierduse atât de uşor. Şi astfel, la 3 august 1601, în apropierea satului Guruslau (Goraslau) Mihai dădea ultima sa bătălie. **Cu tunuri care băteau greşit şi cu o armată mai dornica sa se retragă din calea temuţilor mercenari ai romanului decât să lupte, Sigismund scăpa cu o fugă ruşinoasă. Din Valahia veneau veşti bune. Aflând ca domnul lor vine cu oaste mare din Ardeal, fraţii Buzeşti strânseseră o armată şi izgoniseră pe Simion Movila de pe tronul Ţării Româneşti.** Aceştia îi trimiseseră solie lui Mihai ca îl aşteptau cu braţele deschise pe tron. Lupta valahului putea reîncepe. La Turda, el alege să se despartă de armata, grăbit fiind să ajungă mai degrabă la Făgăraş, acolo unde îl

aştepta soţia sa, doamna Stanca. Giorgio Basta ştia, însă, ca imperialilor le-ar fi convenit mai degrabă un control direct asupra Ardealului decât unul mijlocit printr-o personalitatea covârşitoare aşa cum era cea a lui Mihai. **În consecinţă, el ia decizia de a scăpa de fostul sau aliat, ale cărui realizări pe plan militar îi răscoliseră destul orgoliul, şi trimite în secret un detaşament de 300 de cavaleri germani şi valoni, condus de ofiţerii Jacques Beauri şi Mortague, pentru a „aresta sau a ucide" pe Mihai. Soarta domnului fusese hotărâtă printr-o mişeleasca trădare.**

Intrând în cortul său, Beauri îi striga atunci lui Mihai: „Dă-te prins!". Domnitorul nu a rostit decât un singur cuvânt: „Ba!", şi a încercat să îşi apuce sabia pentru a lupta chiar şi de unul singur cu atacatorii săi. Era, însă, prea târziu. Un glonţ pornit din muscheta unui soldat valon îl ţintuieşte pe loc. Imediat, un mercenar îi străpunge pieptul cu sulița, în timp ce mulţimea ucigaşilor se repede asupra sa cu halebardele. Urmează un spectacol îngrozitor. Viteazul este hăcuit şi batjocorit prin praful din fata cortului său. Trupul sau gol este aruncat iar capul, după ce îi este tăiat, este lăsat prada câinilor şi corbilor ce ar fi trecut pe acolo.

Asasinarea lui Mihai Viteazul

„Şi căzu trupul lui cel frumos ca un copaciu pentru ca nu ştiuse, nici se prilejise sabia lui cea iute în mâna lui cea viteaza", spune cu amar cronica Ţării Româneşti. Viteazul îşi găsise un sfârşit nedemn, în mâna trădătorilor infamului Basta. Cu el se stingea pentru mai bine de trei veacuri şi visul romanilor de a se reuni pe teritoriul Daciei mândrului Decebal. Prececentul fusese, însă, creat…

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** ***

08 decembrie 2009

Top 10 – Cele mai mari batalii ale romanilor

Foto (11)

Ca orice lucru care vine din trecut, lupta pentru existenţa a romanilor pare încărcată de acea măreţie care prezentului îi lipseşte. Este o luptă care fascinează, deopotrivă, pe cei care îşi revendica o istorie petrecută în interiorul frontierelor lor şi pe cei care trăiesc, uneori convulsiv, complexul de a le fi fost la margine. Departe de a fi fost o istorie pasagera, lipsită de evenimente măreţe, aşa cum este cea occidentala, istoria romanilor se pierde în lupte surde, uneori glorioase, pentru dreptul de a fi prezenţi acolo unde destinul ne-a hărăzit... într-unul dintre cele mai „încinse" teritorii ale lumii. În acest scop, vă prezentam câteva dintre cele mai mari batalii pe care strămoşii noştri le-au purtat de-a lungul timpului şi, cum o cuantificare a importantei acestora este greu de stabilit, criteriul după care au fost clasificate este, simplu, acela cronologic...

10) Clanul Asaneştilor împotriva Imperiului Bizantin (sec. XII – XIII)

În Bulgaria, nu veţi auzi prea multe despre originea valaha a fraţilor Asan (Asen după unele surse) şi asta pentru ca, evident, localnicii îi considera unii de-ai lor şi îi tratează cu un respect demn de marii împăraţi ai lumii. Istoria vorbeşte însă despre cei trei fraţi valahi care s-au ridicat din Munţii Hemus pentru a-şi cere drepturile în faţa lui Isaac II Anghelos, împăratul Bizanţului. Era anul 1185, cu aproape un secol şi jumătate înainte ca Basarab I s-a îşi asume rolul de prim voievod al vlahilor din Muntenia, atunci când Ioan şi Petru Asan porneau răscoală care avea să ducă la înfrângerea bizantinilor şi la apariţia celui de al doilea Imperiu Vlaho-Bulgar.

Dintre toate sursele epocii, cronica bizantinului Nicetas Choniates Akominatos este cea care reda destul de exact desfăşurarea evenimentelor din acea vreme. **Nicetas consemnează ca un nou bir, introdus abuziv, a adus multă nemulţumire vlahilor şi bulgarilor care locuiau pe muntele Haemus. Pentru a aduce la cunoştinţa împăratului nemulţumirea lor, aceştia trimit doi soli, aleşi deloc întâmplător. La drum pleacă fraţii Petru şi Ioan Asan, fruntaşi printre semenii lor.** Departe de a fi luaţi în seamă, cei doi sunt, însă, pălmuiţi, umiliţi în faţa curţii imperiale şi trimişi acasă. Întorşi cu apăsarea eşecului şi cu pata ruşinii pe obrazul lor, cei doi fraţi plănuiesc o revolta a poporului din acea zona, formata în cea mai mare parte din vlahi şi bulgari. Momentul nici ca putea fi mai bine ales. **Puternicul Imperiu Bizantin trecea printr-o perioadă tulbure, în care siguranţa sa era ameninţată serios de hoardele de unguri care năvăliseră cu doi ani în urma dinspre nord-vest şi care repurtase deja primele succese. Ungurii ocupaseră Belgradul, Branicevo, Nisul, ajungând până la Sofia.**

Pe acest fond complicat, ţesut din lupte interne şi ameninţări externe, îşi pregătesc fraţii Asanesti răscoală. Primele mişcări ale acestora înregistrează câteva victorii notabile dar, la prima înfruntare serioasă cu bizantinii lui Isac Anghelos al III-lea, armata vlaho-bulgara este înfrântă, dar cei doi fraţi reuşesc să fugă peste Dunăre, refugiindu-se la vecinii cumani. Îmbătat de victorie şi crezând că le-a dat o lecţie binemeritata moeşilor, împăratul bizantin neglijează să îşi ia măsurile rudimentare de precauţie şi se mulţumeşte să dea foc grânelor. **Cum în plan politic, orice greşeală se plăteşte, Isaac Anghelos avea să simtă cât de curând consecinţele erorii sale. Departe de a-şi învăţa lecţia dorită de bizantini, cei doi fraţi, care acum se bucură de ajutorul cumanilor, încep o acţiune larga de prădare a Traciei. O a doua încercare de oprire a campaniei de cucerire iniţiată de către conducătorii vlahi şi de către aliaţii cumani va demara în primăvara anului 1187.** Petru şi Ioan şi-au continuat planurile de invadare ale Traciei, forţându-l pe Isaac Anghelos să organizeze o alta campanie împotriva vlahilor dezlănţuiţi. Soarta nu s-a arătat prea favorabila bizantinilor, iar după ce armata lui Isaac a fost surprinsa într-o trecătoare de către răsculaţi, printre pierderile însemnate era cât pe ce să se numere chiar şi viaţa împăratului. Aceasta ultima victorie întări şi mai mult poziţia Asaneştilor, rămaşi stăpâni peste tara dintre Dunăre şi Balcani.

Datorită importantelor mişcări de ordin politic şi militar pe care le-a generat, I**oniţă Asan (Caloian), cel de al treilea frate, a devenit una dintre cele mai însemnate personalităţi valahe din Balcani. Acesta a întins granitele statului pe care îl conducea şi a obţinut recunoaşterea oficiala atât a Bizanţului, cât şi pe cea a papei.** De la acesta din urma a obţinut recunoaşterea titlului de rege pentru sine şi cea de primat pentru arhiepiscopul bisericii noului stat. Valahii creaseră, pentru prima dată de la dispariţia Daciei, un stat al lor, şi asta chiar în coasta celui mai mare imperiu al vremii… Imperiul Bizantin.

9) Bătălia de la Posada (9 – 12 noiembrie 1330)

Deşi vasal al regelui Ungariei, aşa cum este numit în mai multe documente ale vremii, Basarab dăduse destule semne de rebeliune fata de cel ce ar fi trebuit să îi fie suveran… Carol Robert de Anjou. În anul 1323, Basarab îl sprijină militar pe tarul bulgar Mihail Sisman în lupta împotriva Imperiul Bizantin, o acţiune ce încalcă vasalitatea sa fata de regele Ungariei. **Şapte ani mai târziu, la 28 iulie 1330, voievodul muntean este alături de acelaşi Mihai Sisman în lupta de la Velbuză, împotriva regelui sârb Stefan Decański, un aliat al lui Carol Robert de Anjou. Probabil, acesta a şi fost motivul pentru care regele ungur decide să dea o lecţie rebelului valah şi să îl îndepărteze de la domnie.** La doar câteva săptămâni de la acest ultim eveniment, Carol da ordinul de adunare a armatei celei mari a Ungariei. Cu toate acestea, 8.000 dintre cei mai buni cavaleri unguri se aflau în Polonia, luptând împotriva cavalerilor teutoni. Este evident ca nu toată armata a putut fi strânsă în campania îndreptată împotriva lui Basarab. Însă 30.000 de cavaleri, cu mult mai mult decât putea strânge valahul, luau drumul Ţării Româneşti. Severinul cade primul iar Curtea de Argeş este incendiata de regele răzbunător. **Bolile şi**

lipsurile armatei cauzate de pustiirea pământurilor valahe de către Basarab îl silesc pe Carol Robert să ceară retragerea. Nu era chiar victoria zdrobitoare pe care şi-o dorise, dar era o lecţie pe care valahul ar fi trebuit să o înţeleagă o dată pentru totdeauna. În misterioasa trecătoare de la Posada, la 9 noiembrie 1330, Basarab lansează atacul surpriza asupra ungurilor. Şi ce mai surpriza a fost pe cei care se considerau învingători. Mii de cavaleri îşi pierd viaţa încă din prima zi a luptelor.

Măcelul durează pana pe 13 noiembrie, iar **din însemnările regelui Carol Robert de Anjou, aflam ca apogeul luptei a fost acela în care cavalerii valahi au şarjat în mod repetat asupra supravieţuitorilor. Regele ungur este salvat cu preţul vieţii gărzilor sale personale şi scapă doar după ce îşi schimba hainele cu Desev, fiul lui Dionisie, *„cel pe care valahii crezându-l însuşi regele l-au ucis cu cruzime”*.** Aproape toţi cavalerii unguri au fost ucişi în strâmtoarea Posadei, oferind posterităţii una dintre cele mai mari şi mai ruşinoase înfrângeri din istoria Ungariei. Tara Românească se născuse iar visul Ungariei de a atinge Marea Neagră se sfârşise pentru totdeauna. Pe tronul Ţării Româneşti, pentru 42 de ani, avea să stea cel pe care astăzi îl bănuim a fi… Negru Voda întemeietorul.

8) Bătălia de la Rovine (10 octombrie 1394 sau 17 mai 1395)

Începutul conflictului cu turcii are loc în anul 1389, atunci când Mircea îl ajuta cu oaste pe Lazăr, cneazul sârbilor, în lupta de la Kossovopolje (Câmpia Mierlelor). Lazăr convocase la lupta împotriva „necredincioşilor” toată creştinătatea, însă răspunsurile au fost întârziate sau absente în cea mai mare lor parte. **La început, sortii au părut a fi de partea creştinilor mai ales ca fanaticul sârb, Milos Obilici, l-a ucis pe însuşi sultanul Murad. Fiul acestuia însă, Baiazid Ilderim (Fulgerul), va lua imediat comanda armatei turceşti şi va schimba retragerea iniţială într-o strălucită victorie.** Creştinii au fost zdrobiţi iar cneazul Lazăr însuşi îşi va pierde viaţa. Aşteptându-se la răzbunarea turcilor pentru implicarea sa în lupta, Mircea ia măsuri, consolidând linia Dunării prin ridicarea cetăţii de piatra la Giurgiu şi prin fortificarea celei de la Turnu (sau Nicopolul Mic). Voievodul va încheia la 10 decembrie 1389 şi un tratat de alianţă cu regele polonez Vladislav Iagello iar printr-un act semnat la 17 martie 1390, domnul muntean se apropie şi de suveranul ungur Sigismund.

După cucerirea Bulgariei, care are loc în 1393, Baiazid decide să întreprindă o expediţie împotriva lui Mircea. Oastea turceasca asediază şi cucereşte mai întâi Silistra, de pe malul drept al Dunării, traversează fluviul, ocupa Turnu şi înaintează spre Argeş. Alături de sultan se aflau vasalii sârbi Marco Cralievici şi Constantin Dragasevici. **Lupta s-a dat la Rovine, pe malul unui râu încă necunoscut, în ziua de 10 octombrie 1394. Bătălia a fost crunta şi sângeroasă, ambele oştiri dând dovada de mare înverşunare şi ura în încrucişarea armelor. Deşi izvoarele sunt categorice în privinţa biruinţei lui Mircea asupra „păgânilor", ea nu a putut împiedica înaintarea armatei turceşti mult superioara numeric, aşa încât romanii s-au retras spre Argeş unde o nouă lupta a avut loc, de această dată defavorabila lui Mircea.** Tocmai din acest motiv sunt istorici care opinează ca, deşi bătălia de la Rovine este privita ca un episod de mare cutezanţă a romanilor de sub Mircea cel Bătrân, importanta sa nu s-a ridicat chiar la proporţiile atribuite în manualele de istorie. Cert este, însă, ca Mircea era primul european care înfrunta Imperiul Otoman şi care ieşea cu capul sus dintr-o asemenea înfruntare.

7) Atacul de noapte al lui Vlad Ţepeş: (17 iunie 1462)

Profitând de obiceiul turcilor de a nu duce războaie iarna, voievodul trece prin foc, sabie şi mai ales teapa, tot malul stâng al Dunării, de la Zimnicea în Delta. **Cronicarii de curte ai lui Vlad notează cu sfinţenie şi frica, recordurile personale ale domnitorului. La Oblucitia şi Nevoselo 1350 turci traşi în ţeapa, la Dirstor, Cartal şi Dripotrom 6840, Turtucaia 630, Giurgiu 6414, Rahova 1460, Novigrad şi Sistov 749 şi Marotiu cu doar 210 de turci de ambele sexe şi toate vârstele.** Începutul era cum nu se putea mai bun. Groaza turcilor ajunsese atât de mare încât paşalele şi dregătorii din Rumelia se întreceau în a mitui vizirii de la Stambul în speranţa ocupării unui post similar în Anatolia sau Armenia, doar – doar vor reuşi să scape de înfricoşată vecinătate a omului cu tepe.

Furia lui Mahomed nu întârzie să se arate. Într-un acces de groaza amestecată cu furie neputincioasa, suveranul turc ordona strângerea celei mai mari armate musulmane de până atunci. Pentru a-şi îmbărbăta încercaţii ieniceri care începuseră să simtă ameninţarea vârfului ascuţit al tepei, sultanul se decinde să părăsească Stambului şi să conducă personal campania de pedepsire şi lichidare a curajosului voievod. **Ordia cea grozava s-a pornit spre Valahia, conform cronicarului Chalcocondil, un număr de 250.000 de războinici mărşăluiau spre Dunăre. Numai corpul de elita al ienicerilor numără 25.000 de luptători. În faţa colosului musulman, Vlad cere ajutor regelui Matei Corvin, ajutor care nu a venit niciodată.** Raportul lui Balbi, ambasadorul veneţian la Stambul ne spune ca Vlad deţinea o armată de maxim 30.000 de soldaţi, în timp ce Petrus Thomasio scrie ca valahii aveau doar 22.000 de războinici. Pentru a zadarnici traversarea bătrânului fluviu de către turci, voievodul se foloseşte de o serie de tactici militare vizionare care apar în Europa de-abia în perioada moderna. Vlad intenţiona să-l prindă pe Mahomed în pădurile dese şi întunecate ale Teleormanului, unde odihneau cadavrele unor turci (de aici vine denumirea de Teleorman, derivate din turcescul Delii Orman-padure

nebuna).

Apogeul conflictului se petrece în noaptea 17 – 18 iunie 1462 undeva la mijlocul drumului între Nicolope şi Bucureşti. Atunci, **într-o demonstraţie de curaj unica în istoria omenirii (niciun alt lider militat înainte sau după el, nu s-a deghizat şi a atacat o tabără duşmană din interior), Vlad Ţepeş şi cei mai buni osteni se îmbraca în straie turceşti şi se infiltrează între otomani. Ţinta sa era cortul sultanului. În plina noapte, şocaţi şi buimaci, corpul spahiilor din Anatolia este măcelărit de valahi, marii viziri Mahmud şi Isac fiind ucişi în lupta. Din nefericire, sultanul turc nu dormea în cortul cel mare, valahii în frunte cu Ţepeş scăpând ocazia de a-l ucide pe Mahomed Fatih.** Ostenii lui Vlad se retrag în viteza, iar dimineaţa avea să arate proporţiile dezastrului. Imensa armata era în agonie. Vlad continua sa hartuiască armata turca. În lupta finala de la Chilia domnitorul zdrobeşte un întreg corp de armata turc, pierderile otomanilor atingând numărul de 50.000 de oameni. În fruntea unei armate distruse, în rândurile căreia foamea, setea şi bolile îşi luau tribut din ce în ce mai mare, sultanul hotărăşte să-şi salveze ostenii rămaşi, retrăgându-se pe Dunăre din oraşul Brăila. **Acoperit de ruşine, cu o armată bolnava şi înjumătăţita, Mahomed se întoarce în Adrianopol. Pentru a ascunde înfrângerea, cronicile albaneze afirmau ca sultanul a ordonat manifestări de veselie şi petreceri, pentru ca supuşii săi să creadă că s-a întors victorios.** În acelaşi timp, Vlad zdrobeşte armata fratelui sau Radu care se salvează prin fuga. 30.000 turci nu au acelaşi noroc…

6) Lupta de la Baia (14 – 15 decembrie 1467)

Lupta de la Baia dintre viitorii aliaţi în lupta împotriva Imperiului Otoman, Ştefan cel Mare şi Matei Corvin, are la baza conflictul dintre Aron Voda, ucigaşul domnitorului moldovean, refugiat la curtea regelui maghiar, şi dorinţa Ungariei de a impune pe tronul Moldovei un domnitor aservit intereselor sale. **Astfel, Matei Corvin ridica în 1467 o oaste de 40.000 de cavaleri, nu înainte de a potoli răscoală ţăranilor ardeleni de care Stefan nu era străin. La 11 noiembrie, ungurii se aflau deja la Braşov iar următoarea destinaţie era pasul Oituz, trecerea spre Moldova.** Bine întărit de către domnitorul muntean, pasul se dovedeşte o nuca tare pentru Matei Corvin, luptele surde din trecătoare dovedindu-se fatale pentru mulţi dintre ostaşii săi. Şi totuşi, regele ungur reuşeşte să treacă. La 19 noiembrie, târgul Trotusului este devastat. Nu sunt cruţaţi nici măcar copiii şi preoţii. Urmează Bacăul, Romanul şi se părea ca armata lui Corvin avea să ia şi Suceava.

Anticipând următoare mişcare a ungurilor, la 15 decembrie 1467, Ştefan cel Mare, alături de 12.000 de osteni, asediază Romanul, locul de campare al armatei ungare, după ce incendiase oraşul din toate părţile. Luptele sunt extrem de violente, cu multe victime de ambele părţi. În zorii zilei, panicaţi, ungurii încep să se retragă în dezordine. Pana şi regele este purtat pe targa, rănit grav de o săgeată cu trei vârfuri şi de către o lance. Doar indecizia vornicului Isaia de a ataca acolo unde îi ordonase Stefan voievod face ca Matei Corvin să rămână necapturat şi să ajungă, alături de rămăşiţele armatei sale, în Ungaria. Dar nu era decât începutul. Dornic să arate ca Moldova nu mai este un loc deschis jefuitorilor, voievodul moldav pătrunde în anul 1468 în Ardeal, prădând şi pedepsind trupele ungureşti pentru necutezanta de a se fi opus moldovenilor. Nu era decât semnul ca pe tronul Moldovei urcase un principe demn de orice naţiune europeană şi ca nicio putere medievala nu avea să ia uşor mica naţiune romană din mâinile celui mai mare voievod al ei…

5) Bătălia de la Vaslui (10 ianuarie 1475)

Conştient ca atâta vreme cât pe tronul Ţării Româneşti se afla Radu cel Frumos, fratele lui Vlad Ţepeş, un domnitor vândut turcilor, pericolul otoman ar fi putut lovi Moldova din cel puţin două parţi. Nu rămânea decât ca Stefan să impună în Muntenia un domnitor supus cauzei creştine care să îl sprijine în lupta împotriva necredincioşilor. Astfel, au loc loc luptele cu Radu cel Frumos şi înscăunarea lui Laiota Basarab în anul 1471. Trădarea acestuia din urma duce la noi conflicte, conflicte în care se implica turcii lui Mahomed al II-lea. Înfrângerea acestora şi înscăunarea unui nou aliat al lui Stefan pe tronul Munteniei, Tepelus Voda, îl convinge pe sultan ca doar o acţiune în forţa poate opri ambiţiile în consecinţă, Mohamed al II-lea, cuceritorul Bizanţului, trimite o armată imensa, numărând circa 120.000 de oameni, în frunte cu Soliman Magnificul, să îi aducă mica provincie rebela sub veşnică ascultare.

Stefan, aflând de planurile turcilor, cere grabnic ajutor vecinilor creştini. Polonia trimite doar încurajări, în timp ce Matei Corvin nu trimite decât 1.800 de cavaleri. În grabă, din Ardeal, domnitorul strânge încă 5.000 de secui, alături de cei 40.000 de moldoveni, atât cât putuse aduna sub arme din mica tara a Moldovei. Urmând vechiul obicei, el pustieşte totul în calea atacatorilor, îngreunându-le acestora

avansul şi oferindu-şi timp pentru a alege locul ideal pentru bătălia ce avea să vină inevitabil. Iar locul îl găseşte în mlaştinile din jurul Vasluiului. **La 10 ianuarie 1475, Stefan îşi aduna oastea în negura dimineţii şi ataca frontal uriaşă oaste a turcilor. Încleştarea este una de o rara violenta dar, după ceasuri de lupta surda, moldovenii încep să bată în retragere. Este momentul în care însuşi voievodul se avântă în prima linie încurajându-şi oamenii şi dând turcilor lovitura de graţie.** La un semn al său, din spate, un detaşament ascuns în pădurile din apropiere, năvăleşte asupra otomanilor stranand o panica de nedescris. Turcii nu mai asculta de ofiţeri şi încep să se calce în picioare în speranţa deşartă de a scăpa cu viaţa. Totul se transforma în cel mai scurt timp într-o urmărire surda presărată cu zeci de mii de victime. Fugăriţi până la Dunăre, puţinii supravieţuitori îşi pierd viaţa în apele îngheţate ale Dunării. Fusese cea mai mare înfrângere a Islamului din fata unei armate creştine!

4) Bătălia de la Codrii Cosminului (26 octombrie 1497)

Răspunsul turcilor după înfrângerea dezastruoasa de la Vaslui nu s-a lăsat prea mult aşteptat. Mohamed venea el însuşi, în fruntea a 160.000 de soldaţi pentru a-l pedepsi pe îndrăzneţul Stefan. **Astfel are loc bătălia de la Pârâul Alb, acolo unde domnitorul moldav este înfrânt. Doar pentru scurt timp, căci el revine în fruntea unei noi armate şi îl împinge pe cuceritorul Bizanţului până la Dunăre. Acesta părăsea Moldova fără să fi cucerit un singur oraş, o singură cetate, asemenea unui învins…** Un alt atac turcesc îi ia Moldovei Chilia şi Cetatea Alba, poarta lui Stefan către răsărit şi către aurul neguţătorilor. Singura speranţă a domnitorului rămâne o alianţă militară cu Polonia, alianţa ce se încheie în anul 1485, în condiţii umilitoare pentru Stefan. În văzul tuturor, el a fost nevoit să îngenuncheze şi să jure credinţa mândrului Cazimir. Fusese doar o vanitate a polonezului pentru ca înţelegerea nu a fost respectata. Polonia nu a trimis lui Stefan decât 3.000 de soldaţi pentru recucerirea celor două cetăţi. Mai mult, **Cazimir încheie pacea cu sultanul, lăsându-l pe Stefan în voia sorţii. În plus, fiul defunctului Cazimir pătrunde în Moldova, la 9 august 1497, în fruntea a 100.000 de osteni. Pretextul? Recucerirea Chiliei şi a Cetăţii Albe. Adevăratul Motiv? Înscăunarea pe tronul Moldovei a fratelui sau Sigismund.**

Prima solie a lui Stefan este primită cu bunăvoinţă şi asigurata de bunele intenţii ale polonezilor. Ruta urmata era, însă, alta decât cea către Chilia. **Stefan înţelege planul lui Ioan Albert şi vede cum armata acestuia se îndreaptă către Suceava. Trimite o a doua solie şi abia când mesagerii săi sunt arestaţi înţelege planul ascuns al regelui vecin.** Grabnic, Ştefan cel Mare cere ajutorul turcilor şi ardelenilor. La 24 septembrie, polonezii declanşează asediul Sucevei, dar încercările lor sunt zadarnice. Cetatea era mult prea bine apărată ca să poată fi cucerita. Turcii trimit doar 2000 de oameni, în timp ce ardelenii se grăbesc prin pasul Oituz cu 12.000 de osteni. Afectaţi de lipsuri, polonezii ridica asediul şi par decişi să încheie pacea, dar aceasta nu se va mai face decât în condiţiile impuse de Stefan. Ioan Albert era nevoit să se întoarcă pe aceeaşi ruta secătuită de tactica pământului pârjolit, fără îngăduinţa de a jefui vreo aşezare de pe teritoriul Moldovei.

Demoralizaţi, polonezii pornesc pe drumul de întoarcere dar nici de această dată nu îţi ţin promisiunea. **Conştient de o nouă încălcare a tratatului de pace, Stefan îi urmăreşte pe atacatori cu circa 40.000 de osteni. În „apropiere de făgetul Cosminului", voievodul îi ajunge din urma pe polonezi şi ordona armatei sale să înconjoare pădurea. Copacii sunt tăiaţi şi lăsaţi doar atât cât să poată fi prăvăliţi şi, la 26 octombrie 1497, vârstnicul Stefan dădea încă odată atacul. Prinsă ca într-un cleşte, armata polona a fost distrusă, puţini fiind cei care au reuşist să fugă.** Urmărirea fugarilor continua pana la graniţa cu Polonia, lupte crâncene având loc la Lenţeşti şi apoi la Cernăuţi. Stefan îşi permite chiar să se lipsească de un corp de oaste pe care îl trimite să lupte împotriva unui detaşament de călăreţi mazuri veniţi în ajutorul polonilor. Şi din nou moldovenii ieşeau învingători. Polonia îşi lingea rănile deschise şi zecile de mii de morţi lăsaţi în pământul Moldovei. Suferise una dintre cele mai mari înfrângeri din istoria sa medievala.

3) Bătălia de la Călugăreni (23 august 1595)

Steagul luptei împotriva Imperiului Otoman a fost ridicat de Mihai Viteazul la 13 noiembrie 1594, la Bucureşti, printr-o răscoală împotriva celor două componente ale combinaţiei străine în capitala ţării: creditorii domneşti şi o mică oaste otomana. Urmează Giurgiul care este asediat, dar rezista în faţa armatei lui Mihai. În schimb, **La Hârşova, Silistra şi Târgul de Floci, turcii suferă înfrângeri zdrobitoare. În Moldova, Aron Voda macelerea pe toţi otomanii din Iaşi şi dădea semnul unei răscoale generale în cele două tari romane.** Din Istanbul pornea, însă, temutul ordin. O armată de circa 40.000 de oameni, în frunte cu Ferhat Pasa, porneşte către Muntenia. Mihai trebuia dat ca exemplu în faţa celor care mai aveau idei de rebeliune. Sultanul se răzgândeşte inexplicabil şi îl înlocuieşte pe încercatul general cu vizirul Sinan Pasa chiar înainte de a trece Dunărea. Între timp, Mihai nu reuşeşte să strângă mai mult de 8.000 – 14.000 de osteni, cărora li se adăugă un contingent de 2000 de unguri şi circa 200 de cazaci. Se părea ca totul se va sfârşi într-o baie de sânge pentru valahi.

La 13/23 august 1595, la Călugăreni, lângă Giurgiu, valahii îşi încep ofensiva. Primul lor atac are darul de a îi duce pana aproape de corturile turcilor, dar contraofensiva ienicerilor îi face să se retragă peste Nealjlov, lăsând în urma 11 tunuri. Ungurii nu iau parte la lupta, preferând să se folosească doar de artilerie împotriva trupelor ce înaintau ameninţător. Este momentul în care Mihai alege să pună totul în joc. În fruntea ostaşilor rămaşi el se regrupează şi porneşte un contraatac fulgerător. Doi paşi sunt ucişi chiar de către domnitor, în timp ce detaşamentul unguresc decide, în final, să lovească din flanc. Cazacii şi un mic grup de ardeleni, după ce învăluiseră armata turceasca, ataca din spate creând un haos general printre turci. Totul se transforma într-o retragere dezorganizata, însuşi Sinan fiind la un pas de a-şi pierde viaţa în tumultul de oameni şi animale. 3.000 de turci pier în lupta, iar romanii reuşesc să recucerească tunurile pierdute. **Turcii erau, însă, mult prea mulţi. Întăririle se aflau pe drum iar spionii lui Mihai îl avertizaseră deja de iminenta sosirii lor.** Pierderile în rândul armatei muntene erau uriaşe, astfel ca domnitorul alege să se retragă în Transilvania, lăsând liber invaziei otomane. La fel ca la Rovine, victoria pe câmpul de luptă rămăsese a romanilor, turcii fiind, însă, cei care ocupau Muntenia.

2) Bătălia de la Şelimbăr (28 octombrie 1599)

Chiar dacă alianţa din 27 mai 1595 a voievodului Mihai cu Sigismund Báthory era clara, între cei doi relaţiile s-au deteriorat an de an. În 1597 se produseseră schimbări însemnate în Transilvania**. În baza unui tratat bilateral, Sigismund Báthory ceda împăratului Rudolf al II-lea Transilvania în schimbul ducatelor Opole şi Ratibor din Silezia. Locul sau era luat de cardinalul Andrei Báthory, un susţinător deschis al polonezilor şi al păcii cu turcii.** Susţinut de Rudolf al II-lea şi de generalul acestuia, albanezul Giorgio Basta, Mihai primeşte acceptul de a lupta împotriva lui Andrei Báthory cel care, aşa cum se temuse domnul muntean, încheiase pacea cu turcii.

La 5 octombrie 1599, Mihai pătrunde în Ardeal prin pasul Buzăului. În acelaşi timp, pe Olt, o alta armata munteana condusa de fraţii Buzeşti şi Baba Novac, venea în ajutorul domnitorului. Joncţiunea s-a făcut la 16 octombrie în satul Şelimbăr, iar armata lui Mihai, mare parte formată din mercenari, secui, valahi şi haiduci balcanici număra aproape 20.000 de oameni. Andrei Báthory îi opunea un număr egal de ostaşi. Primul atac este dat de neobositul Baba Novac, urmat imediat de un contraatac al armatei cardinalului. Valahii se repliază şi ataca din nou, dar sunt respinşi pentru a doua oară şi se părea că vor pierde bătălia. Este momentul în care Mihai, la fel ca în bătălia de la Călugăreni, intra personal în lupta, în fruntea propriei armate, moment care decide sortii bătăliei, transformând înfrângerea iminenta într-o victorie răsunătoare. Andrei Bathrory alege să fugă dar este prins de secui şi decapitat în coliba unui tăietor de lemne. Capul sau avea să fie adus lui Mihai în suspinele sotiei sale, doamna Stanca. **La 1 noiembrie 1599, Mihai pătrundea în Alba Iulia asemenea unui mare învingător. Ardealul se afla la picioarele sale. Nu mai rămânea decât Moldova pentru ca Dacia să fie refăcută, şi nu formal, ci prin forţa armelor.**

1) Războiul de independenta (1877 – 1878)

La 4 aprilie 1877, România şi Rusia semnau convenţia prin care se permitea trupelor ruseşti să pătrundă în Balcani spre viitorul teatru de război cu Imperiul Otoman, cu menţiunea speciala prin care Tarul se obliga să respecte drepturile statului roman, şi să menţină şi să apere integritatea teritoriala a României. **La 12 aprilie 1877, ţarul Alexandru al II-lea declara război Turciei după ce, cu două zile în urmă, la 10 aprilie 1877, Bucureştiul întrerupsese orice relaţie diplomatica cu înalta Poarta, acţiune care se soldează cu puternice represalii otomane asupra localităţilor româneşti Giurgiu, Oltenița, Corabia, Bechet şi Islaz.** Drept răspuns, armata romană deschide focul de artilerie asupra Vidinului de la Calafat, la 28 aprilie 1877, iar la 10 mai, în acelaşi an, era proclamata – la Bucureşti – independenta României.

Războiul ruso-turc începe dezastruos pentru armata ţaristă. Primul atac asupra Plevnei are loc la 8 iulie 1877, însă eşuează lamentabil, aducând pierderi grele trupelor comandate de Marele Duce Nicolae. Zece zile mai târziu, cel de al doilea atac suferă aceeaşi soarta. Este momentul în care Ducele Nicolae îi scrie în disperare de cauza domnitorului Carol I s-a trimită trupele româneşti peste Dunăre. La 20 august 1877, armata romană comandata de Domnitorul Carol I trecea pe podul de la Corabia şi înaintă victorios spre ceea ce avea să fie cea mai grea lovitura pentru Imperiul Otoman, cucerirea Plevnei. De altfel, numărul ostaşilor romani căzuţi în sângerosul asediu asupra Plevnei este considerat cel mai mare din întregul război care a avut loc între 1877 – 1878. Înconjurat, rănit la picior de un şrapnel, Osman Pasa, generalul turc aflat la conducerea trupelor otomane, se preda necondiţionat şi îi înmână sabia sa ofiţerului roman Mihail Cerchez, gest refuzat de acesta pana la venirea lui Carol I.

Ceea ce a urmat este istorie. Griviţa I şi II, Rahova, Smârdan, Vidinul şi celelalte fortificaţii turceşti din Bulgaria au căzut rând pe rând în faţa armatei ruso-romane comandate ireproşabil de Carol I. În semn de omagiu, abnegaţia principelui avea să rămână imortalizata peste timp de marele poet George Coşbuc: ***„Domnitorul a plecat la tabăra îndată ce s-a auzit ca ruşilor le merge rău cu războiul şi ca li s-a pus Osman Pasa de-a curmezişul în drum. La tabăra de la Calafat a plecat Domnul cam pe la începutul lui iulie şi a stat acolo vreo şase săptămâni. Nu s-a mai întors acasă, după căderea Plevnei, El a fost între ostenii săi şi a îndurat neajunsurile şi greutăţile războiului douăzeci şi şase de săptămâni, fără întrerupere. Mai bine de jumătate de an a zăbovit pe câmpiile de lupta, bătut de ploi şi de vânturi, şi primejduindu-şi viaţa pentru binele ţării".***

După victorie, Carol s-a încoronat rege (în 1881), punându-şi pe frunte coroana de oţel turnata din metalul unuia dintre tunurile turceşti capturate la Griviţa la 30 august 1877. A adăugat României Dobrogea în 1878 şi Cadrilaterul în 1913. Astfel, Carol I sadea seminţele reîntregirii ţării. A fost însă rândul lui Ferdinand I, nepotul său, să împlinească destinul naţional al României, prin Marea Unire de la 1918.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * * *

04 decembrie 2009

Baba Novac – mana dreapta a Viteazului

Foto (3)

În zilele apogeului său, temutul Imperiu Otoman dispunea de o forţă militară care zdrobea fără drept de apel orice armata europeană. Frica şi groaza semănate de turci au dat de fapt un imbold fără precedent dezvoltării diplomaţiei în Europa acelor timpuri. Sigurul conducător de oşti care înfrunta cu vitejie şi succes puhoiul otoman din secolul 16 a fost Mihai Viteazul. Iar cel mai destoinic general al său a fost un bătrân haiduc sârb care l-a urmat pe Viteaz deopotrivă în moarte, legende şi inimile oamenilor.

Încă din decursul anilor săi de tinereţe Mihai Viteazul avusese de nenumărate ori ocazia să cunoască starea de spirit a supuşilor creştini din provinciile Imperiului Otoman. **Căderea sub dominaţie turceasca a popoarelor din Balcani alături de transformarea acestei regiuni în villayet-uri coincidea cu instalarea de către turci a unui regim de opresiune caracterizat prin biruri aspre, jafuri şi toată seria de violente imaginate.** Lipsite de posibilităţile organizării unor armate regulate, popoarele din sudul Dunării au apelat la haiducie drept singura forma de lupta care le era la îndemână. Haiducia în Balcani a apărut sub forma unui fenomen social generalizat în Serbia, Bulgaria, Macedonia şi nordul Greciei, pentru a înflori mai apoi şi în ţările române. Spontana la început, mişcarea haiducească din Balcani avea să cresca în intensitate de-a lungul secolului 16, pentru a se constitui într-o adevărată rezistenta armata cu caracter popular. **Haiducia a fost cea mai activă şi eficace forma de lupta, care a reuşit să menţină în conştiinţa maselor populare cutuma răzbunării, cea care a devenit în Balcani o adevărată tradiţie, precum şi speranţa în libertate alături de redobândirea independentei propriilor state.**

Aceste detaşamente de haiduci cuprindeau în rândurile lor o serie de războinici experimentaţi, duri, mânaţi în lupta de o ura fără margini împotriva cotropitorilor turci. Însufleţiţi de victoriile în serie ale lui Mihai Viteazul, grupările haiducilor cunosc un reviriment fără precedent. Organizaţi în cete mici de 15 – 30 călăreţi, ei atacau şi se ascundeau mai uşor. Fiecare ceata avea propriul steag şi era condusa de cel mai experimentat războinic. **Câteodată cetele se uneau în detaşamente mari şi atacau chiar oraşe şi cetăţi, cum au făcut deseori în timpul domniei lui Mihai. Exista unele documente în acest sens care certifica faptul ca numeroase solii ale balcanicilor sosite la Curtea Domneasca de la Târgovişte arătau domnitorului roman ca dacă el ar trece Dunărea, „sârbii, bulgarii şi albanezii, care sunt de aceeaşi religie cu dansul, s-ar uni bucuroşi cu el”.**

Era, deci, firesc ca acţiunile lui Mihai Viteazul în politica sa externa sa acorde o atenţie stăruitoare problemelor din sud-estul Europei. Tot firesc era ca popoarele balcanice strivite de sistemul paşalâcurilor să vadă în victoriile de răsunet ale voievodului valah o excelentă ocazie de a da la rândul lor lovituri aprige Imperiului Otoman.

Baba Novac – General la 80 de ani

Despre acest erou legendar avem puţine însemnări, cu precădere cele privitoare la începutul activităţii sale. Potrivit documentelor cronicarului Szamosközy (Ioachim Crăciun, Cronicarul Samoszkozy şi însemnările lui privitoare la romani (1566 – 1608), Cluj, 1928), Baba Novac s-a născut în satul Poreci, situat pe o insulă a Dunării, în imediata apropierea a cetăţii Semedria din Serbia, în jurul anului 1520. **Viaţa şi faptele lui Baba Novac se pot împărţi în trei mari perioade distincte: copilăria în satul de pe malurile Dunării, haiducia din Balcani şi perioada trăită în oastea Ţării Româneşti**. În satul Poreci cunoaşte de mic copil, umilinţele, cruzimea şi nedreptatea unor stăpânitori străini. Se pare că a învăţat puţina carte în chiliile mănăstirilor din apropiere, odată ce ştia sa citească şi să scrie în slavona. Tânărul Novac devine astfel şi un luptător spiritual, un adevărat apărător ai dreptei credinţe ortodoxe în faţa turcilor care-i forţau sau mituiau pe locuitorii din Balcani să treacă la Islam. Aceasta rezulta şi din faptul că l-a avut alături de-a lungul întregii sale vieţi, pe preotul Sasca, cu care de altfel a împărţit tragicul sau destin.

Arta mânuirii armelor a învăţat-o de mic copil, în anturajul unui războinic sârb, căpetenie a unui grup de răzvrătiţi locali. Pe lângă abilitatea sa în lupta, izvoarele vremii notează ca Baba Novac era un munte de om, de o statură impozantă, care se folosea de forţă sa fizica neobişnuită pentru a băga spaima în duşmani pe câmpul de luptă. **Forţa sa herculeana, alături de vitalitatea sa neobişnuită explica faptul ca la vârsta de 80 de ani încă se afla în şaua calului şi participa în lupta înarmat cu sabie şi secure. Mintea sa era întotdeauna limpede, în ciuda anilor înaintaţi, Baba Novac fiind căpitan al**

unui grup ce însuma 5.000 – 8.000 haiduci. În armata voievodului Mihai, avea rangul de general alături de fraţii Preda şi Stroe Buzescu, banul Mihalcea, banul Manta şi banul Udrea.

Din cauza sărăciei şi a dărilor pe care nu le putea plăti, precum şi datorită faptului că a muncit din greu timp de 3 ani la ridicarea cetăţii Semendria fără a fi plătit, Novac se gândeşte la pribegie… **Baladele populare ne spun ca unul dintre motivele care l-au determintat în tinereţe pe Baba Novac să devină haiduc, este faptul că era recunoscut drept un bărbat dintr-o bucata care nu „scotea căciula în faţa nimănui". Autorităţile turceşti au trimis un grup de 10 ieniceri care l-au prins şi l-au bătut crunt pana când Novac, într-un acces de disperare, s-a ridicat şi s-a repezit asupra torţionarilor săi pe care i-a învins fără drept de apel.** Pe căpetenia grupului a ucis-o izbind-o repetat de pământ pana când i-a sfărâmat oasele. După o asemenea fapta, tânărul Novac se refugiază pe Valea Timocului unde organizează o bandă de haiduci alcătuită din romanii timoceni, sârbi şi bulgari. Aflat la conducerea acestei cete de luptători dornici de răzbunare, Baba Novac zdrobeşte pe turci la Cladova, cetatea timoceana Florentin şi la Vidin.

O mare parte a activităţii sale o desfăşoară în vilayetul Bosnia, pe muntele verde al României (U zelenoj gori Romaniji). B.P. Haşdeu arata ca „Pe blestematul munte România, Baba Novac a petrecut vreo

40 sau 50 de ani, către care adăugându-se alţi vreo 20 sau 30 din viaţa sa de la Poreci, rezulta ca Baba Novac era octogenar, când victoriile lui Mihai Viteazul, au deşteptat speranţa în sufletul său, chemându-l din codrii Bosniei spre un alt camp de lupta, într-o alta Românie" După câţiva ani de lupte în Bosnia, răstimp în care face multe zile negre turcilor, Baba Novac este prins de aceştia. **Impresionaţi de curajul şi de forţă sa, turcii ajung să-i propună să-l facă aga la Istanbul, lăsându-i şi privilegiul de a-şi păstra credinţa ortodoxă. Sârb adevărat pana în măduva oaselor, Novac refuza şi alege închisoarea, ocazie cu care învaţă să vorbească turceşte şi greceşte.** Evadează după doi ani de captivitate şi revine în părţile Bosniei unde se reapuca de haiducie.

„Pe unde Novac mergea/Aşa turcii jos pica/Cum pica vara iarba/Când o atingi cu coasa".

În aceeaşi perioadă, în Balcani, îşi desfăşura activitatea un alt căpitan de haiduci. Originar din Dalmaţia, raguzan după neam, haiducul Deli Marcu conducea la rându-i un grup de 1.500 de luptători. Între cei doi eroi se va lega o strânsă prietenie şi vor lupta împreună pe multe câmpuri de bătălie sub comanda lui Mihai Viteazul. Vestea ca domnitorul Valahiei, Mihai, a întors armele contra Semilunii, a ajuns imediat la urechile celor doi războinici. Prima întâlnire dintre aceşti eroi are loc undeva în zona Varsetului unde, la ora prânzului, Mihai Viteazul însoţit de căpitanii Ghetea, Răcea, Vasile Mârza, Simion şi Patru din Copăceni, este întâmpinat cu bucurie de căpeteniile sârbeşti banul Sava, căpitanul Dochian, cneazul Dusan şi haiducul Baba Novac. Mihai cunoscuse dârzenia răsculaţilor sârbi. După echipamentul de lupta, calitatea armelor şi experienţa de lupta, domnul roman îşi dăduse seama că sârbii sunt soldaţi excelenţi. „Ne sunt fraţi şi pot apăra tara din coasta, pot scufunda corăbiile turceşti care vin pe Dunăre, pot hartui drumurile Balcanilor", explica Mihai Viteazul căpitanului Vasile Mârza.

La sfârşitul adunării, voievodul Mihai a primit jurământul de credinţă din partea tuturor conducătorilor răscoalei antiotomane a sârbilor. Sub pânza cortului, războinicii sârbi şi-au scos săbiile la picioarele voievodului. Adânc mişcat, Mihai îşi scoate sabia aşezând-o deasupra paloşelor sârbeşti. Jurământul este întărit de episcopul Teoharie al Varsetului. **Baba Novac a fost puternic impresionat de personalitatea lui Mihai Viteazul. Bătrânul sârb l-a iubit şi preţuit toată viaţa pe ilustrul conducător roman. La un moment dat, garda personală a Viteazului era alcătuită din haiducii sârbi ai lui Novac.** Conform izvoarelor, sigurul regret al lui Baba Novac era legat de vârsta sa, haiducul octogenar mărturisind de nenumărate ori ca şi-ar fi dorit să-l fi întâlnit pe Viteaz când era mai tânăr… **Dintre toţi căpitanii străini care serviseră în armata lui Mihai Viteazul, figura lui Baba Novac se detaşează net. Dacă scoţianul John Smith, albanezul aga Lecca, polonezul Valentin Walawski şi secuii Moise Szekely şi Albert Kiraly nu erau, în fond, decât nişte mercenari, lefegii interesaţi doar de banii domnitorului, Baba Novac este singurul căpitan ne-roman care a rămas alături de Viteaz fără bani, animat doar de preţuirea fata de domnitor şi de lupta împotriva duşmanilor acestuia.**

În toate marile batalii ale Viteazului, braţul lui Baba Novac era în toiul luptei. Niciodată nu s-a lăsat impresionat de superioritatea numerică a duşmanului. Ataca cetatea Plevnei alături de doar 1200 haiduci. Cu acesta ocazie reuşeşte să ia mulţi prizonieri, printre care sotia şi cei doi copii al bogatului pasa Mohamed Mihailoglu. „Ţinută cu omenie şi nesiluita de haiduci" cum spune cronicarul Balthasar Walther – turcoaica şi copiii săi sunt răscumpăraţi de otomani contra sumei de 500.000 galbeni. În primăvara anului 1595, în fruntea a doar 600 – 700 haiduci, Baba Novac trece Dunărea şi mărşăluieşte până în Munţii Sarplanina, unde aşteaptă oastea condusa de Hasan Pasa care traversa munţii pentru a face joncţiunea cu armata sultanului lângă Sofia. Într-o amabuscada, Baba Novac ataca şi distruge întreaga armata turcesca luându-i acesteia toţi caii, cămilele, tunurile şi o mare suma de bani. Majoritatea turcilor sunt ucişi în munţi.

Episodul victoriei de la Şelimbăr se lega de Baba Novac. Haiducul sârb nu mai suporta tratativele episcopului Malaspina, sol al lui Andrei Báthory şi ataca prin surprindere. **În cele trei momente hotărâtoare de la Şelimbăr, mana dreapta a domnitorului a fost Baba Novac. Aflat în linia întâi, s-a bătut şi a învins toţi căpitanii de oaste ai armatei ungurilor. Stefan Lazăr, Peter Huszar, Stefan Csaki, Moise Szekely şi Gaspar Kornis sunt umiliţi de bătrânul de peste 80 de ani**. Armurile învinşilor sunt depuse personal de Novac la picioarele lui Mihai Viteazul. În anul 1600, timiş de Mihai în Banat, Baba iese victorios într-o serie de lupte. Ajuns în Moldova, în urmărirea lui Ieremia Movila, ocupa aceasta provincie românească şi cucereşte Iaşul. Lupta neobosit până în Hotin şi Oameniţa. Alături de

Mihai, la Călugăreni, repurtează o victorie istorica. La Naieni, lângă Ploieşti se lupta cu polonezii. Luptele de la Sărată şi Bucov îl au din nou în prim plan.

Nedreapta moarte a unui erou

În timp ce Mihai Viteazul se afla la Viena, în ianuarie 1601, nobilii unguri din Transilvania pregătesc o răscoală. Astfel, conducătorul nemeşilor maghiari, căpitanul Stefan Csaki, duşman personal al lui Baba Novac, trimite un corp de oaste să atace prin surprindere tabăra lui haiducului la Lipov, în Banat. În acesta mişcare, Csaki urmăreşte să se răzbune personal pe bătrânul sârb pentru înfrângerea de la Şelimbăr în timp ce nobilimea ungurească urmăreşte să-l lipsească pe Mihai de cel mai capabil general al său. În urma unui simulacru de proces, **Baba Novac şi preotul Sasca sunt învinuiţi de colaborare cu turcii (!) şi condamnaţi la moarte**. Sadismul nobililor unguri iese încă o dată la ivela pe data de 5 februarie 1601, când Baba Novac şi prietenul sau de o viaţă, preotul Sasca, sunt aduşi în piaţa din mijlocul cetăţii Clujului, actuala Piaţa Unirii din Cluj Napoca. Călăii primesc ordinul de a face supliciul bătrânului haiduc cât mai îndelungat şi dureros, pentru ca nemeşii să se poată delecta mai mult timp cu chinurile luptătorului pe care l-au urat cu o dementa neomenească.

La ora 10 dimineaţa, Baba Novac este adus în lanţuri pe platforma de execuţie. Călăii au început cumplita execuţie prin jupuirea de piele a celor doi eroi. Baba Novac este legat, apoi, de două grinzi şi spânzurat deasupra unui rug, călăii aruncând din când în cu apa peste el pentru a-i prelungi chinurile. La fel ca Horea, eroul moţilor din Apuseni care avea să sfârşească torturat de nemeşi, Baba Novac nu scoate niciun ţipăt sau vaiet de durere. Impresionat de cruzimea torturii cât şi de bravura cu care înfrunta chinurile cumplite bătrânul trecut de 80 de ani, cronicarul italian Ciro Spontoni consemnează ca supliciul şi moartea lui Baba Novac au durat o oră şi jumătate… Sadismul nobililor maghiari nu se opreşte aici. Csaki ordona tragerea în teapa a trupurilor lipsite de viaţă ale celor doi, după care aceiaşi nobili se pun pe un ospăţ urmat de o beţie. A doua zi compun o poezie intitulată „Când a răbdat Baba de frig în gerul iernii", în care comentează batjocoritor modul în care corbii au mâncat din cadavrul lui Novac…

Cronica administrativa a oraşului Cluj, consemnează la rându-i ca: *„Am dat ţiganilor pentru că au schingiuit, au torturat, au fript şi au tras în ţeapa pe Baba Novac şi pe preot, celor doi calai, 3 florini. Am plătit lui Luca Aksi pentru ca a cioplit teapa pentru Baba Novac, 20 de florini".*

După victoria de la Guraslau, Mihai Viteazul este din nou stăpân pe Transilvania şi Tara Românească. Primul întregitor de tara poposeşte la Cluj la începutul lunii august 1601. Ungurii din Cluj se supun pe loc armatei lui Mihai, o parte din nobilii vinovaţi de moartea lui Novac reuşind să fugă la timp, iar ceilalţi devin linguşitori şi se înghesuie să jure credinţa noului stăpân al Transilvaniei. Mihai oficiază o comemorare solemna, urmată de o pomana în amintirea eroului sârb. **Pe Bastionul Croitorilor din Cluj, Mihai Viteazul arborează toate steagurile câştigate în lupta de Baba Novac. Vestea morţii sale îngrozitoare i-a impresionat pana şi pe turci, sultanul Mehmet al III-lea apreciind într-o notă personala ca sfârşitul unui astfel de războinic trebuia să fie pe câmpul de luptă, nu schingiuit de**

alţi ghiauri laşi... Pe teritoriul moşiei dăruite fiilor săi de către Mihai Viteazul, se înalţa astăzi cartierul craiovean Brazda lui Novac.

Bătrânul şi legendele

„Baba Novac/ Sare Dunărea-n ciomag/ Dincolo la Calafat/ Unde zace un turc legat/ Şi-altu-n talpa alinat".

Oamenii din trecut nu au uitat lupta şi sacrificiul haiducului sârbo-valah pentru libertate. Baba Novac a intrat în legendele şi inima popoarelor creştine din Balcani şi nordul Dunării fiind, de altfel, unul dintre puţinii eroi despre care s-au scris balade şi cântece încă de pe vremea când era în viaţă. **Parca pentru a pecetlui prietenia istorica şi frăţia de credinţă care-i leagă pe sârbi de romani, în Serbia zilelor noastre, Baba Novac este unul dintre cei mai slăviţi eroi naţionali alături de Milos Obilic, Marko Kraljević, Lazăr Hrebeljanovic şi alţi luptători ai panteonului războinic sârb.** În baladele sârbeşti, Baba Novac, numit Străină Novac, este deseori descris în compania fiului sau cel mare, Gruia. Deopotrivă în baladele sârbeşti şi româneşti este relatat episodul căderii în prizonierat al lui Gruia, cel care este întemniţat de turci la Istanbul. Bătrânul Novac purcede spre eliberarea fiului sau pe care reuşeşte să-l facă scăpat din închisoarea oraşului folosindu-se de diverse videşuguri. În timpul evadării ei sunt surprinşi de gardienii închisorii şi după o luptă scurta în chiar inima Imperiului Otoman, cei doi Novaci, tata şi fiu, reuşesc să fugă cu bine în Ţara Românească.

Figura eroica a haiducului a ajuns la asemenea dimensiuni în folclorul romanesc încât se cunosc pana în prezent nu mai puţin de 101 cântece vechi despre Novăceşti! Numărându-se printre cele mai impresionate balade populare româneşti, ciclul epiconarativ al Novăceştilor a apărut ca un răspuns al valahilor împotriva expansiunii puterii otomane şi a asupririi aduse de aceştia. În unele cântece bătrâneşti acţiunile Novăceştilor se petrec în Câmpia Dunării, Banat, Oltenia sau Tara Hategului. În aproape toate baladele sârbeşti despre Novac şi fiul sau Gruia, aceştia apar din nou alături de Muntele Romanija ceea ce, conform lingvistului croat Petar Skok, ar avea legătură cu numele etnic al megleno-romanilor şi istro-romanilor din Bosnia. În universul epic bulgar, Baba Novac nu apare niciodată singur ci alături de alte personaje, cu precădere haiduci naţionali bulgari. Sub numele de Stări Novac, Debel Novac şi Hajdut Novac, bătrânul vultur al Balcanilor omoară orice turc ieşit în cale şi eliberează sate întregi de ţărani bulgari.

Eroii creştini din aceasta parte a lumii au un statut apropiat sfinţilor, sfinţi de care îi apropie jertfa lor mucenicească pentru credinţa ortodoxă alături de lupta împotriva păgânilor turci. Indiferent de numele ce i s-a atribuit, Baba Novac este patronul spiritual a generaţii întregi de haiduci balcanici care se vor naşte în viitor pe aceste meleaguri, precum şi părintele cel mai îndrăzneţ şi iubit al ţăranilor asupriţi din Balcani. **Nu trebuie decât să aruncăm o privire asupra toponimiei localităţilor din România, Serbia, Muntenegru, Bulgaria, Bosnia-Herţegovina, Grecia pentru a descoperi sute de oraşe şi sate care-i poartă numele.** Romanii de odinioară l-au cinstit nu doar în balade şi amintiri pe marele erou. Multe aşezări din ţara noastră poartă numele haiducului, precum Baba Novac din Satu Mare, comunele Baba din judeţele Alba, respectiv Maramureş, Novac (Dolj), Novaci (Ilfov, Gorj), Novăceşti (Alba, Prahova, Satu-Mare), precum multe alte sate numite Novac şi Novăceşti risipite în toată tara. În istoricul oraşului Novaci din Judeţul Gorj, este notat faptul ca în aceste locuri a poposit o bucată de vreme, Baba Novac împreună cu 5.000 de haiduci sârbi, atunci când a luptat sub steagul Ţării Româneşti. Într-o lume care-şi pierde în viteza valorile, cultura, istoria şi identitatea, eroul octogenar rămâne încă printre noi pentru a ne aduce aminte lecţia uitata a vitejiei, a sacrificiului, a dragostei de tara şi credinţa...

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ***

05 decembrie 2009

Blestemul domniilor fanariote

Foto (10)

Bacşiş, robie, bir, mazilire, corupţie, peşcheş, laşitate, caftan, abuz, ciubuc, halal, complot, aga, jaf, lefegiu, liguseala, alai, lulea, anteriu, trândăvie, cămătărie, mojicie, calicie, samavolnicie, vizir, caimacam, politichie, tâlhărie, capuchehaie, viclenie, pricopsire, firman, lichea, başbuzuc, capudan, buluc, bairam, mahala, calabalâc, protipendada, taifas, cardăşie, agie, taclale. Şi cu voia dumneavoastră... geamparale şi manele! Toate de mai sus s-au năpustit cu urgie peste Moldova şi Valahia secolelor trecute, contribuind cu vârf şi îndesat la o decădere spirituala şi materiala fără precedent în istoria romanilor. Făptaşii? Imperiul Otoman, evident, alături de hulpavii reprezentaţi ai unor familii greceşti din Stambulul de odinioară...

Întrebare: – Ce iese din încrucişarea dintre un om şi o căpuşă?

Răspuns: – Un fanariot...

Cartierul Fener (Fanări în greaca...) din Istanbulul de astăzi a dat Turciei moderne una dintre cele mai iubite echipe de fotbal din acesta tara. Acum peste 300 de ani, din exact acelaşi loc, adevărate dinastii de dăunători şi-au întins aripile în zbor pentru a parazita, la propriu şi figurat, două tari mici, dar viteze care se chinuiau să supravieţuiască înconjurate de duşmani puternici şi lacomi, undeva la o răspântie de imperii din estul Europei. **Oricât de incredibil pare, însăşi civilizaţia, cultura, fiinţă naţională, caracterul, viaţa şi chiar genetica romanilor din acea perioadă au fost afectat iremediabil de invazia acestor trântori umani. Nu o spune doar autorul acestui articol, ci şi o ilustra suita de cercetători şi istorici care au analizat în detaliu toate aspectele fenomenului istoric reprezentat de fanarioţi.** Revenind la cartierul de pe malul drept al Bosforului, în aste locuri rău famate apare o specie noua de om care a dus al perfecţiune concepte negative precum avariţia, parvenirea, ticăloşia sau trădarea...

Mihail Sutu

După cutremurul creat de căderea Constantinopolului, o serie de famili greceşti nobiliare, şi-au revenit foarte repede, ba chiar au căutat să profite din plin de noua schimbare politico-sociala care lovise şubredul Imperiu Bizantin. Scormonind prin istorie, apar numeroase mărturii conform cărora, grecii din capitala Bizanţului nu aveau o reputaţie foarte buna nici măcar în ochii semenilor lor. Odată cu stăpânirea turceasca, sultanii au realizat dezamăgiţi ca proprii cetăţeni turci nu ştiau să facă nimic altceva decât să ducă războaie. **Abili şi atenţi, grecii din Fanar au mirosit repede ocazia apărută. S-au făcut rapid evidenţiaţi în rândul noii stăpâniri, deoarece aveau deja experienţa seculara a conducerii unui stat. Negustori, bancheri şi cămătari iscusiţi, au pus din nou mana pe aparatul administrativ în care se împotmoliseră cuceritorii. otomani.** Ca şi cum nu ar fi fost îndeajuns, înspre clădirile înghesuite ale metropolei urmau să curgă şiruri, şiruri de afacerişti, carierişti, fripturişti, profitori şi aventurieri de pe tot necuprinsul Imperiului Otoman. Influenta lor a devenit între timp atât de mare, încât la apogeu îşi permiteau chiar să facă legea în administraţia Patriarhiei. Istoricii greci sunt de părere ca inclusiv fiinţă naţională a Greciei a fost lovita de fanarioţi, deoarece deveniseră peste noapte elita unui popor care trăia la rândul sau sub crunta asuprire turceasca. Grecii acuza pe bună dreptate clasa fanariota de subordonarea şi diluarea identităţii naţionale pentru asigurarea unor interese materiale.

Grigorascu Ghica

Pentru noi romanii, la fel ca pentru greci, albanezi, sârbi, bosniaci sau bulgari, fanarioţii au întrupat, la propriu, esenţa corupţiei, trădării şi perfidiei politice. Răul nu a fost doar acesta. Deoarece au stăpânit îndelungat în ţara noastră şi în Balcani, au reuşit să infesteze comportamental elitele politice naţionale ale ţarilor pe care le parazitau. **Vechea elita conducătoare românească reprezentată de familiile boiereşti a fost iremedicabil afectata, valorile sale etico-tradiţionale de tip autentic romanesc bazate pe Legea Pământului şi Dreptul Cutumiar ţărănesc fiind, la rândul lor, pervertite şi influenţate de principii străine fiinţei naţionale româneşti.** Datorită aceloraşi fanarioţi, încă din acea perioadă imaginea romanilor a fost compromisa în ochii ţarilor europene. De fapt, dacă este să analizam serios fenomenul propagării în timp a unor trăsături negative în cadrul unei populaţii de oameni, nu trebuie să blamam atât de mult pentru starea României de astăzi, nici perioada comunista, nici pseudocapitalismul sălbatic în care ne împotmolim astăzi. Seminţele răului au fost aruncate atunci, în dezastruoasa şi decadenta perioada fanariota…

Grigore Matei Ghica

Dinastii de lăcuste umane

Istoriceşte vorbind, epoca fanariota a poluat ţările române începând cu anii 1711 în Moldova şi 1714 în Ţara Românească. De-abia în anul 1821, romanii au putut să răsufle oarecum uşuraţi, odată cu revenirea domnilor pământeni la conducerea celor două tari surori. Atenţia fanarioţilor în privinţa Ţarilor Romane a fost alimentată de la bun început de lăcomie. Lăcomie pura am putea spune deoarece, în perioada medievala, voievodatele româneşti erau deosebit de bogate şi prospere. **Primul domn roman care a intrat în contact cu fanarioţii a fost Mihai Viteazul. Întâmplarea este una de pomina. În faţa liotei chiraitoare a datornicilor şi strângătorilor de biruri din Fanar trimişi de sultan la Bucureşti, viteazul voievod aplica cea mai bună soluţie. Sub pretextul plătirii tuturor dobânzilor şi birurilor, plus promiterea unor dregătorii înalte, Mihai Voda le da lipitorilor greceşti drept punct de întâlnire o clădire unde reuşeşte să-i strângă pe toţi. Odată adunaţi, marele Mihai ordona ostaşilor să blocheze uşile şi ferestrele, după care da foc clădirii cu tot cu căpuşele din Fanar.**

Alexandru Sutu

Totuşi acest eficient episod de lichidare nu are darul să oprească invazia fanariota pe meleagurile noastre. Multe familii fanariote găsiseră pe meleagurile noastre condiţii mult mai favorabile pentru afaceri şi negoţ, comparativ cu cele din teritoriile de sub stăpânirea turcilor. Adevărata instaurarea a fanarioţilor a fost definitivata de nefericita inspiraţie a ultimilor domni pământeni, Constantin Brâncoveanu şi Dimitrie Cantemir, de a scăpa de jugul otoman cu ajutorul taratului Rusiei. **După eşecul Campaniei ruse de la Prut şi dezastrul bătăliei de la Stănileşti, înalta Poarta nu mai vrea să rişte domni romani în coasta sa şi, prin urmare, accepta mita şi peşcheşurile fanarioţilor care se întreceau să devină domni**. Mulţi dintre aceşti paraziţi penetraseră deja boierimea valaha sau moldovenească prin căsătorii şi alianţe de rudenie. Într-atât de râvnite erau voievodatele româneşti de către parveniţii din Bosfor încât, pe întreaga perioada fanariota, nu mai puţin de 31 de domni din 11 familii s-au înghesuit şi s-au luptat pe viaţă şi pe moarte pentru privilegiul de a se îmbogăţi pe spinarea romanilor. Dintre cele 11 familii, doar două au fost româneşti, Racoviţă şi Calmasul, devenită Callimachi prin grecizare. Alta familie negreaca a fost Ghica, la origine un clan albanez ai cărei membri au fost până la urmă romanizaţi. Restul familiilor erau de sorginte grecească, printre cele mai faimoase fiind grupările Caradja, Cantacuzino, Moruzi, Mavrocordat, Ipsilanti, Rosetti şi Sutu.

Nicolae Mavrogheni

Adevărul este ca regimul fanariot a fost mai mult unul politico-economic decât un regim eminamente etnic. Turcilor nu le pasa prea mult cine conducea bogatele state vasale româneşti, atâta timp cât din ele se scurgeau spre Stambul cât mai mulţi bani şi bogăţii naturale. Conştienţi de regulile jocului, fanarioţii s-au desăvârşit în arta intrigilor şi mituirii înalţilor funcţionari turci (sultanul, marii viziri, eunucii, dragomanii, paşalele, valide-hanuma, adică mama sultanului). **Domnitorii proaspăt numiţi de Stambul intrau în ţara cu o adevărată suita de rude, creditori, datornici şi prieteni, toţi aceştia sperând la rândul lor să se căpătuiască pe spinarea populaţiei băştinaşe. Veneau ca lăcustele! Numai Mihail Sutu a venit pe tronul Moldovei înconjurat de 80 de rude şi 800 de prieteni apropiaţi.** Avem de a face cu o adevărată măsură de prevedere luata de fanarioţii care se temeau să fie trădaţi de către boierii autohtoni. Aşa iau naştere pe meleagurile noastre hidrele protipendatei şi camarilei de mai târziu!

Atunci au luat naştere în ţara noastră nefastele şi ruşinoasele tradiţii ale nepotismului şi cumetriei. Totuşi, menţinerea tronului nu era deloc o treabă uşoară în ciuda alaiului de măsuri luate. Credeţi ca Fanarul dormea? Nici pomeneala… Zeci de alte familii concurente trudeau zi şi noapte în uneltiri şi comploturi care vizau mazilirea actualului domn fanariot pentru a se chivernisi o alta familie de căpuşe. În faţa unui astfel de pericol, domnitorii fanarioţi deja disperaţi după putere şi menţinerea tronului, procedau la împilarea şi mărirea numărului impozitelor. **Cum clerul şi marile familii boiereşti erau scutite de biruri, dezastrul şi jaful se abăteau asupra ţăranilor şi crescătorilor de animale romani. Pentru mai multă siguranţă în privinţa circularii banilor, vipera fanariota încredinţa perceperea dărilor doar propriilor rude.** Scaunul ţarilor romane era cea mai râvnita comoara, cronicile ne asigura ca doar cele mai bogate şi influente dinastii fanariote se luptau între ele pentru stăpânirea sa. Sumele de

bani puse în joc pentru stăpânirea Moldovei sau Munteniei atingeau cifre incredibile. Pentru mituirea marelui vizir, în scopul scaunului de la Bucureşti sau Iaşi, fanariotul se prezenta la uşa acestuia cu 1 – 2 milioane de lei-aur…

Ioan Theodor Calimah

Viaţă dintr-o caleasca trasa de cerbi

Odată ajuns pe tronul ţării, cea mai mare grija a trântorului cu anteriu şi căciula înalta consta în strângerea unui bir cât mai mare care să-i asigure atât lui cât şi familiei sale mult râvnita continuitate la domnie. Nu precupeţeau nimic, dădeau dovadă de o cruzime şi o nemernicie greu de egalat. La ordinul lor, bandele de arnăuţi care iniţial se ocupau de ordinea interna şi paza domnitorului erau trimise să jefuiască satele romanilor. Generaţii de ţărani şi meşteşugari au căzut victime bătăilor şi torturilor în scopul stoarcerii birurilor prin orice metoda. Se inventează dari şi taxe incredibile, care sfidează atât ridicolul cât şi simţul realităţii. **Romanilor li se cereau taxe pe numărul de copii, pe hainele de pe trup, pe dreptul de a purta pălărie sau căciulă, chiar şi pe fumul de pe horn sau numărul de uşi şi ferestre care îl avea casa…** Conform unui cronicar contemporan, atât bărbaţii cât şi femeile, plus copiii, erau închişi în încăperi şi înecaţi cu fum iute de ardei şi gunoi, fără apa şi mâncare. Erau biciuiţi ca pe nişte animale, erau legaţi şi bătuţi la tălpi pana unii dintre ei deveneau infirmi. Sadismul autorităţilor străine nu se oprea aici, mulţi romani fiind ţinuţi iarna cu picioarele în apa îngheţată sau în zăpadă…

Alexandru Hangerli

Cei care mai aveau o bruma de avere erau închişi în beciurile agiilor şi bătuţi pana plăteau tot şi rămâneau, în consecinţă, pe drumuri. De atunci s-a împământenit în limba noastră termenul de calic. În faţa unei asemenea existente zilnice, multe familii româneşti şi-au luat lumea în cap, plecând fie peste munţi la fraţii din Ardeal, fie în stepele de peste Nistru sau în munţii inaccesibili din Balcani. Alţi romani s-au organizat în fraţii de arme al căror scop era pedepsirea şi atacarea familiilor fanariote. Aşa se naşte pe meleagurile noastre, nobila şi preţuită îndeletnicire a haiduciei! **De teama renumelui de dârji şi nesupuşi luptători a romanilor, fanarioţii interzic băştinaşilor portul armelor. Se estimează de către specialişti ca 6 – 7 generaţii de valahi nu au mai continuat tradiţia militară, cu excepţia haiducilor care ne-au mai salvat din onoarea de popor viteaz şi de temut, pe care o aveam în trecut.** În vremurile de glorie ale voievozilor pământeni se obişnuia ca orice bărbat valah să poarte arme şi să se antreneze. Doar robii ţigani, tătari sau evreii erau scutiţi de serviciul militar obligatoriu, deoarece voievozii nu se încredeau în calităţile lor militare.

Fiecare valah era obligat să-şi asigure arme şi echipament de lupta, în caz contrar pedepsele fiind extreme de aspre. Această situaţie de dezarmare silita de stăpânirea din Fanar a fost, din nefericire, suficientă pentru ca romanii să se transforme într-unul dintre cele mai pasnice şi inofensive popoare din lume. De atunci ni se trage etichetarea de popor blând, îndelung îndurător şi indiferent. Tot atunci a apărut şi păguboasa zicala „Capul ce se pleacă, sabia nu-l taie", transformată din nefericire în motto pentru mulţi romani. Ca şi cum năpasta nu era îndeajuns de mare, fanarioţii care trăiau de generaţii rupţi de realitate se dezlănţuiau într-o viaţă de huzur şi excese comparabila, probabil, doar cu dezmăţurile din perioada Romei Antice. **Megalomania, nebunia şi sfidarea ajunseseră la un asemenea nivel încât domnitorul Nicolae Mavrogheni, unul dintre cei mai reprezentativi fanarioţi, avea o caleasca personala trasa de o pereche de cerbi dresaţi.** Nesocotitul fanariot călătorea astfel printr-un Bucureşti mizer, spre uimirea calicilor, podăreselor şi talaniţelor care nu mai pomeniseră un asemenea spectacol ireal…

Sfârşitul unei boli îndelungate. Sau nu?

Năpasta venita pe capul fanarioţilor s-a tras tot de la lăcomia lor proverbiala. Nesătui de bogaţii şi privilegii, s-au implicat în revoltele grecilor de după 1821, mirosind şi aici un rost de câştig. De fapt, nu erau animaţi deloc de vreun sentiment national, nici nu urmăreau emanciparea şi eliberarea societăţii greceşti. Pur şi simplu, marea lor majoritate a fost orbita de lăcomie sperând ca mişcarea Eteriei să reuşesca înfrângerea şi alungarea turcilor pentru ca ei să se instaureze în rolul de noua clasa conducătoare în Balcani. Nu a fost deloc aşa. **După înăbuşirea în sânge a Eteriei, turcii s-au răzbunat pe majoritatea familiilor fanariote. De fapt, loviturile de moarte date fanarioţilor, au survenit în urma creşterii puterii statelor Europei pe fondul disoluţiei interne a Imperiului Otoman.** În est, Rusia avansează contopind posesiunile turceşti din Caucaz, anexând pentru sine hanatul tătarilor crimeeeni. În Africa şi Asia, turcii pierd succesiv Algeria, Tunisia, Egiptul, Sudanul, Arabia şi Libia, în favoarea Angliei, Franţei, şi Italiei care, pe atunci, erau în plina dezvoltare economică şi consolidare coloniala. Peste tot acest substrat politic se suprapune apariţia la scena deschisa a Masoneriei care, prin aşa-zisele ei idei iluministe, a grăbit Revoluţia Franceza, urmată de suita de Revoluţii de la 1848 din majoritatea statelor europene. Un alt cui în coşciugul perioadei fanariote a fost reprezentat de exacerbarea sentimentului naţionalist în Balcani, sentiment alimentat fără îndoială de abuzurile săvârşite atât de turci cât şi de slugile lor din Fanar.

Constantin Mavrocordat

După momentul 1821, reprezentat de Revoluţia Domnului Tudor din Vladimiri, fanarioţii părăsesc tronurile celor două tari româneşti. Perioada următoare până la Unirea săvârşită de Alexandru Ioan Cuza a fost una tulbure, presărată de ocupaţia şi dominarea ţaristă. **Moravurile sunt şi ele influenţate, noua generaţie de boieri adoptând orbeşte o subcultura franţuzită, atât de bine ironizata de Caragiale, Eminescu sau Creanga.** Cât despre caracterul fanariot, ei bine, nu a dispărut deloc… Precum un balaur din poveşti, căruia dacă-i tai capul, creste altul, stilul de viaţă fanariot nu a dispărut nici în perioada următoare. Ba din contra, îl vedem şi astăzi la orice colţ de strada şi pe toate canalele TV…

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** ***

06 decembrie 2009

Avram Iancu – Povestea Vulturului Rănit

Foto (7)

Dintre figurile ilustre ale romanilor implicaţi în Revoluţia de la 1848 se detaşează net personalitatea celui pe care moţii din Apuseni l-au iubit şi glorificat ca pe tânăr zeu dacic, sacrificat pe altarul libertăţii străbune. Mult, tare mult i-a iubit şi Iancu pe moţii săi. Pentru ei a luptat şi a sângerat ca un leu, pentru ei s-a umilit la porţile închise ale Vienei, pentru ei a murit trist şi neîmpăcat de atâta ura şi nedreptate la adresa celor mai vechi locuitori ai Ardealului. Astăzi, mai mult decât oricând. sacrificiul şi lupta sa nu trebuie date uitatarii! El şi numai el a fost şi a rămas Crăişorul Munţilor!

Puiul de moţ din Vidra de Sus

Conducătorul moţilor s-a născut în comuna Vidra de Sus din Munţii Apuseni, în casa gornicului Alisandru Iancu. Copilul a văzut lumina zilei în anul 1824, ca al doilea fiu al soţilor Alisandru şi Maria. **Nici pana astăzi nu se cunoaşte luna şi ziua în care s-a născut Crăişorul, cronica bisericii din localitatea a fost pierduta, iar registrele şcolare de mai târziu păstrează doar anul naşterii.** Familia sa era una relativ bogata, comparativ cu restul familiilor de romani din Ardeal care se zbăteau la limita subzistentei. Alisandru Iancu nu era numai gornic în pădurile nemeşilor, ci îndeplinea şi funcţia de jude. Slujbele-i aduceau unele avantaje şi îl scuteau de corvezile umilitoare cu toate că simţea, la rândul său, lanţurile ruşinoase ale serbiei în care se zbăteau ceilalţi moţi. Copilul Iancu îşi petrece primii ani de viaţă într-un cadru mirific, departe de necazurile şi luptele cu care va da piept mai târziu. Bunăstarea relativa a părinţilor le permite acestora să-l hrănească îndestulat şi să-l îmbrace. **Din puţinele surse istorice aflam ca Avramut era un pescar pasionat încă din anii fragezi ai copilăriei.**

La îndemnul familiei care dorea ca primul naascut să se facă preot, iar al doilea învăţător, Iancu urmează calea cărţilor. La vârsta de 13 ani îl găsim înscris la gimnaziul catolic din Zlatna. Cu toate că scoala are caracter unguresc, copiii fiind îndoctrinaţi şi de cahehismul militant catolic, Iancu nu renunţa la credinţa sa ortodoxă. Copil dotat intelectual, stăpâneşte în scurt timp atât limba maghiară cât şi cea latina în care va conversa mai târziu cu împăratul austriac. **În anul 1841, Iancu urmează clasa umanista la liceul pianst din Cluj, unde mai termina şi două clase de filosofie. Atunci, tânărul moţ rebel are primele confruntări ideologic-politice cu colegii unguri animaţi de ideea ca Ungaria trebuie să devină un stat unitar national exclusiv maghiar.** Iancu se regăseşte în scurt timp printre fruntaşii junimii româneşti transilvane. Tânărul din Apuseni se remarca prin voinţa şi înclinaţia înnăscuta pentru lupta, nedovedind aptitudini literar-filozofice precum Papiu Ilarian sau Neagoie Popea. Satul de refuzurile şi dispreţul venit din partea aristocraţiei maghiare, rosteşte la prima sa cuvântare publica faimoasa sa sentinţa: ***„Nu cu argumente filosofice şi umanitare se pot convinge tiranii, ci doar cu lancea lui Horea”.***

Chemarea…

„Uitaţi-vă pe câmp romanilor, suntem mulţi, ca cucuruzul brazilor, suntem mulţi şi tari, ca Dumnezeu e cu noi”.

Anii agitaţi ai Revoluţiei de la 1848 îl surprind pe Iancu în postura de fruntaş al intelectualităţii româneşti din Ardeal, alături de personalităţi precum Timotei Cipariu şi Aron Pumnul. Craiul Munţilor de mai târziu se evidenţiază astfel în iniţierea şi organizarea tuturor adunărilor de la Blaj în care romanii îşi cereau drepturile milenare. Acolo, pe Câmpia Libertăţii, el s-a adresat în principal oamenilor de rând care sufereau crunt de pe urma iobăgiei. Pe atunci, romanii suportau cu greu statutul în care erau obligaţi să trăiască. Pe lângă faptul că aurul şi lemnul Apusenilor se scurgea spre Pesta, oamenii erau obligaţi să muncească fără bani pe moşiile nenumărate ale grofilor şi nemeşilor. **Moţii care posedau car şi vite de jug trebuiau să plătească taxe foarte mari. Dreptul de a folosi moara din sat trebuia plătit cu bani grei către aceiaşi grofi străini. Romanii nu aveau voie să pescuiască, nici să vâneze. Cârciumile şi dreptul de a vinde băuturi alcoolice aparţineau tot domeniilor nemeşeşti care le exploatau cu profit. Dacă vreun moţ dorea să crească porci sau să se ocupe de stupărit, trebuia să plătească anual o taxa peste puterile sale.** Din postura de lider regional, Iancu intra în conflict cu tabăra opusa ideologic condusa de Simion Bărnuţiu, adversarul sau politic.

În scurt timp, Iancu îl acuza pe Bărnuţiu şi pe cei din grupul sau că nu sunt altceva decât unionişti cu numele, cărora le repugna lupta. Autorităţile maghiare afla de renaşterea spiritual-politica a romanilor şi acţiunează pripit şi cu mare cruzime. **La Mihalţ sunt ucişi mulţi romani. La Turda, soldaţii secui batjocoreau populaţia autohtona, tăind parul fetelor şi zdrobindu-i în bătăi pe ţăranii romani.** Groful Nemegyei îl ameninţă deschis pe Iancu, promiţându-i ca, în cazul în care moţii nu se vor întoarce la tăiatul pădurilor, va trimite soldaţii secui deja vestiţi pentru sălbăticia lor. Având încă în memorie martiriul moţilor Horea, Cloşca şi Crişan, Iancu-i răspunde ca moţii vor deveni mai sălbatici decât orice secui… Aproape 1.200 de ani de ura şi resentimente reciproce nu mai pot fi stăviliţi. **Burghezia maghiara se autoconstituie în garda naţională. Popa Simion Balint din Roşia Montană cere ungurilor să renunţe la acest gest provocator. Formaţiunile paramilitare menite să terorizeze mişcările româneşti erau însă încurajate atât de guvernul din Budapesta cât şi de nobilimea maghiara locala.** Loc de pace nu mai era. Aveau să vorbească armele. Încă o dată romanii din Ardeal se văd nevoiţi să lupte împotriva aceleiaşi naţii străine care profita de impactul internaţional al Revoluţiei de la 1848, atât pentru a se rupe din Imperiul Austro-ungar, cât mai ales de a scăpa de populaţia majoritara autohtona.

Apostolul moţilor

„Deie-şi părerea Europa, judece popoarele civilizate, noi ne luptam pentru libertatea noastră asuprita de a veacurilor nedreptate”.

După o serie de victorii mici, Kossuth Lajos, conducătorul Revoluţiei de la 1848 din Ungaria, reuşeşte să proclame pe moment independenta naţiunii maghiare fata de împăratul de la Viena. În prima instanţă, în căutare urgenta de aliaţi în faţa trupelor imperiale austriece, Kossuth Lajos încearcă o apropiere de Iancu şi romanii pe care încearcă să-i atragă de partea sa. La început, romanii par interesaţi de idealurile revoluţionare dar, în momentul în care Iancu afla ca liderii maghiari nu vor să recunoască naţiunea romane, tiraniile şi atrocităţile aristocraţilor maghiari din Ardeal, plus neacordarea de drepturi şi libertăţi egale romanilor, ruptura este definitiva. Iancu ia decizia dureroasa de a-şi înarma poporul şi de a se lupta pana la unul cu gărzile lui Kossuth. **Conjunctura politica creata l-a forţat pe Iancu să se alieze cu Viena, asigurându-l pe împărat de sprijinul sau în faţa rebeliunii maghiarilor, în schimbul recunoaşterii unor drepturi fundamentale pentru naţiunea romană.** Liderii maghiari ataca primii. La ordinul guvernului din Pesta, comisarul Vay executa la Târgu Mureş pe tânărul tribun Vasile Pop din Nasna, iar în Cluj pe tribunii Bătrâneanu şi Simonici. Înfuriate, masele de romani cauta răzbunarea. Alba Iulia cade, iar garda maghiara este dezarmata violent, circa 600 de soldaţi unguri fiind linşaţi de mulţimea de romani furioşi. Avram Iancu intervine personal pentru a calma situaţia şi a organiza rezistenta moţilor în fortăreaţa naturala de piatra a Apusenilor.

La data de 19 octombrie 1848, Crăişorul îşi mobilizează oamenii în trei tabere principale: la Bistra, sub conducerea tribunului Alexandru Bistran, la Câmpeni sub tribunul Nicolae Corches şi la Bucium, sub vicetribunul Dionisie Popoviciu. **Pe data de 25 octombrie a aceluiaşi an, o forţă de atac maghiara, compusa din husari şi secui şi condusa de contele Bethlen, baronul Banfy şi căpitanul Baumgarten, porneşte spre Cricău pentru a distruge legiunea viceprefectului Balaş. Datorită tacticii de lupta desăvârşite aplicata de Iancu, corpul expediţionar duşman este zdrobit.** Romanii aproape nu mai pot fi opriţi, oriunde întâmpinau rezistenta, se înfuriau şi se dedau la răzbunări. În comunele Sard, Ighiu şi Bucerdea, măcelul se dezlănţuie, foarte puţini nemeşi scăpând cu viaţa din fata maselor populare furioase care plăteau răzbunarea unei tiranii seculare. În plus, moţii nu au uitat măcelul de la Mihalţ. La sfârşitul lui martie 1849, moţii lui Iancu erau însă înconjuraţi din toate părţile de forţele armate ale guvernului maghiar. Biruitori momentan, ungurii nu au învăţat însă nimic din lecţia războilului. În loc să se împace cu naţiunea romană, Kossuth trece la ameninţări, optând pentru o campanie de lichidare a oricărui element romanesc.

La sugestia proaspătului consilier Edmont Beoty, el instituie crudele „tribunale de sânge" precum şi „echipe de vânătoare", adevărate poliţii politice însărcinate cu represiunea şi pedepsirea revoluţionarilor romani. Zeci, sute, mii de romani vor fi ucişi de aceste echipe ale morţii. Nu exista petec din Ardeal care să nu înregistreze victime valahe. Familii întregi au fost exterminate. Echipele lui Iosif Teney din Târgu Mureş şi Ludovic Szabó din Turda se lauda că au executat fără judecata sute de romani… Presa maghiara de la Pesta notează cu mândrie despre vânătorile de romani din comunele Bichiş, Cecalaca, Oză, Geogiu, Sacaramb, Balsa, Ocna Sibiului, Secaş. Adăpostit în munţi, Avram Iancu întocmeşte o replică pe măsură. Conştienţi de faptul ca dacă romanii din Apuseni nu vor fi lichidaţi, răzbunarea acestora nu va întârzia, gărzile maghiare se decid să atace frontal Apusenii. Decizie foarte prost inspirata, deoarece, moţii erau cunoscători excelenţi ai terenului, iar ura lor împotriva cruzimilor nemeşilor nu mai putea fi stinsa de nimic.

Leul din cetatea cu brazi

„Nu ştiu alta modalitate decât să se extermine cu desăvârşire romanii şi să se arda toate satele româneşti de la munte” – Colonelul Cztetz – roman maghiarizat

Între munţii Huedin şi Gilău, cetele de gardişti maghiari au parte de prima confruntare cu moţii. La Mărişel, lupta capătă proporţii mitice. Ungurii sunt prinşi în capcana de femeile moţilor conduse de legendara Pelaghia Roşu, mama căpitanului Indreiu Roşu. Îmbrăcate în alb şi înarmate cu topoare şi furci, moţoganele înfuriate, asemenea unor amazoane legendare, ataca trupele maghiare de pe versanţi. Confuzi, nemeşi dau să se retragă, dar sunt atacaţi de bărbaţii moţi care le taie retragerea din trei puncte separate. Ungurii fug pe loc după ce comandantul Geley este grav rănit. La Huedin are loc o ciocnire asemănătoare. La Vârful Bătrânii, moţii ataca o alte trupa ungureasca, lupta durează nu mai puţin de 6 ore, romanii reuşind să înfrângă invazia. Prefectul favorit al lui Iancu, legendarul preot Simion Balint este delegat de Crăişor să apere Valea Ariesului, punct strategic de maxima importanta pentru accesul în Apuseni. **La Iara se da una dintre cele mai eroice batalii din istoria Ardealului. Cetele romane conduse de Clemente Aiudeanu, Dionisie Telechi şi Ion Galgoti lovesc avangarda gardista. Atacul lăncierilor moţi este decisiv. Honvezii şi husarii fug lăsând în urma 121 morţi şi 15 răniţi.** Atacurile ulterioare ale gardiştilor sunt respinse în totalitate de popa Balint şi oamenii săi alături de tribunul Bălăceanu venit din Muntenia.

Ungurii se răzbuna pe populaţia civilă românească, incendiind sate şi biserici şi ucigând pana şi copiii sau bătrânii care nu avuseseră timp să fugă. Pentru a da o ultimă lovitura rezistentei organizate de Iancu, Kossuth Lajos îl însărcinează pe maiorul Hatvani cu comanda celei mai mari parţi a armatei maghiare. **După câteva mici victorii în care soldaţii săi incendiază satele de romani, Hatvani suferă o înfrângere dureroasa la Abrud. Încet-încet, armata sa este magistral încercuită de Iancu, orice încercare de retragere fiind aspru pedepsita de moţii cei crânceni.** Un număr de 5.000 de honvezi aveau să îşi lase oasele în Ţara de Piatră. Hatvani fuge cu groaza morţii, trezindu-se cu oastea distrusă. „Să fugă fiecare cum poate" a fost ultimul sau ordin către armata sa. Printr-o minune a reuşit să scape cu viaţa, ajungând la Brad însoţit doar de o mână de soldaţi şi câţiva ofiţeri. Dar coşmarul gardiştilor nu s-a sfârşit aici. Tribunul Ioan Gomboş şi preotul Simion Groza a urmărit rămăşiţele armatei duşmane până dincolo de Munţii Zarandului.

Pentru a scăpa de răspundere, maiorul Hatvani arunca vina pe umerii celor 57 de supravieţuitori saşi din legiunea germana cu care era în alianţă. Nu-l mai crede nici măcar Kossuth. În urma asasinării bunului sau prieten, căpitanul Buteanu, Iancu îşi da seama că războiul avea să mai dureze. O nouă bătălie avea să aibă loc la Abrud, unde armata contelui Kemeny suferă o infangere categorica. Atât de categorica încât la masa de seară Kemeny a exclamat furios „Dracu' sa se mai bată cu popii". Adevărul este ca cei mai duri conducători din ramata lui Iancu erau într-adevăr preoţi: Balint, Moldovan, Vladutiu, Groza, Gomboş şi Fodoreanu. La Fântânele, Avram Iancu reputează probabil cea mai

importantă victorie din cadrul războiului purtat în Apuseni.

Omul cu fluierul

„Dragă Iancule, libertatea naţională nu poate veni de la curţile împărăteşti şi din mila împăraţilor, ci numai dintr-o unire strânsă dintre toţi romanii şi dintr-o ridicare a tuturor împreună şi în solidaritate cu popoarele împilate” – Nicolae Bălcescu

Neaşteptatele victorii ale moţilor aprind flacăra speranţei peste munţi, în Valahia, acolo unde Nicolae Bălcescu spera la eliberarea ţării cu ajutorul forţelor conduse de Avram Iancu. Ideea moare în faşă, deoarece Kossuth dorea să vadă strămutate în Muntenia legiunile lui Iancu, Ardealul devenind astfel o ţinta uşor de cucerit. **Kossuth exploatează trăirile naţionaliste şi unioniste ale Craiului Munţilor, propunându-i prin Bălcescu gradul de general în armata maghiara regulata. Iancu simte manipularea şi nu primeşte.** Bălcescu şi Iancu se întâlnesc la Brad, unde căpetenia moţilor explica prietenului sau valah istoria adevărată a raporturilor dintre cele două popoare, alături de refuzul sistematic al guvernului condus de Kossuth de a acorda drepturi egale pentru romanii din Ardeal. Spre a doua jumătate a lunii iulue 1849, revoluţia maghiara este definitiv înfrântă atât în câmpia Pannoniei, cât şi în Transilvania. Armatele ţarului Rusiei chemate în ajutor de împăratul austriac Franz Joseph au zdrobit grosul armatei maghiare la Sighişoara. Slăbite de luptele cu moţii, copleşite de armatele austriece şi ruseşti peste care se adăugă trădarea unor generali maghiari, trupele revoluţionare capitulează la Siriu pe data de 13 august 1849.

După dovada de credinţă arătată regimului habsburgic, Iancu spera ca împăratul să recunoască şi să întărească stăpânirea Ardealului de către romani. În această direcţie, întreprinde numeroase călătorii spre Viena, atât singur cât şi însoţit de tribunii săi credincioşi. Tânărul împărat este un diplomat perfect, acordând o bunăvoinţă aparenta căpeteniilor romane. În realitate, austriecii urmăreau refacerea autorităţii monarhice absolutiste, nerespectând nici măcar depoziţiile din Constituţia decretata de ei înşişi. **Perfida atitudine a imperialilor zguduie întreaga fiinţă a lui Avram Iancu. Armata imperiala se teme de forţă romanilor coalizaţi pentru prima oară în jurul unui lider autohton cu o forţă carismatica atât de mare. În consecinţă, le ordona predarea armelor. Romanii nu au încredere, secolele în care pentru ei cuvântul străin se transformase în duşman îşi spun cuvântul.** Precipitaţi, austriecii îl arestează pe Crăişor la Hălmagiu, dar poporul afla şi ameninţa garda cu linşarea, ofiţerul care era la comanda fiind nevoit să-l elibereze, declarând ca totul era o greşeală…

Iancu ia din nou drumul Vienei doar pentru a se convinge încă o dată de soarta cea trista. Nici autonomia, nici integrarea intro singura ţară a teritoriilor locuite de romani nu se încadrează în concepţia rigida a habsburgilor imperiali. Austriecii rămân surzi şi la rugăminţile de a le da câştig de cauza moţilor în privinţa „Cauzei pădurilor" sau a infinitarii unei academii de drept pentru romanii ardeleni. **Necazurile şi umilinţele se dovedesc atât de grele încât psihicul eroului cedează. Boala i se agravează spre pragul anului 1870. Halucinaţiile şi viziunile chinuitoare, alături de boli şi avitaminoze, pun stăpânire pe organismul sau slăbit. Iancu este bolnav de inima rea.** Încet-încet pierde contactul cu realitatea, găsind liniştire doar în plimbări dese prin păduri şi nesfârşite cântări la fluier.

Pe data de 10 septembrie 1872 s-a culcat pe o rogojina în casa prietenului sau Ion Stupina. Dimineaţa era mort în urma unei hemoragii puternice. Nu avea asupra lui decât fluierul sau de cireş, jalba către împărat şi o năframă ruptă. **La înmormântare au plâns Apusenii. Toţi moţii au ţinut să fie prezenţi pentru a-şi saluta viteazul comandant.** Prohodul a fost încheiat de 36 de preoţi în frunte cu

prietenii săi apropiaţi Mihalteanu şi popa Balint. Alaiul mortuar a străbătut Tara de Piatra pana la biserica Tebei, unde Iancu a fost înhumat sub gorunul lui Horea, celălalt mare erou al moţilor.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ***

07 decembrie 2009

Tudor Vladimirescu – Domnul din inima oltenilor

Foto (6)

La ani de zile după ce am terminat liceul, unde am învăţat despre marile evenimente din istoria României, ce (mai) ştim şi ce nu ştim despre cele mai importante dintre aceste evenimente? Adesea, ele sunt prezentate, în manuale, într-o formă simplificată şi concisa care, uneori, pune accentul pe date precise, dar nu aşază întotdeauna lucrurile într-o perspectivă mai larga şi nici nu consemnează amănunte inedite ori măcar pitoreşti. Ce mai ştim, de pildă, despre revoluţia din 1821? În mare, desfăşurarea evenimentelor care au alcătuit ceea ce numim, familiar, „revoluţia lui Tudor Vladimirescu" ne este, desigur, cunoscuta…

Figura centrala a revoluţiei a fost Tudor Vladimirescu, pe care poporul l-a îndrăgit, l-a susţinut şi l-a aclamat ca pe conducătorul – pentru scurt timp – al Valahiei, sub numele de domnul Tudor – deşi, aşa cum veţi vedea, el nu intenţiona să fie „domn", domnitor, în accepţia de atunci a termenului. Răscoală a fost înfrântă dar, paradoxal, una dintre cele mai importante revendicări ale revoluţionarilor şi-a găsit împlinirea: din anul următor, jugul domniilor fanariote a fost înlăturat, iar Principatele Romane au dobândit „domni pământeni". **Revendicările revoluţionarilor au fost cuprinse în cunoscuta Proclamaţie de la Padeş, dar şi în scrisori adresate înaltei Porţi, în care se cereau îmbunătăţiri sociale şi schimbări politice în ceea ce priveşte numirea conducătorilor Ţării Româneşti.** Mişcarea a căpătat amploare odată cu afilierea la mişcarea de eliberare a grecilor – Eteria. Tudor Vladimirescu a încercat să coopereze, în plan militar, cu Alexandru Ipsilanti, conducătorul Eteriei în Principatele Romane şi devenit, ulterior, epitrop general al mişcării.

Eteriştii sperau să capete sprijinul Rusiei; ajutorul politic şi militar al acestei mari puteri europene ar fi fost hotărâtor pentru sporirea şanselor de reuşită. Dar Rusia a dezaprobat mişcarea de eliberare a romanilor şi a grecilor. În ciuda faptului că acum nu se mai puteau baza decât pe ei înşişi, cei doi conducători nu au reuşit să colaboreze. **În urma conflictului, Alexandru Ipsilanti, care s-a dovedit un aliat primejdios, în care nu se putea avea încredere, a hotărât să scape de Tudor Vladimirescu. Prin trădare, acesta a fost luat de la Goleşti şi ucis mişeleşte la Tragoviste. Alexandru Ipsilanti, lipsit de sprijinul populaţiei, nemulţumită de debandada şi jafurile eteriştilor lui, a fost învins de turci la Drăgăşani, şi-a văzut oastea destrămată, mişcarea de eliberare a grecilor înfrântă şi, în cele din urmă, a fugit la Viena unde, după câţiva ani, a murit în închisoare – nebun, zice-se**. Aşa s-au desfăşurat, în linii mari, evenimentele, aşa este descrisa revoluţia de 1821 în cărţile de istorie şi cam asta ne mai amintim din ceea ce am învăţat la şcoală.

Tudor Vladimirescu – tablou de Theodor Aman

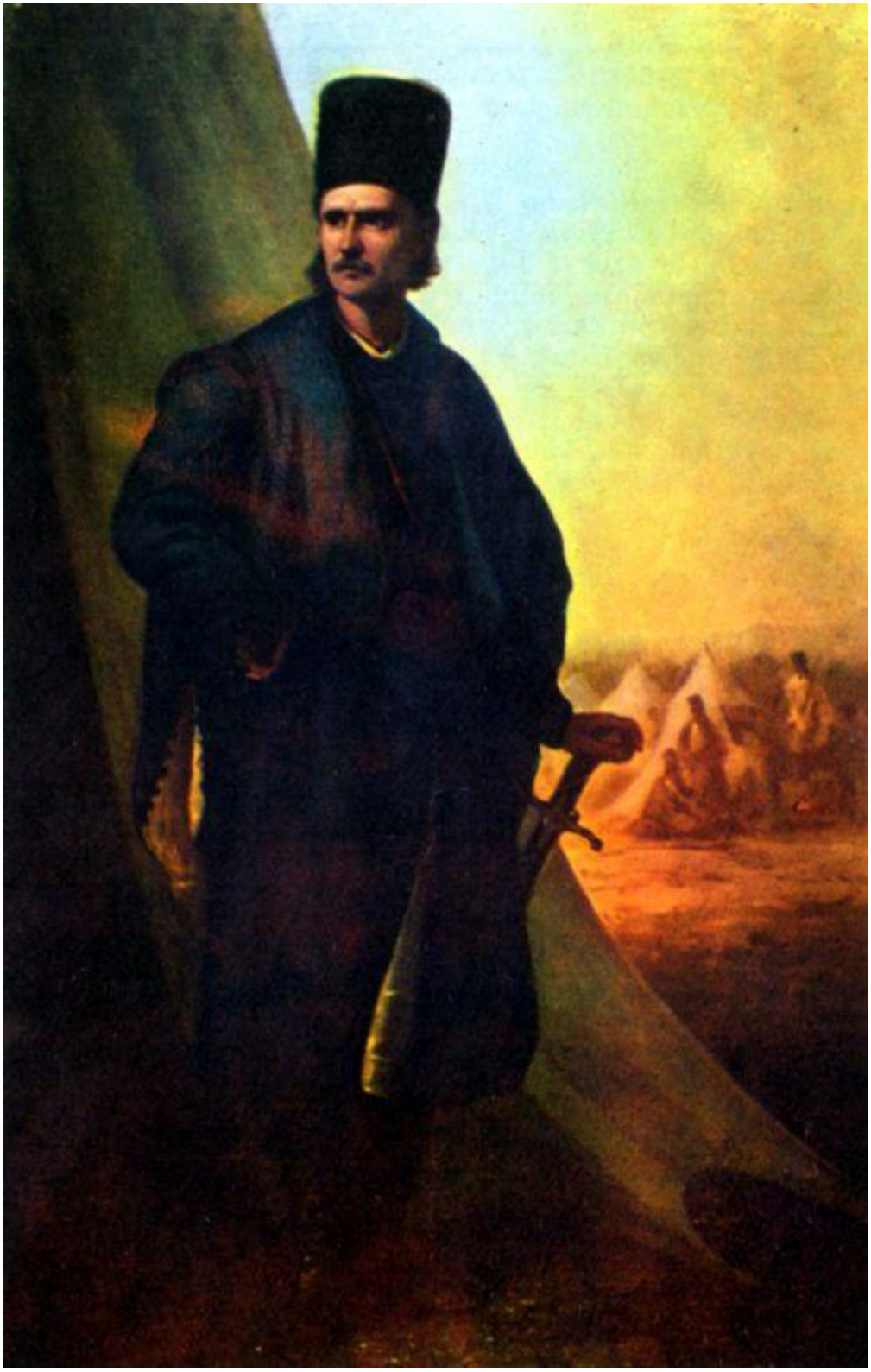

Însă aceasta revoluţie, pe cât de scurta, pe atât de însemnată, datorită contextului în care s-a petrecut, personalităţii conducătorului ei şi urmărilor pe care le-a avut, deşi pare doar „de interes local", de fapt are un loc al ei în istoria Europei şi a lumii. De aceea, nu e lipsit de interes să adăugăm şi câteva lucruri pe care poate nu ni le mai amintim „de la orele de istorie" – sau nu ne-au fost predate niciodată – şi care lărgesc perspectiva noastră asupra acestui eveniment.

Contextul internaţional

Privind de la depărtarea pe care le-o da trecerea timpului, istoricii considera azi ca **Revoluţia de la 1821 nu a fost doar o scurta mişcare de revolta petrecută într-o măruntă tara europeană (asta era, pe atunci, Valahia). Ea se înscrie într-o mişcare revoluţionară mult mai larga, care s-a manifestat în lume la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi în prima jumătate a secolului al XIX-lea.** În Europa, aceluiaşi val revoluţionar îi aparţin revoluţia din 1830 din Franţa şi însăşi Eteria. Iar în lumea

larga, aceeaşi ampla mişcare a dus la marile revoluţii din statele Americii de Sud, în urma cărora numeroase tari sud-americane şi-au căpătat independenta, emancipându-se de sub dominaţia spaniolă. Un fir istoric de solidaritate îl leagă, astfel, pe Simón Bolívar, figura centrala a mişcării de independenta sud-americane, de Tudor Vladimirescu, eroul scurtei, dar intensei mişcări revoluţionare prin care România s-a mai apropiat cu un pas de obţinerea independentei fata de Imperiul Otoman.

Simón Bolívar

Tudor

Deşi rămas în istorie cu acest nume, neaoş romanesc, el se iscălea Theodor; dacă vreţi, aceasta diferenţă marchează trecerea sa de la starea în care s-a născut (într-o familie de ţărani; ce-i drept, înstăriţi) la ceea ce a devenit prin educaţie. **Născut în jurul anului 1780, la Vladimiri (Gorj), Tudor Vladimirescu a fost un om cu multă carte, după standardele de atunci. A urcat, încet-încet, de la starea de copil de taran la cea de arendaş de moşii, apoi funcţionar al statului („vătaf de plai", echivalentul funcţiei de subprefect), iar ulterior a devenit negustor, apoi locotenent de panduri, pentru a ajunge, din păcate pentru foarte scurt timp, în postura de cârmuitor al Munteniei.** Cariera sa militară, datorită căreia numele sau a rămas legat de cel al pandurilor – trupe neregulate, un soi de „trupe de guerilla" – a început prin participarea sa la războiul ruso-turc din 1806 – 1812, în fruntea unui corp de panduri olteni; aceştia aveau să formeze, mai târziu, nucleul oştirii cu care Tudor Vladimirescu a intrat în Bucureşti pentru a susţine revendicările mişcării revoluţionare pe care a condus-o.

Ofiţer arnăut grec

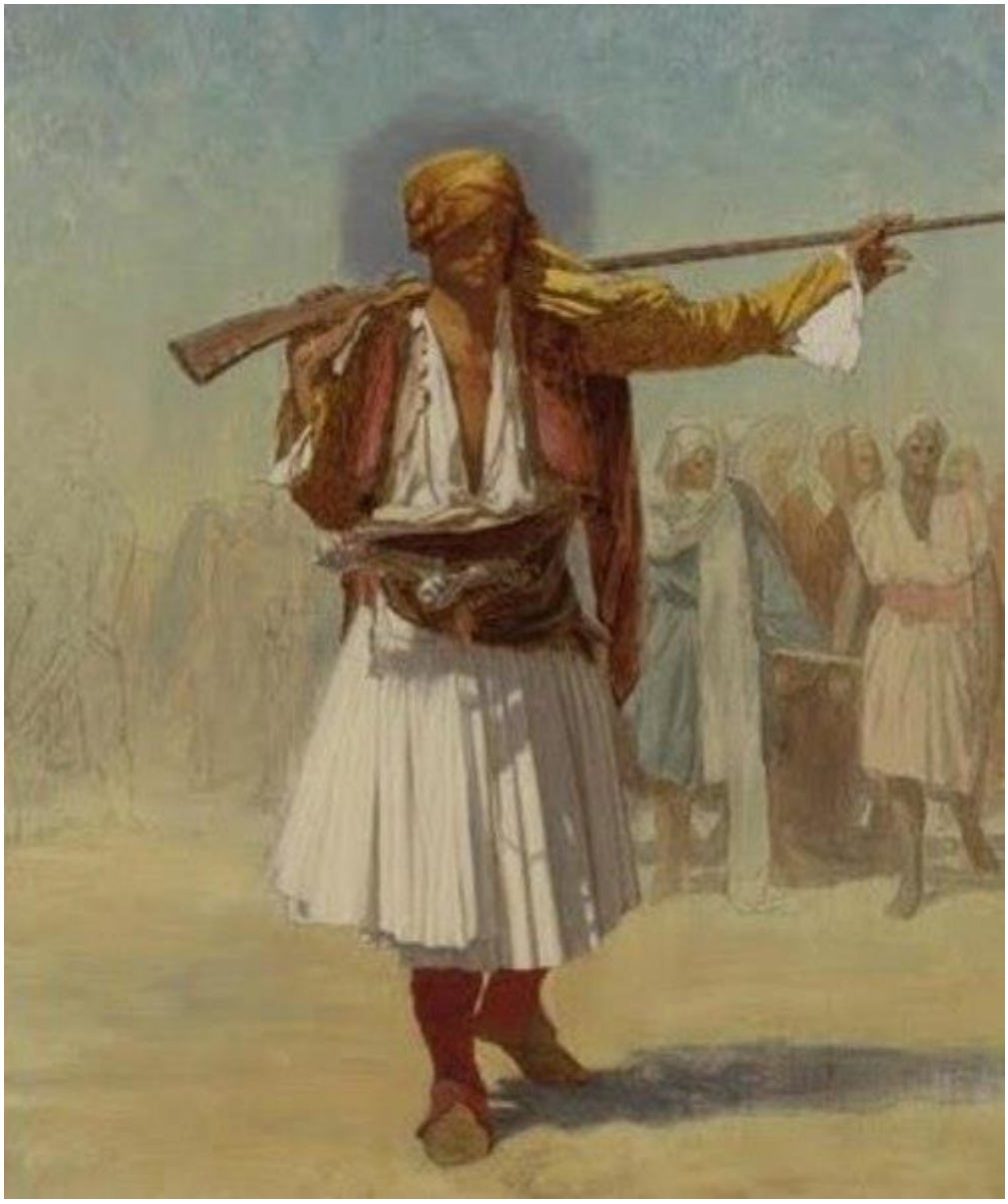

Mai apoi, călătorind, a învăţat mai multe limbi străine şi a dobândit, astfel, acces la învăţătura Apusului, luând contact, în acest fel, şi cu ideile revoluţionare care circulau pe atunci în Occidentul Europei şi care l-au inspirat să pornească mişcarea de desprindere a Valahiei de sub dominaţia otomana. **Deşi numit de popor „domnul Tudor", de fapt el nu a intenţionat să fie domnitor al Valahiei. În prima Scrisoare către Poarta, se prevedea ca domnitorul ţării să fie numit în continuare de înaltă Poarta – cu singura condiţie de a fi „pământean" – şi să conducă tara împreună cu Adunarea norodului – echivalentul unui Parlament –, iar Tudor urma sa exercite guvernarea efectiva, având deci funcţia unui prim-ministru.**

Documentele revoluţiei

Deşi actul de care se aminteşte cel mai des în legătură cu revoluţia din 1821 este Proclamaţia de la Padeş, el nu este singurul important. În afara lui, revendicările revoluţionarilor sunt cuprinse în mai multe documente: o scrisoare către înalta Poarta, intitulată Cererile norodului romanesc (datata 23 ianuarie/4 februarie 1821 şi care urma să devină, practic, viitoarea Constituţie a Ţării Româneşti), alte două Proclamaţii (16/28 martie, 20 martie/1 aprilie 1821) şi o a doua scrisoare către Poarta, precum şi alte declaraţii şi scrisori ale lui Tudor Vladimirescu, în care sunt consemnate obiectivele mişcării revoluţionare. Aceste documente cuprind principiile pe care urma sa se întemeieze viitoare guvernare a Munteniei, dacă cererile revoluţionarilor ar fi fost acceptate şi s-ar fi produs marile schimbări sociale şi politice sperate. Ele cuprind revendicări şi propuneri privind fiscalitatea, învăţământul, organizarea armatei, alegerea şi numirea funcţionarilor. Din analiza lor reiese existenţa unui program pe termen lung, ce viza modificări

treptate ale ordinii politice şi sociale existente, realizarea gradata, în etape, a unor schimbări care să lărgească autonomia ţării.

Alexandru Ipsilanti

Dacă Proclamaţia de la Padeş este redactata într-un limbaj plin de patos şi de elan războinic – menit să mobilizeze poporul pentru a participa la mişcarea revoluţionară – în schimb tonul altor documente – şi în special al scrisorilor către Poarta – este surprinzător de moderat şi prevenitor. Deşi cererile, prin conţinutul lor, zguduiau ordinea stabilita, grija de căpetenie a lui Tudor Vladimirescu a fost aceea de a împiedica, prin orice mijloace, o riposta armata din partea turcilor. El spera să capete ceea ce dorea pe cale diplomatica, bizuindu-se şi pe sprijinul altor state europene – privilegiile obţinute ar fi urmat să fie garantate de Rusia şi Austria – şi a încercat, pe cât a putut, să nu stârnească mania marii puteri suzerane.

Conflictul cu Alexandru Ipsilanti îşi are originea şi în acesta preocupare. Înţelegerea prevedea ca acesta, cu trupele sale, să frecă Dunărea, ieşind din tara, spre a nu stârni furia turcilor, în caz contrar romanii urmând, cu orice risc, să se dezică de eterişti, alungându-i ei înşişi din tara. Între armata de strânsură a lui Ipsilanti – adunată de acesta în Basarabia şi formată din greci, albanezi, bulgari şi alţii, toţi la un loc alcătuind o oaste prea nedisciplinata şi prea puţin demnă de încredere – şi imensele trupe militare pe care le-ar fi putut trimite turcii în cazul în care ar fi fost provocaţi, este evident ca Tudor Vladimirescu avea motive să se teamă mai mult de turci. La cea mai mică greşeală, tara ar fi putut fi ocupata, trecută prin sabie şi transformată în paşalâc, pierzându-şi şi bruma de autonomie de care se bucurase până atunci.

Războinic eterist

Având nevoie de susţinerea boierilor, Tudor a evitat să abordeze frontal spinoasa problema a împroprietăririi ţăranilor, temându-se ca aceasta i-ar putea determina pe boieri să îi retragă sprijinul. Ca să îi tina aproape, Tudor a insistat, în documente, asupra problemelor în care şi boierimea autohtona avea un interes, în special dreptul de a avea domni pământeni.

Urmările

Revoluţia condusa de Tudor Vladimirescu a fost, într-un fel, paradoxala: deşi a fost înfrântă, cel mai însemnat dintre scopurile ei politice a fost atins. Începând din 1822, atât în Ţara Românească, cât şi în Moldova, s-a isprăvit neagra epoca a domniilor fanariote, iar cele două principate au căpătat dreptul de a avea – din nou, după mai bine de un secol – domni pământeni. Primii dintre aceştia au fost Ioniţă Sandu Sturdza, în Moldova (1822 – 1828) şi Grigore Dimitrie Ghica (Grigore al IV-lea Ghica, 1822 – 1828) în Ţara Românească. Deşi „mandatele" lor au fost marcate de un context politic european foarte agitat şi încheiate brusc şi dramatic de războiul ruso-turc din 1828 – 1829, urmat de o perioadă de ocupaţie rusească în principate, trecerea de la domniile fanariote la cele pământene a fost una dintre cele mai importante izbânzi politice din istoria României – încă un pas către independenta.

* * ** * ** * **

Foto (11)

Cum ar fi arătat oare istoria fără trădători şi trădări? De la Burebista la Mihai Viteazul şi până la Tudor Vladimirescu, istoria noastră e presărată cu evenimente tragice, în care rolul principal a fost jucat de personaje fără scrupule care, prin josnicele lor fapte, au schimbat mersul istoriei şi soarta romanilor.

Prăbuşirea celui mai mare rege dac: Burebista

În vremea lui Burebista, care a domnit pe la jumătatea secolului I î.Hr., statul dac a ajuns în culmea puterii sale. În urma victoriilor repurtate de acest rege, statul dac – cu capitala la Argedava – a ajuns să se întindă pe un teritoriu imens, cuprins între Alpii nordici, Munţii Balcani, Marea Neagră şi Nistru. Pana şi impartul roman Cezar se temea de marea putere a regelui dac şi, în jurul anului 44 î.Hr., pregătea un război împotriva lui. A murit însă – asasinat, după cum se ştie, în urma unui complot – înainte de a apuca să pornească spre regatul dac.

Şi, la puţin timp după aceea, tot unei conspiraţii i-a căzut victima şi Burebista. Nobilii nemulţumiţi de puterea şi autoritatea sa au complotat pentru a-l înlătura. Odată cu dispariţia lui, imensul regat dac s-a destrămat, spărgându-se în mai multe bucăţi pe care cei care uneltiseră spre a-l dobori pe Burebista şi le-au împărţit între ei.

Vlad Ţepeş: trădat de propriul sau frate

Vlad Ţepeş a ocupat tronul Valahiei în 1456 cu ajutor maghiar. Şi-a consolidat stăpânirea nimicind mai mulţi pretendenţi care voiau să-i ia domnia şi a băgat spaima atât în susţinătorii acestora, cât şi în turci. După câţiva ani, a refuzat să mai plătească turcilor tribut şi a măcelărit armata otomana care fusese trimisa să-l pedepsească – aproape 25.000 de oameni. Astfel provocat, sultanul Mahomed al II-lea a ridicat, în primăvara anului 1462, o oaste numeroasă, cu care a pornit spre Dunăre. După o serie de ciocniri care au pricinuit turcilor mari pagube şi după celebra incursiune nocturna a lui Ţepeş în tabăra turceasca, şi ea soldata cu mulţi morţi din rândul otomanilor, era limpede ca înalta Poarta era departe de a putea rezolva problema pe calea armelor.

S-a folosit, deci, de calea complotului, găsind un aliat chiar în persoana lui Radu cel Frumos (fratele bun al lui Vlad Ţepeş) care uneltise fără scrupule împotriva propriului sau frate. S**ultanul l-a numit pe Radu cel Frumos domn al Munteniei şi mai mulţi boieri au trecut de partea lui, speriaţi, pesemne, de firea apriga a lui Ţepeş şi dornici să aibă un domn mai uşor de manipulat. Ţepeş s-a retras în Ardeal (în 1462), aşteptând sprijin de la Matei Corvin.** Dar, deşi acesta a ridicat o armată pentru a-i veni în ajutor, în cele din urmă, ajutorul n-a mai ajuns: i s-a pus capăt printr-o intriga a inamicilor lui Ţepeş (probabil saşi din Braşov, cu care Ţepeş avusese, cu câţiva ani în urmă, nişte conflicte datorate faptului că braşovenii sprijiniseră câţiva pretendenţi care urmăreau să-i ia locul pe tronul Valahiei. Drept represalii, Ţepeş a executat mai mulţi saşi şi a atacat Braşovul şi câteva sate săseşti).

Lui Matei Corvin i s-au prezentat scrisori – false, considera istoricii –, scrise, chipurile, de Vlad Ţepeş, scrisori din care rezulta ca voievodul era gata să se supună sultanului Mahomed al II-lea şi să-l ajute, apoi, să cucerească şi Ardealul. Matei Corvin a luat de bune aceste informaţii şi, în loc de a-l ajuta pe Vlad Ţepeş să-şi recapete tronul uzurpat, l-a băgat la închisoare, la Buda, unde Ţepeş a rămas timp de peste zece ani. Abia în 1476 şi-a recăpătat tronul, pentru foarte scurt timp.

Asasinat de cei care ar fi trebuit să-l apere: Radu de la Afumaţi

Radu de la Afumaţi a domnit în Ţara Românească între 1522 şi 1529, cu mai multe întreruperi de câteva luni, care arata ca tara trecea atunci printr-o perioadă de mari tulburări: numeroşi pretendenţi îşi disputau tronul şi, după cum balanţa norocului înclina de partea unuia sau a altuia, ei stăpâneau pentru puţina vreme Valahia, pentru ca apoi să fie răsturnaţi şi înlocuiţi. **Timp de câţiva ani ani, Radu de la Afumaţi a reuşit, de fiecare dată, să-şi doboare rivalii, astfel ca, în această perioadă, stăpânirea asupra Ţării Româneşti i-a aparţinut în cea mai mare parte a timpului.** După ce, iniţial, se opusese turcilor, el a înţeles, în cele din urmă, ca pentru a domni trebuia să aibă sprijinul înaltei Porţi otomane (aşa erau vremurile!). Susţinut de turci şi de neamul Craioveştilor, o puternica familie de boieri din Oltenia, el a ocupat, în cele din urmă, tronul Valahiei, pe care l-a păstrat până în 1529.

Şi aici i se încheie povestea – şi totodată viaţă. Tragicul sau sfârşit e descris în chip impresionant de istoricul Constantin C. Giurescu; să-l citam, aşadar: *„Recunoscut de turci şi sprijinit de Craioveşti, Radu ar fi putut domni vreme îndelungată dacă nu cădea victima unui complot ticălos. Spre sfârşitul anului 1528, o sumă de boieri [...] nemulţumiţi probabil de influenta puternicei familii de peste Olt, se ridica împotriva domnului. Acesta, surprins, neavând la îndemână oastea spre a li se opune, e nevoit să fugă. [...] pe drum, însă, boierii îl ajung la Râmnicu Vâlcea şi, nerespectând nici lăcaşul dumnezeiesc în care Radu se refugiase, îl ucid în bisericuţă de pe dealul Cetăţuii, sub ochii îngroziţi ai preotului [...] S-a întâmplat aceasta mizerabila crima – unica prin împrejurările ei în istoria noastră – în ziua de 2 ianuarie 1529; ea pune în lumina cea mai urâtă boierimea munteana din acea vreme".*

Trădat de boieri: Petru Rareş

Domn al Moldovei în două rânduri, 1527 – 1538 şi 1541 – 1546, Petru Rareş, fiu nelegitim al lui Ştefan cel Mare, a pierdut tronul celei dintâi domnii din pricina unui complot al boierilor. Pentru a fi drepţi, trebuie să recunoaştem ca Petru Rareş însuşi, extrem de ambiţios, măcinat de dorinţa de a cuceri posesiuni cât mai întinse (printre altele, a încercat să cucerească Ardealul), a trecut de mai multe ori dintr-o tabără în alta, în chipul cel mai nestatornic, aliindu-se cu cine i se părea lui mai prielnic în acel moment. **În 1538, Petru Rareş a văzut Moldova atacata simultan de turci, tătari şi poloni. Iniţial, soarta i-a fost favorabila domnitorului. I-a înfrânt pe tătari la Ştefăneşti şi a încheiat un armistiţiu cu polonii, cărora le-a înapoiat regiunea Pocutia (care făcea obiectul unor neînţelegeri rămase nesoluţionate de multă vreme, între moldoveni şi poloni; Petru Rareş o ocupase în 1530).**

Dar invazia turceasca, sub conducerea lui Soliman Magnificul şi care luase aspectul unei expediţii

de pedepsire, nu a putut fi oprită. Iar domnitorul nu s-a putut bizui pe loialitatea boierilor şi asta l-a făcut să piardă domnia. Boierii, poate nemulţumiţi de firea dificila a voievodului, poate temându-se de represaliile care s-ar fi abătut asupra lor în cazul unei victorii a turcilor (victorie foarte probabila, data fiind superioritatea lor numerică) l-au părăsit pe domnitor, au refuzat să lupte şi s-au închinat lui Soliman. Acesta a numit un alt domn (Stefan Lăcustă) şi a smuls Moldovei două bucăţi zdravene din teritoriu – Tighina şi Bugeacul. Petru Rareş a fost nevoit să fugă şi, după multe peripeţii, a reuşit, cu ajutorul unor pescari, să ajungă în Ardeal. În 1541, după ce ceruse iertare lui Soliman, mersese personal la Constantinopol să-şi pledeze cauza şi împărţise daruri imense, şi-a recăpătat tronul. **După încă vreo câţiva ani de încercări războinice (încercase să cucerească iarăşi Ardealul), soldate însă cu eşecuri, ambiţiosul voievod s-a stins, de boală, în 1546.**

Singur împotriva Imperiului Otoman: Ioan Voda Viteazul

Ioan Voda Viteazul, numit şi Armeanul (mama sa fusese armeanca) sau, mai târziu, Ioan Voda cel Cumplit, era strănepot al lui Stefan cel mare. Unele cronici vechi îl prezintă ca pe un tiran, dar istoricii moderni îi fac un portret mai măgulitor, recunoscându-i marele merit de a se fi împotrivit turcilor şi afirmând că era foarte îndrăzneţ şi viteaz, fiind, de aceea, foarte iubit de soldaţi şi de popor dar, din păcate, nu şi de boierime şi cler. Pentru numeroşii boieri intriganţi, un domn cu o fire apriga nu era un conducător comod, după cum nici pentru acesta veşnicele sforarii şi comploturi ale dregătorilor nu erau uşor de suportat. Ioan Voda a ales să fie aspru cu boierii şi mai îndurător şi grijuliu cu cei din paturile de jos, care aveau mult mai multă nevoie de ocrotire.

El obţinuse tronul Moldovei în 1572 – unde se obţinea la acea vreme, adică de la turci –, cu ajutorul averii strânse în tinereţe, când făcuse negoţ cu pietre scumpe. În 1574, însă, turcii i-au cerut să dubleze suma plătită drept tribut. Ioan Voda a convocat Divanul şi i-a convins pe boieri să se împotrivească cererii sultanului. Situaţia politică era de aşa natura, încât voievodul n-a putut găsi alţi aliaţi decât cazacii zaporojeni – o populaţie din zona Nistrului – care i-au trimis în ajutor o ceata de 1.200 de oameni. Cu ei şi cu armata sa de moldoveni, Ioan Voda a pornit războiul împotriva turcilor. După un şir de victorii răsunătoare ale domnitorului moldovean, care l-au înspăimântat pe sultanul Selim, acesta a trimis împotriva lui o armată zdravănă, alcătuită din turci cărora li se adăugaseră tătari şi valahi. Aceştia din urma doreau să-l înlăture pe Ioan Voda pentru a-i da tronul unui pretendent, Petru, frate cu domnitorul valah Alexandru.

Ioan Voda se instalase la Huşi, de unde putea veghea mai bine asupra granitelor. Aflând de venirea turcilor, domnitorul trimise pe parcălabul Sucevei, Ieremia, în fruntei unei avangărzi, să-i împiedice pe turci să treacă Dunărea şi să-l ţină la curent cu evoluţia situaţiei. **Trimisul, însă, despre care se spune că ar fi fost plătit de duşmani cu 30.000 de galbeni, l-a înşelat pe domnitor: i-a spus ca ajunsese prea târziu pentru a-i opri pe turci şi ca aceştia ar avea o armată destul de mică. A fost prima trădare.** Pe baza acestor informaţii false – în lipsa altora mai exacte – Ioan Voda a pornit împotriva otomanilor. Bătălia s-a dat la Oblucita, „lângă iezerul Cahului". Poate ar fi avut, totuşi, şanse să învingă, dacă n-ar fi survenit o a doua şi apoi o a treia trădare. În ajunul bătăliei, o parte dintre boieri, avându-l în frunte pe marii vornici Murgul şi Bilai, au trecut de partea turcilor, iar a doua zi, când se dădu semnalul atacului, „Boierimea moldoveana, în frunte cu Ieremia Parcălabul, pleca steagurile şi, punând cuşmele în vârful suliţelor şi săbiilor, trecu şi ea de partea duşmanului" (Constantin C. Giurescu, Istoria romanilor).

Lupta a fost cumplita; după trei ciocniri soldate cu numeroşi morţi în ambele tabere, Ioan Voda s-a retras pe un deal, în satul Roşcani, unde a fost înconjurat de turci. Nemaiputând rezista asediului, din pricina lipsei de apa, Ioan a hotărât să se predea. Atât Ahmed Pasa, comandantul ostii turceşti, cât şi Petru, pretendentul la tronul Moldovei, au jurat solemn că vor cruţa viaţa tuturor cazacilor şi moldovenilor. Dar, odată ajuns în cortul căpeteniei turcilor, Ioan Voda a fost înjunghiat, apoi i s-a tăiat capul, iar trupul lui, legat de două cămile, a fost rupt în bucăţi. Ostaşii care rămăseseră alături de el au fost măcelăriţi.

Petru Cercel, frumosul aventurier din Apus

Scurta şi palpitanta cariera voievodala a acestui print neobişnuit, apariţie insolita în galeria domnitorilor care s-au perindat pe tronul Munteniei, s-a sfârşit cu o încercare de fugă. De scăpat a scăpat cu viaţa, pentru moment, dar trădarea însoţitorilor săi – propriile sale gărzi, în care avusese deplina încredere – i-a retezat şansele de a recăpăta domnia. **Instalat pe tronul Ţării Româneşti în 1583, după ce câştigase „cursa" pentru domnie învingându-şi potrivnicul – pe Mihnea, zis mai apoi Turcitul – Petru Cercel şi-a început „mandatul" sub auspicii bune.** Şi-a aşezat curtea la Târgovişte, a investit în îmbunătăţiri edilitare şi înfrumuseţări arhitecturale ale oraşului, a adus cu el un suflu de Renaştere occidentala şi totul părea să prevestească o epocă de linişte şi progres. Dar datoriile făcute pentru a procura banii cu care îşi cumpărase tronul l-au determinat să pună biruri mari, care au împovărat poporul, iar ciocnirea dintre concepţiile sale moderne, occidentale şi tradiţionalismul boierilor autohtoni l-au făcut să intre în conflict cu aceştia.

În 1585 – după mai puţin doi ani de domnie –, aflând ca urma să fie mazilit, Petru Cercel şi-a adunat averea strânsă şi a pornit spre Transilvania. **Dar a fost trădat chiar de oamenii din escorta sa: aceştia i-au furat bogăţiile, iar fugarul, lipsit de sprijin, a fost arestat şi închis.** Câţiva ani mai târziu, după ce evadase din închisoare, a „candidat" din nou pentru domnie dar, lipsit de sprijin, a pierdut competiţia în favoarea fostului sau inamic, Mihnea, care, sprijinit de ambiţioasă lui mama, a izbutit să domnească, în total, de trei ori, iar după ultima mazilire, pentru a scăpa cu viaţa, a trecut la

mahomedanism, rămânând în istorie sub porecla de Mihnea Turcitul.

Mihai Viteazul: puternicul şi temutul voievod al celor trei tari româneşti

În vara anului 1600, puterea lui Mihai Viteazul ajunsese la apogeu: el stăpânea acum toate cele trei trei tari româneşti, iar aceasta izbândă îl făcuse pe cât de celebru, pe atât de respectat în Europa. Cu atât mai tragica pare prăbuşirea sa, cu cât a venit foarte curând după acest moment de glorie. După opinia istoricului Constantin C. Giurescu, „Cauzele căderii lui Mihai au fost, pe de o parte, răscoală nobililor ardeleni şi înţelegerea lor cu generalul imperial Basta, pe de altă parte, duşmănia polonilor".

- Generalul Basta era comandantul armatelor germane ale împăratului Rudolf al II-lea de Habsburg, stăpânitorul Sfântului Imperiu Roman de Neam Germanic (un ansamblu de teritorii din Europa centrala, reunite Interesat de o alianţă cu Mihai Viteazul în vederea apărării împotriva expansiunii spre vest a Imperiului Otoman, împăratul Rudolf a dat, iniţial, ajutor militar voievodului în acţiunile acestuia de extindere a stăpânirii sale peste cele trei tari româneşti. Nu a vrut, însă, să îl recunoască drept domn al Ardealului, dorind să păstreze pentru sine acest teritoriu şi să-i acorde lui Mihai Viteazul doar funcţia de guvernator.
-

În 1601, după mai multe neînţelegeri şi reconcilieri – de forma – cu generalul Basta, după mai multe confruntări cu nemeşii unguri din Ardeal, se punea din nou problema stăpânirii acestui teritoriu. Şi, aici, Mihai Viteazul a fost prins – şi a devenit victima – în jocul de interese al marilor puteri şi al reprezentanţilor acestora. Iată cum s-au succedat evenimentele, după descrierea aceluiaşi mare istoric citat mai sus:

„La Turda, Mihai hotărî să-şi despartă armata de aceea a lui Basta; voia să plece mai degrabă la Făgăraş, spre a-şi vedea sotia şi copiii. Aceasta despărţire însemna însă pentru domnul nostru libertatea de iniţiativă. Basta, care ştia că imperialilor le convenea mai mult o stăpânire directa asupra Ardealului, iar nu prin intermediul unei personalităţi atât de puternice, deci greu de maniat, cum era aceea a lui Mihai, se hotărî să împiedice – prin orice mijloace – o asemenea libertate. În zorii zilei când voievodul trebuia să plece spre Făgăraş, la 9/19 august 1601, el trimise un detaşament de trei sute de germani şi valoni, aceştia din urma comandaţi de ofiţerii Jacques Beauri şi Mortague. Aveau ordin să-l aresteze pe Mihai, iar dacă se opune, să-l ucidă. Aşa se şi întâmplă. Intrând în cortul domnului, Beauri îi spuse: „eşti prins". Mihai rosti un singur cuvânt: „ba", şi dădu să pună mâna pe sabie. În aceeaşi clipă însă, un valon îl împuşca, un al doilea îi străpunse pieptul, alţii îl loviră cu halebardele".

Şi astfel, printr-un asasinat mârşav, s-a încheiat scurta şi glorioasa cariera de domn şi cuceritor a lui Mihai care a lăsat, totuşi, în urmă, o imensă speranţă: aceea ca unirea celor trei tari româneşti e un fapt realizabil. Aveau să treacă mai mult de trei veacuri pana sa se întâmple din nou dar, în tot acest timp, nădejdea a fost hrănită şi de faptul ca, odinioară, cineva arătase că se poate.

Lunga domnie şi tragica prăbuşire a lui Constantin Brâncoveanu

Una dintre cele mai lungi domnii din istoria Valahiei, cea a lui Constantin Brâncoveanu, domnie întinsă pe 25 de ani, s-a sfârşit în chip groaznic, cu mazilirea, torturarea şi uciderea domnitorului de către turci – care, totuşi, îi făgăduiseră domnia pe viaţă – şi aceasta în urma intrigilor viclene ale propriilor sale rude. **Brâncoveanu a avut o domnie cu puţine lupte, datorită, în cea mai mare parte, diplomaţiei sale gratie căreia a reuşit mult timp să păstreze un echilibru sănătos între pretenţiile turcilor – cei de care depindea menţinerea lui pe tron – şi interesele Apusului creştin, care dorea să-şi extindă influenta spre Răsărit.**

Jonglând abil cu relaţiile diplomatice cu toate marile puteri care îi ameninţau tara, plătind turcilor ceea ce îi cereau, dar cultivând şi relaţiile cu vestul, Brâncoveanu a reuşit să menţină Tara Românească într-o stare de stabilitate politica remarcabila.

După 1699, când turcii, mulţumiţi de acesta stare de lucruri şi de generozitatea voievodului, i-au acordat domnia pe viaţă – un privilegiu rar – părea că nu mai are a se teme de nimic. Până în 1714 a avut parte de o epocă tihnita, în care a putut clădi palate şi lăcaşe de cult, a putut sprijini artele, învăţământul şi ştiinţele şi şi-a putut creste copiii în linişte. Dar toate acestea s-au sfârşit în chip tragic, ca urmare a mai multor întâmplări în care chiar oameni înrudiţi cu domnitorul au săvârşit fapte care i-au grăbit căderea. Un boier ruda cu el, spătarul Toma Cantacuzino, fără ştirea şi permisiunea domnitorului, îi ajutase pe ruşi în războiul acestora cu turcii (1711), lucru care îi supărase pe aceştia din urmă şi îi făcuse să-l suspectezea pe domn de necredinţa fata de ei. **O alta ruda, unchiul său, stolnicul Constantin Cantacuzino, râvnind să-l pună pe tron pe propriul sau fiu Stefan, a uneltit la Poartă, ţesând intrigi care i-au alcătuit domnului o reputaţie proasta în ochii turcilor.** Iar aceştia, deşi îi dăduseră domnuia „pe viaţă", n-au ezitat să-şi încalce promisiunea: l-au mazilit, ispitiţi pesemne şi de marea avere pe care voievodul o adunase în timpul lungii sale domnii.

Brâncoveanu, pe atunci în vârstă de 60 de ani, şi cei patru fii ai săi au fost aduşi la Stambul şi închişi. Turcii l-au torturat pe bătrânul voievod pentru a afla unde-i sunt bogăţiile apoi, la data de 26 august 1714, Brâncoveanu a fost decapitat, după ce turcii îl siliseră să asiste la execuţia celor patru fii. I-a urmat la tron Stefan Cantacuzino, aşa cum dorise (şi uneltise) tatăl acestuia dar, după cum scrie Nicolae Iorga: *„Ca o răsplată dumnezeiască, i-a venit aceeaşi pieire silnica, după doi ani singuri de domnie. Fu gâtuit în temniţă la Constantinopol, împreună cu tatăl sau foarte bătrân".*

Trădaţi pentru răsplata: Horea, Cloşca şi Crişan

Începută în noiembrie 1784, în satul Curechiu (Hunedoara), răscoală lui Horea, Cloşca şi Crişan, mişcare cu caracter national şi social, iscata ca o reacţie a iobagilor romani din Ardeal, disperaţi de situaţia lor economică şi sociala tot mai greu de suportat, s-a încheiat după foarte scurt timp, la sfârşitul lunii decembrie a aceluiaşi an, când cei trei conducători au fost prinşi şi executaţi. Pe capetele lor se pusese cate un premiu de 300 de galbeni; totuşi, susţinuţi de majoritatea oamenilor din popor – conştienţi de faptul ca li se apărau interesele –, ei n-au putut fi capturaţi de autorităţile austro-ungare altfel decât prin trădare. **S-au găsit câţiva ţărani care, ispitiţi de bani, au ajutat la capturarea celor trei, care stăteau ascunşi, în vreme ce preoţii romani care se raliaseră mişcării umblau prin sate pentru a aduna banii necesari pentru ca Horea sa se poată duce din nou – pentru a cincea oară – la Viena, spre a pleda cauza iobăgimii romane în faţa împăratului austro-ungar, Iosif al II-lea.**

La 27 decembrie 1784, câţiva ţărani s-au apropiat de Horea şi Cloşca – aceştia stăteau ascunşi într-o coliba de crengi, în codrul Scoragetului, din Munţii Gilaului – şi, pretinzând ca umbla după vânat, au fost primit în coliba de cei doi. La un semnal, s-au năpustit asupra lor, i-au legat şi apoi i-au predat autorităţilor. Tot prin trădare a fost capturat, la 30 ianuarie 1785, şi Crişan. A urmat judecata, apoi execuţia lui Horea şi a lui Cloşca printr-o pedeapsa extrem de cruda – tragerea pe roată. Trupul lui Crişan, care se sinucisese în închisoare, a fost zdrobit în acelaşi fel. **Şi totuşi, sacrificiul lor n-a fost zadarnic –**

un exemplu paradoxal de revolta care, deşi înfrântă, va aduce totuşi, măcar în parte, schimbările pe care le-a urmărit. În anul următor răscoalei, 1785, printr-un act solemn datat 22 august şi promulgat de împăratul Iosif al II-lea, în Ardeal a fost desfiinţată iobăgia.

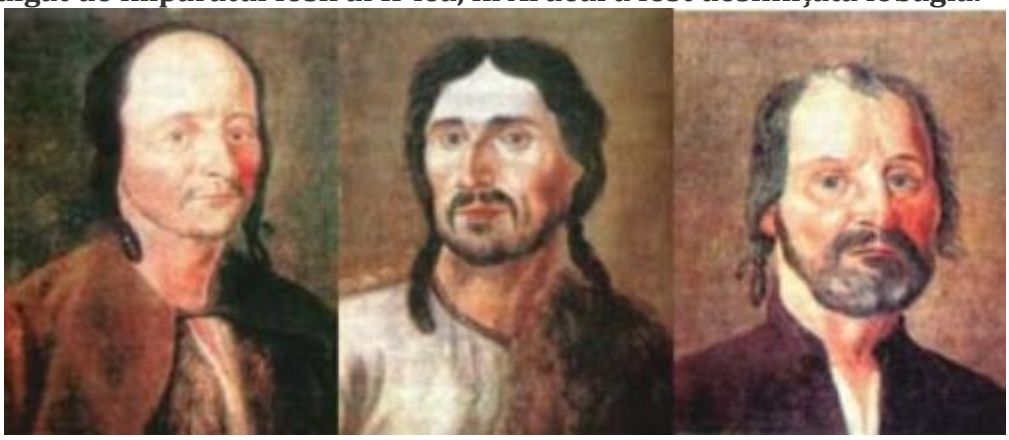

Alexandru Ipsilanti, omul pe care Tudor Vladimirescu n-ar fi trebuit să şi-l facă aliat

Moartea lui Tudor Vladimirescu şi înfrângerea revoluţiei conduse de el, în 1821, s-au datorat trădării de către cei cu care se aliase, eteriştii conduşi de Alexandru Ipsilanti. E**teria, organizaţie europeană dedicata eliberării creştinilor – şi îndeosebi a grecilor – de sub stăpânirea otomana – a avut filiale în multe tari ale Europei, iar în Ţara Românească influenta ei s-a manifeststat cu precădere în evenimentele asociate revoltei din 1821.** Dorind să contribuie la eliberarea Valahiei de sub apăsătoarea vasalitate fata de înaltă Poarta otomana şi să o scape de flagelul domniilor fanariote, Tudor Vladimirescu a îmbrăţişat idealurile Eteriei şi a încheiat o înţelegere cu conducătorul acesteia, Alexandru Ipsilanti.

Se bizuiau pe sprijinul Rusiei; aceasta, însă, a dezaprobat mişcarea. În plus, organizarea armatei eteriste lasa mult de dorit; trupele nedisciplinate ale lui Ipsilanti au jefuit pe drum multe gospodarii, stârnind nemulţumirea populaţiei româneşti. **Înţelegerea dintre Alexandru Ipsilanti – devenit epitrop general al Eteriei – şi Tudor Vladimirescu, conducătorul mişcării în Ţara Românească, prevedea ca Ipsilanti – după ce trecuse prin Moldova şi Muntenia – să iasă din tara cu trupele sale, pentru a nu stârni o reacţie dura şi o intervenţie armata din partea turcilor**. Dar, când a devenit evident ca Ipsilanti nu era un conducător şi un aliat de nădejde, conflictul între cei doi a ajuns atât de grav, încât Alexandru Ipsilanti a hotărât să se descotorosească de Tudor Vladimirescu, printr-un complot. Prin trădare, Tudor Vladimirescu – pe care poporul îl numea deja „domnul Tudor" – a fost ridicat de la Goleşti şi apoi asasinat la Târgovişte.

* * ** * ** * **

credincios musulman, cămătăria este o îndeletnicire strict interzisa de perceptele religioase, Osman se afla pentru prima dată în viaţă în faţa pericolului de a sfârşi în ştreang. Prins de autorităţile turce, are de ales între spânzurătoare şi exil. În urma intervenţiilor bunicului şi datorită mitei avansate de acesta judecătorilor, Osman scapa de la moarte şi fuge într-o noapte din închisoarea din Sofia unde, spre norocul său, o parte dintre gardieni erau vechi cunoştinţe ale bunicului. Câteva zile mai târziu, Osman Pazvantoglu străbate pe furiş, într-o barca, apele Dunării şi ajunge în Ţara Românească. Aici, după multe peripeţii, datorate caracterului sau bătăios şi a câtorva scandaluri datorate escrocării unor boieri, Pazvantoglu ajunge să frecventeze cercul de apropiaţi ai domnitorului muntean de origine fanariota, Nicolae Mavrogheni.

Politichie, şmecherie, tâlhărie…

Aflat în element propriu printre demnitarii fanarioţi care parazitau Tara Românească, Pazvantoglu este brusc înflăcărat de ideea de a ajunge şef al gărzilor domnitorului. Pentru început se angajează în paza palatului domnesc din Bucureşti, oferindu-şi serviciile ca simplu mercenar. Ajutat de insistenta şi ambiţia nativa, dublate de numeroase pungi de galbeni, Pazvantoglu avansează, ajungând în doar doi ani şef al gărzilor personale de arnăuţi ale domnitorului Mavrogheni. **Fire sensibila, simte o stranie atracţie pentru poezie, astfel ajunge să îl cunoască şi să se împrietenească cu renumitul poet revoluţionar grec de origine aromână, Rigas Feraios.** Atras de frumuseţea domniţelor romance de la curte, Pazvante, după cum l-au denumit romanii, este respins de o aşa numita jupâniţa Anica. Pazvante cade într-o depresie care l-a ţinut la pat timp de două luni. Ridicându-se plin de răzbunare, dezvolta o ura bolnava împotriva femeilor, ura care va fi concretizata mai târziu, în timpul raidurilor de jaf efectuate în Valahia, când personal îndeamnă hoardele de pazvangii să siluiască orice femeie romînca întâlnită în cale, indiferent de vârstă sau rang social.

Pofta de glorie şi mărire a lui Pazvante nu mai putea fi ţinută în frau astfel încât, în scurt timp, ajunge să comploteze cu boierii fanarioţi, mazilirea lui Mavrogheni. Acesta afla şi, turbat de furie, ordona decapitarea lui Pazvante pe o platforma construită undeva în apropiere de Strada Lipscani. Nesăbuitul aventurier bosniac este salvat de la moarte, în ultima instanţă, de către intervenţia lui Rigas Feraios, intervenţie dublată de o sumă considerabila de bani plătită în prealabil de acesta domnitorului Mavrogheni. **Pazvante trece înapoi Dunărea şi organizează o bandă de turci şi albanezi cu care începe să jefuiască sistematic Balcanii în lung şi în lat. Reuşeşte astfel să strângă o sumă considerabila de bani pe care o va trimite direct sultanului Selim, împreună cu asigurarea ca dacă va fi pus aga, va dubla peşcheşul trimis înaltei Porţi.** Sultanul accepta momeala, iar Pazvante devine aga. Nemulţumit, doreşte să ajungă pasa în cel mai scurt timp. Cum politica de la Stambul era indiferenta la insistenţele lui, el strânge o armată de mercenari aduşi din toate colţurile Europei şi se răscoală împotriva stăpânirii turceşti a sultanului Selim al treilea.

Pazvante nu mai poate fi oprit. În nebunia sa crează un stat independent cu capitala la Vidin şi se autoproclama pasa. Fascinat de puterile occidentale, dezvolta relaţii diplomatice cu toate ţările din jur, ajungând chiar să-şi deschidă un consulat în Republica Franceza! În anul 1798, Pazvante stăpânea deja un teritoriu mărginit de Dunăre, Munţii Balcani, cetatea Belgradului şi oraşul Varna. Dus de val, nu se lasă pana nu ajunge să bată moneda proprie care pe o parte îl înfăţişa, iar pe cealaltă avea gravata puşcăria din Sofia.

Jaf şi durere în Valahia

Sultanul nu putea lăsa nepedepsita îndrăzneala nebuna a lui Pazvante astfel încât, în anul 1798, trimite o expediţie militară de pedepsire compusa din 100.000 de oameni condusa de aga Husein Kukuc.

În mod bizar, armata lui Kucuk nu reuşeşte să cucerească Vidinul şi, implicit, să-l captureze pe Pazvante. **Pus în faţa acestei situaţii, aga Kucuk da vina pe domnitorul fanariot din Ţara Românească, Constantin Hangerli, pe care îl acuza că nu i-a aprovizionat suficient armata.** Hangerli trebuie să plătească oalele sparte. În consecinţă, sultanul emite un firman de mazilire şi execuţie a domnitorului fanariot, act dus la îndeplinire de aga Kucuk la data de 18 februarie 1799. În vara aceluiaşi an, sultanul decide să-l ierte pe Pazvante şi se hotărăşte să-l numească, în sfârşit, pasa de Vidin, impresionat de ambiţia de neoprit a băiatului din Balcani.

Stăpânit de o sete nestinsa de bani şi bunuri, Pazvante întreprinde unele dintre cele mai crunte expediţii de jaf şi distrugere din întreaga istorie a Ţării Româneşti. **Bolnav de ura, nu se mulţumeşte cu jefuirea satelor şi târgurilor, ci ordona incendierea acestora. Astfel de fapte, alături de siluirea femeilor şi uciderea bărbaţilor, duc la întărirea sentimentului antiotoman printre romani precum şi la constituirea primelor cete de haiduci, organizate pe sistem militar, din Ţara Românească.** În anul 1800 trupele sale, denumite pazvangii, jefuiesc şi incendiază Craiova, dintre cele circa 7.000 de case de la aceea vreme doar 300 fiind salvate de incendiu. Acesta situaţie a dus la un fapt straniu: depăşit total de realitate, domnitorul fanariot Alexandru Moruzi îşi cere singur automazilirea! În ianuarie 1802, Bucureştii sunt terorizaţi la aflarea veştii ca Pazvante şi-a trimis trupele spre capitala. Domnitorul Mihail Sutu fuge şi ordona garnizoanei de arnăuţi albanezi să apere oraşul. Aceştia se ceartă între ei, fiecare aga albanez dorind să deţină comanda. Bucureştiul cade în anarhie, fiind stăpânit de bandele de pazvangii care fraternizează cu vagabonzii şi cerşetorii locali. Acesta situaţie dramatica ia sfârşit odată cu intervenţia brutala a trupelor turceşti care restabilesc ordinea.

Mort de mana Jianului?

Distrugerile aduse de Pazvante nu au rămas fără replica. **Într-un episod remarcabil, şi din nefericire prea puţin cunoscut al Istoriei Romanilor, trupele de haiduci olteni conduse de Iancu Jianu reuşesc să dea o replică pe măsură atacurilor pazvangiilor. Astfel, celebrul haiduc şi erou naţional, Iancu Jianu, organizează o serie de incursiuni de urmărire şi pedepsire dincolo de Dunăre**. Într-una din încleştări ajunge să se lupte personal cu iataganele cu Pazvante. Cuprins de setea rabunarii, Jianu-i scoate un ochi cu iataganul temutului Pazvante, de unde acesta se alege cu porecla de Pazvante Chiorul. Grav rănit de Jianu, el este salvat în ultima instanţă de garda sa personală. Supărarea peste măsură a Jianului este reţinută în unele balade, celebre atât în România cât şi în Serbia şi Bulgaria. Conform versurilor, Jianu ar fi strigat:

„Cu mana asta ţi-am scos un ochi, tot cu mana asta te omor, câine de păgân!”. Marele nostru haiduc nu se opreşte, şi alături de cetele de panduri olteni continua să treacă Dunărea. În anul 1809, haiducii lui Iancu incendiază Vidinul şi Plevna, ucigând orice turc întâlnit în cale, în replica la acţiunile lui Pazvante care atacase Craiova şi incendiase satele din Oltenia. Trupele de panduri distrug din temelie raiaua turceasca de la Turnu Măgurele care devenise baza favorita de incursiuni a lui Pazvante**. Iancu Jianu în persoana aprinde fitilul care va arunca în aer moscheea din Turnu Măgurele. În urma acestor lovituri, turcii nu vor mai încerca niciodată construirea vreunui edificiu musulman în Valahia.**

Sfârşitul lui Pazvante este neclar, existând două surse care precizează acest acest moment. Într-una dintre variante, Pazvante moare la data de 27 ianuarie 1807, otrăvit de către medicul evreu al oraşului Vidin, din ordinul sultanului, varianta puţin probabila datorită faptului că Pazvante era o sursă importanta de stoarcere a birurilor din Balcani. Mai plauzibila rămâne varianta morţii sale în urma distrugerii Vidinului de către Iancu Jianu, care probabil ca şi-a îndeplinit dorinţa de a-l ucide pe Pazvante. De altfel, după episodul distrugerii Vidinului de către panduri, nu mai apare nicio referire la Pazvante Chioru, decât o simplă expresie, des folosita şi în zilele noastre…

În oraşul Vidin din Bulgaria mai pot fi văzute şi astăzi moscheea, biblioteca şi cazarma construite… pe vremea lui Pazvante.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ***

11 decembrie 2009

Constantin Brâncoveanu – Voievod, Martir şi Sfânt

Foto (6)

„Logofete – i-au spus boierii – noi cu toţii pohtim să ne fii domn.

— Dar ce aşi vrea eu cu domnia? De vreme ce ca un domn sunt la casa mea, nu-mi trebuie să fiu; ear ei ziseră: Ne rugam nu lasa teara sa între alţi oameni, sau rai sau nebuni, să o strice, ci fii! Şi-l luară de mani şi-l împingea de la spate şi acolea fiind şi un capegiu împărătesc pentru trebi împărăteşti, îl dusease şi pre el la Mitropolie; şi duseră caftan la capegi-basa al împăratului de au cetit molitvele de domnie şi au mers de i-au sărutat mana, zicându-i: Mulţi ani!"

Aşa a început una dintre cele mai luminate şi îndestulate domnii din istoria Ţării Româneşti. Contextul politic al acelei vremi făcea ca domnitorul unei tari, îndeosebi al uneia din Balcani, să se asemene cu un acrobat care practica mersul pe sarma sub o prăpastie adâncă. Poziţionarea geografica a ţării îi aducea la graniţa unele dintre cele mai de temut popoare ale vremii: pe de o parte imperialii, pe de cealaltă parte, turcii şi tătarii.

Prinţul aurului

Într-o atare situaţie, înţelepciunea celui care fusese vei logofăt a oferit soluţia ideala: compromisul. Brâncoveanu avea grija sa satisfacă cererile imperialilor, furnizându-le informaţii şi nerefuzându-le serviciile solicitate, toate acestea fără a deranja fragilele relaţii cu Poarta otomana. Însă austriecii nu se mulţumesc doar cu atât şi urmăresc să supună Tara Românească, mânaţi de speranţă ca resursele acesteia i-ar fi putut ajuta să îşi susţină nevoile materiale generate de lungile războaie cu turcii. În final, **expediţia austriacă condusa de generalul Heissler a fost zdrobita de trupele româneşti ajutate de cele turceşti şi de un corp de ostaşi unguri numiţi „curuţi". În acel an, 1690, s-a dat prima şi ultima bătălie de sub Constantin Brâncoveanu.** Austriecii au fost nevoiţi să se mulţumească numai cu ceea ce le dăruia domnul roman, însă relaţiile dintre aceştia şi Tara Românească au început să se îmbunătăţească: Brâncoveanu le oferea ştiri despre ceea ce se petrecea la turci şi îi aproviziona, iar imperialii i-au recunoscut titlul de „principe al imperiului" în data de 30 ianuarie 1695.

Nici turcii nu erau neglijaţi. Brâncoveanu le plătea dările şi ajuta ori de câte ori era solicitat, cum se întâmplă deseori, cu precădere în cazul întăririi sau ridicării unor cetăţi importante din punct de vedere strategic. Însă obligaţiile domnitorului roman fata de Poarta nu se învârteau doar în jurul chestiunilor băneşti. S**ultanul era informat permanent cu privire la situaţia ţarilor creştine din jur, iar pentru a obţine informaţiile acestea, Brâncoveanu îşi crease o adevărată reţea de informatori şi de spioni răspândiţi în toate punctele fierbinţi ale ţării, dar şi ale străintaţii: Viena, Veneţia şi chiar Moscova.** Nu este de mirare de ce dărnicia şi generozitatea sa, induse de împrejurări de vreme ce aceasta era singura metoda de a ţine la distanţa lacomii duşmani, i-au adus denumirea de Altan-beg sau „principele aurului". Bogăţia şi dărnicia sa îl făcuseră celebru, de aceea la Stambul, mai-marii se întreceau între ei pentru a avea de-a face cu prinţul Valahiei. Aurul a fost cel care i-a asigurat domnia liniştită, însă

tot aurul a fost acela care l-a pierdut pe domnul Brâncoveanu împreună cu cei patru feciori ai săi.

Mulţumită averii sale pe care o împărtăşea cu bunăvoinţă, dar şi a serviciilor aduse Porţii, Brâncoveanu a reuşit să îşi păstreze domnia, iar în anul 1699 sa o primească pe viaţă. **Şi, într-adevăr, domnia sa s-a încheiat cu puţin timp înainte de a-şi pierde viaţa. Chiar dacă reuşea să menţină un echilibru precar în relaţiile cu imperialii şi cu turcii, Brâncoveanu nu a uitat niciodată că se afla pe teren minat şi şi-a luat toate măsurile posibile pentru a-şi asigura existenţa sa şi a familiei sale, fără a bănui măcar ca cea mai crunta soarta îi era rezervată.** Domnul Ţării Româneşti obţinuse cetăţenia transilvana încă de pe vremea boieriei sale, de altfel, purta titlul de conte. Acestea, împreună cu moşiile pe care le stăpânea în Transilvania şi depozitele de bani din Veneţia, trebuiau să garanteze securitatea familiei sale.

Relaţiile cu Moldova

Deşi Dimitrie Cantemir a rămas în paginile istoriei româneşti ca unul dintre cei mai eruditi domnitori romani, familia din care provenea nu a fost pe placul conducătorului Ţării Româneşti, un alt cunoscut iubitor de cultură. Mai exact, între 1685 şi 1693, domnul Moldovei a fost Constantin Cantemir, tatăl lui Dimitrie şi al lui Antioh. Relaţiile dintre cele două ţări erau foarte tensionate, cu atât mai mult cu cât Brâncoveanu îl considera pe Constantin Cantemir un om de rând, în vreme ce acesta din urmă era contrariat de atitudinea superioară a vecinului său. Prin urmare, cei doi au crezut de cuviinţă să se sape reciproc la Poarta. **Ceea ce nu a luat în considerare Constantin Cantemir este puterea aurului, care cântărea mai mult decât orice bârfă răutăcioasă. Aşa se face că la un moment dat, un grup de boieri români se refugiază în Moldova, pe lângă Cantemir, plângându-se de Brâncoveanu.**

Cantemir crede că a găsit momentul prielnic pentru a-şi defăima vecinul şi îi trimite pe boieri la Stambul cu jalba. Argumentele şi poziţia faţă de Poartă a lui Brâncoveanu se dovedesc a fi mai puternice decât nemulţumirile şi uneltirile unor boiernaşi, prin urmare aceştia sunt trimişi domnului Ţării Româneşti întru judecată. Judecata se face, iar boierii sunt spânzuraţi la marginea oraşului Bucureşti, pentru a servi de pildă şi altora.

Ostilitatea fata de Cantemir sporeşte şi se revărsă şi asupra feciorilor săi care îi vor urma la tronul Moldovei. Deşi mari iubitori de arta şi de cultura, Brâncoveanu şi Dimitrie Cantemir vor fi pentru totdeauna separaţi de interesele politice şi personale. **Prima domnie a lui Dimitrie Cantemir în Moldova nu este recunoscuta de către sultan, tocmai ca urmare a intervenţiilor lui Brâncoveanu. Antioh va simţi şi el represaliile pe propria piele. O împăcare are totuşi loc, în anul 1705, în urma înfiripării unei alianţe prin căsătorie, însă aceasta nu va fi definitiva.** Anul 1711, când are loc a doua domnie a lui Dimitrie, îi găseşte pe cei doi iar în relaţii tensionate. Aversiunea lui Brâncoveanu fata de Cantemireşti mai are o explicaţie, de natura personala şi egoista, am putea spune, deşi în acea perioadă era un lucru normal ca domnii să dorească să aibă aliaţi la conducerea ţarilor învecinate. Brâncoveanu îşi dorea un astfel de aliat pe tronul Moldovei, iar candidatul perfect era Constantin Duca, care îi era şi ginere, precedat în ordinea preferinţelor de Mihai Racoviţă, ce-i venea var de-al doilea.

O domnie pe viaţă… scurta

O confirmare pe viaţă a domniei ar fi trebuit să echivaleze cu o garanţie a păstrării tronului, însă la acea vreme, tot aurul din lume nu putea să susţină terenul alunecos pe care se afla acesta. Brâncoveanu nu avea numai prieteni câştigaţi cu bani grei la Stambul, ci avea şi duşmani care s-ar fi imaginat pe tronul acestuia. Unul dintre aceştia era marele dragoman Alexandru Mavrocordat Exaporitul, care dorea tronul ţării pentru fiul său, Nicolae. Brâncoveanu nu era străin de interesele acestui reprezentant al Porţii, prin urmare, a încercat să îşi ia din timp măsuri de prevedere, încuscrindu-se cu acesta. Ilinca, una dintre fiicele sale s-a căsătorit cu unul dintre fiii Exaporitului, Scarlat. **Aşa cum era de aşteptat, zestrea miresei a fost mai mult decât generoasa, iar aceasta noua relaţie de rudenie prin alianţă, l-a potolit pentru o vreme pe Mavrocordat. Încuscrirea avea să ţină doar un an şi jumătate, terminându-se odată cu decesul prematur al lui Scarlat.** Odată cu ruperea relaţiilor de rudenie, Mavrocordat a lăsat orice maniera la o parte şi şi-a continuat „săpăturile" la Poarta. Un moment critic se petrece în anul 1703, când noul vizir Rami Mehmed îl cheamă pe domnul roman la poarta „să sărute

poala împărătească". Departe de a avea semnificaţii pozitive, acest lucru echivala de cele mai multe ori cu o mazilire. Aurul îl salvează încă o dată pe Brâncoveanu, care accepta să plătească dari mai mari.

Odată depăşit şi acest hop, urmează una dintre cele mai frumoase perioade din domnia lui Brâncoveanu. Şi cum vremurile liniştite încurajează spiritul uman către meditaţie şi dezvoltare spirituală, în aceasta epoca au loc cele mai mari transformări culturale şi manifestări artistice. Se ridica palate, se construiesc biserici şi mănăstiri, iar tiparul ia avant, ceea ce echivalează cu un acces mai larg al maselor către slova scrisa.

Năframa de mătase neagra

Izbucnirea războiului dintre ruşi şi turci în 1711 avea să pună capăt liniştii. Armata rusească condusa de către nimeni altul decât ţarul Petru cel Mare a ajuns până în Moldova, unde domnul Dimitrie Cantemir li se alătura imediat. A venit rândul lui Brâncoveanu să decidă de partea cui va fi. În acelaşi spirit echilibrat şi prevăzător, Brâncoveanu pune în balanţă sortii de izbândă a fiecărei parţi. Alege şi de această dată prudenta şi îşi aşază tabăra într-un punct strategic, care îi permitea „să păzească tara fără primejdie, de către amândouă părţile, adică şi de către turci şi de către muscali", după cum menţionează cronica. Cum socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din târg, nici măcar prevederea extremă a lui Brâncoveanu nu a putut anticipa comportamentul boierilor săi. Aşa se face că spătarul Toma Cantacuzino, ruda de-a lui Brâncoveanu, decide să acţioneze după bunul plac, decizie ce l-a costat pe domnitorul roman viaţa sa şi a celor patru feciori ai săi.

Toma Cantacuzino trece cu o parte din călărime la ruşi, în încercare de a-i ajuta să cucerească Brăila, neglijând astfel indicaţiile domnului său. Ruşii au câştigat doar o bătălie, nu şi războiul. În final, au fost bucuroşi să cadă la pace cu turcii, însă aceştia din urma au început să îl bănuiască pe domnitorul roman de trădare. Puternicii reprezentanţi ai Porţii nu au vrut să creadă ca un spătar ar fi acţionat de capul său, prin urmare, aceasta acţiune, cumulata cu toate intrigile de la Stambul, avea să semnifice începutul sfârşitului. „Miezul acţiunii" la Stambul a fost chiar o rudă de-a lui Brâncoveanu, stolnicul Constantin Cantacuzino, care dorea la conducerea Ţării Româneşti pe fiul său, Stefan. Legăturile bune cu Poarta, averea lui Brâncoveanu, cât şi cei patru descendenţi ai săi pe linie

masculina, erau tot atâtea motive pentru a-şi vedea visul spulberat.

Acţiunea nesăbuită a spătarului Cantacuzino le oferea acum momentul ideal să unelteasca împotriva domnului roman. Se afla despre moşiile şi despre depozitele de bani din afară, ceea ce întăreşte suspiciunile turcilor. Nu mai puţin, aceştia din urmă, visau să intre în posesia aurului pe care Altan-beg îl stăpânea, prin urmare îndepărtarea acestuia i-ar fi mulţumit pe toţi. De aici pana la decizia de mazilire nu a mai fost decât un pas. Fără a bănui nimic, în data de 14 aprilie 1714, Brâncoveanu îl primeşte la Bucureşti pe trimisul sultanului, capugi-basa Mustafa-aga. Primit în divan, acesta îi pune pe umăr domnitorului roman năframa de mătase neagra, semnul maziliei. Ameninţaţi cu năvălirea tătarilor, niciunul dintre boierii prezenţi nu a schiţat niciun gest. În vreme ce unul dintre cei mai destoinici domnitori ai Ţării Româneşti lua drumul maziliei, la tron se instala triumfător nimeni altul decât Stefan Cantacuzino.

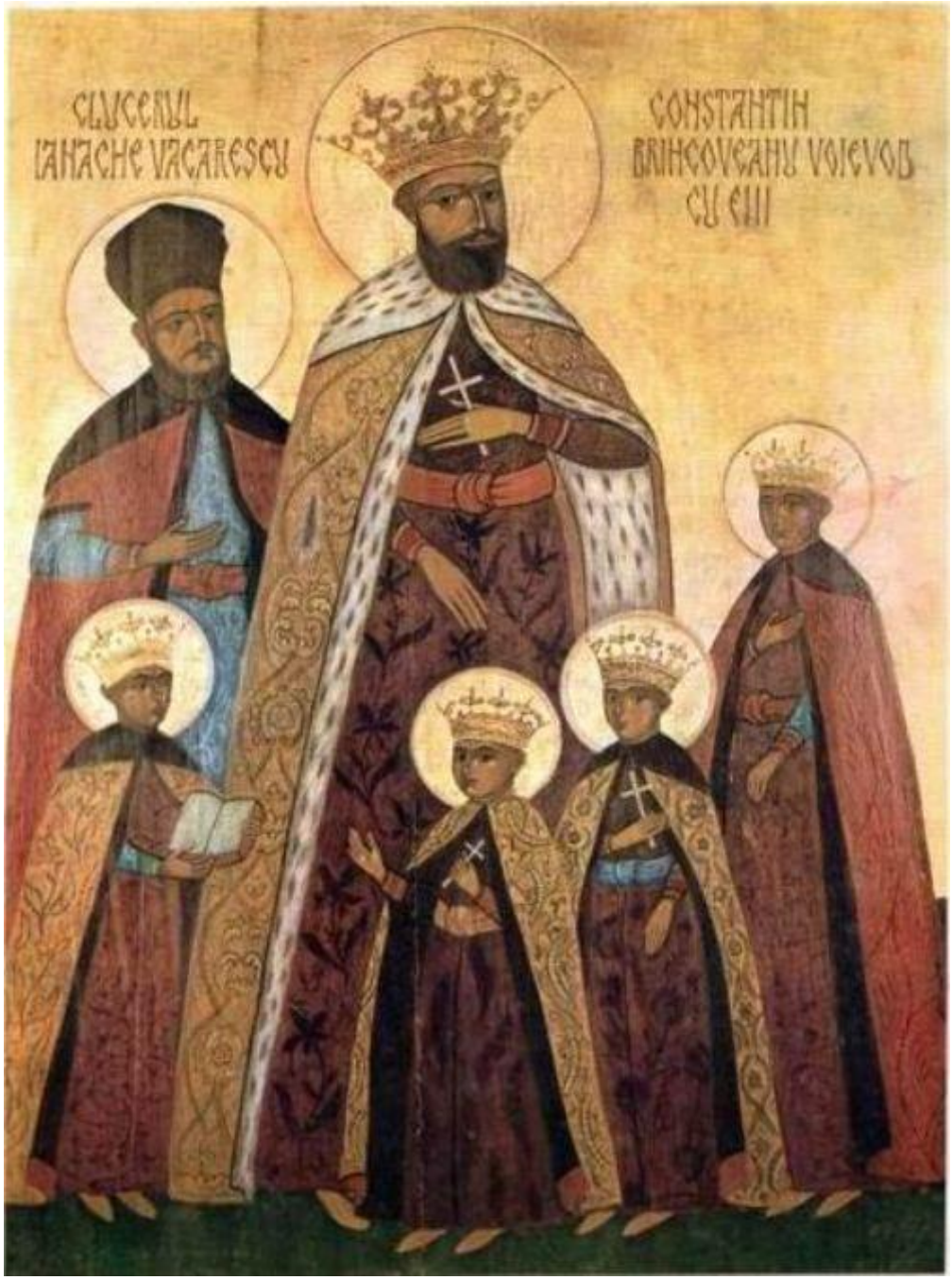

Sub o tortura cumplita, Brâncoveanu şi-a declarat întreaga avere, inclusiv moşiile şi depozitele de bani din străinătate. În afară de proprietăţile din Transilvania, familia Brâncoveneştilor fusese expoliata de orice bun. Se părea ca lucrurile se vor opri aici şi chiar domnul mazilit scrisese în Ardeal să i se păstreze bunurile de acolo. Nimeni nu bănuia ca sadismul vizirului Gin Ali Pasa va întrece orice limita. Acesta hotărăşte pedeapsa capitală pentru Brâncoveanu, cei patru fii ai săi şi pentru clucerul Ienache Văcărescu, sfetnicul de încredere al fostului domn. Ca o ironie, execuţia a fost hotărâtă pentru 15 august, exact data în care Brâncoveanu împlinea vârsta de 60 de ani. În acea zi neagra, a căzut întâi capul clucerului, apoi ale feciorilor, iar Brâncoveanu, obligat să treacă prin tortura înfiorătoare de a-şi vedea copiii ucişi, este condus ultimul către eşafod. O moarte care, în acele condiţii, venea ca o eliberare. Mult mai târziu, trupurile Brâncoveneştilor au fost aduse în ţara şi îngropate în biserica Sfântul Gheorghe cel Nou din Bucureşti, însă venerarea lor ca sfinţi martiri a început la scurta vreme după uciderea lor mişeleasca.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * *

12 decembrie 2009

Misterele abdicării lui A.I. Cuza

Foto (4)

Greu de găsit în întreaga istorie naţională un episod la fel de controversat şi înconjurat de mister precum abdicarea forţată a primului lider modern de etnie pur românească. Modul în care s-au precipitat şi desfăşurat faptele ridica interesanta întrebare: Cum ar fi evoluat statul roman dacă Domnul Unirii rămânea pe tron şi consolida probabil un regat?

De la fiu de boieri la colonel cu vederi europene

Despre cel pe care istoria naţională îl cunoaşte sub titulatura de „Domnul Unirii" se ştiu surprinzător de puţine lucruri. Mai ales dacă ţinem socoteala că a fost un personaj care a trăit în perioada moderna, în plin secol XIX… Cronologic vorbind, cel care avea să reunească după îndelungată vreme, Tara Românească şi Moldova, a văzut lumina zilei pe data de 20 martie 1820 în târgul moldovenesc al Barladului. **Încă din pruncie, Alexandru Ioan a aparţinut elitelor tradiţionale de boieri din Moldova. Tatăl sau era ispravnicul Ioan Cuza, un prosper proprietar de pământuri în judeţul Fălciu de pe atunci. Mama sa, Sultana, făcea parte din familia Cozadinilor, clan boieresc cu origini fanariote.**

Părinţii îşi doreau un viitor măreţ pentru fiul lor. În această direcţie nu precupeţesc niciun efort. Micul Alexandru are parte de o educaţie de tip european, învaţă mai multe limbi străine şi se dovedeşte atras de studiul istoriei. Încă din tinereţe dovedeşte aptitudini pentru o carieră militară, spre care se şi îndreaptă de altfel, devenind un apreciat ofiţer în armata moldovenească unde promovează pana la rangul de colonel. În aceasta ipostaza, A.I. Cuza a fost surprins de efervescenta momentului 1848, când Moldova şi Tara Românească au fost cuprinse, la rândul lor, de tăvălugul revoluţiilor de inspiraţie masonica care au zguduit Europa. Din acest moment, viaţa şi destinul sau aveau să sufere transformări dramatice**. Dacă în Moldova revoluţia a fost repede suprimata, dincolo, peste răul Milcov, în Valahia, revoluţionarii care au preluat puterea politică şi militară au reuşit să guverneze până la sfârşitul anului. Propriile vederi liberale, tendinţele naţionaliste, alături de curajul de a lupta deschis pentru propăşirea romanilor din timpul episodului moldovenesc i-au creat destui duşmani puternici.** În consecinţă, este capturat, devine prizonier fiind trimis spre Viena, de unde ajunge să fie eliberat totuşi cu ajutor britanic (gurile rele spun şi astăzi ca frăţia masonica a funcţionat şi atunci pentru salvarea unui membru marcant…)

A.I. Cuza revine în Moldova unde domnea pe atunci Prinţul Grigore Ghica. În urma întrevederilor dintre cei doi, Cuza avansează serios în cariera devenind Ministru de Război al Moldovei. Sentimentele sale naţionaliste şi unioniste devin din ce în ce mai puternice, colonelul fiind atras din ce în ce mai mult de scena politicului. În această direcţie în anul 1858 îl găsim în ipostaza de reprezentant al Galaţiului în divanul ad-hoc de la Iaşi.

reunirea şi legendarele reforme

Deja remarcat atât în ochii elitelor conducătoare moldovene, Cuza cucereşte rapid şi încrederea fraţilor săi din Valahia. Prin urmare, ajunge să fie ales de Partida Naţională care acţiona pentru Unirea Pricipatelor sub un lider roman, nu un print străin cum doreau unele loji masonice opuse celor cu viziuni unioniste. Conform istoriei cunoscute, Partida Naţională a profitat de suita de neclarităţi juridice din textul Tratatului de la Paris pentru a-l alege pe Cuza Domn al Moldovei în ziua de 5 ianuarie 1859, şi pentru a deveni Domn la Ţării Româneşti peste câteva zile mai târziu în data de 24 ianuarie. **Unirea a avut rădăcini adânci în conştiinţa romanilor din cele trei tari. De fapt, prin exploatarea acestui puternic sentiment naţionalist peste care se adăugau prigonirile, jaful şi abuzurile străinilor, au reuşit artizanii din umbra ai momentului 1848 sa stârnească lupta armata a romanilor.** Chestiunea Unirii provinciilor româneşti devenise între timp o problemă serioasa care nu-i preocupa doar pe romani, ci şi cancelariile marilor puteri, ambasadorii de la Constantinopol, alături de consulii acestor tari de la Iaşi, Bucureşti şi alte oraşe. **Spre exemplu, în Franţa, ideea Unirii principatelor romane a fost adusa la cunoştinţa cercurilor masonice de către cei mai fervenţi militanţi ai Unirii, bursierii romani trimişi la studii alături de exilaţii politici de origine romană.** Gratie relaţiilor făcute de aceştia cu conducătorii europeni, Unirea romanilor ajunge să figureze chiar pe primele pagini ale proiectelor de politica externă ale marilor puteri. Aşa ajunge să fie trimis de Franţa cu însărcinarea de a ocupa postul de consul la Iaşi, celebrul şi hârsitul politician, Victor Place. Misiunea sa era de a-l informa pe Contele Walewsky, Ministrul de Externe francez asupra şanselor şi posibilităţilor moldovenilor pentru Unire. Pe de altă parte, misiunea sa secreta era aceea de a sprijini eforturile moldovenilor pentru a slăbi astfel în zona influenta şubredului Imperiu Otoman.

Actul Unirii, simplu în aparenta şi superficial studiat, prezintă şi o latură ascunsa, care cu siguranţă merita investigata. Pe baza documentelor existente, alături de coincidenţe istorice şi politice ale vremii, în prezent putem afirma fără tăgadă, ca unirea de la 1859 a fost pana la un anumit nivel, opera masonilor romani sprijiniţi de confraţii de loje cu vederi şi simpatii similare. Ei bine, în ciuda tuturor argumentelor şi înţelegerilor, pregătirea etapelor Unirii a reprezentat o chestiune extrem de sensibila privita prin prisma strategiei lojelor din acea perioadă. În plus, deoarece trebuia păstrată senzaţia respectării tuturor clauzelor politice impuse de marile puteri, unirea prezenta numeroase impedimente. Aici intervine hotărâtor interesul Masoneriei, după cum menţionează într-un text o lojă din Paris: ***„Teritoriul romanilor este alcătuit din mai multe provincii diferite, locuite de romani din cele mai vechi timpuri, fiecare cu istoria sa dureroasa. Transilvania, cea mai întinsă regiune, se afla sub dominaţia ungurilor de aproape 800 ani, Bucovina cunoaşte stăpânirea austro-ungara de un secol, Basarabia a fost ocupata temporar, parţial sau total de imperiul ţarist, iar Moldova şi Valahia sunt controlate de turci, neîntrerupt de peste 400 ani. Şi pentru noi este o surpriză sa realizam ca romanii au supravieţuit acestor presiuni în mod neaşteptat. Sprijinirea lor poate fi cel mai important argument în Balcani".***

Conform multor istorici, acest ultim paragraf a fost greutatea care a înclinat definitiv balanţa în favoarea unirii. În final, patru dintre puterile garante-Franţa, Sardinia, Prusia şi Rusia –, au silit în cele din urmă Imperiul Otoman şi Austria să recunoască evenimentul istoric. **Epoca lui Cuza este caracterizată prin misiunea grea avuta de colonel. El a fost declanşatorul trecerii de la o orânduire sociala depăşită istoriceşte, la o nouă orânduire superioară celei anterioare. Marile sale reforme au avut un larg ecou peste hotare.** Tot el a fost cel care a reformat şi modernizat primul serviciu secret de informaţii autentic romanesc. Reformele sale fără precedent au fost mai importante şi mai bune pentru popor chiar decât cele luate de Carol I-ul. Nu degeaba Domnitorul a rămas cel mai iubit şi apreciat lider din perioada modernă a romanilor. Puţini romani ştiu, spre exemplu, ca prima secţie de medicina veterinara din tara a fost inaugurata de Domnitorul Cuza. Cea mai însemnată în urmările ei pe plan social şi economic a fost, fără îndoială, reforma agrara din anul 1864, prin care ţărănimea clacasa a fost eliberata de opresiunile de tip feudal, ajungând să fie împroprietărita din pământurile pe care le munceau de generaţii. A înfăptuit şi o necesara reforma fiscala concretizata prin instituirea impozitului personal, a contribuţiei pentru drumuri şi instituirea impozitului funciar. Totul pentru ca Principatele Romane Unite să fie încadrate unui sistem fiscal modern şi eficient.

Ajungem astfel şi la cea mai controversata reforma, care din optica multor istorici este responsabila parţial de abdicarea forţată a lui Cuza. Anume secularizarea averilor şi proprietăţilor

mănăstireşti. **Mănăstirile din ţările române unite deţineau în proprietate, prin numeroase danii domneşti şi boiereşti, mai mult de 25 % din suprafaţa agricola. Legea lui Cuza lua toate proprietăţile anumitor biserici şi mănăstiri şi le trecea în proprietatea statului pentru a spori „avuţia ţării".** Pe lângă acestea, A.I. Cuza a stabilit un impozit de 10 % pentru veniturile nete ale mănăstirilor şi bisericilor. Nemaivăzută măsură a provocat numeroase valuri de proteste în acele vremuri. De fapt, şi astăzi o serie de istorici lansează numeroase speculaţii în care se avansează ideea ca domnitorul a acţionat astfel la ordinele Masoneriei care dorea astfel să dea o lovitură fatala clerului bisericesc, unul din duşmanii declaraţi ai lojelor masonice din secolul XIX. Adevărul nu a fost încă stabilit cu exactitate şi probabil nici nu se doreşte acest lucru…

Demisie, Abdicare, Mazilire?

În urma secularizării averilor mănăstireşti, jumătate din terenurile acestora aparţineau de fapt mănăstirilor de la Sfântul Munte Athos, averi dăruite pe drept acestor lăcaşuri sfinte cu mult timp în urma de către voievozi precum Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Vlad Ţepeş şi mulţi alţii. Furioşi, grecii au lansat o campanie dura împotriva lui Cuza şi a Principatelor. Având influenta la Constantinopol prin relaţiile pe care le deţineau, au apelat în egala măsură şi la legăturile pe care şi le făcuseră cu diverşi oameni politici din Europa, totul pentru zădărnicirea punerii în practica a secularizării. **Arhimandritul Nylos a mers pana într-atât încât a pus la cale asasinarea lui Cuza în aprilie 1864, intenţia sa fiind stopata de faptul ca agenţii secreţi romani de la Stambul au aflat de plan şi l-au alertat pe domnitor din timp.** Văzând că a dat greş cu asasinarea, o parte a clerului grec a cerut despăgubiri băneşti în valoare de peste 82 milioane lei-aur. Se asociază aşadar cu Sir Henry Bulwer, ambasadorul britanic la turci. Agenţii secreţi romani afla şi de acest tertip şi reuşesc să-l influenţeze favorabil pe ambasador, gratie serviciilor sexuale oferite aceluia de frumoasa grecoaica Eleni Aristarhi.

Comploturile organizate de personajele conservatoare şi reacţionare fata de proiectele domnitorului se acutizează în asemenea grad încât Cuza este obligat să abdice. Totul a fost făcut într-o asemenea graba umilitoare încât domnitorul este forţat să abdice semnând decretul de abicare direct pe spinarea unuia dintre ofiţerii complotişti… Dramaticul act a avut loc la ora 5 dimineaţa în noaptea de 22 spre 23 februarie 1866, după care A.I. Cuza a fost obligat să se îmbrace în haine civile şi a fost scos din palat, printre două rânduri de soldaţi care primiseră ordin strict să stea întorşi cu spatele pentru a nu-l vedea pe fostul domn. Atât de mari erau temerile complotiştilor în privinţa unei eventuale reacţii violente a soldaţilor, cu toţii fii de ţărani împroprietăriţi de Cuza… **La adăpostul complice al întunericului, domnitorul proaspăt mazilit a fost urcat într-o trasusa cu geamuri negre şi transportat urgent la casa unui anume Constantin Cocarlan din Piaţa Sfântul Gheorghe din Bucureşti.** În trăsură a fost acompaniat de căpitanul Costiescu din grupul complotiştilor. În paranteza spus, merita menţionat faptul ca toate partidele politice de atunci s-au raliat, împotrivindu-se lui Cuza din cauza reformelor acestuia care loveau şi în interesele financiare ale politicienilor. **Primii care au participat la complot au fost liberalii care, ulterior, s-au aliat cu conservatorii acuzându-l pe Cuza că vrea să instituie un regim dictatorial. Aşa s-a născut „Monstruoasa Coaliţie".** Complotiştii au atras de partea lor o parte din armata romană reprezentată de colonelul Haralambie şi maiorul Lecca. Oricât de ciudat sau greu de crezut ar părea, abdicarea forţată a lui Cuza are strânsă legătură cu alegerea sa ca Domnitor ale celor două provincii româneşti.

Conform istoricului Stan Apostol, Cuza nu ar fi primit drept de domnie permanent sau succesiune filiala la tron, colonelul primind doar un mandat imperativ, misiunea sa fiind aceea de a înfăptui Unirea plus câteva reforme în favoarea modernizării principatelor. Totul trebuia să aibă concursul şi acceptul celorlalte puteri ale statului, după care A.I. Cuza ar fi trebuit să cedeze de bunăvoie tronul unui domnitor străin. De altfel, aproape toate forţele politice ale vremii doreau împământenirea unei dinastii străine, chestiunea în sine reprezentând una dintre cele 4 dispoziţii finale ale programului de guvernare naţională adoptat în octombrie 1857 la Adunările ad-hoc de la Iaşi şi Bucureşti. Soluţia aducerii unui print străin era la mare moda în Europa, în special în Balcani. **Conştient de regimul provizoriu al domniei sale, Cuza în persoana declarase în câteva rânduri (ultima data la 5 decembrie 1865 în Parlament) că este gata să se retragă de la tron în favoarea unui print străin. Ce trebuie reţinut este ca A.I. Cuza a fost provocat de nenumărate ori în timpul domniei sale.** Marii săi duşmani din partea familiilor de boieri fanarioţi şi anti-unionişti, au complotat împotriva sa încă din prima săptămână de domnie. În faţa intervenţiilor şi uneltirilor duşmanilor săi, Domnitorul a fost obligat să instaureze un regim autoritar care a dus în cele din urmă la scăderea prestigiului sau în rândul opiniei publice.

Reformele sale i-au înfuriat pe marii moşieri care, cu toate că erau masoni colegi de loja cu domnitorul, s-au pornit împotriva sa. **Dar, probabil, cea mai grea lovitura a venit din partea unuia dintre cei mai buni spioni în serviciu romanesc. Este vorba de agentul Cezar Librecht, de origine belgiana, pe care Cuza îl numise şef al telegrafului roman, dându-i astfel posibilitatea de a intercepta informaţii interne şi externe.** Problema a apărut în momentul în care Librecht a fost delegat de Cuza să-l urmărească pe Mihail Kogălniceanu în timpul călătoriei acestuia în Oltenia. Fire duplicitara şi invidios pe Kogălniceanu, Librecht adăugă de la sine fapte şi acuze la adresa lui Kogălniceanu. Spre satisfacţia familiilor boiereşti din opoziţie, Librecht a produs astfel o disensiune de proporţii între Cuza şi primul sau ministru. Domnitorul era pentru prima dată singur, lipsit de aliaţi. Restul, după cum spune o expresie celebra, este Istorie…

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * *

13 decembrie 2009

Scurta istorie a francmasoneriei româneşti (I): naşterea francmasoneriei în Ţările Române

Foto (8)

Începuturile francmasoneriei româneşti se pierd în legenda şi, cum s-a mai zis, în negura veacurilor… Nu pentru ca aprinderea luminilor s-ar fi petrecut, pe aceste meleaguri, cu nu se ştie cate veacuri în urma – ci dintr-un motiv mult mai prozaic: „marfa de import" fiind, ca atâtea dintre instituţiile/atributele modernităţii noastre, francmasoneria a pătruns la noi prin intermediul străinilor: care, stabiliţi ori numai în trecere pe-aici, şi-au întocmit ateliere masonice de uz propriu – doar ulterior atrăgându-i/primindu-i în Frăţie şi pe autohtoni. Or, în atare situaţie, „graniţa" care poate fixa „începuturile" se dovedeşte extrem de labila – totul depinzând de un nou document, recent descoperit, de o alta co-relationare cu ceea ce se ştia etc.

Când facem asemenea afirmaţii ne referim, bine-nţeles, la **masoneria speculativa**; cea a cărei lucrare – numita, semnificativ, **şlefuirea pietrei** sau **Arta regala**se exercita, de către mason, asupra lui însuşi: pentru a-l transforma, din „piatra bruta" propriei vieţi profane, în „piatra cubica" demna de-a participa la construirea Templului universal… Dar, dacă avem în vedere **masoneria operativa**, adică acea formă principianta a Frăţiei constituita pe parcursul ridicării marilor catedrale din Occidentul european, putem merge – ca Romani – cu gândul la legenda Meşterului Manole: perfect asimilabila, prin anumite elemente, atestării (fie şi numai din perspectiva mitului) a unei **fraţii de „liberi zidari" (cum s-ar traduce, literar, cuvântul francmason).**

Pentru ca acest succint demers să fie mai bine înţeles, voi cita din lucrarea regretatului istoric şi ilustru Frate mason Dan A. Lăzărescu *Romanii în francmasoneria universala*: „francmasoneria constituie astăzi o societate universala, cu obiective intelectuale, culturale, educative şi de întrajutorare. După chiar formulele folosite în prima Constituţie masonica din timpurile moderne, aceea redactata de Anderson şi aprobata de Marea Loja Unita a Angliei, instituita în 1717, **obiectivul urmărit de Masonerie este acela de a se strădui să edifice „un templu ideal al umanităţii, azil de pace şi de fericire nu numai pentru fraţii masoni, (…) ci pentru toţi oamenii, sub egida Marelui Arhitect al Universului" (adică a Dumnezeului creştin).**

Dacă lăsăm la o parte episodul construirii Templului regelui Solomon, la Ierusalim, de către arhitectul Hiram-Abif, adus din Tyr, marile secole în care s-a dezvoltat Masoneria în Europa au fost secolele XII şi XIII în Evul Mediu şi secolele XVIII şi XIX în timpurile mai noi.

În Evul Mediu, francmasoneria s-a dezvoltat (…) sub forma unor corporaţii de zidari-liberi, adică sustraşi serbiei, care-i lega de brazda pe toţi locuitorii care nu făceau parte din cele trei ordine în care era împărţită societatea feudala: *oratores*, *bellatores* şi *laboratores*, adică eclesiasticii, nobilii războinici şi meşteşugarii & neguţătorii oraşelor. Prin statutul special al corporaţiei (breslei) lor, **aceşti zidari cunoşteau numeroase secrete tehnologice (calculul bolţilor, al ogivelor etc.) şi le transmiteau pe cale iniţiatică, la nivelul a trei trepte: ucenici (discipoli), calfe (companioni) şi meşteri (maeştri)**. Ei nu erau supuşi autorităţilor feudale şi se puteau deplasa liberi (de aici numele lor de frâne-macons, Frei-Maurer, free-mason) pentru a încheia cu municipalităţile oraşelor contracte în vederea edificării de catedrale gotice. În niciun caz statutul ordinului nu le îngăduia sa contracteze zidirea de temniţe. Prin zelul şi cunoştinţele lor arhitectonice şi inginereşti, întreaga Europa romano-catolică s-a acoperit, în câteva veacuri, de o pădure de catedrale înălţate spre Cer. (…).

Înălţarea catedralelor gotice ia sfârşit puţin după **desfiinţarea Ordinului Templierilor** (1314). În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, corporaţiile de constructori capătă o nouă înflorire, mai cu seamă prin grija marelui arhitect Christopher Wren, restauratorul măreţei catedrale St. Paul din Londra (foto jos), după marele incendiu din 1667.

Reorganizarea corporaţiei se face sub forma lojelor iniţiatice, care participa la detronarea regelui Angliei James al II-lea şi sprijină, după „Glorioasa Revoluţie" din luna noiembrie 1688, edificarea celui dintâi model de Stat monarhic parlamentar şi liberal din istoria omenirii (...).

Sir Christopher Wren (1632 – 1723), matematician, astronom şi arhitect, constructor al Catedralei St. Paul – „**ultimul şantier masonic tradiţional**" – şi a peste 50 de biserici în Londra, a făcut parte din Ordinul Rose-Croix şi a fost iniţiat în francmasonerie în 1691. Va fi, de altfel, ultimul Mare Maestru al Masoneriei Vechi („operative"). Cu anul 1703, dispare exclusivitatea „constructorilor", francmasoneria devenind deschisa tuturor stărilor".

„Dacă vrei un templu, mulţumeşte-te cu trupul" – spunea Milarepa, poet mistic tibetan (cunoscut/preţuit de Brâncuşi) … Se poate, cu drept cuvânt, afirma ca între cele două tipuri de masonerie – operativa şi speculativa – fiinţează un raport de *analogie inversa*: ceea ce liberii zidari ai catedralelor construiau *în* afară, ridicându-se şi pe ei pe măsură lucrărilor înfăptuite, masonii de astăzi ridica *înlăuntru*, în interiorul propriului Intelect – năzuind să devină (prin auto-cunoaştere şi auto-slefuire) ceea ce, de fapt, sunt.

Reîntorcându-ne la „firul" Istoriei, pe care nu l-am scăpat vreo clipă din mana, să spunem ca **secolul al XVIII-lea, cel care consemnează naşterea „formala" a masoneriei speculative, este şi cel în care putem „localiza" primele apartenente româneşti la francmasonerie**: intram de-acum în istorie, făr-a fi ieşit cu totul din legenda.

„O luminoasa slava de om învăţat – afirma **Lucian Blaga** în *Izvoade* – şi-a făcut Cantemir încă din viaţă fiind, pretutindeni pe unde a umblat, iar prin legăturile sale şi în tari pe unde n-a umblat. (…). E de presupus apoi ca **Dimitrie Cantemir** s-a folosit pentru întemeierea legăturilor sale cu oameni din Occident şi de alte mijloace: nu este tocmai exclus ca asemenea motiv să-l fi îndemnat să se înscrie într-un **ordin spiritual secret cum este acela al Roz-Crucienilor** care-şi aveau, fără îndoială, masoneria lor (Gradul 18 al francmasoneriei de Rit Scoţian Antic şi Acceptat poartă numele de gradul Rosa-Cruce). Cantemir a avut, desigur, ocazia să cunoască o doctrină iniţiatică, ce a exercitat o serioasă influenta nu numai în veacul al XVIII-lea, ci şi mai târziu. E păcat, în orice caz, că nu se ştie, aşa-zicând, nimic despre activitatea lui Cantemir în calitatea sa de rozi-crucian şi nici despre legăturile cu Ordinul. I-au fost, oare, de vreun folos aceste punţi în dobândirea titlului de principe al „Imperiului Roman" sau atunci când a fost ales membru al Academiei din Berlin? Este aici o întrebare la care suntem îndreptăţiţi, dar care deocamdată nu are niciun răspuns".

Trasând un arc peste timp, să transcriem aici discursul rostit de Nicola Ursu (zis Horea) din Albac, în calitate de vizitator a Lojii *Adevărata înţelegere* din Orientul de Viena:

„Drăguţi fraţii mei.

Ca Soarele care rasareste toate zilele şi trece în sus de noi, prin Cer, care lumineste marea, pădurile şi dumbrava, cetate şi saturi, aşa grijeşte grija mare a Iosifului într-un chip, mari şi mici, bogaţi şi săraci.

Şi îi grijitor bun, ca izvoara care înmoaie holdele şi moşiile noastre şi face bine la noi toţi. Zo să-l taie, drăguţi fraţii mei! (Dumnezeu să-l ţină – n.n.).

Să îi cantam tare şi să sunăm tunurile castea, pentru binele lui. Vânt dulce să sufle vestea lui peste munţii ai mai nalţi, la răsărit şi asfinţit, ca să cunoască lumea norocu' nost.

Luaţi sama de vorbele mele. Mana sus pe armele. Foc! mai tare foc! Şi ăl mai tare foc! Una, doi, tri!"

Evenimentul, punct de răscruce în decizia lui Horea de-a porni răscoală împotriva asupritorilor maghiari ai românimii din Transilvania, s-a petrecut în ziua de 23 februarie 1783… Se ştie că, declanşată cu consimţământului „drăguţului de împărat", răscoală a fost înăbuşită de trupele austriece din ordinul aceluiaşi Iosif al II-lea. Important însă, din unghiul acestei scurte istorii, e faptul ca **discursul lui Horea are un conţinut de esenţă masonica**, după cum se confirma şi „substratul politic de esenţă masonica pentru ceea ce s-a petrecut în Ardeal cu doi ani înainte" – afirmaţie făcută de autorul articolului „Frates de cruce" publicat în nr. 5 din august 1786 al revistei vieneze *Provinzialnachrichten aus den k.k. Staaten*.

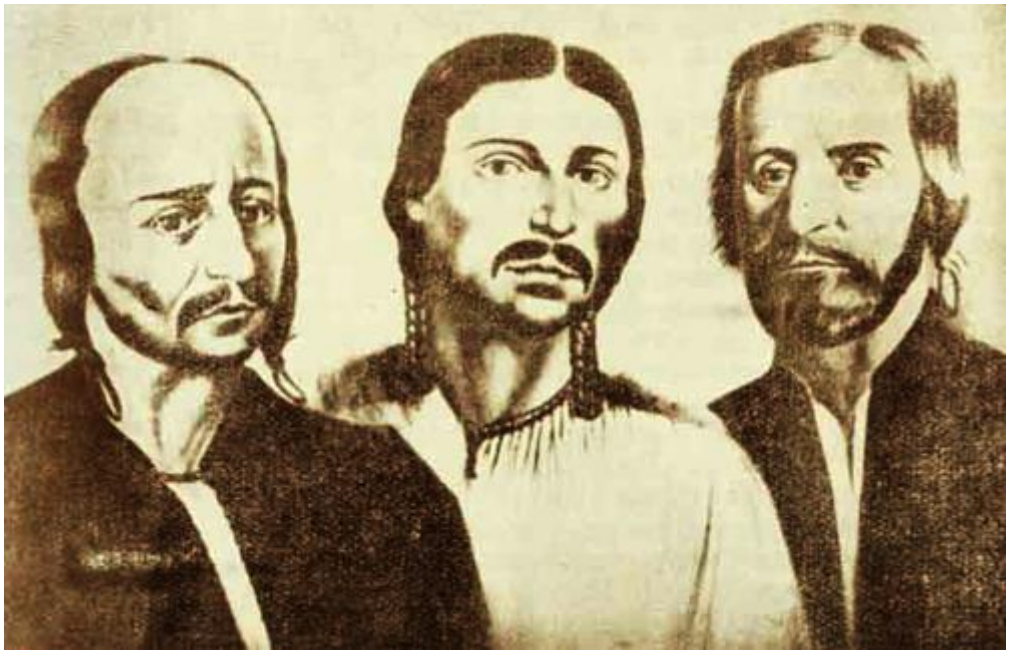

Ca să nu mai vorbim de faptul ca, tot într-o publicaţie a vremii, apare o efigie a luptătorului ardelean gardata de inscripţia circulara: **Horea Rex Daciae**... **Ideea unei posibile unificări a teritoriilor locuite de populaţiile etnic majoritare este, categoric, de sorginte masonica**: o vom găsi, ca tema de baza, în ampla monografie a lui Bălcescu despre **Mihai Viteazul**; şi tot această idee, într-o accepţie mai larga, prefigurează din departe **principiul naţionalităţilor** care va orienta lucrările Conferinţei de pace de la Paris şi, între altele, va impune – ca realitate statala (auto) constituita – România Mare.

În acest arc de timp se petrec, însă, câteva lucruri/lucrări determinante pentru **începuturile francmasoneriei în Ţările Române: astfel, la 1734 ia fiinţă Loja de Galaţi; pentru ca, un an mai târziu, să se constituie, la Iaşi, Loja „Moldova"** – al cărei prim Maestru Venerabil ar fi fost, pare-se, chiar **domnitorul fanariot** Constantin Mavrocordat.

Şi-n această privinţă datele sunt puţine şi incerte, iar istoricii romani contemporani – care, după Decembrie ’89, au putut aborda în deplina libertate subiectul – se contrazic în păreri… Sigur rămâne faptul ca iniţiatorii amintitelor loji sunt străini – italieni, francezi – şi ca la lucrările atelierelor respective au fost atraşi/primiţi şi autohtoni: aparţinând, de regulă, marilor familii boiereşti ale vremii.

Cititorul va fi observat, desigur, că ne-am referit doar la Moldova; în privinţa Munteniei, cea dintâi data certa pe care o putem consemna este anul 1750: când francezul Louis Dabin înfiinţează, la Iaşi şi la Bucureşti, loji masonice sub obedienta Marelui Orient al Franţei… Cât de durabila va fi fost activitatea acestora, şi cu ce fermenţi va fi impulsionat lucrarea lor spiritul romanesc, rămâne încă de cercetat.

Cât despre **Transilvania, aflata sub stăpânirea casei de Habsburg, putem spune doar ca francmasoneria pătrunde, aici, pe „filiera” austriacă – cele dintâi loji transilvănene fiind înfiinţate de etnici maghiari şi germani (saşi)** care primiseră lumina în lojile vieneze… Între aceştia, elementul autohton (romanesc) făcea figura de „rara avis” – şi nu întotdeauna de cea mai bună calitate. Exemplu, pentru aceasta ultima afirmaţie, sta gestul cărturarului Ioan Piuariu-Molnar: care, membru al Lojii sibiene „St. Andreas zu den drei Seeblattern”, s-a crezut obligat să-i mustre pe Horea şi pe ţăranii răsculaţi.

Iată, în această privinţă, opinia lui Nicolae Iorga: „Pe atunci Molnar, ocultist „chesaro-craiesc”, profesa idei filantropice de un caracter nebulos, era un „amic al oamenilor”, un „filosof”, după moda preţiosului secol al XVIII-lea, şi care făcea parte din loja curând întemeiată a francmasonilor din Ardeal. Găsi cu cale – era aşa de puţin roman acest doftor împărătesc, acest viitor profesor la Cluj, acest adept al francmasoneriei cosmopolite! – să facă morala bieţilor ţărani ce mergeau la omor şi la moarte cu un sângeros şi obscur crez de dreptate în mintea lor, nedreptăţiţi, şi, întorcându-se înapoi, el, fratele

Tunsului, consăteanul unui martir şi al unui profet al Romanilor, îşi ascuţi cu îngrijire pana de conţopist medical pentru a face luminatului guvernator şi luminatului vlădica din Sibiu un raport în care arata ca numise pe revoltaţi oameni rai, care nu înţelegeau de cuvânt şi trebuiau trataţi cu asprime. Ce ochi prosti avea pe vremea aceea vestitul ocultist!"

Se mai întâmpla un eveniment – o **lucrare**, în termeni masonici – în tot acest răstimp: în 1787, călugărul cărturar Gherasim, arhidiacon la Mitropolia Moldovei, traduce din franceza lucrarea intitulată ***Taina francmasonilor***; autor era abatele Perau (tot „fata bisericească", şi el!), iar lucrarea cuprinde – conform lui Dan Amedeo Lăzărescu – „numeroase date despre ordinul masonic, despre ritualurile lui şi despre răspândirea lojilor masonice în Europa şi în America (…)".

În „Prefaţa" cărţii, traducătorul mărturiseşte ca, „deşi poate a-mi pricinui multă defăimare", traducerea a fost făcută „anume ca toţi ce vor ceti să cunoască greşită socoteala ce au de aceasta tagma" a francmasonilor… E un punct de vedere mai mult decât interesant, şi nu se ştie ce efervescenta ar fi provocat – printre Romani – cartea abatelui Perau; din păcate, deşi pregătită pentru tipar, traducerea a rămas în manuscris – ca *Ţiganiada* lui Budai-Deleanu, ca *Istoria Romanilor sub Mihai-Voda Viteazul*, ca atâtea alte „proiecte" româneşti… al căror ecou, atunci când au ieşit la iveală, după decenii bune de la conceperea lor, a fost unul strict livresc.

13 decembrie 2009

Scurta istorie a francmasoneriei româneşti (I): naşterea francmasoneriei în Ţările Române

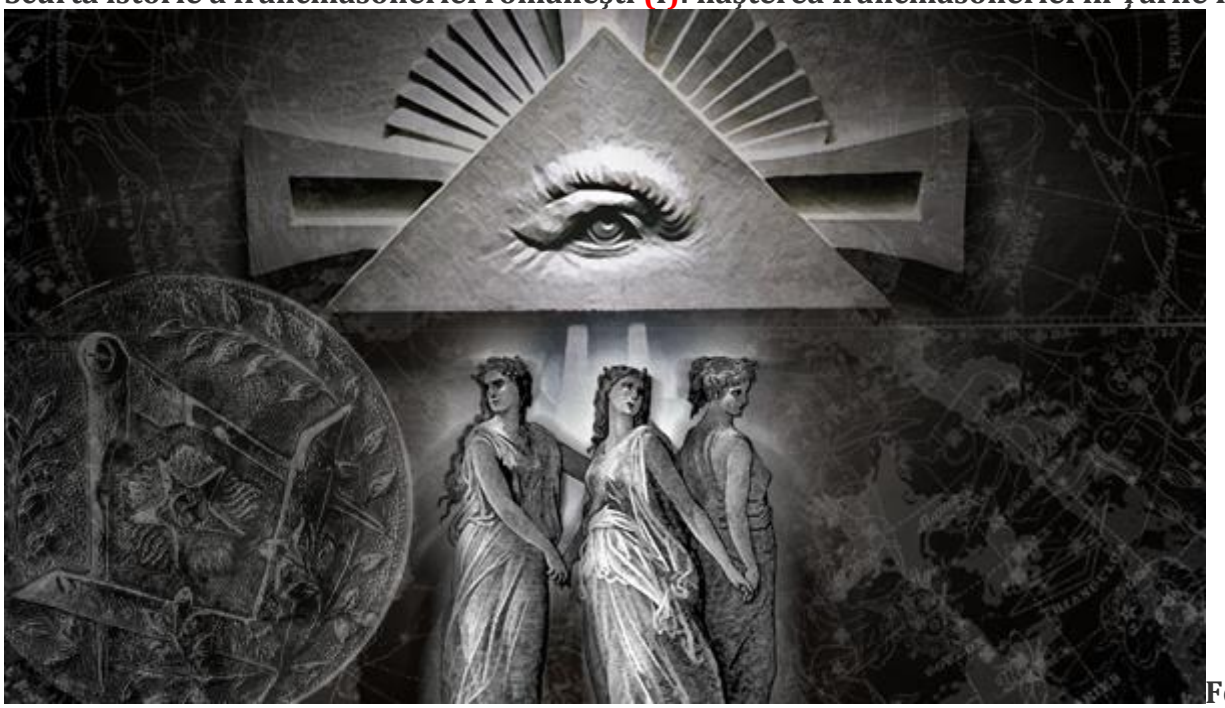

Foto (8)

Începuturile francmasoneriei româneşti se pierd în legenda şi, cum s-a mai zis, în negura veacurilor… Nu pentru ca aprinderea luminilor s-ar fi petrecut, pe aceste meleaguri, cu nu se ştie cate veacuri în urma – ci dintr-un motiv mult mai prozaic: „marfa de import" fiind, ca atâtea dintre instituţiile/atributele modernităţii noastre, francmasoneria a pătruns la noi prin intermediul străinilor: care, stabiliţi ori numai în trecere pe-aici, şi-au întocmit ateliere masonice de uz propriu – doar ulterior atrăgându-i/primindu-i în Frăţie şi pe autohtoni. Or, în atare situaţie, „graniţa" care poate fixa „începuturile" se dovedeşte extrem de labila – totul depinzând de un nou document, recent descoperit, de o alta co-relationare cu ceea ce se ştia etc.

Când facem asemenea afirmaţii ne referim, bine-nţeles, la **masoneria speculativa**; cea a cărei lucrare – numita, semnificativ, **şlefuirea pietrei** sau **Arta regala**se exercita, de către mason, asupra lui însuşi: pentru a-l transforma, din „piatra bruta" propriei vieţi profane, în „piatra cubica" demna de-a participa la construirea Templului universal… Dar, dacă avem în vedere **masoneria operativa**, adică acea formă principianta a Frăţiei constituita pe parcursul ridicării marilor catedrale din Occidentul european, putem merge – ca Romani – cu gândul la legenda Meşterului Manole: perfect asimilabila, prin anumite elemente, atestării (fie şi numai din perspectiva mitului) a unei **fraţii de „liberi zidari" (cum s-ar traduce, literar, cuvântul francmason).**

Pentru ca acest succint demers să fie mai bine înţeles, voi cita din lucrarea regretatului istoric şi ilustru Frate mason Dan A. Lăzărescu *Romanii în francmasoneria universala*: „francmasoneria constituie

astăzi o societate universala, cu obiective intelectuale, culturale, educative şi de întrajutorare. După chiar formulele folosite în prima Constituţie masonica din timpurile moderne, aceea redactata de Anderson şi aprobata de Marea Loja Unita a Angliei, instituita în 1717, **obiectivul urmărit de Masonerie este acela de a se strădui să edifice „un templu ideal al umanităţii, azil de pace şi de fericire nu numai pentru fraţii masoni, (...) ci pentru toţi oamenii, sub egida Marelui Arhitect al Universului" (adică a Dumnezeului creştin).**

Dacă lăsăm la o parte episodul construirii Templului regelui Solomon, la Ierusalim, de către arhitectul Hiram-Abif, adus din Tyr, marile secole în care s-a dezvoltat Masoneria în Europa au fost secolele XII şi XIII în Evul Mediu şi secolele XVIII şi XIX în timpurile mai noi.

În Evul Mediu, francmasoneria s-a dezvoltat (...) sub forma unor corporaţii de zidari-liberi, adică sustraşi serbiei, care-i lega de brazda pe toţi locuitorii care nu făceau parte din cele trei ordine în care era împărţită societatea feudala: *oratores*, *bellatores* şi *laboratores*, adică eclesiasticii, nobilii războinici şi meşteşugarii & neguţătorii oraşelor. Prin statutul special al corporaţiei (breslei) lor, **aceşti zidari cunoşteau numeroase secrete tehnologice (calculul bolţilor, al ogivelor etc.) şi le transmiteau pe cale iniţiatică, la nivelul a trei trepte: ucenici (discipoli), calfe (companioni) şi meşteri (maeştri)**. Ei nu erau supuşi autorităţilor feudale şi se puteau deplasa liberi (de aici numele lor de frâne-macons, Frei-Maurer, free-mason) pentru a încheia cu municipalităţile oraşelor contracte în vederea edificării de catedrale gotice. În niciun caz statutul ordinului nu le îngăduia sa contracteze zidirea de temniţe. Prin zelul şi cunoştinţele lor arhitectonice şi inginereşti, întreaga Europa romano-catolică s-a acoperit, în câteva veacuri, de o pădure de catedrale înălţate spre Cer. (...).

Înălţarea catedralelor gotice ia sfârşit puţin după **desfiinţarea Ordinului Templierilor** (1314). În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, corporaţiile de constructori capătă o nouă înflorire, mai cu seamă prin grija marelui arhitect Christopher Wren, restauratorul măreţei catedrale St. Paul din Londra (foto jos), după marele incendiu din 1667.

Reorganizarea corporaţiei se face sub forma lojelor iniţiatice, care participa la detronarea regelui Angliei James al II-lea şi sprijină, după „Glorioasa Revoluţie" din luna noiembrie 1688, edificarea celui dintâi model de Stat monarhic parlamentar şi liberal din istoria omenirii (...).

Sir Christopher Wren (1632 – 1723), matematician, astronom şi arhitect, constructor al Catedralei St. Paul – „**ultimul şantier masonic tradiţional**" – şi a peste 50 de biserici în Londra, a făcut parte din Ordinul Rose-Croix şi a fost iniţiat în francmasonerie în 1691. Va fi, de altfel, ultimul Mare Maestru al Masoneriei Vechi („operative"). Cu anul 1703, dispare exclusivitatea „constructorilor", francmasoneria devenind deschisa tuturor stărilor".

„Dacă vrei un templu, mulţumeşte-te cu trupul" – spunea Milarepa, poet mistic tibetan (cunoscut/preţuit de Brâncuşi) … Se poate, cu drept cuvânt, afirma ca între cele două tipuri de masonerie – operativa şi speculativa – fiinţează un raport de *analogie inversa*: ceea ce liberii zidari ai catedralelor construiau *în* afară, ridicându-se şi pe ei pe măsură lucrărilor înfăptuite, masonii de astăzi ridica *înlăuntru*, în interiorul propriului Intelect – năzuind să devină (prin auto-cunoaştere şi auto-slefuire) ceea ce, de fapt, sunt.

Reîntorcându-ne la „firul" Istoriei, pe care nu l-am scăpat vreo clipă din mana, să spunem ca **secolul al XVIII-lea, cel care consemnează naşterea „formala" a masoneriei speculative, este şi cel în care putem „localiza" primele apartenente româneşti la francmasonerie**: intram de-acum în istorie, făr-a fi ieşit cu totul din legenda.

„O luminoasa slava de om învăţat – afirma **Lucian Blaga** în *Izvoade* – şi-a făcut Cantemir încă din viaţă fiind, pretutindeni pe unde a umblat, iar prin legăturile sale şi în tari pe unde n-a umblat. (…). E de presupus apoi ca **Dimitrie Cantemir** s-a folosit pentru întemeierea legăturilor sale cu oameni din Occident şi de alte mijloace: nu este tocmai exclus ca asemenea motiv să-l fi îndemnat să se înscrie într-un **ordin spiritual secret cum este acela al Roz-Crucienilor** care-şi aveau, fără îndoială, masoneria lor (Gradul 18 al francmasoneriei de Rit Scoţian Antic şi Acceptat poartă numele de gradul Rosa-Cruce). Cantemir a avut, desigur, ocazia să cunoască o doctrină iniţiatică, ce a exercitat o serioasă influenta nu numai în veacul al XVIII-lea, ci şi mai târziu. E păcat, în orice caz, că nu se ştie, aşa-zicând, nimic despre activitatea lui Cantemir în calitatea sa de rozi-crucian şi nici despre legăturile cu Ordinul. I-au fost, oare, de vreun folos aceste punţi în dobândirea titlului de principe al „Imperiului Roman" sau atunci când a fost ales membru al Academiei din Berlin? Este aici o întrebare la care suntem îndreptăţiţi, dar care deocamdată nu are niciun răspuns".

Trasând un arc peste timp, să transcriem aici discursul rostit de Nicola Ursu (zis Horea) din Albac, în calitate de vizitator a Lojii *Adevărata înţelegere* din Orientul de Viena:

„Drăguţi fraţii mei.

Ca Soarele care rasareste toate zilele şi trece în sus de noi, prin Cer, care lumineste marea, pădurile şi dumbrava, cetate şi saturi, aşa grijeşte grija mare a Iosifului într-un chip, mari şi mici, bogaţi şi săraci.

Şi îi grijitor bun, ca izvoara care înmoaie holdele şi moşiile noastre şi face bine la noi toţi. Zo să-l taie, drăguţi fraţii mei! (Dumnezeu să-l ţină – n.n.).

Să îi cantam tare şi să sunăm tunurile castea, pentru binele lui. Vânt dulce să sufle vestea lui peste munţii ai mai nalţi, la răsărit şi asfinţit, ca să cunoască lumea norocu' nost.

Luaţi sama de vorbele mele. Mana sus pe armele. Foc! mai tare foc! Şi ăl mai tare foc! Una, doi, tri!"

Evenimentul, punct de răscruce în decizia lui Horea de-a porni răscoală împotriva asupritorilor maghiari ai românimii din Transilvania, s-a petrecut în ziua de 23 februarie 1783… Se ştie că, declanşată cu consimţământului „drăguţului de împărat", răscoală a fost înăbuşită de trupele austriece din ordinul aceluiaşi Iosif al II-lea. Important însă, din unghiul acestei scurte istorii, e faptul ca **discursul lui Horea are un conţinut de esenţă masonica**, după cum se confirma şi „substratul politic de esenţă masonica pentru ceea ce s-a petrecut în Ardeal cu doi ani înainte" – afirmaţie făcută de autorul articolului „Frates de cruce" publicat în nr. 5 din august 1786 al revistei vieneze *Provinzialnachrichten aus den k.k. Staaten*.

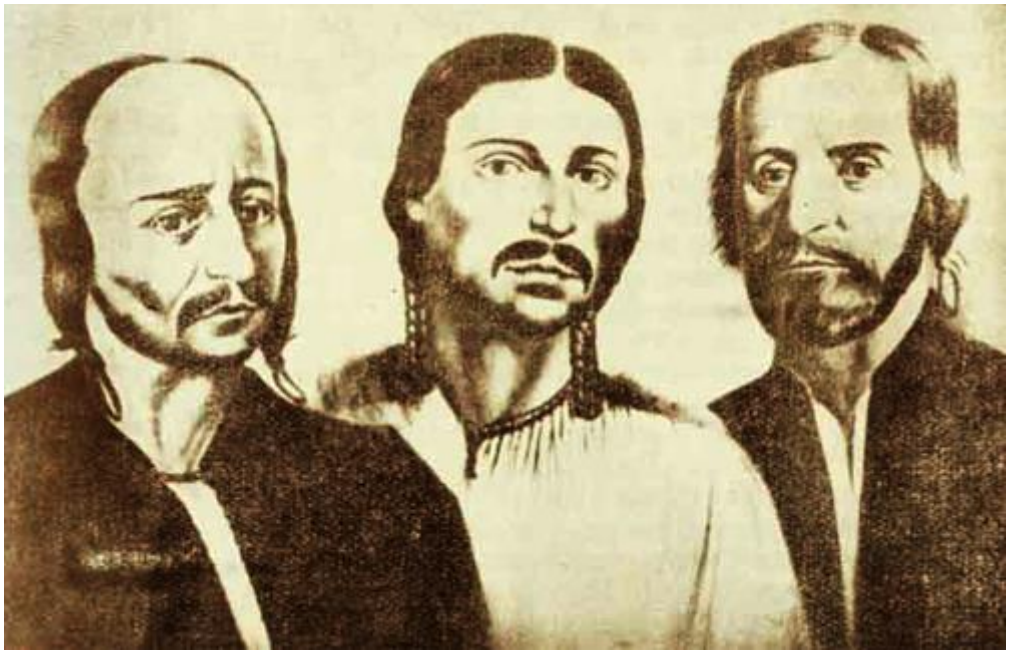

Ca să nu mai vorbim de faptul ca, tot într-o publicaţie a vremii, apare o efigie a luptătorului ardelean gardata de inscripţia circulara: **Horea Rex Daciae**... **Ideea unei posibile unificări a teritoriilor locuite de populaţiile etnic majoritare este, categoric, de sorginte masonica**: o vom găsi, ca tema de baza, în ampla monografie a lui Bălcescu despre **Mihai Viteazul**; şi tot această idee, într-o accepţie mai larga, prefigurează din departe **principiul naţionalităţilor** care va orienta lucrările Conferinţei de pace de la Paris şi, între altele, va impune – ca realitate statala (auto) constituita – România Mare.

În acest arc de timp se petrec, însă, câteva lucruri/lucrări determinante pentru **începuturile francmasoneriei în Ţările Române: astfel, la 1734 ia fiinţă Loja de Galaţi; pentru ca, un an mai târziu, să se constituie, la Iaşi, Loja „Moldova"** – al cărei prim Maestru Venerabil ar fi fost, pare-se, chiar **domnitorul fanariot** Constantin Mavrocordat.

Şi-n această privinţă datele sunt puţine şi incerte, iar istoricii romani contemporani – care, după Decembrie ’89, au putut aborda în deplina libertate subiectul – se contrazic în păreri… Sigur rămâne faptul ca iniţiatorii amintitelor loji sunt străini – italieni, francezi – şi ca la lucrările atelierelor respective au fost atraşi/primiţi şi autohtoni: aparţinând, de regulă, marilor familii boiereşti ale vremii.

Cititorul va fi observat, desigur, că ne-am referit doar la Moldova; în privinţa Munteniei, cea dintâi data certa pe care o putem consemna este anul 1750: când francezul Louis Dabin înfiinţează, la Iaşi şi la Bucureşti, loji masonice sub obedienta Marelui Orient al Franţei… Cât de durabila va fi fost activitatea acestora, şi cu ce fermenţi va fi impulsionat lucrarea lor spiritul romanesc, rămâne încă de cercetat.

Cât despre **Transilvania, aflata sub stăpânirea casei de Habsburg, putem spune doar ca francmasoneria pătrunde, aici, pe „filiera” austriacă – cele dintâi loji transilvănene fiind înfiinţate de etnici maghiari şi germani (saşi)** care primiseră lumina în lojile vieneze… Între aceştia, elementul autohton (romanesc) făcea figura de „rara avis” – şi nu întotdeauna de cea mai bună calitate. Exemplu, pentru aceasta ultima afirmaţie, sta gestul cărturarului Ioan Piuariu-Molnar: care, membru al Lojii sibiene „St. Andreas zu den drei Seeblattern”, s-a crezut obligat să-i mustre pe Horea şi pe ţăranii răsculaţi.

Iată, în această privinţă, opinia lui Nicolae Iorga: „Pe atunci Molnar, ocultist „chesaro-craiesc”, profesa idei filantropice de un caracter nebulos, era un „amic al oamenilor”, un „filosof”, după moda preţiosului secol al XVIII-lea, şi care făcea parte din loja curând întemeiată a francmasonilor din Ardeal. Găsi cu cale – era aşa de puţin roman acest doftor împărătesc, acest viitor profesor la Cluj, acest adept al francmasoneriei cosmopolite! – să facă morala bieţilor ţărani ce mergeau la omor şi la moarte cu un sângeros şi obscur crez de dreptate în mintea lor, nedreptăţiţi, şi, întorcându-se înapoi, el, fratele

Tunsului, consăteanul unui martir şi al unui profet al Romanilor, îşi ascuţi cu îngrijire pana de conţopist medical pentru a face luminatului guvernator şi luminatului vlădica din Sibiu un raport în care arata ca numise pe revoltaţi oameni rai, care nu înţelegeau de cuvânt şi trebuiau trataţi cu asprime. Ce ochi prosti avea pe vremea aceea vestitul ocultist!"

Se mai întâmpla un eveniment – o **lucrare**, în termeni masonici – în tot acest răstimp: în 1787, călugărul cărturar Gherasim, arhidiacon la Mitropolia Moldovei, traduce din franceza lucrarea intitulată ***Taina francmasonilor***; autor era abatele Perau (tot „fata bisericească", şi el!), iar lucrarea cuprinde – conform lui Dan Amedeo Lăzărescu – „numeroase date despre ordinul masonic, despre ritualurile lui şi despre răspândirea lojilor masonice în Europa şi în America (…)".

În „Prefaţa" cărţii, traducătorul mărturiseşte ca, „deşi poate a-mi pricinui multă defăimare", traducerea a fost făcută „anume ca toţi ce vor ceti să cunoască greşită socoteala ce au de aceasta tagma" a francmasonilor… E un punct de vedere mai mult decât interesant, şi nu se ştie ce efervescenta ar fi provocat – printre Romani – cartea abatelui Perau; din păcate, deşi pregătită pentru tipar, traducerea a rămas în manuscris – ca *Ţiganiada* lui Budai-Deleanu, ca *Istoria Romanilor sub Mihai-Voda Viteazul*, ca atâtea alte „proiecte" româneşti… al căror ecou, atunci când au ieşit la iveală, după decenii bune de la conceperea lor, a fost unul strict livresc.

14 decembrie 2009

Scurta istorie a francmasoneriei româneşti (II): Francmasonii, artizanii României Mari

Foto (5)

Sfârşitul secolului al XVIII-lea aduce peste Europa un adevărat val de represiuni/măsuri anti-masonice: ca urmare a succeselor, dar şi a exceselor Marii Revoluţii Franceze de la 1789, revoluţie atribuita Marelui Orient al Franţei (înfiinţat la Paris în 1773), funcţionarea lojilor masonice este interzisa, rând pe rând, în Rusia, Polonia şi (la 6 iulie 1795, prin decret al împăratului Francisc al II-lea) în întreg imperiul habsburgic (inclusiv Ungaria şi Transilvania). Pe cale de consecinţă, şi lucrarea masonica din cele două principate dunărene cunoaşte o mişcare de reflux; o repliere pe poziţii „de aşteptare".

Citeşte aici prima parte a articolului, pentru a afla cum a apărut francmasoneria în Ţările Române.

Dar, ca „societate universala" – cum, între timp, devenise – francmasoneria se vădeşte a fi un vast, complex şi subtil sistem de vase comunicante: presiunea exercitata într-o parte nu va face decât să ridice nivelul în partea opusa… Astfel, ajuns împărat al tuturor francezilor, **Napoleon**a intuit rapid importanta francmasoneriei: pe care a redeşteptat-o, îndemnându-şi mareşalii şi generalii să se lase iniţiaţi – dar având totodată grija sa controleze Marele Orient al Franţei printr-un om de încredere (principele Regis de Cambaceres, duce de Parma şi arhicancelar al Imperiului, „uns" Mare Maestru al Ordinului).

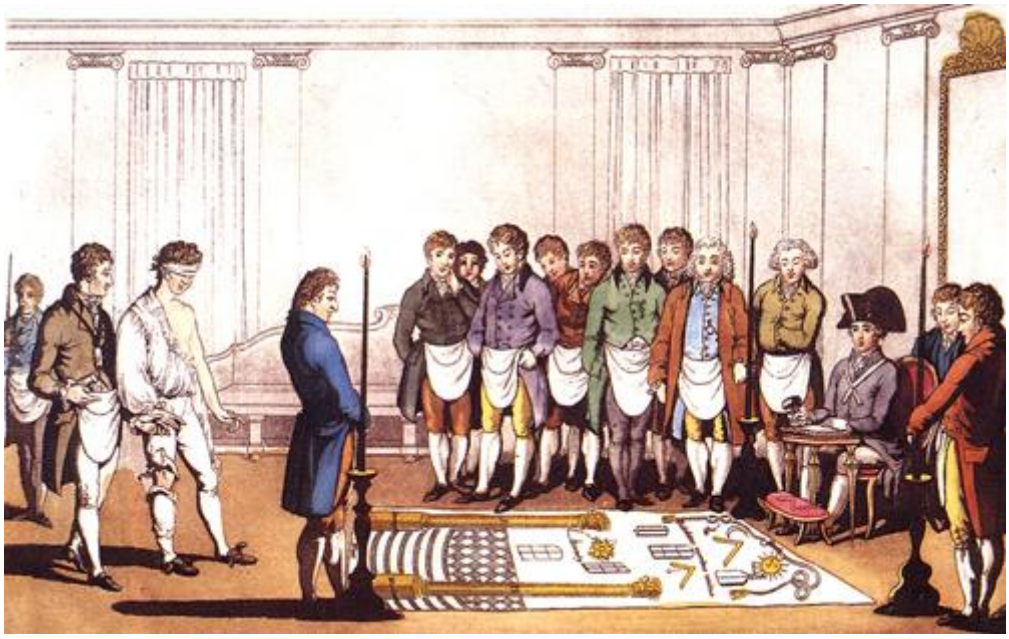

Din francmasoneria oficiala – aservita, de Napoleon, intereselor Statului – se desprinde, foarte repede, **un ordin masonic revoluţionar: care, adaptând la noua situaţie lozincile (ca şi mijloacele de acţiune) iacobine, instruindu-şi adepţii în loji strict secrete, ce profesau un necruţător cult al libertăţii, îşi propune dezlănţuirea unor insurecţii militare şi naţionale în mai toate ţările din Europa şi America Latina**. Spania şi Portugalia, dimpreună cu coloniile lor de peste Atlantic, statele italiene, Germania, Ungaria, Imperiul otoman – iată „ţintele" urmărite de membrii acestui ordin care, în funcţie de „specificul locului", adopta diverse denumiri şi forme de acţiune: **carbonari** în statele italiene, **eterişti** în Imperiul Otoman etc.

Philike-Hetairia, după numele ei grecesc (adică „Uniunea amicala" sau „Asociaţia prietenilor"), **Eteria reprezintă punctul în care destinul istoric al Ţarilor Romane intersectează, din nou, francmasoneria**... Chiar dacă, iniţial, nu era de sorginte masonica, „Eteria a luat forma lojilor masonice şi le-a împrumutat ritualul, fiind de fapt – aşa cum n-a încetat să afirme cancelarul imperial al Austriei, principele de Metternich, ca şi legitimistul francez contele de Salaberry – o verigă în lanţul masonic revoluţionar".

Eteria era, ca să zic aşa, un proiect în trei etape:

1. ridicarea la lupta a tuturor popoarelor creştine din Imperiul otoman.
2. alungarea turcilor din Peninsula Balcanica (chiar şi din Anatolia)
3. şi reconstituirea Imperiului bizantin – în care urmau a fi incluse şi Ţările Române, deşi acestea nu fuseseră, vreodată, sub dominaţie bizantină...

Era nu numai un proiect megaloman, fără şanse reale de reuşită, ci şi unul realmente şovin – dezavuat categoric de **Tudor Vladimirescu**, atunci când i-a înţeles adevăratele resorturi.

Dezastruoasa – la noi – sub aspect militar, cât şi în privinţa raporturilor cu populaţia, **Eteria a avut câştig de cauza în Grecia: care, în 1829, reuşeşte să-şi proclame independenta fata de înaltă Poarta** – la luptele anti-otomane participând, alături de greci, şi numerori aromâni trăitori în peninsula... Aceasta ar putea fi o primă „bila alba" de acordat Eteriei; mai sunt cu putinţă încă două.

Dincolo de tot ce i se poate – pe drept cuvânt – imputa, Eteria se constituie, potrivit lui Dan A. Lăzărescu, în „cea dintâi activitate masonica pe scara mare desfăşurată în Ţările Române în primul sfert de secol" al XIX-lea – la Eterie, ca şi la lojile (de tip masonic) care au pregătit-o, raliindu-se nu puţini dintre boierii, intelectualii şi neguţătorii autohtoni.

În sfârşit, zice acelaşi distins istoric, „Printr-un concurs de împrejurări, la care eteriştii par a nu se fi gândit nici măcar o clipă, **în loc ca Ţările Române să fie încorporate în Imperiul bizantin, conceput şi condus de fanarioţi, sau să fie integrate împărăţiei ţarului Alexandru I, ele au avut neaşteptatul şi fericitul prilej de a se elibera definitiv de** apăsătoarea cârmuire fanariota (…), în vara anului 1822, prin strădaniile încununate de succes ale lui Metternich şi ale lordului Strangford, ambasadorul Angliei la Istanbul"… Or, un asemenea „prilej" nu putea fi creat şi, mai ales, fructificat fără „deschiderile" europene practicate (sau numai ocazionate) de participarea românească la Eterie.

Efervescenta deosebita a lucrărilor masonice pe teritoriul romanesc, în cele aproape trei decenii scurse între jertfa de sine a Vladimirescului şi înflăcărată ridicare de la 1848, nu îngăduie acestui prea succint compendiu să consemneze atâtea şi atâtea nume – ale unor personalităţi care, în măsuri diferite, dar animate de acelaşi crez, s-au ilustrat deopotrivă în politica şi diplomaţie, în literatura şi arte, în ştiinţe şi tehnica; să retina atâtea amănunte – care de care mai interesante, mai spectaculoase, mai semnificative! „**Poate ca nicio alta epoca nu a fost ilustrata de un număr atât de mare de Fraţi**" – afirma istoricul Horia Nestorescu-Bălceşti. „Nu cred că greşesc prea mult dacă spun **că a fost o generaţie de masoni. Este mult mai uşor să spui cine n-a fost mason la '48 decât să întocmeşti o listă a acestora**. Crescuţi în societăţile secrete, literare şi masonice, de la Bucureşti, Iaşi, Braşov, Chişinău şi Cernăuţi, „paşoptiştii" s-au desăvârşit în lojile pariziene ca Les disciples de St. Vincent de Paul, Rose du parfait silence, Athénée des Étrangers, Fraternite des peuples. Aici se nasc şi ideile de unitate europeană, precum **Statele Unite ale Europei**, ideal deopotrivă al lui Giuseppe Mazzini, Nicolae Bălcescu sau Kossuth Lajos".

Şi, pentru că tot veni vorba de Bălcescu, să reluăm – şi pentru uzul cititorilor acestei „scurte istorii" – celebra sa (auto) caracterizare: „Revoluţia romană de la 1848 n-a fost un fenomen neregulat, efemer, fără trecut şi viitor, fără alta cauza decât voinţa întâmplătoare a unei minorităţi sau mişcare generală europeană. Revoluţia generală fu ocazia, iar nu cauza revoluţiei romane. Cauza ei se pierde în zilele veacurilor, Uneltitorii ei sunt 18 veacuri de trude, suferinţe şi lucrare a poporului roman asupra lui însuşi". Să retina, mai ales cititorul tânăr, aceasta ultima sintagma: **lucrare a poporului roman asupra lui însuşi**.

„Dacă **principele Alexandru Ioan I** a fost sau nu mason nu mai are nicio relevanta" – spune istoricul citat mai sus –, „atât timp cât toţi colaboratorii săi, toţi cei care l-au inspirat şi au realizat marile lui reforme, au fost masoni".

Cuvinte similare se pot rosti şi despre epoca imediat următoare: „Este epoca în care lojile proliferează pana în cele mai mici oraşe. Este epoca Renaşterii Naţionale – rod, peste decenii, al seminţei aruncata de generaţia paşoptistă. **Sub regele Carol, nu mai puţin de 12 din cei 19 prim-miniştri au fost masoni**, ca şi foarte numeroşi alţi oameni politici". În acest climat, francmasoneria romană „a putut să treacă de la stadiul fărâmiţării în obediente străine la cel de **Mare Loja Naţională – Putere unica şi suverana**. (…). Un ofiţer al Armatei Regale, căpitanul Constantin Moroiu – nepot al profesorului francmason de la Colegiul National „Sf. Sava" Costache Moroiu, pionier al învăţământului national –, reuneşte cea mai mare parte a lojilor româneşti aflate, până atunci, în obediente străine: franceza, italiana, germana, portugheza etc. Şi, la 8/20 septembrie 1880, constituie Marea Loja Naţională Romană".

Un alt mare – şi ultim – moment care trebuie consemnat aici este **recunoaşterea, ca entitate statala, a ceea ce s-a numit România Mare**… Îi dam, încă o dată, cuvântul lui Dan A. Lăzărescu: „Sosit la Paris în luna ianuarie 1919, ca să-şi susţină cu înverşunare spiritul şi litera tratatului secret de alianţă încheiat cu cele patru puteri ale Antantei la data de 4/17 august 1916", tratat prin care i se recunoşteau României drepturile imprescriptibile asupra tuturor teritoriilor locuite de Romani, Ion I.C. Brătianu (care nu era mason) „s-a aflat în faţa Celor Patru Mari care, toţi, aparţineau ordinului masonic: preşedintele Statelor Unite ale Americii, Woodrow Wilson, primul-ministru britanic, David Lloyd George, primul-ministru al Franţei, Georges Clemenceau, şi primul-ministru al Italiei, Orlando. Exasperat de şicanele suferite în timpul discuţiilor, Ion I.C. Brătianu (…) s-a înapoiat la Bucureşti şi l-a sfătuit pe regele Ferdinand să trimită la Conferinţa păcii un prim-ministru ardelean care să aparţină masoneriei. Iuliu Maniu refuzând aceasta sarcina, din pricina apartenentei sale la confesiunea greco-catolică, l-a propus ca prim-ministru pe **dr. Alexandru Vaida-Voevod, care fusese sfătuit de Brătianu să se afilieze, încă din primăvara anului 1919, la loja de intelectuali „Ernest Renan", cu sediul chiar la Marele Orient al Franţei** (…), împreună cu colaboratorii săi apropiaţi (Caius Brediceanu, Voicu Niţescu, Traian Vuia, Mihai Şerban, Gheorghe Crişan).

Numit preşedinte al Consiliului de Miniştri după alegeri, la data de 1 decembrie 1919, **Vaida-Voevod a purtat discuţii în calitatea lui de membru al unei loji masonice franceze cu Clemenceau şi mai cu seamă cu Lloyd George la Londra, izbutind pe această cale să obţină satisfacerea aproape integrala a revendicărilor teritoriale ale României, inclusiv Basarabia,** în virtutea unei noţiuni juridice – prin schimbare de cauza; în speţă, în loc ca toate aceste teritorii să revină României în virtutea tratatului secret de alianţă de la 4/17 august 1916 – tratat considerat caduc de Clemenceau şi nerecunoscut de Statele Unite, care nu luaseră parte la el – reîntregirea a avut loc în virtutea marelui principiu al naţionalităţilor".

E cazul, cred, să punem punct… Nu fără a transcrie, în loc de concluzie, cuvintele lui Horia Nestorescu-Bălceşti: „**Romanii datorează ideilor francmasonice şi Francmasonilor făurirea României moderne, a Independentei, a Regatului, a Statului national unitar şi suveran**".

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ***

15 decembrie 2009

Carol I – Principele de oţel al României

Foto (11)

Rigoare, sobrietate şi tenacitate – acestea au fost cuvintele de ordine pentru primul rege al României. Înconjurat de o strălucită pleiada de oameni politici, Carol a făcut istorie îndeplinind destinul naţional al României: independenta şi modernizarea. Comandant suprem al armatelor romano-ruse în asediul Plevnei din timpul Războiului de Independenţă (1877 – 1878), cu o contribuţie decisiva în acelaşi război, Carol s-a încoronat rege în 1881, purtând cu nedisimulata mândrie coroana de oţel turnata din metalul unuia dintre tunurile turceşti capturate la Griviţa.

Un rege pentru România

Destinul i-a zâmbit României atunci când doar un miracol a făcut ca înlăturarea mişeleasca a lui Alexandru Ioan Cuza de pe tronul reunit al Moldovei şi Munteniei să nu se transforme într-un dezastru pentru toţi romanii. Clasa politica românească, în frunte cu guvernul provizoriu condus de prim-ministrul Ion Ghica, se vedea nevoita atunci să înfrunte acţiunile în forţă ale Mişcării Separatiste din Moldova şi nemulţumirile ţăranilor care credeau ca prin exilarea lui Cuza, Legea rurala din 14/26 august 1864 (Lege prin care peste 400.000 de familii de ţărani fuseseră împroprietărire cu terenuri agricole) avea să fie anulată. Mai mult, situaţia părea să fi scăpat complet de sub control în momentul în care Imperiului Otoman şi-a masat o mare parte a efectivelor militare la sudul Dunării, anunţând o intervenţie în forţă sub pretextul ca Unirea Principatelor Romane nu era recunoscuta decât sub Alexandru Ioan Cuza.

Într-o atare stare de fapt, singura salvare a României părea, aşa cum chiar Cuza propusese, alegerea unui principe străin în fruntea ţării, un principe care să aducă tara, prin originile şi prin influenta sa, sub protecţia marilor naţiuni europene. Abil politician, I.C. Brătianu, artizanul aducerii pe tron al lui Carol I, îi cere sfatul lui Napoleon al III-lea, iar în urma întrevederii dintre monarhul francez şi delegaţia din România se anunţă numele primului rege care ar fi urmat să urce pe tronul de la Bucureşti… Filip al Belgiei, conte de Flandra. Membru al impozantei familii regale de Orléans, Filip ar fi reprezentat apropierea de Franţa, sora mai mare a României – aşa cum era văzută în acea perioadă – şi ar fi putut aduce, în viziunea oamenilor politici ai vremii, influenta celei mai liberale Constituţii din lume, cea belgiana. **Proiectul „Filip I de România" s-a dovedit însă un eşec, contele de Flandra refuzând politicos oferta delegaţiei româneşti. În fond, suveranul micului stat de la nordul Dunării era încă supus Imperiului Otoman şi era nevoit să plătească un greu tribut anual înaltei Porţi.** Pentru un cap încoronat din Europa Occidentala o supunere făţişă în faţa sultanului ar fi echivalat cu o dezonoare adusa întregii sale familii regale. Mai mult, Muntenia şi Moldova erau tari cu o puternica influenta balcanica, standardele de viaţă ale vremii în cele două principate fiind cu mult sub cele considerate decente într-o naţiune occidentala.

Întorşi la Palatul Regal Tuileries din Paris, acolo unde se afla însuşi Napoleon al III-lea, politicienilor romani, în frunte cu I.C. Brătianu, li se propunea un nou nume, de data aceasta german, cel al familiei regale de Hohenzollern. Astfel, în ciuda opoziţiei unei părţi a clasei politice de la Bucureşti, I.C. Brătianu călătorea la Düsseldorf chiar a doua zi, acolo unde îl întâlnea pe Prinţul Carol Anton de Hohenzollern, căruia îi înmână cererea de a trimite pe unul dintre cei patru fii ai săi pe tronul Principatelor Unite.

Cel mai potrivit pentru această misiune s-a dovedit Carol Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen, pe numele sau complet, cel de al doilea fiu al prinţului prusac Carol Anton. Absolvent al Şcolii de Cadeţi din Munster şi al Şcolii de Artilerie din Berlin, Carol era un ofiţer încercat, demn de originile sale prusace, care participase cu succes la cel de al doilea Război din Schleswig, război purtat între Austria şi Prusia pe de o parte şi Danemarca. Disciplinat, calit în arta războiului, abil diplomat, ofiţer cu o largă apreciere în rândul propriilor soldaţi, Carol îşi manifestase din start intenţia de a prelua tronul Principatelor, menţionând ca supunerea fata de sultan nu reprezenta un impediment atât de mare şi ca acesta va fi înlăturat la momentul oportun. România îşi câştigase principele pe care şi-l dorise, şi asta spre surprinderea întregii Europe, care vedea mai degrabă o apropiere a acesteia de Franţa, decât de Germania.

Obligat, pentru a străbate o Austrie ostila, să folosească un paşaport elveţian fals, pe numele de Karl Hettingen, nume ce amintea de castelul părintelui sau din apropiere de Saint Gallen, Carol ajunge la 8 mai 1866 la Turnu Severin. O zi mai târziu, la Piteşti, semnează primul document în calitate de suveran, graţiindu-l pe mitropolitul Calinic Miclescu, participant la manifestaţia separatista din 3 aprilie de la Iaşi. **La 10 mai intra în Bucureşti, întâmpinat de peste 30.000 de locuitori la Băneasa, acolo unde primarul Dumitru Brătianu îi înmânează cheile oraşului. În aceeaşi zi, depune, în limba franceza, jurământul de credinţa în calitate de domnitor, singurul cuvânt pronunţat în româneşte fiind „jur”.** Cancelarul Bismark îi spusese la pornirea înspre România: „De ce să nu încerci? Dacă reuşeşti, cu atât mai bine pentru tine! Dacă eşuezi, o să te întorci cu amintiri interesante”. Spre meritul său şi al dinastiei, Carol I nu a eşuat.

Independenta şi primii paşi spre întregirea neamului românesc

Aşa cum declarase la Düsseldorf, în cercul restrâns al diplomaţilor romani, Carol I nu uitase promisiunea de înlăturare a dominaţiei otomane din Principatele Romane şi dobândirea independentei acestora. Un astfel de deziderat îndrăzneţ nu se putea realiza însă fără mobilizarea Marilor Puteri. Iar acest moment vine în 1876, atunci când, la 11 august, Rusia mobilizează două corpuri de armata şi patru divizii în vederea iminentului conflict cu Turcia. În fapt, Imperiul Ţarist nu se împăcase niciodată cu influenta înaltei Porţi în Balcani, iar războiul devenise inevitabil atâta vreme cât niciuna dintre parţi nu dorise o soluţionare pasnica a conflictului. În acelaşi timp, în România au loc primele măsuri de întărire a armatei în vederea viitoarelor încleştări, iar prin înaltul decret 1945 din 9 octombrie 1876, comanda supremă a armatei era încredinţată Domnitorului Carol I.

Era evident, atât pentru domnitor, cât şi pentru membrii guvernului, ca obţinerea independentei nu se putea realiza decât pe calea armelor, cu atât mai mult cu cât politica discriminatorie a înaltei Porţi fata de România – cea prin care se refuza dreptul romanilor de a-şi bate moneda proprie, de a acorda decoraţii, de a se numi „România" precum şi catalogarea jignitoare la adresa ţării, cea de „provincie otomana privilegiata" – fusese aspru criticata printr-o scrisoare deschisă de către ministrul de externe, Nicolae Ionescu. Astfel, la 4 aprilie 1877, România şi Rusia semnau convenţia prin care se permitea trupelor ruseşti să pătrundă în Balcani spre viitorul teatru de război cu menţiunea speciala ca Tarul se obliga să respecte drepturile statului roman, şi să menţină şi să apere integritatea teritoriala a României. La 12 aprilie 1877, ţarul Alexandru al II-lea declara război Turciei după ce, cu două zile în urmă, la 10 aprilie 1877, Bucureştiul întrerupsese orice relaţie diplomatica cu înalta Poarta, acţiune care se soldează cu puternice represalii otomane asupra localităţilor româneşti Giurgiu, Olteniţa, Corabia, Bechet şi Islaz. Drept răspuns, armata romană deschide focul de artilerie asupra Vidinului de la Calafat, la 28 aprilie 1877, iar la 10 mai, în acelaşi an, era proclamata – la Bucureşti – independenta României.

Războiul ruso-turc începe dezastruos pentru armata ţaristă. **Primul atac asupra Plevnei are loc la 8 iulie 1877, însă eşuează lamentabil, aducând pierderi grele trupelor comandate de Marele Duce Nicolae. Zece zile mai târziu, cel de al doilea atac suferă aceeaşi soarta. Este momentul în care Ducele Nicolae îi scrie în disperare de cauza domnitorului Carol I s-a trimită trupele româneşti peste Dunăre.** La 20 august 1877, armata romană comandata de Domnitorul Carol I trecea pe podul de la Corabia şi înaintă victorios spre ceea ce avea să fie cea mai grea lovitura pentru Imperiul Otoman, cucerirea Plevnei. De altfel, numărul ostaşilor romani căzuţi în sângerosul asediu asupra Plevnei este considerat cel mai mare din întregul război care a avut loc între 1877 – 1878. Înconjurat, rănit la picior de un şrapnel, Osman Pasa, generalul turc aflat la conducerea trupelor otomane, se preda necondiţionat şi îi înmână sabia sa ofiţerului roman Mihail Cerchez, gest refuzat de acesta pana la venirea

lui Carol I.

Ceea ce a urmat este istorie. Griviţa I şi II, Rahova, Smârdan, Vidinul şi celelalte fortificaţii turceşti din Bulgaria au căzut rând pe rând în faţa armatei ruso-romane comandate ireproşabil de Carol I. În semn de omagiu, abnegaţia principelui avea să rămână imortalizata peste timp de marele poet George Coşbuc: „Domnitorul a plecat la tabăra îndată ce s-a auzit ca ruşilor le merge rău cu războiul şi ca li s-a pus Osman Pasa de-a curmezişul în drum. La tabăra de la Calafat a plecat Domnul cam pe la începutul lui iulie şi a stat acolo vreo şase săptămâni. Nu s-a mai întors acasă, după căderea Plevnei, El a fost între ostenii săi şi a îndurat neajunsurile şi greutăţile războiului douăzeci şi şase de săptămâni, fără întrerupere. Mai bine de jumătate de an a zăbovit pe câmpiile de lupta, bătut de ploi şi de vânturi, şi primejduindu-şi viaţa pentru binele ţării".

După victorie, Carol s-a încoronat rege (în 1881), punându-şi pe frunte coroana de oţel turnata din metalul unuia dintre tunurile turceşti capturate la Griviţa la 30 august 1877. A adăugat României Dobrogea în 1878 şi Cadrilaterul în 1913. Astfel, Carol I sadea seminţele reîntregirii ţării. A fost însă rândul lui Ferdinand I, nepotul său, să împlinească destinul naţional al României, prin Marea Unire de la 1918.

O viaţă ca o luptă

Înconjurat de o strălucită pleiada de oameni politici: I.C. Brătianu, Mihail Kogălniceanu, Ion Ghica, P.P. Carp, Lascăr Catargiu, Nicolae Ionescu, Titu Maiorescu, Ion I.C. Brătianu, Take Ionescu sau Nicolae Filipescu, Carol a făcut istorie la propriu. Dacă dobândirea independentei României a fost un act de mare eroism care i-a asigurat un etern loc în inimile romanilor, Regele de oţel era conştient ca adevărata lupta abia începea. **Era lupta pentru modernizarea unei Romanii care, pentru prima dată după secole întregi, îşi putuse afirma neatârnarea şi identitatea naţională. Beneficiind de cea mai lungă**

domnie din istoria romanilor (1866 – 1914), Carol a lăsat urmaşului sau o România cu o moderna reţea feroviara, cu cel mai lung pod din Europa (podul de la Cernavoda), cu un port funcţional amenajat la Constanta şi cu o reşedinţă de vara la Peleş, demnă de oricare tara moderna europeană. Cu sprijinul sau au activat şi au modernizat învăţământul Spiru Haret, administraţia – Vasile Lascăr, iar apărarea naţională – Nicolae Filipescu. Bucureştii, care se înfăţişau călătorului din 1866 ca un sat mai mare cu pretenţii de urbe, erau în 1914 oraşul Ateneului, al Palatului Postelor, al Palatului CEC, al Palatului Sturdza, al Cercului Militar National, al hotelului Athénée Palace şi nu în ultimul rând al nou-construitului Palat Regal.

Sfârşitul vieţii şi al domniei sale a fost marcat însă de suferinţă de a nu-şi fi putut ţine cuvântul dat împăratului Germaniei: acela de a alinia România în război alături de patria sa de origine. În urma Consiliului de Coroana de la Sinaia din 1914, acelaşi consiliu care trebuia să stabilească partea alături de care România ar fi urmat să intre în Primul Război Mondial, Carol I s-a văzut pus în faţa unei alegeri sfâşietoare: aceea de a lupta împotriva ţării sale de origine sau de a alinia România, împotriva voinţei acesteia, într-un război alături de Germania. Se spune ca tocmai durerea pricinuita de o asemenea alegere a fost cea care i-a grăbit sfârşitul de la 10 octombrie 1914.

În urma sa rămânea o Românie moderna, o tară a cărei tranziţie de la balcanism către o existenta comparabila cu cea a ţarilor occidentale fusese pe cât inovatoare, pe atât de brusca. Şi tot în urma sa rămânea un nume demn de paginile de aur ale istoriei… Carol I al României – Regele de Oţel.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * *

16 decembrie 2009

Regele Ferdinand I – Întregitorul de tara

Foto (10)

Este unul dintre cele mai importante capete încoronate care au stat pe tronul regatului României. Personalitatea sa este strâns legată de momentul Marii Uniri precum şi de definitivarea acelei Romanii Mari la care visam cu toţii şi de care ne aducem aminte cu emoţie. Om de o vastă cultura, poliglot şi botanist pasionat, Regele Ferdinand a fost sincer dedicat romanilor, sub cârmuirea sa înregistrându-se cea mai înfloritoare perioada a statului romanesc modern.

Destinul unui nobil din Prusia

Comitatul Hohenzollern-Sigmaringen din fostul regat al Prusiei a dat istoriei numeroşi regi şi regine, care au domnit în diverse colţuri ale Bătrânului Continent. Dintre aceştia se detaşează şi figura de nobil german cu un aer de „dandy" a Prinţului Ferdinand, cel care avea să devină, la vârsta de 49 de ani, unul dintre cei mai iubiţi regi ai României. **Născut la data de 24 august 1865, Prinţul Ferdinand Viktor Albert Meinrad von Hohenzollern-Sigmaringen, pe numele sau nobiliar complet, era de fapt fiul Principelui Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen, fratele mai mare al Regelui Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, primul rege al României.** Ferdinand a ajuns la tron printr-o conjunctura

de familie avantajoasa, peste care s-a suprapus şi importanta continuităţii statului roman sub forma de regat într-un context politic internaţional deosebit de instabil. La vârsta de doar 19 ani, Prinţul Ferdinand a venit pentru prima oară în România, la acea data regatul roman fiind compus doar din provinciile istorice ale Moldovei şi Munteniei, unite la data de 24 ianuarie 1859 sub sceptrul lui Alexandru Ioan Cuza, primul şi singurul domnitor autohton al României moderne.

După scurta sa vizita în România, efectuata în anul 1884, Ferdinand decide să se reîntoarcă în Germania pentru a-şi termina studiile liceale şi universitare. Anul 1893 îl găseşte absolvind prestigioasă Universitate din Leipzig şi Şcoala Superioara de Ştiinţe Politice şi Economice din Tübingen. În decursul aceluiaşi an, principele Ferdinand se stabileşte deja la Bucureşti pentru a-şi îndeplini atribuţiile de moştenitor al tronului României. **Ferdinand devenise de fapt moştenitor al coroanei regale a României încă din anul 1888, după ce atât tatăl, cât şi fratele sau mai mare, renunţaseră la tron. În acea perioadă istorică, casa de Hohenzollern-Sigmaringen avea numeroase legături de sânge cu celelalte monarhii importante din Europa.** Varul primar al mamei lui Ferdinand era Ţarul Ferdinand I al Bulgariei, devenit între timp cel mai mare oponent al regatului roman condus de tizul şi varul său. Împăratul Francisc Joseph, conducător al Imperiului Austro-ungar care cuprindea pe atunci provincia istorica romanesca a Transilvaniei, era de asemenea var primar cu bunica lui Ferdinand.

Odată sosit la Bucureşti, tânărul print german se declara cucerit de flora României, o adevărată provocare ştiinţifică pentru un botanist pasionat cum era Ferdinand. Nu rămâne insensibil nici la frumuseţea proverbiala a româncelor. Nobilul prusac este cucerit de farmecul şi distincţia poetei Elena Văcărescu, domnişoara de onoare a Reginei Elizabeta. Aventura celor doi idealişti a fost oprita brusc din considerente politice. **Ferdinand a fost nevoit să-şi întrerupă relaţia cu Elena Văcărescu la intervenţia şi insistentele Consiliului de Miniştri al României, care i-a reamintit principelui ca niciun membru al Familiei Regale nu se poate căsători decât cu femei de sânge regal.** Ferdinand nu are încotro şi pe data de 10 ianuarie 1893 se însoară cu Maria de Edinburgh, nimeni alta decât verişoara sa de gradul trei.

Viitoarea regina Maria a României avea o descendenta ilustra, bunica sa fiind regina Victoria a Marii Britanii, iar varul sau primar era Ţarul Nicolae al II-lea al Rusiei. Regele Ferdinand şi Regina Maria au avut împreună 6 copii, trei fete şi trei băieţi. Cel mai mare dintre băieţi a devenit următorul rege al României, Carol al II-lea. Gurile rele spun ca prinţul Mircea, care a murit la doar 4 ani, era de fapt copilul biologic al prinţului Barbu Ştirbei, care ar fi avut o relaţie ascunsa cu regina. Pentru a evita răspândirea scandalului, Ferdinand ar fi decis să-l declare pe Mircea drept propriul sau fiu…

Regele şi Războiul

Data de 10 octombrie 1914 avea să rămână în cronologia României drept momentul în care monarhia avea să se consolideze prin prezenta celui de-al doilea rege al statului roman modern. La vârsta de 49 ani, Ferdinand I devine rege al României depunând jurământul solemn şi lunându-şi în faţa ţării angajamentul că va fi un „bun roman”. **Ferdinand a iubit România şi poporul roman. Din admiraţie şi respect pentru religia naţională a romanilor, Ferdinand renunţa la cultul catolic şi de boteza de bunăvoie creştin-ortodox pentru a fi în rând cu tara şi poporul său.** Guvernul roman nu i-a cerut acest lucru, permiţându-i să rămână catolic. Ferdinand a ales însă Ortodoxia, o parte a istoricilor pun acest lucru pe seama uzanţei conform căreia copiii viitorului rege şi moştenitorul tronului trebuiau să fie creştin-ortodocşi.

Ataşamentul şi dragostea lui Ferdinand pentru mica şi fermecătoarea, la acea data, tara din Est nu aveau să se limiteze la acest gest. Istoria menţionează ca datorită admiraţiei sale pentru România, Regele Ferdinand avea să fie supranumit fie „Lealul", fie „Întregitorul". **Visul lui Ferdinand a fost în egala măsură acelaşi cu al milioanelor de romani – crearea României Mari prin alipirea Transilvaniei regatului roman. Însă la acea data Ardealul se afla sub stăpânire austro-ungara, acolo unde romanii care erau cei mai vechi şi cei mai numeroşi locuitori ale acelor locuri, nu aveau nici cele mai elementare drepturi.** Momentul prielnic s-a ivit odată cu declanşarea primului Război Mondial. Cu toată sorgintea sa germanica şi cu numele de Hohenzollern, Ferdinand a ales să acţioneze în război de partea Antantei pe data de 14 august 1916, luptând împotriva Puterilor Centrale conduse de Germania. La aflarea veştii, familia sa din Germania l-a renegat la castelul Hohenzollernilor din Prusia, arborându-se în doliu stindardul heraldic al familiei…

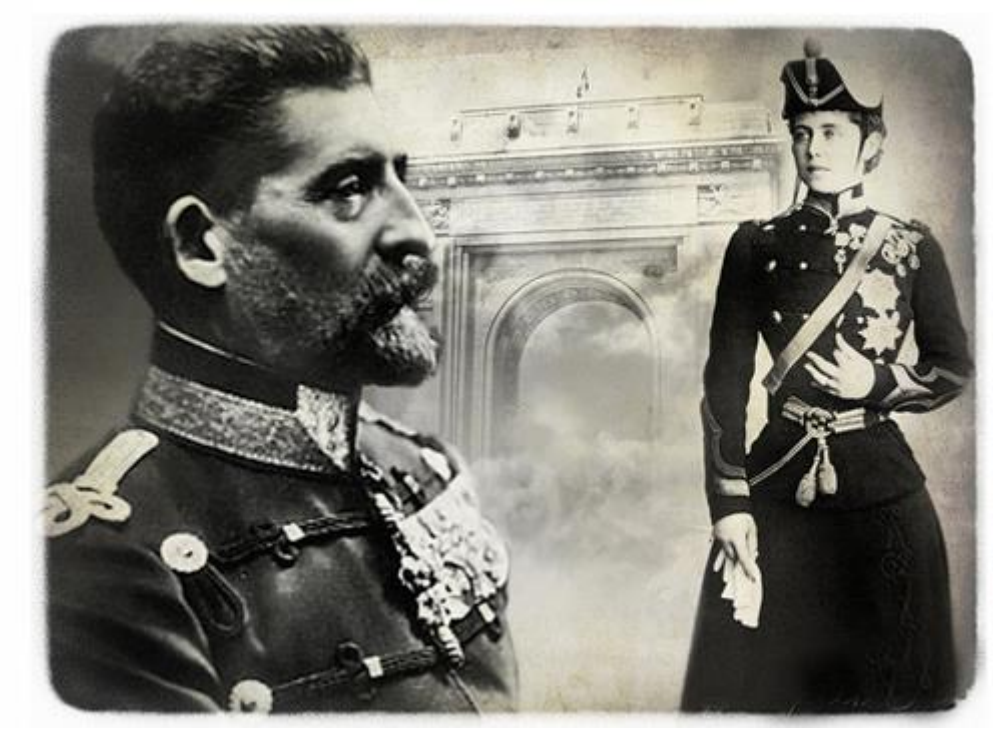

În ciuda entuziasmului şi speranţelor romanilor, situaţia pe câmpul de luptă nu era deloc în favoarea lor. În prima fază a confruntărilor, armata română, slab echipata şi înarmată, a înregistrat pierderi uriaşe, Puterile Centrale ocupând Valahia şi Dobrogea. Bucureştiul a fost ocupat de armatele germane în noiembrie 1916, Ferdinand şi întregul guvern roman fiind forţat să se refugieze la Iaşi. Luptele eroice de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz, purtate de Armata Română au dat însă un alt curs primului Război Mondial. Jertfa şi eforturile romanilor au dus la stoparea avansării germane în Moldova, armata germană suferind înfrângeri dezastruoase. În momentul în care bolşevicii au pus mâna pe putere în Rusia şi au cerut instituirea păcii în 1918, România se afla înconjurată de armatele Puterilor Centrale.

Regatul României a fost forţat de Germania sa semneze la Bucureşti un tratat de pace dezavantajos pentru tara noastră, tratat pe care Ferdinand a refuzat să-l semneze. Când trupele Triplei Alianţe au avansat pe frontul din Salonic dezmembrând armata bulgara, România a reintrat în război. Imperiile Rus şi Austro-ungar se dezintegrau. **Avântul militar al trupelor romane nu mai putea fi stopat, eforturile acestora ducând la mult aşteptată unirea cu Bucovina, Basarabia şi Transilvania.** În urma înfrângerii Republicii Sovietice Ungare conduse de agentul bolşevic Béla Kun, trupele romane au ajuns să ocupe Budapesta, iar Ferdinand se întorcea ca un învingător în fruntea armatei, într-un Bucureşti entuziasmat.

Regele României Mari

În anul 1922, pe data de 15 octombrie, Ferdinand este încoronat Rege al României Mari la Alba Iulia, oraşul care avea să trăiască a doua Mare Unire. Viaţa politica din timpul domniei sale a fost dominată de Partidul National Liberal, de orientare conservatoare, condus pe atunci de fraţii Ion şi Vintila Brătianu. **Unirea cu Ardealul a lărgit, în mod ironic, baza electorală a opoziţiei ale cărei partide principale s-au unit în anul 1926 pentru a forma Partidul National Ţărănesc.** Regele a fost cu adevărat un „bun roman" aşa cum a jurat în momentul încoronării sale. Unii istorici insista că ar fi fost de fapt cel mai strălucit rege al României, în ciuda faptului că era o persoană relativ timida şi introvertita. Ferdinand I a fost martorul realizării României Mari cu provinciile Basarabia, Transilvania şi Bucovina de Nord. A înfăptuit reforma agrara împărţind pământ ţăranilor, prioritate având veteranii de război şi

familiile celor căzuţi în războiul pentru reîntregirea ţării. În urma acestei măsuri, Ferdinand îşi adaugă renumelor de „Lealul" şi „Întregitorul" şi pe cel de „Rege al Ţăranilor".

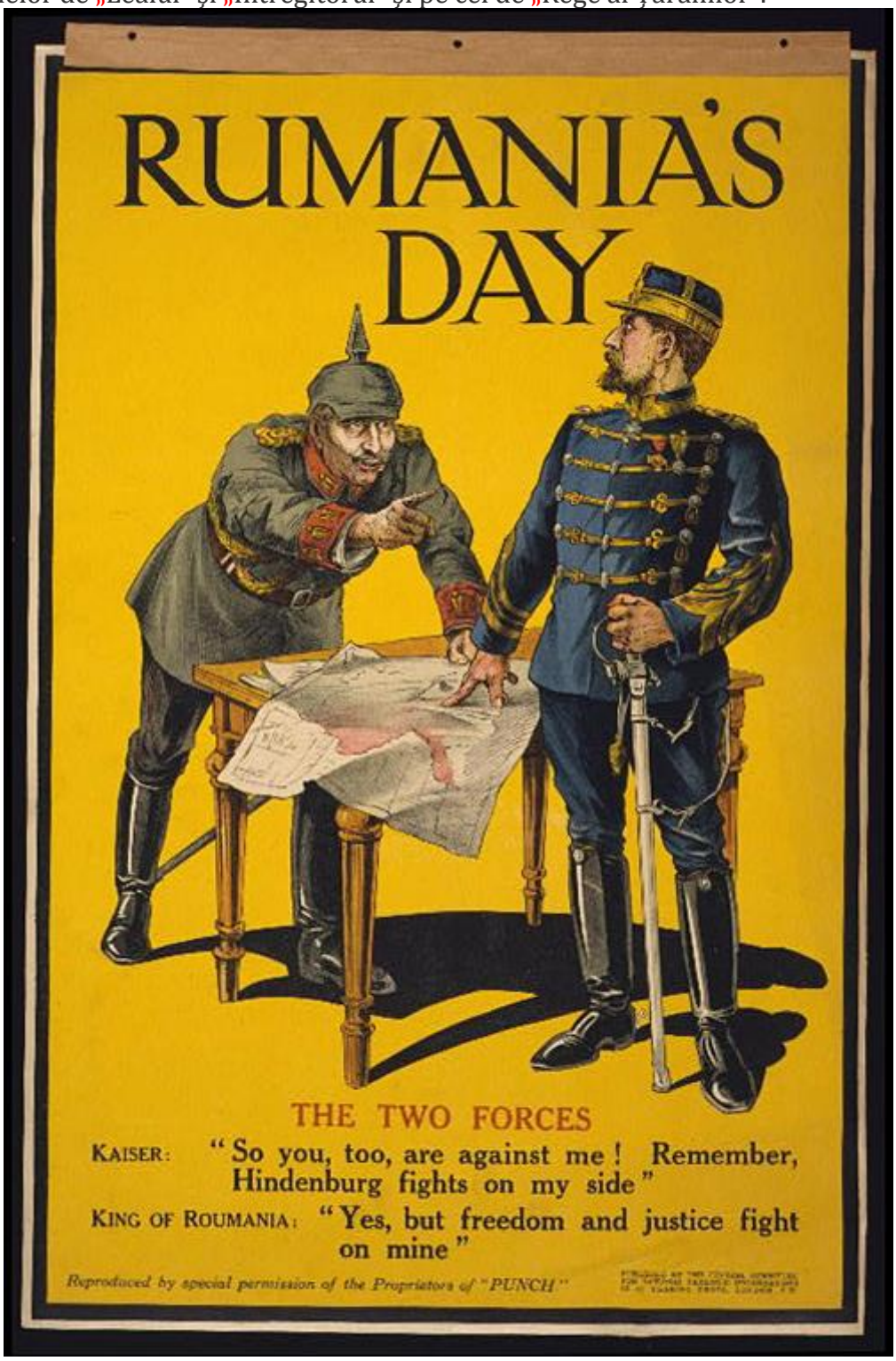
RUMANIA'S DAY
THE TWO FORCES
KAISER: "So you, too, are against me! Remember, Hindenburg fights on my side"
KING OF ROUMANIA: "Yes, but freedom and justice fight on mine"
Reproduced by special permission of the Proprietors of "PUNCH"

În ciuda succesului în război şi al creării României Mari, Ferdinand se confrunta cu mari probleme de ordin personal. **Fiul sau cel mare, prinţul Carol al II-lea, mare amator de lux şi desfrâu, trăia o viaţă scandaloasa, căsătorindu-se clandestin cu Ioana „Zizi" Lambrino, cu care avea un copil nelegitim.** Prinţul ajunge totuşi să se căsătorească cu Elena, fiica Regelui Constantin al Greciei. Mariajul era însă sortit pieirii, Carol dezvoltând o pasiune obsedanta pentru amanta sa, Elena Lupescu, cea cu care fuge la Paris. Regele se vede nevoit să îl desemneze drept urmaş la tron pe nepotul său, prinţul Mihai de România, pe atunci un copil, Carol al II-lea, tatăl lui Mihai, fiind dezmoştenit de Regele Ferdinand.

La doar 62 de ani, după o domnie ce s-a întins peste 13 ani tumultuoşi pentru istoria României, Ferdinand moare în urma unui cancer de colon, fiind înmormântat la Curtea de Argeş alături de Regele Carol I şi Regina Elizabeta. **În timpul scurtei sale domnii, România a atins un nivel de dezvoltare nemaiîntâlnit până atunci. Agricultura era o forţă, tara noastră fiind supranumita „Grânarul Europei". Se dezvolta comerţul concomitent cu exploatarea zăcămintelor de petrol, economia ţării noastre fiind printre cele mai puternice şi stabile din întreaga lume, totul sub conducerea unui rege care, între problemele personale şi războaiele care au răvăşit tara, a găsit totuşi timp să se dedice şi ştiinţei şi cunoaşterii, fiind preşedinte şi protector al Academiei Romane din 1914 pana la trecerea sa la cele veşnice**

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** ***

17 decembrie 2009

10 chipuri ale comunismului din România

Foto (8)

Comunismul a fost cu siguranţă, cea mai neagra perioada din întreaga noastră istorie. Pentru a cunoaşte mai bine acest flagel, este imperios necesar să aflăm ce fel de oameni erau cei care l-au adus în România. Cei 10 cavaleri ai apocalipsei roşii prezentaţi mai jos, nu sunt singurii care au adus negura răului în urma lor, dar sunt printre cei mai importante personaje ale istoriei noastre de după cel de-al doilea Război Mondial.

10. Vasile Luca

Trista soarta a avut tara noastră după cel de-al doilea Război Mondial. Atât de trista încât la un moment dat, mai bine zis între anii 1947 – 1952, chiar Ministerul de Finanţe al ţării a încăput pe mâinile pătate de sânge romanesc ale unui criminal de război. **Este vorba de un columnist sadea, născut într-o familie de secui din Ardeal, pe numele sau adevărat Luka Laszlo. La doar 17 ani se înrolează în aşa numita „Divizie Secuiască" condusa de Károly Kratochwill care a luptat de partea armatei comuniste a lui Bela Kuhn împotriva Armatei Romane care a eliberat Budapesta. A avut legături cu organizarea grevelor de la Lupeni şi Valea Jiului, s-a făcut comunist direct la Moscova, participând la acţiuni de spionaj împotriva statului roman.** Nu s-a oprit aici. Devenit deputat în Sovietul Suprem din Ucraina şi vice-primar al oraşului Cernăuţi, Vasile Luca se implica în deportările romanilor din Bucovina în gulagurile siberiene. Pentru aceste fapte a fost recompensat de sovieticii care îl fac maior în Armata Roşie. Ajunge cel mai bun colaborator al Anei Pauker, prin intermediul căreia îşi cunoaşte viitoarea sotie, revoluţionară comunista evreica Betti Birman, proaspăt întoarsă de pe frontul din Spania. **Ca o paralele demnă de menţionat, Betti Birman fusese iniţial trimisa de Ana Pauker, şefa ei pe linie de partid să-l ajute pe proaspătul ministru de finanţe, Luka Laszlo, să-şi scrie autobiografia, acesta neştiind nici măcar limba romană!** Cu timpul, îşi face duşmani puternici în PCR, astfel încât în anul 1952 a fost arestat pentru deviaţionism şi activităţi contra interesului partidului. Doi ani mai târziu este condamnat la moarte, pedeapsa fiindu-i comutata la închisoare pe viaţă. A decedat, uitat de toţi, în închisoarea Aiudului.

9. Lucreţiu Pătrăşcanu

Despre Lucreţiu Pătrăşcanu se poate spune orice, mai puţin că nu a fost un patriot pana în măduva oaselor. Departe de a se asemăna cu parveniţii care găsiseră în Partidul Comunist o formă de a avansa cât mai rapid pe scara socială, Pătrăşcanu era un om de o cultură deosebita. Avocat, sociolog, economist, el a îmbrăţişat doctrina comunista încă din timpul studenţiei (1919), optând pentru un socialism de factura naţionalista. Declaraţiile sale patriotarde, aşa cum este cea de la Harkov

(1928) prin care susţinea ca basarabenii sunt romani, sau replica memorabila de la Cluj (1946) „Înainte de a fi comunist, sunt roman!” i-au atras antipatia propriilor colegi de partid dar, mai ales, pe cea a Moscovei. Este acuzat de naţionalism burghez, de legături cu legionarii şi este arestat în anul 1948. Şase ani mai târziu, în 1954, a fost condamnat la moarte şi executat, şi asta după ce, în arest, ceruse să îşi continue munca în slujba Partidului Comunist chiar din celula în care fusese închis. A fost reabilitat în anul 1968 din ordinul preşedintelui de atunci al României, Nicolae Ceauşescu.

8. Iosif Chişinevschi

Eminenta neagra a „inteligheţiei” comuniste din perioada stalinista a României, Chişinevschi i-a dispreţuit profund pe colegii săi romani de partid pe care-i caracteriza drept nişte „aparatcici necultivaţi, închistaţi şi agresivi”. **Născut în Basarabia, de origine evreiască, pe numele sau adevărat – Iosif Broitman, Chişinevschi şi-a schimbat numlele de familie preluându-l pe al sotiei în momentul căsătoriei, pentru a se instaura mai uşor în rândurile noii puteri comuniste din România de după război.** Metoda a fost folosita de toţi activiştii trimis de Moscova pe tancurile „eliberatoare”… Timp de trei ani deţine titlul de secretar cu propaganda şi cultura în cadrul CC al PCR. Atras de putere, ca mai toţi cei ajunşi într-un post important, perseverează servindu-se de intrigile, linguşelile şi oportunismul sau nativ. Aşa ajunge să se caţere pana în funcţia de prim – vicepreşedinte ăla Consiliului de Miniştrii al ţării. Dus de val se visează conducător al României alături de compatriotul sau Miron Constantinescu. Ambilor le-a fost dat însă să fie învinşi şi maziliţi din funcţii de către Gheorghe Gheorghiu-Dej.

7. Petru Groza

Figura complexa a comunismului, Petru Groza este considerat şi astăzi un om al extremelor. Fiu al unui preot din Deva, doctor în drept la Budapesta, om de afaceri şi politician abil în efemerul guvern Averescu, Groza fondează în anul 1933 Frontul Plugarilor şi îşi face cunoscute opiniile de stânga. **Susţinător înfocat al comuniştilor, el nu a renunţat niciodată la obiceiurile sale, mai degrabă burgheze, motiv pentru care şi-a şi atras porecla de „burghezul roşu". Petru Groza devine prim-ministru al României în anul 1945, atunci când Nicolae Rădescu, general al Armatei Romane, este forţat să îşi dea demisia din aceasta funcţie de către Comisarul Poporului, Andrei Vişinsky.** Sub conducerea sa, are loc abdicarea regelui Mihai şi transformarea regatului în Republica Populară România. Comunist cu apucături de intelectual rasat, Groza conduce, practic, destinele romanilor pana la venire ăla putere a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej în 1952.

6. Emil Bodnăraş

Politrucul de mai sus a reuşit să împuşte trei iepuri mari de-a lungul vieţii sale. A reuşit să devină general al Armatei Romane, spion al Uniunii Sovietice şi membru important al PCR. Nici acest comunist de calibru greu care ne-a marcat în mod nefericit atât istoria, cât şi prezentul, nu era de origini româneşti, tatăl sau fiind ucrainean iar mama germana. Povestea vieţii sale a luat o întorsătură interesanta după ce cariera sa de ofiţer în artilerie este întreruptă în urma unor scandaluri, tânărul la acea vreme Emil Bodnăraş fiind degradat şi trimis la o garnizoana din Basarabia. Acolo, a fost contactat şi racolat de mişcările militante comuniste, trădând de bunăvoie regatul României şi devenind spion sovietic. **Se dovedeşte într-atât de atras de comunism, încât dezertează din post şi fuge la Moscova de unde se întoarce în România, la finele anului 1935, cu misiunea de a spiona mai departe potenţialul militar al ţării. Devine membru al PCR şi se înhăitează cu Gheorghe Gheorghiu-Dej, Iosif Ranghet şi Constantin Pârvulescu, cei trei trecând prin multe aventuri precum puşcării, subminarea**

adevăraţilor conducători ai PCR-ului şi chiar negustoria cu materiale de construcţii. După 1947 ocupa funcţia de Ministru al Apărării. El a fost sprijinitorul şi asul din mânecă tânărului Nicolae Ceauşescu pe care l-a susţinut pentru obţinerea funcţiei de secretar general al CC al PCR. A fost unul dintre cei mai temuţi şi puternici stâlpi ai comunismului din România. Bustul sau tronează şi astăzi în faţa căminului cultural din comuna sa natală Milişăuţi, judeţul Suceava.

5. Ana Pauker

Despre Ana Pauker, „Stalin cu fusta" – aşa cum i se mai spunea în perioada de glorie –, s-ar putea scrie biblioteci întregi. Născută în anul 1893, la Codăeşti, Vaslui, sub numele de Hanna Rabinsonh, Ana deprinde limba ebraica (bunicul sau era rabin) şi chiar preda intro scoala evreiască din Bucureşti. Este atrasa de socialism încă din tinereţe şi adera la mişcarea în cauza încă din anul 1915. Căsătorită cu activistul comunist Marcel Pauker, ea se înscrie în rândurile comuniştilor în anul 1920. Doi ani mai târziu, este arestata împreună cu soţul ei pentru activităţi politice şi ilegale şi, după eliberare, ia drumul Elveţiei. Revine pentru a doua oară în Franţa unde devine membra a Comiternului şi se implica activ în mişcarea comunista balcanica. **Întoarsă în România, ea este arestata în anul 1935, şi executa 6 ani de detenţie înainte de a fi eliberata şi trimisa în Uniunea Sovietică la schimb cu un prizonier roman. Între timp, soţul sau fusese executat în Gulag, în urma epurărilor staliniste.**

Revine iarăşi în România, în anul 1944, îmbrăcată în uniforma sovietică, calare pe unul dintre tancurile „eliberării". **Este aleasa secretara a Comitetului Central al PCR, iar în 1947 devine prima femeie din lume care deţine funcţia de ministru de externe şi pe cea de vice-prim ministru. Ea este cea care semnează fără să clipească actul prin care România ceda necondiţionat Insula Şerpilor Uniunii Sovietice.** În tot acest timp îşi creează imaginea unei veritabile „doamne de fier", fiind suspectata de numeroase acţiuni tenebroase îndreptate împotriva statului roman. Devenită incomoda pentru Gheorghiu-Dej şi comuniştii mai moderaţi, Ana Pauker este acuzata de activităţi împotriva

partidului, de sabotarea agriculturii, de legături cu legionarii şi agenţii străini, suficient cât să fie scoasa în gratiile „tătucului" Stalin, unul din protectorii săi de până atunci. Este arestata de către comunişti, iar pedeapsa îi este comutata în arest la domiciliu. Abia în ultimii ani de viaţă i s-a permis să îşi câştige existenta ca traducătoare la Editura Politica. S-a stins în urma unui cancer mamar la 3 iunie 1960.

4. Miron Constantinescu

A fost printre cele mai „intelectuale" figuri care s-au perindat prin Partidul Comunist Român încă de la înfiinţarea sa. La urma urmei, individul în cauza a fost însuşi redactor şef al ziarului Scânteia, fiind responsabil direct cu îndoctrinarea comunista a romanilor. **Carierist de profesie, el a fost pe rând membru în Biroul Politic, membru în CC al PCR, secretar al PCR-ului. La fel ca majoritatea comuniştilor „de import", a fost un activist evreu susţinut de Moscova, numele sau real fiind Meir Kohn, nume schimbat de urgenta în Miron Constantinescu odată cu intrarea în România, el fiind născut la Chişinău.** Obsesia sa pentru putere a fost cea care i-a creat mari probleme. Profitând de raportul secret prezentat de Nikita Husciov la Congersul PCUS din 1957, Miron Constantinescu se crede îndeajuns de puternic încât să-l dea jos pe Gheorghe Gheorghiu-Dej. În această direcţie se aliază cu Iosif Chişinevschi. Nu are noroc, Dej avea încă mulţi susţinători în rândul comuniştilor romani. Prin urmare, este zburat din conducerea partidului fără nicio explicaţie. Steaua sa norocoasă nu apune, astfel încât este reabilitat de Nicolae Ceauşescu, sub care devine ministru al învăţământului, preşedinte al Marii Adunări Naţionale şi rector al „Fabricii de Cadre" adică al Academiei Stefan Gheorghiu.

3. Alexandru Nicolschi

Probabil cea mai înfiorătoare figura din panoplia monştrilor comunismului „de import" trimis de Uniunea Sovietică sa mutileze poporul roman, Alexandru Nicolschi este sinonim cu teroarea incredibila desfăşurată în aşa numitul „Experiment Piteşti" pe care l-a dirijat din umbra cu meticuozitate diabolica. A fost cel mai crud dintre toţi torţionarii comunişti conform nu doar mărturiilor Luciei Hossu Longin, ci a altor mii de declaraţii ale victimelor stalinismului. El este cel care-i obliga pe deţinuţi să mănânce şerpi, iar întrebarea pe care i-o adresa zilnic şefului gardienilor fiind „Azi câţi morţi mi-ai adus?". Povestea sa începe pe data de 2 iunie 1915, data naşterii sale într-o familie de evrei săraci din Tiraspol, numele sau adevărat fiind Boris Grunberg. A făcut armata la Iaşi, din anul 1932 aderând din tot sufletul la Comsomol, organizaţia de tineret a partidului comunist. **Zelul şi cruzimea îl recomanda pentru RAZVDEKA, direcţia de spionaj a NKVD-ului. Prins la prima sa misiune în România, decide să-şi schimbe numele în Alexandru Nicolschi. Revine în ţara odată cu trupele sovietice avansând incredibil de repede în structurile de comanda şi represiune ale noii puteri comuniste.** În anul 1947 era deja inspector general al Poliţiei de Siguranţă, devenind subdirector al noii Securităţi între anii 1948 – 1953. Despre crimele şi nelegiuirile sale se pot scrie bibilioteci întregi. A murit în somn pe data 16 aprilie 1991, cu doar o zi înainte de prezentarea la Procuratura unde i se deschisese un dosar pentru crimele înfăptuite.

2. Gheorghe Gheorghiu-Dej

Născut în anul 1901 într-o familie săraca de muncitori bârlădeni, Gheorghiu-Dej urmează meseria de electrician şi se lasa atras de mirajul comunismului la vârsta de 29 de ani, atunci când se înscrie în PCR. Este arestat în anul 1933 şi, trei ani mai târziu, devine lider al comuniştilor din închisori. În timpul lui Ion Antonescu este transferat în lagărul de la Târgu-Jiu, acolo unde îşi petrece cea mai mare parte a detenţiei pe perioada celui de al doilea Război Mondial. Tot aici împarte celula cu un alt deţinut celebru, nimeni altul decât viitorul preşedinte Nicolae Ceauşescu, cel pe care îl iniţiază în „tainele" doctrinei comuniste.

Lider politic influenţat puternic de politica lui Stalin, Dej devine preşedinte al ţării în anul 1952, nu înainte de a epura partidul de membrii facţiunii moscovite ai căror lider era nimeni alta decât Ana Pauker. Dej este artizanul eliberării României de către ocupaţia sovietică şi tot el da primele semne de „rebeliune" fata de Moscova, atunci când respinge ideea unei Romanii care să devină „grânarul" blocului sovietic. Dej este cel care pune bazele Combinatului Siderurgic de la Galaţi, a fabricilor care să susţină industria grea şi chiar închide Editura Cărţii Ruse din România. Pe de altă parte, Dej este artizanul a mii de arestări şi morţi din rândul intelectualilor şi a „aşa-zişilor" duşmani ai poporului, atitudine care îl transforma în ochii romanilor într-un veritabil dictator. Şi totuşi, comunismul promovat de Dej este unul de factura naţionalistă, el făcând referiri făţişe la Basarabia românească şi chiar demarează relaţiile diplomatice cu SUA în plin război rece.

Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a stins în anul 1965 de un presupus cancer la ficat, Ion Mihai Pacepa susţinând, însă, ideea unei iradieri în timpul unei vizite a liderului roman la Moscova, asta ca urmare a politicii sale tot mai independente. În urma sa, venea cel care avea să ducă România în regretabila „Epoca de Aur", protejatul lui Dej, Nicolae Ceauşescu.

1. Nicolae Ceauşescu

Ultimul lider comunist al României este, cu siguranţă, şi cel mai controversat dintre toţi comuniştii care s-au perindat în primul sau în cel de-al doilea eşalon al Partidului Comunist Român. Născut la 26 ianuarie 1918 într-o familie de ţărani din Scorniceşti, judeţul Olt, Ceauşescu pleacă încă de la vârsta de 11 ani la Bucureşti, acolo unde se angajează ca ucenic într-un ateplier de cizmărie. La numai 14 ani devine membru al PCR, iar un an mai târziu, în 1933, este arestat pentru prima oară, fiind acatalogat drept agitator în timpul unei greve. **Din 1934, arestările se ţin lanţ pentru tânărul Nicolae Ceauşescu, iar în anul 1936, este încarcerat la Doftana. Deşi este eliberat destul de repede, în 1943, el este închis din nou pentru activităţi subversive în slujba comuniştilor, de data aceasta la Târgu – Jiu, chiar în celula celui care avea să îi devină mentor, nimeni altul decât Gheorghe Gheorghiu-Dej.**

Aflat tot timpul în umbra influentului Dej, Ceauşescu devine ministru al agriculturii în anul 1947, ocazie cu care se ocupa direct de reprimarea ţăranilor ce se opuneau colectivizării. Ascensiunea sa începe odată cu eliminarea facţiunii moscovite şi a Anei Pauker, moment în care este numit membru al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Roman. În 1954, el devine membru deplin al Biroului Politic al PMR şi ajunge rapid omul cel mai important al facţiunii, după Dej. **La doar trei zile după moartea lui Gheorghe Gherghiu-Dej, Ceauşescu preia puterea dar şi ideile mentorului său. Astfel, Ceauşescu continua politica independenta fata de Moscova, momentul culminat al acestei**

tendinţe fiind electrizantul discurs din anul 1968, discurs prin care liderul roman îşi făcea cunoscuta opoziţia fără de invadarea Cehoslovaciei de către trupele sovietice. A fost, poate, momentul de glorie al lui Ceauşescu şi, de asemenea, momentul care i-a adus un val extraordinar de simpatiei atât în ţara cât şi peste hotare. Ceauşescu îşi continua demersurile şi se opune, în anul 1974, tuturor propunerilor sovietice în cadrul delegaţiei CAER. Mai mult, legăturile diplomatice cu SUA, Israel, Franţa, Germania Federala şi Comunitatea Europeană îl arătau ca pe un lider anti-moscovit.

Cu toate acestea, o schimbare majoră în concepţiile liderului comunist are loc odată cu vizitele în Coreea de Nord şi China din anul 1971. Fascinat de modelul comunist nord-coreean, Ceauşescu vrea cu orice preţ să schimbe România într-un stat socialist model. El este artizanul demolării şi reconstruirii satelor, a dărâmării sau mutării bisericilor importante, a întăririi Securităţii şi a introducerii unui puternic aparat de propaganda comunista. **Ceauşescu începe să dea primele semne de pierdere a contactului cu realitatea încă din anii '70. Cultul personalităţii sale nu se poate compara decât cu cel al lui Hitler, Mao sau Stalin.** Scriitorii sunt îndemnaţi să compună ode dedicate „celui mai iubit fiu al poporului", elevii, studenţii şi muncitorii sunt înghesuiţi pe stadioane şi obligaţi să defileze asemenea celor din China şi Coreea, în spectacole grandioase care să ridice în slavi realizările lui Ceauşescu. Manualele şcolare îi dedica pagini importante iar programul TV se reduce la 2 ore dedicate exclusiv „meritelor" familiei Ceauşescu.

Realizările sale: canalul Dunăre – Marea Neagră, Transfagarasanul, metroul bucureştean, zecile de mii de blocuri împovărează România peste puterile ei. Datoria externa se ridica la circa 13 miliarde de dolari, moment în care „cârmaciul RSR" decide să o achite cu orice chip şi în mod rapid. Astfel, începea perioada raţiilor la alimente, a exporturilor masive de grâne, materie prima, maşini, armament, într-un cuvânt, tot ceea ce putea fi exportat. Ceauşescu intenţiona chiar să interzică prin lege posibilitatea de a contracta împrumuturi din afara ţării şi chiar îşi manifesta intenţia de a ridica la Bucureşti o filiala a Băncii Mondiale. Doreşte chiar să readucă în ţara intelectualitatea din diaspora. În acest sens, îi propune lui Mircea Eliade să revină în ţara şi să preia conducerea celui mai mare institut de studii indice şi de istorie a religiilor pe care ar fi urmat să îl construiască, dar este refuzat

de marele scriitor roman.

Căderea lui Ceauşescu are loc în luna decembrie a anului 1989, România fiind ultima tara din blocul comunist în care are loc schimbarea regimului politic. De altfel, este şi singura ţară în care schimbarea a avut loc pe cale violenta. Faptul ca liderul comunist pierduse contactul cu realitatea din tara este dovedit din plin de încercarea sa de a convinge masele să îl urmeze. Nici discursul sau televizat în care susţinea ca mişcările din Timişoara sunt acţiuni regizate de agenţii străini, nici mitingul din Piaţa Revoluţiei nu mai pot, însă, să îl salveze. Romanii îşi doreau schimbarea. Ceauşescu este arestat la Târgovişte, acolo unde este judecat sumar (în fapt un simulacru de proces) şi executat în ziua de Crăciun a anului 1989. „Epoca de Aur" se sfârşise. Urma lunga perioada a tranziţiei către capitalism.

* * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ** * ***

18 decembrie 2009

Amintiri din Epoca de Aur

Foto (6)

La o primă vedere, acest demers pare bizar, dar noi nu-l consideram lipsit de sens. Copii, adolescenţi sau (foarte) tineri – aşa eram noi, editorii DESCOPERĂ.ro, în pragul anului 1989. Ce-şi poate aminti un puşti sau o fetiţă de 9 – 10 ani din Epoca de Aur? s-ar putea să vă întrebaţi voi. Ei bine, foarte multe, şi de fapt – credem noi – ceea ce a fost esenţial. Aşadar, inspiraţi de proiectul cinematografic al lui Cristian Mungiu, în acest penultim episod al maratonului «Descoperă adevărata istorie a Romanilor» vă prezentam câteva povesti şi impresii: candide, dar cât se poate de veritabile, ce fac parte din istoria României de acum 20 (şi ceva) de ani, aşa cum am trăit-o noi.

Dacă cineva m-ar provoca să-mi rezum amintirile din timpul comunismului în trei cuvinte, i-aş răspunde fără ezitare: foame, frig şi întuneric. Am copilărit într-un cartier mărginaş al Bucureştiului, unde apa calda şi căldură erau un lux, curentul electric se întrerupea când îţi era noaptea mai draga, iar pe rafturilei alimentarei şedeau praful şi celebrele, pe atunci, tacâmuri (resturi de pui), salam de soia şi nechezol (un echivalent insipid şi dubios al cafelei). Retrospectiv, **vad astăzi aşa-numita Epoca de Aur precum o neguroasa şi nesfârşită iarna** – din pricinile menţionate mai sus, anotimpul alb era întotdeauna cea mai crunta perioada de peste an. O iarna «roşie» în care toată lumea mima cate ceva: ei, Partidul şi Tovarăşul, se (pre) făceau, an de an, ca idealul utopic şi absurd al lui Marx, **omul multilateral dezvoltat**, e din ce în ce mai aproape, date fiind măreţele realizări socialiste, noi ne prefăceam ca trăim bine, liberi şi fericiţi. Asta până când, în vreun fel sau altul deranjam ceva, iar atunci organele de control şi represiune (de la meschinii activişti de Partid până la Miliţie şi sinistra Securitate) ne pedepseau cu supra de măsură.

Îmi aduc aminte de o întâmplare din şcoala generală – ma jucam împreună cu colegii, în recreaţie, iar la un moment dat am luat buretele, îmbibat cu apa şi praf de creta, de pe tabla şi am vrut să arunc cu el după un coleg. Nu ştiu cum am făcut, dar am nimerit tabloul **Tovarăşului Nicolae Ceauşescu**, tablou care domnea precum o icoana în fiecare clasa. Zoaiele din burete s-au scurs pe mutra iubitului Conducător şi s-au uscat, schimonosindu-i şi caricaturizându-i figura. Tovarăşa învăţătoare şi o mulţime

de alţi tovarăşi profesori din şcoala au explodat: în clasa noastră, nu se ştie cum, tabloul era proţăpit undeva foarte sus şi nicio scara disponibila în acel moment în şcoala nu ajungea acolo pentru ca cineva să cureţe chipul mânjit. Pentru involuntara mea subversiune am fost aspru sancţionat: părinţii mi-au fost chemaţi la şcoală pentru a fi mustraţi în faţa colegiului profesoral, **mi-au dat nota 4 la purtare şi, într-o comico-absurda ceremonie, mi-au luat cravata de pionier** (situaţie în care, spre hazul alor mei, am stat un semestru). Pe vremea aceea, avem un coleg de clasa, Spanu, care desena pe ascuns avioane cu zvastici pe ele – o nebunie de neînchipuit. M-am apucat să desenez şi eu cu el. Ceea ce nu m-a împiedicat ca, atunci când, la limba romană, am avut drept tema sa compunem o poezie cu subiect la alegere, să fac un elogiu în versuri – prima mea poezie – închinat zilei de 26 ianuarie (ziua de naştere a mult iubitului Conducător).

Era totul un coşmar? Cu siguranţă, nu! Atâta vreme cât renunţai la spiritul critic în tot ceea ce înseamnă spaţiu civic şi-ţi căutai eliberări şi libertăţi interioare în cărţi şi idei (atâtea la câte puteai avea acces într-un regim care cenzura tot ce părea „suspect"), puteai trece nevăzut şi nebăgat în seama de sistem. În această ordine de idei, tânăra filosoafa romană Brânduşa Palade a dezvoltat **un concept foarte adecvat pentru Epoca de Aur: libertatea minimala** (aici intrând arhicunoscuta **Europa Libera**, grupul de meditaţie transcendentala a lui Petre Ţuţea, concertele rock şi festivalurile de film de la Costineşti sau banalele cleveteli în familie sau între prieteni). În ceea ce mă priveşte pe mine, am fost un copil de multe ori fericit: blocul în care am copilărit a fost construit şi ocupat în 1979 numai de cupluri tinere, care un an sau doi mai târziu au… procreat. Am avut, aşadar, o gaşcă uriaşă de prieteni şi prietene, iar comunismul nu a reuşit să ne strice (întru totul) copilăria.

de Marc Ulieriu (n. 1980)

Anii ’70 au fost drăguţi. Am amintiri plăcute din ei, dar nu ştiu dacă pentru ca situaţia era cu adevărat destul de buna – economic vorbind – sau pentru ca o priveam cu ochii naivi şi gata să se bucure de orice ai copilăriei, iar părinţii, bieţii de ei, încercau să ne tina departe de problemele cu care se luptau ei, că doar eram copii. Probabil din toate aceste cauze.

Ca să vezi ce ţin minte oamenii din copilăria lor: **o amintire dulce de atunci e şerbetul** (pentru ca, după aceea, n-am mai avut mult timp parte de el). **În anii ’70, se găsea şerbet de cel puţin zece feluri** – cu arome artificiale, evident, dar nu ne sinchiseam noi pe atunci de asta –, care se vindea nu în borcane, ci în nişte ciudate cutii din plastic opac, albastru sau galben, cu o forma cum nici n-am mai văzut de atunci. Iar bunica noastră dinspre mama ne dădea şerbetul uns pe pâine – iarăşi o chestie ciudată. Dar era bun.

Apoi au venit anii ’80 şi n-a mai fost aşa frumos; dar, iarăşi, cauzele arau amestecate: şi situaţia se deteriorase, **Ceauşescu îşi pusese în cap să plătească datoria externa a României, drept care cred că peste 80% din producţia de orice mergea la export, iar noi ne băteam pe ce rămânea**; iar pe de altă parte, acum şi eu priveam situaţia cu ochii intransigenţi şi intoleranţi ai adolescentei.

Spre sfârşitul anilor ’80 – în Bucureşti, cel puţin – lumea aproape că nu mai vorbea despre altceva decât despre dificultăţile procurării celor necesare vieţii de zi cu zi şi despre frustrările aferente.

Îmi amintesc cum odată am stat, mai bine de două ceasuri, iarna, la o coadă la oua şi s-au terminat înainte de a cumpăra şi eu; am venit acasă plângând, cu impresia oribila că-mi irosisem două ceasuri din viaţă absolut degeaba, fără a izbuti să contribui cu ceva la aprovizionarea familiei. Obsesia procurării hranei prin sacrificiul ritualic al „statului la coada” ne isterizase pe toţi.

Dar, până la urmă, **nu era chiar totul neplăcut. Din unele puncte de vedere, chiar duceam o viaţă mai sănătoasă decât mulţi adolescenţi de azi**. Duminica – singura zi libera din săptămână, fiindcă aveam şcoală şi sâmbăta –, cum la televizor n-aveam ce vedea, plecam la patinoar, iarna; la ştrand, vara; în parc sau „la baschet în curtea şcolii”, în celelalte anotimpuri. Şi ne distram, uitând de toate; spuneam zeci de bancuri – trei sferturi erau dintre cele politice, care erau şi cele mai hilare – şi râdeam pana nu mai puteam.

Şi uite aşa, mai plângând, mai râzând, au trecut 22 de ani de viaţă în societatea socialista, din care trebuia să facem – după expresia repetată pana la saturaţie în discursurile personajelor politice ale vremii – **o societate socialista multilateral dezvoltata.**

N-am mai ajuns până acolo – din fericire – pentru că a venit revoluţia şi, în loc să construim în continuare socialismul, ne-am apucat să (re) construim capitalismul, ceea ce facem şi în momentul de faţă.

de Mihaela Stănescu (n. 1967)

Aveam doar 10 ani în decembrie 89, aşa ca o vedere clara şi obiectiva asupra comunismului din acei ani mi-ar fi imposibil de realizat. **Ca orice copil născut în perioada predecembrista, îmi amintesc, mai degrabă, de penarele de lemn, de cerneala „Pelican", de husele de banca şi de halatele pe care le îmbrăcam la orele de chimie şi la cele de ITP, de clasoarele cu timbre şi de surprizele de colecţie din gumele de mestecat turceşti şi arăbeşti**. Îmi amintesc de uniforma de şoim al patriei, apoi de cea de pionier, de cântecele pionereşti pe care, sincer, le-am repetat de atâtea ori încât nici acum nu le-am uitat. Îmi amintesc de serile petrecute la lumina lămpii cu gaz sau a lumânărilor, de cărţile lui Jules Verne şi ale lui Alexandru Mitru, de prăjiturile „ponci", făcute din resturi, sau de brifcorul care costa doar 2 lei şi 50 de bani.

Îmi amintesc discurile de vinil pe care erau înregistrate poveştile „Motanului încălţat", ale „Copiilor căpitanului Grant" sau celebra „Petrică şi lupul". Cine poate uita desenele animate cu Mihaela şi Azorel, Lolek şi Bolek, Lupul şi iepuraşul din „Nu pagadi zait" sau serialele poloneze „Arabela" şi „Norii negri"? Cărţile de colorat, soldăţeii de plastic, mingea de 35 de lei, jucăriile chinezeşti cu cheiţa şi trusa Optik din care puteai meşteri tot felul de lunete şi binocluri.

Cozile la pâine, lapte, carne şi altele nu mă impresionau. Doar ca ma plictiseam groaznic aşteptând să ajungem „mai în faţa". Nu ştiam alternativa, aşa că eram convins ca totul este normalitate. Chiar îmi plăceau creveţii vietnamezi, conservele de peşte şi pâinea intermediara unsa cu marmelada. Îmi amintesc vag chiar şi momentul în care programul TV s-a redus la două ore dedicate exclusiv osanalelor pe linie de partid şi murmurele oamenilor care se întâlneau la piaţă. Cineva aruncase zvonul că aşa va fi de acum încolo şi ca nu vom mai avea parte de „varietăţi" decât de Revelion.

A fost o lume diferita, cu bunele şi relele ei, pe care mintea unui copil nu le putea discerne. A fost o lume cu un sistem de valori opus celui de astăzi, la care noi, cei mici pe atunci, am minţi dacă am spune că nu ne adaptasem. În fond, în anii copilăriei, chiar este posibil totul…

de Adrian Nicolae (n. 1979)

Nu vreau înapoi Comunismul. Sunt nostalgic doar după pădurile copilăriei mele…

Pentru mine, Revoluţia din ’89 (pardon, lovitura de stat mascata de moartea şi suferinţele a mii de romani nevinovaţi) a venit pe când aveam taman 13 ani jumătate. Prin urmare, o bună parte din copilăria mea s-a petrecut în perioada socialist-comunista a României; am prins ultimii ani din regimul lui Ceauşescu.

Despre perioada neagra a stalinismului, aveau să-mi povestească, trişti, bunicii; îmi aduc aminte şi acum sudalmele crâncene ale bunicului meu (Dumnezeu să-l odihnească!) la adresa şacalilor roşii care i-au luat cu forţa caii, vacile şi alte animale la colectiv. **Cine îi mai păstrează în memorie pe ţăranii autentici, cunoaşte relaţia indescriptibila pe care o aveau aceşti oameni absoluţi cu animalele din ograda**.

După cum se poate vedea din fotografia alb-negru de mai jos, făcută acum mulţi ani, nu am scăpat nici eu de cravata roşie atârnată de gât. Ca orice alt copil din generaţia mea, am frecventat şi organizaţia micilor cercetaşi ai regimului comunist, denumiţi pompos şi total aiurea, **Pionieri… de parca activam în domenii de pionierat ale ştiinţei şi cunoaşterii sau exploram cine ştie ce tărâmuri ascunse?!**

Sincer vă spun, ma încearcă un serios sentiment de nostalgie când îmi aduc aminte de perioada aceea. O fi din cauză că se suprapune cu anii frumoşi ai copilăriei, nu ştiu ce să vă spun…

Parca pe atunci oamenii erau mai buni, mai deştepţi, mai uniţi, mai frumoşi şi chiar mai aproape de Dumnezeu, în ciuda ateismului oficial propagat cu aplomb peste tot. Nu erau atât de disperaţi după avere şi faima, precum dezorientaţii din prezent. Nu erau atât de grăbiţi. Nici nu erau cretini, analfabeţi,

dezaxaţi sau mitocani, cum sunt – în opinia mea – majoritatea romanilor din zilele noastre.

Nu aveau 80 de canale TV, sute de reviste şi ziare, nu exista Internet. Prin urmare, voiau, nu voiau, mai deschideau o carte, mai vedeau un spectacol de teatru, măcar din plictiseala decât din convingere, şi tot era un lucru bun la final. Fără atât de mult stres şi factori externi deranjanţi, erau obligaţi să-şi vorbească şi să se privească mai mult. Alt aspect pe care azi, din nefericire, l-am pierdut. Aceasta este însă o alta poveste, şi vă spun că mi-ar lua pagini întregi dacă intru în ea.

Una peste alta, ca tot e la moda sa regreţi ceva din perioada vechiului (Oh, Doamne, cum au trecut 20 de ani?) regim, **eu regret aerul de atunci**. Era mai curat. Nu existau atâtea maşini care să ne ucidă şi să ne îmbătrânesca încetul cu încetul, cum se întâmplă azi. Şi încă un aspect care vad ca scapă tuturor, nostalgici sau nu:

Oameni buni, pe atunci, România avea încă o Natură relativ intacta. **Munţii şi dealurile erau împădurite, existau zone sălbatice**, unde te puteai delecta cu apariţia fugara a animalelor sălbatice. Când mă uit la halul în care a ajuns astăzi mediul ambiental al României, regret din tot sufletul perioada în care vana doar Ceauşescu şi acoliţii săi, iar vilele şi căsoaiele care apăreau în rezervaţiile naturale ţării, se puteau număra pe degetele mâinilor.

Atât.

Sper să fiu iertat şi înţeles…

de Nicu Pârlog (n. 1976)

Pentru ca nu aveam mai mult de doi ani la Revoluţie, pare o nebunie să îmi dau cu părerea referitor la Comunism, din perspectiva nostalgica. Totuşi, felul în care doctrina, viaţa şi orânduiala acelor vremuri sunt percepute de tinerii zilelor noastre, cei care nu au prins perioada respectiva, ar putea fi la fel de relevant ca amintirile de atunci ale părinţilor şi bunicilor noştri. Asta acum, când între generaţii exista probleme de comunicare şi înţelegerea acestei percepţii ar putea servi la identificarea rădăcinilor

conflictului.

La fel ca toţi cei de un leat cu mine, am aflat despre comunismul romanesc de la rudele mai înaintate în vârstă, din unele lecturi, din filme şi din anumite reportaje şi emisiuni televizate. Deşi raportul bine-rau din toate aceste informaţii la care am avut acces înclina simţitor balanţa spre partea negativă a lucrurilor, am înţeles că, în România, comunismul a avut şi părţile lui bune.

Ştiu ca în comunism **granitele spre occident erau închise**, accesul fiind permis, greoi şi controlat, numai către Bulgaria, Ungaria, RDG şi URSS. Asta era valabil şi pentru produsele de orice fel. **Programul TV dura zilnic de la ora 20 pana la ora 22 şi includea exclusiv jurnalul de ştiri şi „Cântarea României" sau congresele de partid filmate**. De asemenea, curentul electric era întrerupt frecvent, chiar nopţile, copiii fiind siliţi să studieze la lumina lumânărilor. Căldura şi apa calda lipseau, de asemenea, în instante repetate. Mâncarea era puţina, iar cozile la carne şi lapte se întindeau pe distante foarte mari, aşteptarea era îndelungată, **multe produse se raţionalizau** şi mulţi oameni rămâneau păgubiţi. Femeilor le erau interzise întreruperile de sarcina, lege care a condus la un adevărat genocid, deoarece multe gravide apelau la metode empirice de avort, ceea ce provoca, adesea, infecţii şi decese. **Libertăţile erau îngrădite**, libertatea de expresie şi de opinie nu existau, iar abaterile erau aspru pedepsite. Cenzura funcţiona draconic în presă, cinematografie, teatru şi literatura. Securitatea urmarea tot, înfricoşa şi executa arestări abuzive, aruncând oamenii în puşcăriile comuniste, de iad. Miliţia bătea abuziv suspecţi şi, uneori, martori. Se organizau silit manifestaţii de adoraţie fata de conducător, iar cei care doreau să părăsească tara erau consideraţi duşmani ai poporului. Cu siguranţă lucrurile rele erau în număr mult mai mare… şi multe alte exemple mai pot fi date.

În acelaşi timp, comunismului i se găseşte o oarecare cauţionare prin ceea ce s-a construit propriu-zis în perioada acestui regim; prin perenitatea lui în sensul bun. Trebuie să vedem şi să recunoaştem ca **90% din ceea ce exista astăzi în România şi în Bucureşti – clădiri, drumuri, poduri, baraje, construcţii de orice fel, linii de metrou, de tramvai şi troleibuz, adică infrastructura, Casa Poporului, a doua cea mai mare clădire din lume, toate acestea au fost construite şi puse la punct în timpul comuniştilor** (desigur, ne putem întreba cum ar fi arătat România dacă comunismul nu ne-ar fi trecut niciodată granitele). De asemenea, toată lumea avea locuinţe, proprietate personala, sau cu chirie modica la stat. Toţi aveau locuri de muncă, erau luaţi de pe străzi şi integraţi în sistem. Era o înregimentare forţată, dar nimeni nu era lăsat pe dinafară; conştiinţa comuna ce caracteriza societatea comunista avea loc – aparent – pentru toţi. **Infracţionalitatea era foarte scăzută sau controlata, măsurile miliţiei împotriva tâlhăriilor şi a altor încălcări de legi fiind neîndurătoare.** Toţi oamenii beneficiau de asistenta medicala gratuita, nu trebuiau să aibă bani pentru a face o vizită la medic şi a li se rezolva problemele de sănătate. Cel mai important, infrastructura românească de astăzi are la baza, în concepţia mea şi atât cât am putut înţelege, eforturile unificate ale oamenilor din timpul comunismului. Ca un exemplu al eficientei maşinii de lucru comuniste, recent am aflat despre o comparaţie grăitoare între construirea de acum 22 de ani a Pasajului Unirii şi travaliul prin care trece formarea celui din Băneasa zilelor noastre. Cel dintâi a fost finalizat în 1987, după 34 zile de munca, iar „al nostru", mult mai scurt, nu s-a terminat nici după doi ani şi jumătate de chin, soldându-se şi cu o viaţă pierduta.

Nu în ultimul rând, se zvoneşte ca în decembrie '89, Nicolae Ceauşescu reuşise să acopere în întregime datoriile externe ale ţării; pentru ca tot traversam o perioadă în care se vorbeşte mult despre rata uriaşă de îndatorare a României. Cu bunele lui, cu relele lui, **comunismul a fost, în mare, un episod destul de întunecat din istoria romanilor, anulând individul şi procedând la negarea naturii sale**. Aplicat poate mai flexibil, mai puţin extremist, cu o comunicare deschisa spre lumea exterioară, oamenii l-ar fi perceput altfel şi poate că nici nu ar fi fost înlăturat la fel de violent. Altfel spus, ideologia suna seducător, însă punerea ei în practica a produs cu totul altceva fata de ce promiteau manualele.

de Alexandru Safta (n.1987)

SPUNE-ŢI PĂREREA! Povesteşte-ne şi noua cele mai pregnante amintiri care ţi-au rămas din comunism (dacă te-ai născut înainte de 1989) sau cum percepi tu comunismul romanesc din perspectiva poveştilor şi amintirilor celor dragi ţie (dacă te-ai născut după Revoluţie). Crezi că era mai bine sau mai rău pe vremea